£ 100

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
42 H
28

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

37-9-D-34

31-10-C-32

59.
6.
5.

59.6.5

Digitized by Google

Digitized by Google

8.H2.H.28

Digitized by Google

8.42.H.28

THESAURUS BELLICUS

EX

Latiſsimo hiſtoriarum campo, labore Herculeo,

à

POLYÆNO ERVTVS,

Omnibus hiſtoriarum & rei militaris ſtudioſis lectu cognituq; adprimè utilis.

Nunc primum à JVSTO VVLTEO Wetterano latinitate donatus, multoq; quam antehac accuratius in Lucem emiſſus, uti D. CHRISTOPHORI VVLTEII JC. Epiſtola ad fratrem averſa pagina docebit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ex Legato Ill.mi Coccini

Proſtat Roſtochij apud JOANNEM HALLERFORDEUM Anno M. DC. XVI.

HERMANNO VULTEIO J. C. FRATRI. CHRISTOPHORUS VULTEIUS D.

S. P. D.

CUM ante triduum, frater cariſſime, ab itineris mei moleſtiis hic reſpirans in Polyæni Stratagematum libellum à parente noſtro piæ memoriæ latine redditum, & ad imitationem Palthenianæ editionis à Laurentio Alberto hujus loci typographo jam recens excuſum, ac necdum diſtractum inciderem, & eoſdem errores, quos à Palthenio in editione ſua imprudenter admiſſos diſplicere tibi antè cognoveram, in hac Lubecenſi editione continuatos animadverterem: autor typographo huic fui, ut abolito primo omnium exemplarium folio, aliud eidem ſubſtituendum denuo recuderet, in quo, præterquam quòd hanc libelli hujus typographiam Paltheniana illa multo accuratiorem viderem, etiam abjectis & correctis illis erroribus, ſua tum paternæ verſioni, tum epiſtolæ tuæ reſtitueretur autoritas atque integritas. Placidè igitur hoc factum meum excuſa & vale. Lubecæ 17. Auguſti Anno 1601.

Digitized by Google

CLARISSIMIS VIRIS

JOANNI ANTRECHTO J. U. DOCTORI, ET HESSIÆ PROCANCELLARIO,

ET

CHRISTOPHORO VVLTEJO J. U. DOCTORI, ET HERSFELDENSI CONSILIARIO,

SORORIO AC FRATRI SVIS dilectiſſimis.

HERMANNUS VULTEJUS J. U. DOctor, & Profeſſor Marpurgi

S. P. D.

CUM nudius tertius, qui erat hujus menſis dies XVI. de morte fratris noſtri JOANNIS VULTEJI, Medicinæ Doctris, & apud Racherſpurgum Stiriæ practici eximii, mihi rdferretur nuncius, commotus equidem ſum animo meo vehementer, prout par erat. Amabam enim ipſum valde, amore vere fraterno, dum viveret, eodemque etiamnum ipſum defunctum, dum hic mihi ſpiritus ſpirat, proſequor. Tum verò inopinatus iſte nuncius animum meum perculit, ut ad tractandum negotia nihil eſſem minus, quàm idoneus. Nam ſubindè mihi recurrebat fratris cariſſimi memoria, cujus poſt decennium illud, quò à nobis abiit, videndi ferebar deſiderio ingenti, præſertim quod antè ſemeſtre, ut noſtris, per literas ſpem nobis fecerat ad hoc ipſum tempus huc excurrendi. Dum verò ad mœrorem, quem conceperam, ſedandum, ſi poſſem, modo hos, modo illos libros ex bibliotheca mea ad manus ſumo, nec eſſet ullus, (ſacros excipio) in quo

(:) 2 mihi

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

mihi acquieſceret animus meus, commodum accidit, ut inciderem in Polyæni ſtratagemata, quæ quod à communi noſtro parent JUSTO VULTEJO Latina eſſent facta mox à capite ad calcem legi. Videbar enim mihi cum ipſo parente noſtro tametſi ante annos fermè viginti ſex piè defuncto, coràm loqui, & verè res ipſæ lectu erant jucundæ. Hic ego animi paterni imaginem contemplans, non parum ſum recreatus, & complectebar divinum ipſius ingenium, quod Stratagemata illa Latina è Græco feciſſet adoleſcens non amplius, quàm octodecim annos natus, & quidem ex membranis Grecis, quod ſæpè ipſum mihi dicere memini, locis non paucis exeſis & corroſis, ut multoties non tàm interpretando, quàm in divinando ipſi fuerit laborandum Aliud enim, unde ſubſidium peteret, non habuit: quod idem ipſi accidit in interpretatione Æliani, quem eundem in ætate illa Latinè loquentem fecit, ut non mirum, ſi fortè quid ſecus ipſi exciderit. Sed Ælianus Gallica præla hactenus occupata habuit Polyænũ Germanis noſtris proprium eſſe volo. Cum igitur in communi luctu mecum ſitis, en ego vobis hunc Polyænum nobis à parente communi hæreditarium mitto, ut & vos, ſi ita videtur, inde mecum recreationem capiatis Erit in eo, quod vos delectabit, atq; ſi nihil erit aliud, hoc ſaltē erit, quod à communi noſtro parente profectus eſt. Certè volui ego fraternæ, ſanctè inter nos hactenus cultæ, benevolentiæ hoc ad poſteritatē exſtare monumentum publicum, omnino perſuaſus, id vobis fore haud ingratum. Quod ad cætera, agamus quiſq; ſuo loco, quod fecimus hactenus, honeſtè & cordatè. DEUS providebit, quod tibi Antrechte eſt Symbolum: Qui aliud ſentiunt, miſeri ſunt, ne unius aſſis quidē quos nec noſſe velimus. Vos autem, qui eſtis mei, valete & ſalvete cum veſtris. Marpurgi è Muſæo meo 18. Decembris, Anno à nato Chriſto M. D C.

I. L. L. U.

Digitized by Google

ILLVSTRISS. PRINCIPIBUS, GVILIELMO ET LUDOVICO, Landgraviis Haſſiæ, Comitibus in Catzenelnbogen, Dietz, Ziegenhayn & Nidda, Dominis,

Juſtus Vultejus Wetteranus S.

QUANQUAM *non ea præditus ſum eruditione; Principes Illuſtriſſimi, neq; ea ſcribendi facultate, ut dignum aliquod opus ſplendore dignitateq; veſtra queā efficere: tamen hæc materia, quam è Græco ſermone in latinum traduxi, planè militaris eſt, & quemvis Principem atq; Regem decere poteſt. Itaque feci audacius, ut cum exiguum in me ingenium agnoſcerem, & ad hoc ipſum incommodum ætas etiam juvenilis accederet, primum hoc onus convertendi graue, omniumq; judiciis expoſitum ſuſciperem: deinde ut laborem meum; homo vix dignus, qui in conſpectum veſtrum prodeam, vobis ſumma potentia, ſummaq; virtute juvenibus dedicarem. Quæ in re, ſi quid à me peccatum eſt, cogitare debetis, duas potiſſimum mihi cauſſas hujus propoſiti fuiſſe. Alteram, quia neminem reperiebam, cui rectius hujus operis argumentū conveniret, quā vobis, de quibus ſumā ingenii virtutisq; exſpectationē omnes populi nationesq; cōceperunt. Alterā, ut meā erga vos benevolentiā hoc facto declararē: quæ quanquā tanti non eſt, ut à vobis expeti magnopere debeat, tamē ita ſe res habet, ut etiā ex infimorum hominum officiis atq; favore erga principes, de æquitate eorum juſtitiaq; conjectura fiat. Quamquam veſtra quidem ſanctimonia, clementiaq; ſic perſpecta eſt omnibus, ut nullius teſtimonium amplius deſideret. Et omnino Perſarum mos ab his injuriis profectus eſſe videtur, ut offerendis Regi muneribus populus declararet ſe eum charum habere, & usque eo deligere, ut donis etiam tribuentis affectum ſuum exprimere cuperet. Eſt enim hoc maximè Regibus ornamento, diligi potius à ſuis, quàm metui. Quod ſicut quidam cavis manibus aquam de proximo fluvio regi Perſarum attulit, eaq; illi fuit*

Digitized by Google

gratiſſima: ſic ego, cum meum hoc tenue munuſculum acceptum eſſe vobis intellexero, propoſitum meum aſſecutus eſſe videbor Polyænus, auctor hujus libri, natione fuit Macedo, vir fortis, ut apparet, magnæq; doctrinæ, & ſtudii ſingularis: verum cum hæc Stratagemata ſua conſcriberet, ætatem propemodũ extremam agebat, ſenio annisq; confectus, quemamodum de ſe ipſe teſtatur. Cæterum Stratagema eſt ingenioſum in bello inventum, quod ad ejus qui excogitat, utilitatem, & ad hoſtium perniciem momentum habet. Eſt enim Græcum origine vocabulum conſuetudine Latinis etiã uſurpatum, στρατηγεῖν, id eſt, exercitum ducere, eumq; conſiliis juvare, atq; magnanimtate protegere. Nec enim fieri poteſt, ut hoc tam glorioſum & præſtabile nomen jure cadat in perfidiam ac perjurium, quibus pleroſq; homines ad malitiam natos pugnare videmus: quos tantum abeſſe à bellicis virtutibus putandum eſt, quantum abſunt à fide. Nam ea prima laus eſt militis, fidem etiam hoſti, vel capitis ſui periculo ſervare. Itaq; fertur Ageſilaus maximis ſemper votis optaſſe, ut hoſtes Deorum numen aliquo peccato læderent: Nulli enim excelſum eſt, aut eximium, violare juſjurandum, fidem datam fallere, numen contemnere: Sed cùm hæc ab improbitate & inconſtantia proficiſcantur, præclarũ ac fortem militem maximè decebit, ea ſingulari ſtudio fugere atq; vitare. neq; committere, ut perfidioſus, ut vafer, ut improbus dici poſſit, quibus nominibus abjectiſſimum quemq; convicii cauſſa notamus. Neq; tamen omnis dolus à milite removendus eſt, aut omnes ei fallaciæ detrahendæ: ſed quemadmodum dixit quidam, ubi leonis pelle nihil perficitur, aſſumatur vulpina, id eſt, cũ aperta vis non ſuccedit alia via ingrediendum ſit, inopinantibus terror injiciatur, improviſum hoſtibus conſilium capiatur, accerſatur dolus abſq; perfidia, adhibeatur induſtria, locum habeat ſolertia, ſtratagemata uſurpentur. Jn bellis enim earum quoq; rerum cautia eſſe debet, de quibus nemo unquam conſpicari potuiſſet. Quod præſtantiſſimus ille dux ſignificare voluit, qui cum collem procul à caſtris diſſetum, miſſis militibus occupare juſſiſſet, interrogatus ab amicis quid hoc ſibi vellet, reſpõdit

Ecquis

Digitized by Google

Ecquis unquam hoc putaſſet? docens, etiam ea provideri à perito milite oportere, quæ nemo vel uſui vel detrimento fore cogitaſſet. Imo in duce non ſolum fortitudo, ſed inprimis etiam induſtria laudatur & ingenii promtitudo. qua ſalubre ſuis conſilium ex tempore poſſit capere. Ad quam rem multum adjuvat, conſiliarios prudentes atq; fideles circa ſe habere, quorum operares communiter adminiſtret. Quanquam in eum ſtatum res nunc adducta eſt, ut caſus & fortuna plus virium habeant, quam induſtria, quam deniq; ſolertia. Quemadmodum enim in civilibus negotiis adverſus ſapientiſſimos fortunæ crudelitatem ſuam potiſſimum exercet: ita ſæpenumero fortiſſimos bellorum duces graviſſimè affligit inertibus favet. Multum in bellis poteſt conſilium, multum item animi magnitudo, plus aliquando fortuna, plurimum omnium Deus: à cujus nutu ac poteſtate, rerum humanarum eventus pendet, à quo ſemper exordium eſt ſumendum, ſive bella gerere placeat, ſive pacem colere, eodemq; exitus conſtituendus. Sed ut ut ea ſunt, certè liber hic Strategematum ampliſſimam in ſe fæcundiſſimamq; doctrinam rei militaris comprehendit: quemadmodum ipſi perſpicietis, ſi eum perlegere volueritis. Conduxit in unum locum auctor doctiſſimus, & idem laborioſiſſimus, variorum ducum & imperatorum artes, quibus freti longè feliciorem ſucceſſum in bellis habuerunt, ac habuiſſent, ſi iiſdem uſi non eſſent. Nam ut unum de multis ſumam: quis eſt, qui Zopyrum manifeſtis ſignis & copiis putet Babylonem occupare potuiſſe, quam ſimulata tranſitione, nullo negotio cæpit? ut interim ſilentio præteream Tarquinii filium, qui eam urbem quam pater exercitu validiſſimo non potuit excindere, callido ſtratagemate in ejus ditionem redegit. Quid? quod ne Alexander quidē, cujus gloria longè latèq; patet, neq; modum capit, non ſemper Macedonum ac ſuo robore bella geſſit: ſed nonnunquam fallaciis atq; inſidiis hoſtem circumvenit. Nec minor ſæpe gloria ad reges pervenit ex his, quorum poteſtatem verbis ac perſuaſionibus eſſent aſſecuti, quam ex iis, quæ armorum conflictu in ſuam poteſtatem redegiſſent. Quæ cum ita ſint, conſtat, magnam

utilita-

utilitatem in cognitione Stratagematum poſitam eſſe, eaq́; non exiguum emolumentum iis, qui in imperio ſunt, adferre. quorum eſt officium ſuos fines populoſq́; tueri, in alienos nonnunquam in vadere, ac bellum domi foriſq́; adminiſtrare. Nec minor eſt horum uſus ad tranquillitatem conſervandam, & Reipublicæ laboranti ſubveniendum. Nam tametſi multum à ſe mutuò diſtant bellum & pax, neq́; ſimul contingere poſſunt: in utroq́; tamen conſilii opus eſt, & prudentia, qua alterum quam commodiſſimè componatur? altera, poſteaquam ſemel parta eſt, retineatur. Quare cum Deus opt. max. vos in eo dignitatis faſtigio collocaverit, ut armorum otiiq́; penes vos ſit adminiſtratio, video me non omnino temere conſilium hoc cepiſſe, ut vobis potiſſimum eum librum inſcriberem, unde hujus utriuſq́; ratio poneretur. Itaq́; clariſſimi juvenes, ac Principes illuſtriſſimi, vos iterum atq́; iterū vehementer rogo, ne odium potius, quam benevolentiam veſtram hac re meruerim. Id factum putabo, cum quod veſtræ eſt ſapientiæ, æque gratis animis hoc munus accipietis, ac ſi potentiſſimus eſſem, nec enim muneris præſtantiam, ſed voluntatem ejus qui offert, ſpectare convenit. Faxit Deus, ut aliquando veſtra aliqua Stratagemata, pro patriæ ſalute uſurpata, conſcribere poſſim. idemq́; vos incolumes nobis, omnibuſq́; hominibus conſervet. Valete. Baſileæ, Anno 1549.

CONTENTA
IN PRIMO LIBRO POLYAENI STRATAGEMATUM

Baechus, ſtratag.	3	Melanthus	1	Cimon	2
Pan	1	Codrus	1	Cleon	1
Hercules	5	Piſiſtratus	3	Pericles	2
Theſeus	1	Solon	2	Nicias	4
Demophon	1	Polycrates	2	Braſidas	5
Creſphontes	1	Ariſtogiton	1	Archidamus	3
Cypſelus	1	Pittacus	1	Alcibiades	9
Helnes	1	Iſtiæus	1	Hermocrates	2
Temenus	1	Gelon	3	Gylippus	2
Procles	1	Bias	1	Lyſander	4
Acues	1	Hieron	2	Eteonicus	1
Theſſalus	1	Theron	1	Thraſyllus	2
Menelaus	1	Ariſtides	1	Agis	1
Cleomenes	1	Themiſtocles	7	Xenophon	4
Polydorus	1	Leotychides	1	Co non	5
Lycurgus	1	Leonidas	1		
Tyrtæus	1	Myronides	2		

PO-

POLYAENI
STRATAGEMATVM
LIBER PRIMUS.

VIctoriam contra Perſas ac Parthienſes, ſanctiſſimi reges Antonine & Vere, Dii vobis præſtabunt, & veſtra virtus, ac Romanorum fortitudo, cum quibus ſemper tum præterita, tum etjam præſentia bella, præliaq; fœliciter confeciſtis. Ego vero natione Macedo, cui à majoribus quaſi per manus traditum eſt, ſuperare Perſas belligerando poſſe, non prorſus immunis & inutilis in præſenti tempore vobis eſſe conſtitui. Quod ſi mihi corpus vigeret, militem etjam me alacrem & obedientem præberem, & Macedonico robore uterer. Poſtquam vero me jam ætate confectum eſſe cernitis, tamen non committam, ut expers omnino militiæ relinquar. Sed hæc ſubſidia rei militaris adfero, quibus Stratagematis veteres uſi ſunt, quæ copioſam ſcientiam rerum priſcis temporibus geſtarum, tum vobis ipſis ſuppeditent, tum etjam miſſis per vos belli principibus ſeu ducibus, ſeu myriarchis, ſeu millenariis, ſeu ſexcenturionibus, ſeu quæcunque alia ſunt officia bellica, cùm perſpicient veterum conſiliorum & eventuum virtutes atq; artes. Fortitudo enim eſt, ſi quis robore pugnantes hoſtes devincit: Conſilium vero, extra prælium arte atq; dolo victoriam adipiſci. Prima enim eſt egregiorum ducum ſapientia, victoriam ſine periculo comparare. Optimum vero eſt, etjam in ipſa acie quiddam machinari, ut conſilio præveniente finem prælii, victoria paretur. Id mihi etjam Homerus conſulere videtur. Cum enim ſæpenumero dicat, ἀλλ᾽ ἢ δόλῳ, ἠὲ βίηφι, nihil aliud præcipit, quàm artibus & ſtratagematis adverſus hoſtes uti: ſin hac non ſuccedat, tum vero corporum vi ac robore periclitandum eſſe.

Quinam dolo ſint uſi.

PRimus igitur inter Græcos fallaciis ac dolo uſus eſſe dicitur Siſyphus, Æoli filius. Teſtis eſt Homerus.

Digitized by Google

ἔνθαδε σίσυφος ἔσκεν, ὁ κέρδιστος γένεται ἀνδρῶν.

Secundus verò decipiendi ſtudium ſecutus eſt Autolycus Mercurii filius, in furtis. Et id quoq; teſtatum facit Homerus.

παρνησόν δ᾽ ἐλθόντα μετ᾽ αὐτόλυκόν τε καὶ υἷας·
μητρὸς ἑῆς, πατέρ᾽ ἐσθλὸν ὃς ἀνθρώπους ἐκέκαστο
κλεπτοσύνῃ θ᾽ ὅρκῳ τε, θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν ἑρμείας.

Ego vero etjam Proteum in omne genus animalia atque arbores mutari ſolitum, opinor in animalia atque arbores nunquam evaſiſſe: ſed ejus fallaciarum commutationes in fabulam redegit Homerus, quod dolis potuerit ſuperare, quemcunque vellet. Ulyſſem vero etjam gloriari doli ſollertia ſcimus,

εἰμ᾽ ὀδυσεὺς λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισι
ἀνθρώποισι μέλω, καὶ μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει.

Heroës etjam victoriam ei acceptam retulerunt,

τῇ δ᾽ ἥλω βουλῇ πριάμου πόλις εὐρυάγυια.

Et alibi rurſus alii teſtantur, Ulyſſis conſilio & induſtria atque arte fallaci captum eſſe Ilium. Stratagèmata vero quæ uſurpavit adverſus hoſtes, perſæpè celebrat Homerus:

αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας.

Transfugiſſe ad hoſtes finxit. Equus etiam ligneus, quem Epeus fabricatus eſt cum Pallade, fuit Ulyſſis ſtratagema. Rectè etiam Nemo, & vinum, torriſq; & aries, ſtratagemata poſſunt appellari, contra Cyclopem, adhibita. Atque etiam cera ſociorum auribus inuncta, & ipſe rectus ad malum alligatus. Nam & hæc excogitabat contra pernitioſam Muſicam. Quid vero de perà mendici dicas, & quæcunque erga Eumæum aut Penelopen finxit.

ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.

Et quid etiam dicam pugillationes, & arma juvenum ebriorum è fumo eximere, atque à januis intendere jaculum? An non hęc omnia fuerunt adverſus hoſtes ſtratagemata? Sed hæc, & quæ ſunt hujus generis, docens Homerus ſufficiat. Quale vero etiam illud Ulyſſis ſtratagema deſcribunt Tragici? Palamedem Ulyſſes in judicio Græcorum vicit, ſubjecto in ejus tabernaculum auro barbarico., & ſapientiſſimus ille Græcorum proditionis damnatus eſt per dolum ac ſtratagema. Sed hæc ſatis docet Tragicorum ſcena. Quas vero ex hiſtoria res militari peritia contra hoſtes aut inimicos geſtas collegi, eas recenſebò, breviter uniuſcujuſque mentionem attingens. Totum vero opus continet octo libros, ſtratagematum nongentorium, initum ducentes à Baccho.

Bac-

Digitized by Google

Bacchus.

BAcchus cùm adverſus Indos expeditionem faceret, ut eùm civitates reciperent, perſpicuis ac manifeſtis armis exercitum non armavit, ſed veſtimentis exilibus, & pellibus cervinis: haſtas autem hedera cinxit, ſummam cuſpidem occupabat thyrſus. Cymbalis & tympanis, pro tuba ſignum dabat. Et hoſtes inebrians ad ſaltationem impulit. Et quæcunque alia ſunt Orgia Bacchi, omnia fuerunt ipſius ſtratagemata, quibus Indos, aliamque terram in ſuam poteſtatem redegit.

Bacchus in India cùm exercitus æſtum aëris tolerare non poſſet, occupavit Tricoryphum Indiæ montem, ſic appellatum à tribus cacuminibus, quorum unum vocatur Coraſibis, alterum Condaſbe, tertio ipſe nomen impoſuit Merum In eo loco monumenta ſunt nativitatis ejus, multi ſuaviſſimi & crebri fontes, ferarum abundans copia, fructuum ubertas, nives frigidiſſimæ. In his diverſans ac vitam agens exercitus, Barbaros in planicie verſantes repentè adoriebatur, & à ſublimibus ac præcipitibus locis tela jaciens, nullo negotio in fugam hoſtes vertebat.

Bacchus ſubactis Indis, ipſos Indos & Amazones in agmine auxilii cauſſa ducens, impreſſionem in Bactriorum terram fecit. Terminat autem Bactriam fluvius Saranges. Bactrii montes ſupra flumen poſitos occupabant, ut in Bacchum, flumen trajicientem, deſuper impetum facerent. At ille poſitis ad fluvium caſtris, Amazonas & Bacchas tranſire juſſit, ut Bactrii contemtis mulieribus, à montibus deſcenderent, atque his traiicientibus illi deſcendebant, & appropinquãtes flumini, prohibere eas conabantur. Quibus pedem referentibus, Bactrii uſque ad ripam perſequebantur. Tum Bacchus eductis contra eos viris, impeditos flumine Bactrios occidit, & ſine periculo trajecit.

Pan.

BAcchi dux fuit Pan. Is primùm invenit aciem, Phalangem nominavit: Cornu inſtituit dextrum & ſiniſtrum. Hac de cauſſa ferentem cornua Pana fingunt. Sed primus etiam hic cædem hoſtibus per ſolertiam & artem immiſit. Cùm Baccho in concavo ſaltu nuntiâſſent ſpeculatores, infinitas hoſtium copias in ulteriori parte caſtra metari, metus Bacchum inceſſit, non item verò Pana, ſed noctu Bacchico exercitui ſignum dedit, ut maximum & inconditum clamorem tolleret. His verò clamantibus, petræ ſonum exceptum referebant, & cavitas ſaltus longè

majorum copiarum fremitum hoſtibus reddebant. Quare metu perterriti, ſe in fugam conjecerunt. Cùm igitur Pan hoc ſtratagema uſurpârit, Echo Pani gratam & amicam eſſe fingimus; atq; vanos nocturnosque terrores exercituum, Panicos appellamus.

Hercules.

HErcules cùm è Pelio Centaurorum gentem excindere ſtatuiſſet, ſic ut tamen ipſe non prior inciperet pugnam, ſed illos provocaret, diverſatus eſt apud Pholum: apertoq; cado vini odorati, eum ipſe cum ſuis cuſtodivit. Id ſentientes Centauri, concurſum ad Pholi antrum fecerunt, vinumque rapuerunt. Ibi tum Hercules, quaſi injuriam inferentibus, qui accurrerant, impetum in eos faciens, morte Centauros affecit.

Hercules robur ac vires Erymanthii ſuis metuens, dolo bellum cœpit. Cùm enim hic in valle ſomnum caperet (erat autem vallis plena nivium) ille multos lapides deſuper iniiciebat. itaque ſus excitatus exſiliit, & furore atque indignatione præceps actus, in nivem incidit, ac ſubmerſus impingenſque capiebatur.

Hercules navi vectus ad Trojam, ipſe quidem exceſſit, ut in terra pugnam faceret. gubernatoribus vero mandavit, ut naves in fluctus retraherent. Peditibus igitur Trojanis victoriam amittentibus, equites ad naves curſum incitârunt, non tamen capere navigia ſupra mare fluctuantia potuerunt. Eos Hercules inſecutus, ad unum omnes trucidavit in littore, cum fugiendi per mare non eſſet poteſtas. Hercules in India filiam adoptavit, cui nomen indidit Pandamen. Eam honoris cauſſa donavit ea parte Indiæ quæ ad meridiem vergit in mare, ſubditoſque diſtribuit in trecentos ſexaginta quinque pagos, quotidie uni dumtaxat pago regium tributum ferre imperans: vt qui tum non penderent, eorum auxilium ad reliquos cogendos regina paratum haberet.

Hercules bellum adverſus Minyas gerens (erant autem Minyæ ad equeſtres pugnas in planicie obeundas exercitatiſſimi:) conſerere manus non audes, fluvium immiſit, is fluvius erat Cephiſus, qui duos montes, Parnaſſum & Hedylium terminat, Bœotiam vero mediam diſcludens, ante quam ſe in mare exoneret, in vaſtum hiatum excurrens evaneſcit. Eum hiatum Hercules magnis lapidibus obſtruens, flumen in campum avertit, ubi Minyæ equitabant. Verùm ſtagnante campo, Minyis inutilis erat equitatus. Hercules parta victoriâ rurſus aperit hiatum, & Cephiſus ad priſtinam viam revertitur.

The-

Digitized by Google

Theſeus.

THeſeus in pugnis anteriores capitis crines abradere ſolebat, præparans ſe, ne quis eum apprehendere ac tenere poſſet. Poſt Theſeum ab omnibus Græcis ea radendi conſuetudo ſervata eſt, quam raſuram Theſeidem appellabant. Imitantur hanc raſuram præ cæteris Græcis Abantes. Quod etjam Homerus teſtatur:

Τῷ δ' ἅμ' ἄβαντες ἕποντο θοοὶ ὄπιθεν κομόωντες.

Demophon.

DEmophon ab Athenienſibus acceptum depoſiti loco Palladium cuſtodiebat, Agamemnone repetente: ac verum quidem tradidit civi cuidam Athenienſi, nomine Rhuzygæ, Athenas deportandum. At æquale & ſimile aliud factum in tabernaculo habuit. Agamemnone verò cum magna manu adventante repugnabat, ut omnino opinionem hoſtibus faceret, ſe pro vero pugnare. Multis autem vulneratis, Demophontis milites ceſſerunt Agamemnon fictum Palladium rapuit, & deceptus abſceſſit.

Creſphontes.

CReſphontes & Temenus, atque Ariſtodemi filii cùm Peloponneſum partiretur, viſum eſt in tres partes regionem diſtribuere, in Spartam, Argos, Meſſanam. Creſphontes Meſſanam aut Argos obtinere cupiens, ſententiam pronuntiat: Cui prima ſors ceciderit, & cui ſecunda, Spartam accipiat, aut Argos: Meſſana tertii eſto. Paruerunt, ac ſortes demiſerunt. Illi quidem calculum album in urnam plenam aqua, Creſphontes vero glebam albam ſimilem lapidi. Gleba igitur ſtatim liquefiebat. Lapidis vero ſortes prodeuntes, dederunt Argos Temeno, Spartam Ariſtodemi filiis. Creſphontes dolo ſortitus, Meſſanam per fortunam accepiſſe viſus eſt.

Cypſelus.

CYpſelus Arcadiæ imperabat. Heraclidæ faciunt expeditionem contra Arcadas. Oraculum prodiderat, caverent ne donis hoſpitalibus acceptis ab Arcadibus, fœdus icerent. Cypſelus æſtatis tempore mandavit agricolis, ut fructibus demeſſis, & ad viam poſitis, diſcederent. Milites Heraclidarum libenter fructus accipiebant, iiſque utebantur. Cypſelus obviàm prodiens, ad hoſpitium Heraclidas vocabat. Illis verò recordatione vaticinii honorem recuſantibus: Atqui, inquit, prior veſter exercitus à no-

Digitized by Google

bis pro xeniis fructus habet. Ita ſapientia Cypſeli effectum eſt, ut Heraclidæ fœdus cum Arcadibus facerent.

Helnes.

HElnes Arcadum rex, vaſtantibus Tegeam Lacedæmoniis, quotquot vigentem ac floridam ætatem haberent, ſupra caput hoſtium miſit; præcipiens, ut media nocte in eos impetum facerent. Quotquot verò ætate provecti, aut nondum adulti eſſent, eos juſſit eodem tempore ante civitatem ignem quàm maximum incendere. Hoſtes ad viſum ignem obſtupefacti, in eum oculos coniiciebant. Qui in cacumine erant, obruentes inopinatos, plurimos ex iis morte affecerunt, multos etiam captos in vincula conjecerunt. Et oraculûm finem habuit:

δώσω τοι τεγέαν ποσσὶ κρότον ὀρχήσασθαι.

Temenus.

TEmenus cum cæteris Heraclidis Rhejum capere volens, miſit Locros transfugas, qui Peloponneſiis nuntiarent, illos in Naupacto clàm naves habere, & præ ſe ferre quidem navigationem ad Rhejum, verùm expeditionem eos in Iſthmum ſuſcepiſſe. Credentes id Peloponneſii, ad Iſthmum copias traduxerunt. Temenus nullo negotio cum ſuis Rhejum occupavit.

Procles.

PRocles & Temenus Heraclidæ, adverſus Euriſthidas Spartum tenentes, bellum gerebant. Heraclidæ rem divinam fecerunt Palladi, montium hyperbacteria offerentes. Euryſthidæ repentè in eos irruere, & manum conſerere. At Heraclidæ nihil turbari, ſed tibicines, ut omni ſtudio præirent, jubere. Quibus præcedentibus ac tibias inflantibus, armati ad cantum & numerum ſequentes, irruptos ordines ſervare, & hoſtes vincere. Experientia docuit Lacedæmonios, tibiam habere vim & irritamentum in pugnis. Quare Lacedæmonios in pugnam euntes tibia præcedit, & prælium facientibus accinit. Ego ſcio, Deum oraculo Lacedæmoniis victoriam prodidiſſe, ſimulac cum tibicinibus bella gererent. Neque pugna Leuctrica ad tibicines pertinens, oraculum confutat. In Leuctris enim nòn præeuntibus tibicinibus, Lacones cum Thebanis pugnam inibant, quibus patrium erat fiſtulatoriam artem exercere. Itaq; colligi manifeſto ex oraculo Dei potuit, penes Thebanos victoriam futuram Lacedæmoniorum, qui ſine tibia pugnam capeſſerent.

Acues

Digitized by Google

Acues.

ACues, Lacedæmoniis Tegeam per proditionem noctu occupantibus, ſuis militibus ſignum dedit, ut interficerent eos, qui teſſeram requirerent. Arcades igitur non rogabant, Spartiatæ vero, tãquam noctu ſuos non agnoſcentes, & idcirco quærentes ſignum, ab Arcadibus interfecti ſunt.

Theſſalus.

THeſſalus Bœotos, qui Arnam incolunt, cum Theſſalis bellum gerentes, arte ſuperavit, abſque pugna. Obſervans enim noctem expertem lunæ, & tenebroſam, mandavit militibus, ut diſperſi per campum, alius alibi in montium faſtigiis faces & tædas incenderent, atque ſublimes ferrent, rurſuſque deprimerent. Bœoti conſpecto igne, quaſi fulmine circumdati, in metum, ac terrorem inciderunt, & ad ſupplicandum Theſſalis, & de pace rogandum convertebant.

Menelaus.

MEnelaus reverſus ab Ægypto, ducens Helenam, ad Rhodum appulit. Cùm autem Tlepolemus ad Trojam occubuiſſet, uxor Philoxo verſans in luctu ac ſqualore, poſtquam nuntium eſt allatum, Menelaum cum Helena venire, mariti vicem ulciſci volens, cum Rhodiis univerſis, viris & mulieribus, ferentibus ignem ac lapides, ad naves impetum fecit. Menelaus cùm ob ventorum aſperitatem ſolvere non poſſet, Helenen in cavam navem abſcondit. Ornamentis verò ejus & diademate famulam omnium formoſiſſimam amicivit. At illi planè credentes Helenam eſſe, lapidibus & igni in famulam conjecto, quaſi ſatis magno ſupplicio ob Tlepolemi mortem ſumto, ſi interfeciſſent Helenam, diſceſſerunt. At Menelaus cum Helena abnavigavit.

Cleomenes.

CLeomenes Lacedæmoniorum rex, Argivis bellum inferebat, & exadverſum caſtra locabat. Argivi attentè obſervabant, ac ſpeculabantur, quid rerum hoſtes gererent. Nam omnia quæ vellet, per præconem exercitui Cleomenes ſignificabat, atq; illi ſimilia facere ſemper ſtudebant. His ſe armantibus, contrà ſe armabant: exeuntibus, contra exibant; requieſcentibus, ſe quieti dederunt. Cleomenes tacitè & clàm præceptum dederat, ut cùm prandium ediceret præco, arma ſumerent. Illo igitur proclamante, Argivi ad prandendum ſe conferebant. At Cleomenes educens armatos, ſine negotio nudos & inermes Achivos trucidabat.

Poly-

Digitized by Google

Polydorus.

POlydorus Lacedæmoniis adverſus Meſſenios viginti annos bellum gerentibus, ſimultatem erga Theopompum ab altera familia regem ſimulavit:& transfugam miſit,qui Meſſeniis nuntiaret eos inimicitias exercere, atque à ſeſe mutuo defecturos. Meſſeniis eam rem obſervantibus, Theopompus caſtra movebat, & non procul inde copias occultavit,ut reverteretur.Hęc videntes Meſſenii,Polydorum ſpernunt:atq; confertim egredientes ex urbe,prælium inierunt.Theopompus ſignum edentibus ſpeculatoribus,ex inſidiis circumducens, urbem inanem ac vacuam cepit,& à tergo Meſſenios aggreditur, Polydorus vero à fronte ancipites. Sic Meſſenii vi capti ſunt.

Lycurgus.

LYcurgus divino quodam metu Lacedæmonios coëgit,ut ſuis legibus obtemperarent.Si quam legem excogitaſſet,ea Delphos perlata,conſulebat oraculum, an eſſet utilis. Sacerdos vero pecuniis corrupta, ſemper utilem eſſe reſpondebat. Lacones metu Dei,legibus tanquam oraculis obedientiam præſtiterunt.

Lex:Lycurgus tulit legem. Adverſus eoſdem, ô Lacones, ne crebrò bellum geratis,ne bellandi peritiam uſumque hoſtes doceatis. Lex: Lycurgus legem ſcripſit Laconibus.Hoſtes fugientes nolite trucidare,ne potius ducant manere,quàm fugere.

Tyrtæus.

TYrtæus Lacedæmoniis volentibus cum Meſſeniis ſigna conferre, cum ſtatuiſſet aut victoriam reportare,aut mortem in prælio obire ut autem quilibet à ſuis in mortuorum ſepultura agnoſceretur, Icytalis nomen inſcribentibus,eaſque circa lævam ferentibus: volens,hac re patefacta,terrorem incutere Meſſeniis,mandavit,ut Hilotum transfugientium nulla ratio duceretur,& nemine obſervante,ſenſim transfugientes,Meſſeniis deſperationem Laconicam nuntiàrunt. At illi perterriti, infirmiori robore pugnantes,victoriam non exiguam Lacedæmoniis dederunt.

Codrus.

AThenienſibus bellum intercedebat cum Peloponneſiis.Oraculum victoriam Athenienſibus pronuntiàrat, ſi regi ipſorum à Peloponneſio mors afferretur.Codru erat Athenienſium rex. Hoſtes cum reſciviſſent oraculum, commune edictum propoſuerunt, ut in prælio omnes à Codro manus abſtinerent. At ille,(nam erat veſpera)ſarmentarii habi-

Digitized by Google

habitu progreſſus è foſſa, ligna ſecabat. Venerant autem etiam Peloponneſii lignatum. Cum his Codrus pugnam incipit, ita ut extenta falce vulneribus eos afficeret. Illi ſuperantes, falcibus eum confecerunt, atque cum gaudio diſceſſerunt, quaſi ſtrenuo facto facinore. At Athenienſes clamore ſublato, (quid enim moram traherent impleto vaticinio) ira & robore majori in prælium procedunt: & ante pugnam miſſo præcone, corpus regis ad ſepeliendum repetebant. Peloponneſii re cognita, in fugam verſi ſunt. Athenienſes parta victoria, Codro decreverunt heroicos honores, quòd hoſtes propria morte expugnâſſet.

Melanthus.

MElanthus Athenienſium dux erat, Bœotorum Xanthus. Hi de Melænis bellum gerebant. Melænæ caſtellum erat finitimum Atticæ & Bœotiæ. Deus prodiderat Xantho:

τεύξαν ἀπάτην ὁ μέλας φρόνον ἔχι μελαίνας.

Cui oraculo reſpondit eventus. Hi duces pugnam ſolitariam committunt de victoria. Et congredientibus Melanthus ajebat: Atqui injuriam facis, qui comitatus venias ad pugnam. Xanthus converſus, ut alterum reſpiceret, à Melantho confixus jaculo, peremtus eſt. Athenienſes ſtratagematis dolo victoriam adepti, annuum feſtum inſtituerunt, quam vocant Apateriam, id eſt, deceptoriam.

Solon.

ATheníenſes & Megarenſes longo tempore bellum de Salamine geſſerunt. Victi Athenienſes legem juſſerunt: Qui ſuaſerit navigandum eſſe ad pugnam Salaminenſem, mortis reus eſto. Solon nihil perterritus morte, legem abrogat hoc pacto: ſimulat inſaniam, & progreſſus in concionem, Elegia cecinit. Elegeia verò erant Martia carmina. His Athenienſes ad pugnam excitavit: qui Muſis & Marte perciti, confeſtim portu ſolvebant, cantus & vociferationes juxta edentes, atque Megarenſes vi ac robore ſuperabant: & Salamis iterum Athenienſium ditionis facta eſt. Solon vero in ſumma admiratione habebatur, tum quòd legem antiquâſſet furore, tum quod Muſica bellum viciſſet.

Cùm Athenienſibus & Megarenſibus de Salamine bellum eſſet, Solon navigavit verſus Goliadem, ubi mulieres Cereris feſtum obibant. In ipſo mari emittit Solon transfugam ad Megarenſes, qui nuntiaret: Si in Goliadem navigaveritis, Athenienſium uxores capietis, choreas ducentes modo non cunctemini. Megarenſes dolo credunt, & eò naves dirigūt. Solon verò mulieres decedere jubet: atque adoleſcentes impuberes, mu-

Digitized by Google

liebribus veſtimentis amictos,coronis ornatos,clandeſtinis enſibus ornatos,ad littus ludere ac ſaltare juſſit. Megarenſes imberbium vultu, & veſtitu mulierum decepti, egredientes è navibus, capere tanquam mulieres conabautur:qui ſtrictis repentè gladiis, pro mulieribus viri apparuerunt, hoſtes occiderunt,naves conſcenderunt,& Salamine potiti ſunt.

Piſiſtratus.

PIſiſtratus ab Eubœa expeditionem fecit in Atticam, verſus Pallenidem:& in primas copias hoſtium incidens,eas occidione occidit.Progreſſus,aliis pluribus obviam fit. Ibi præcipit ſuis, ut ſertis coronentur,neq; adventantes occiderent; ſed affirmarent, ſe cum primis fœdus iciſſe. Illi credentes,pacem ineunt, & urbem Piſiſtrato concedebant. Qui conſcenſo curru,fœminam magnam & venuſtam propter conſtituit, nomine Phyam,armis Palladicis ornatam:opinionem movens,quod Minerva ducem Piſiſtratum ſine periculo immiſerit: atque ſic Athenienſium tyrannidem occupavit.

Piſiſtratus Athenienſibus arma volens adimere, mandatum promulgavit,ut omnes cum armis in Anaceum venirent. Qui cùm veniſſent,ipſe prodiit verba facturus, & exigua humilique voce ſermonem ordiebatur. Illi vero, cùm exaudire non poſſent, juſſerunt in veſtibulum progredi,ut omnes dicentem exaudire poſſent. Qui cùm remiſsè loqui pergeret,& illi attentis auribus auſcultarent,ſocii prodeuntes, & arma tollentes, in templum Agrauli detulerunt.Athenienſes vero nudi ac deſtituti, tum demùm in Piſiſtrato vocis tenuitatem intellexerunt,quòd fuiſſet Piſiſtrati dolus ad armorum ereptionem adhibitus.

Piſiſtratus cum Megacle in Republ.ſimultates exercebat. Erat autem Megacles præfectus divitibus,Piſiſtratus egenis & pauperibus.Et aliquando in concione multis conviciis Megaclem inſectatus & minis, diſcedebat. Cùm ſeipſum deinde non levibus vulneribus affeciſſet, poſtridie in forum prodiit,monſtrans hæc Athenienſibus. Populus ira atque indignatione permotus,quod ſuus prefectus,& curator ipſorum tanta mala paſſus eſſet,ad protegendum corpus,trecentos ei cuſtodes addidit.Quibus clavigeris uſus,factus eſt Athenienſium tyrannus, & ſuis liberis tyrannidem reliquit.

Ariſtogiton.

ARiſtogiton cùm à lictoribus per tormenta vexaretur, ut conſcios proderet,conſciorum neminem ſignificavit: Omnes vero amicos Hip-

Hippiæ participes inſidiarum fuiſſe dixit. Cùm hos morte mulctâſſet Hippias, tum Ariſtogiton amicorum ſtratagema ei exprobravit.

Polycrates.

POlycrati Samio mare Græcanicum infeſtanti, viſum eſt eſſe militare, ſi reverſus appelleret, & amicorum bona quaſi repetens, foris alios amiciores pararet. Quod ſi nihil accepiſſet, ne reſtituere quidem, aut reddere debere.

Polycrates cùm Samii publicum ſacrificium facere in templo Junonis vellent, in quo cum armis pompam agebant, plurimis armis per cauſſam ſolemnitatis collectis, fratres Syloſontem & Pantagnoſtum vnà pompam ducere juſſit. Poſt vero pompam, cùm ſacrificium obire Samii inſtituerent plurimi arma depoſuerunt ad altaria, partim occupati votis, partim libationibus. At qui cum Syloſonte & Pantagnoſto erant, arma tenentes, vir virum adortus, omnes ordine trucidabant. Polycrates in civitate congregatis iis qui inſidiarum participes eſſent, præoccupabat opportuniſſima loca, accurrentibus è templo omni ſtudio fratribus cum armis, & auxilium ferentibus, & arcem muniebat, Aſtypalæam nomine, accerſitis à Lyglamide Naxiorum tyranno militibus, atque Samiorum imperium obtinebat.

Iſtiæus.

IStiæus Mileſius, in Perſia agens apud Darium regem, Ioniam ad defectionem ſolicitare volens, neque audens literas mittere propter cuſtodes viarum, ſervo fideli capillis abraſis, ſtigmata capiti inſcripſit: Iſtiæus Ariſtagoræ, Ioniam ad deficiendum ſollicita: atque ſupra ſtigmata crines nutrivit. Hoc modo fallens cuſtodes Stigmatophorus, deſcendit in mare, & abraſis capillis, Ariſtagoræ ſtigmata monſtravit. qui cùm legiſſet, effecit, ut Ionia deſciſceret.

Pittacus.

PIttacus & Phrynon ſolitarium certamen pro Sigeo ſuſcipiebant, ac viſum eſt, ut uterque paribus armis uteretur. Perſpicua igitur arma & manifeſta, paria erant. At Pittacus occultato ſub ſcuto reti, Phrynonem conſtringit, & facile tractum vita privat, atque Sigeum vinculo lineo piſcatus eſt. Quemadmodum etjam nunc ſolitariam pugnam ineuntes, linum habent: id Pittacus docuit.

Bias.

CRœſus adverſus plurimos inſulanos bellum parabat. Eum Bias Prienenſis deterruit, inquiens: Inſulani magnum equorum numerum ad-

Digitized by Google

verſus te coëmunt. Qui cùm ridens, Hoc facit Iupiter, diceret, ut Inſulanos in continenti capiam: Bias, Quid? inquit. Credis etiam illos aliud optare, quàm ut Crœſum in mari capiant? Hæc Biantis oratio perſuaſit Crœſo, ut navigationem in Inſulas omitteret.

Gelon.

GElon Dinomenis filius, Syracuſius, in bello adverſus Hemilconem Chalcedonenſem ſuſcepto, creatus ſummus dux & imperator, cùm egregiè pugnâſſet victor, prodiens in concionem, rationeſque reddens imperatoriæ dignitatis, impenſarum, temporum, armorum, equorum triremium, & ob hæc univerſa collaudatus, tandem exuit veſtem, atque ſtans in medio nudus: Sic, inquit, ego vobis nudus ſto, vos autem armati. Itaque ſi quid à me geſtum eſt intolerabiliter, proferte contra me. Tum ferro ignique & lapidibus populus auxilium tulit, tanquam optimum ducem collaudans. Qui reſpondens, inquit. Et in poſterum igitur talem ducem eligite. Iterum populus: At alium talem non habemus. Ita creatus ſecundo dux belli, pro duce tyrannus Syracuſiorum evaſit.

Gelon Siculorum tyrannus, Himilconi Chalcedonenſium regi expeditionem in Siciliam facienti, è regione caſtris poſitis, prælio decertare non audebat. Sed Pediarchum ſagittariorum præfectum, ſibi forma & aſpectu ſimilem, tyrannica veſte indutum, è caſtris progredi, ſacrificiumq; in aris facere juſſit, & eum ſequi ſagittarios candidis veſtibus amictos, myrtum ferentes, atque ſub myrto arcus occultantes. Cum autem viderunt Himilconem etiam ipſum ad eundem modum progredientem, & ſacrificantem, tela in eum conjecere. His ita factis, Himilcon nihil tale ſuſpicatus, progreditur, & divinam rem facit. Ita libans, ſacrificanſq;, multiſque in ipſum impetentibus jaculis, vitam finivit.

Gelon Megaricum imperium tollere volens, colonos vocabat, qui vellent, ex Dorienſibus. Diogneto vero Megarenſium principi pecunias ſupra vires imperavit: ille civibus. Qui tributum recuſantes, in Syracuſanam coloniam conceſſerunt, & ſe Gelonis imperio ac ditioni ſubjecerunt.

Theron.

THeron cum Chalcedonenſibus pugnabat. Hoſtibus autem terga vertentibus, Siculi irruentes in caſtra, quaſi direpturi tabernacula, ſupervenientibus Iberis interfecti ſunt. Theron cum magnam ſtragem videret, miſit qui circumirent, præcipiens ut à tergo ignem in tabernacula conjicerent. Magna vero oriente flamma, hoſtes non habentes taberna-

cula,

Digitized by Google

cula,ad naves confugerunt. Quò Siculi perſecuti,plurimos ad ipſas naves morti dederunt.

Theron, Selinuntiis prælium adverſus Carthaginenſes committentibus,cùm multi ex his qui occubuerant inſepulti jacerent, & hoſtes inſtarent,atque illi ſepelire mortuos non audentes,neque tamen inſepultos relinquere ſuſtinentes,conſilium,quid agendum foret,caperent: Theron recipit,ſi triginta ſibi darentur ſervi,qui ligna ſecare poſſent,ſe cum ipſis acceſſurum,& cadavera igni traditurum,ac polyandrium erecturum. Quod ſi ab hoſtibus ipſi vincerentur, non inde magnum periculum civitati futurum,ſi unum civem amitteret,& triginta mancipiorum pretium. Laudarunt Selinuntii ſententiam, eique conceſſerunt , ut ſervos quos vellet ſumeret. Qui robuſtos & florentes deligens,eduxit cum falcibus,bipennibus,& aſciis:ut ad combuſtionem mortuorum ligna ſecarent. Cûm exiviſſent,perſuadens eis Theron,ut dominis inſidias ſtruerent, ſero veſpere in urbem reverſus eſt. Quos mœniorum cuſtodes agnoſcetes acceperunt. Theron ipſis cuſtodibus trucidatis , & plurimis civibus in lecto interfectis,civitatem occupavit,& Selinuntiorum tyrannus evaſit.

Hieron.

HIeron cùm fluvium tranſire prohiberetur ab hoſtibus , armatos in tranſitu conſtituens,juſſit equites juxta fluuium aſcendere,tanquam ibi tranſituros,& levis armaturæ milites. Hoſtes vero ſupra equites ſuas copias eduxerunt, ut eos ac levis armaturæ milites tranſitu arcerent. Tum Hieron armatos traduxit,vim adhibens adverſariis,qui pauci reliqui erant,& ſignum repente inermibus militibus & equitibus ſuſtulit. Qui reverſi trajecerunt, armatis, qui antè tranſgreſſi fuerant, redeuntes hoſtes ſuſtinentibus.

Hieron bellum cum Italis gerens, ſi quos cepiſſet, qui cognatione aut opibus florerent, non ſtatim ſolventibus reddidit : ſed poſtquam multos dies apud ſe retinuiſſet, & larem honoreſque primarios eis communicâſſet,tum acceptis redemtoriis muneribus, homines dimittebat. At illi in ſuſpicionem apud ſuos cives venerunt, quòd Hieronis amicitia uſi fuiſſent.

Themiſtocles.

ATheurienſibus oraculo proditum erat,

ὦ θείη σαλαμὶς,ἀπολεῖς ἢ σὺ τέκνα γυναικῶν.

Themiſtocles Athenienſibus vaticinium metuentibus , contra hoſtes facere dicebat. Non enim divinam Salaminem oraculum appellâſſet,ſi

græcorum liberos perditura eſſet. Hoc dictum confidentiam & animos Athenienſibus dedit. Et cùm de explicatione quæreretur hujus oraculi,

τεῖχος τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα ζεύς.

reliquis Athenienſibus arcem muniendam prædicantibus, Themiſtocles triremes conſcendendas eſſe dixit, quoniam hæ ſint lignei Athenienſium muri. Obtemperàrunt: & ingreſſi, navali pugna decertàrunt, victoriamque pepererunt.

Themiſtocles circa Salaminem clàm naves habebat. Græcis videbatur fugam arripiendam eſſe. Themiſtocles navibus ineundum prælium in anguſto mari cenſebat. Cum perſuadere non poſſet, ut manerent: (Sicinus erat ei eunuchus, pædagogus duorum filiorum) eum noctu ad regem mittit, ut indicaret benevolentiæ cauſſa, Græcorum copias fugam moliri: Sed tu navibus, inquit, pugna. Obtemperat rex, & navalem pugnam inſtruit, atque navium multitudinem anguſtia maris in arctum contraxit. Græci vero inviti propter ducis ſapientiam & calliditatem vicerunt.

Græci parta ad Salaminem victoria, ſtatuunt in Helleſpontum navigare, & pontem demoliri, ne fugere rex poſſet. Themiſtocles contra ſententiam pronuntiat, dicens regem interceptum pugnam redintegraturum. Sæpe vero deſperationem præſtare, quod effici virtute ac fortitudine non poſſit. Mittit igitur iterum ad regem alium Eunuchum Arſacen, ita ſignificantem, niſi fugiat celerrimè, pontem Helleſponti deſtructum iri. Rex metuens feſtinavit, & præveniens Græcorum exercitum, tranſiit pontem, atque fugiens evaſit. Themiſtocles vero Græcis victoriam exortem periculi conſervavit.

Athenienſibus urbis muros educentibus, Lacones indignabantur. Eos decepit hoc pacto Themiſtocles. Legatus ad Lacedæmonios profectus, rem negabat, per ſuam fidem mœnia non educi. Quod ſi fidem ſibi non habeant, mittant præſtantiſſimos viros, qui perſpiciant & explorent. Illi miſerunt. Themiſtocles vero miſſo clàm nuntio, mandavit Athenienſibus exploratores retinere apud ſe, donec mœnia exſtruxiſſent. Poſtquam deinde forent exſtructa mœnia, non prius eos remittere, quàm ipſum recipiant. Hæc ita facta ſunt. Exædificata ſunt mœnia, & reverſus eſt Themiſtocles, redditi ſunt exploratores, Athenæque Lacedæmoniis invitis munitæ ſunt.

Themiſtocles in bello adverſus Æſmetas, cùm Athenienſes vellent reditus ex argentifodinis, centum talenta diſtribuere, interponens ſe perſuaſit centum ditiſſimis viris, ut quilibet talentum conferret. Et ſi placeret ea res, civitati ſumtus æſtimaretur. Sin minus, qui accepiſſent, redderent.

Hæc

Digitized by Google

Hæc approbata ſunt. Centum autem viri quilibet triremem effecit, ſtudium adhibentes pulchritudinis & celeritatis. Athenienſes novam claſſem factam lætabantur, eaq; non tantum adverſus Æſmetas, verum etjam contra Perſas uſi ſunt.

Themiſtocles, cum Iones ſe Xerxi ſocios adjunxiſſent, juſſit Græcos in muris ſcribere: Viri Iones, iniquè facitis, qui contra parentes ac majores veſtros expeditionem ſuſcipiatis. Hiſce lectis, rex Ionas ſuſpectos habere cœpit.

Themiſtocles fugiens Athenienſes, conſcenſa navi, imprudens in Ioniam delatus eſt. Quum vero navis à tempeſtate ad Naxum appelleretur, quæ oppugnabatur ab Athenienſibus, metuens nauclero, planum fecit, quiſnam eſſet, & niſi ſe ſervaret, Athenienſibus dicturum minabatur, quod pecuniis adductus ipſum veheret. Ut igitur ambo ſalvi & incolumes manerent, nemo egrederetur è navi. Nauclerus metuens, neque egredi quemquam paſſus eſt, & repente portu ſolvere feſtinavit.

Ariſtides.

ARiſtides & Themiſtocles infeſtiſſimis odiis laborantes, diverſas in republ. factiones ſequebantur. At interveniente Perſa, ſe mutuo apprehendentes, & extra civitatem convenientes in unum, uterque dextram manum demiſit, atque complicatis digitis acclamârunt: Inimicitias hic deponimus, donec bellum adverſus Perſam confecerimus. Hæc locuti, manus diſtractis digitis quaſi odio depoſito, ſuſtulerunt. Deinde ſimul obruta fovea, redierunt, & per totum bellum in concordia permanſerunt. Maximè vero effectum eſt unanimitate ducum, ut barbari victoriam amitterent.

Leonidas.

LEonidas in Thermopylis prælium committens, anguſtia loci Barbarorum multitudinem inutilem reddidit.

Leonidas cum pugnam conſerere vellet, videns procelloſas nubes coire, ad duces converſus, ait: Non debet vobis mirum videri, quod fulgura ac tonitrua concitantur. Neceſſe eſt enim ea fieri ex motu ſideris. Multis igitur contingentibus cœlitùs ſignis, Leonidę milites quid futurum eſſet proſpicientes, alacribus animis ad pugnam feſtinàrunt. Hoſtes contrà perterriti, animis ad ſubeundum periculum defecerunt, & ob eam cauſſam victi ſunt.

Leotychides.

LEotychides, Athenienſibus circa Mycalem navale prælium facientibus, & Barbarorum multitudinem pertimeſcentibus, atque Ionibus

Medo

Digitized by Google

Medorum partes ſequentibus, timore magis quàm certo conſilio, mentes omnium mutavit: commentus nuntium adferri, quod Perſæ à Græcis ad Platæas devicti ſint. Iones hoc audito reſpirârunt, adque Græcos ſe applicuerunt. Fortuna Leotychidæ ſtratagema verum reddidit, prælii ad Platæas commiſſi victoriam Græcis præbens.

Cimon.

CImon ad Eurymedontem fluvium ſatrapas Regis vincit ac ſuperat, multiſque barbarorum navigiis captis, Græcos ingredi in ea juſſit, & ſtolas Medicas induere, atque naves in Cyprum deducere. Cyprii conſpecto barbarico habitu decepti, claſſem quaſi ſociam & amicam exceperunt. At illi egreſſi, planè pro barbaris Græci apparuerunt, ac Cypriis majorem terrorem quàm pro copiis injicientes, eos devicerunt.

Cimon à Seſto & Byzantio multa Barbarica per vim cepit, & rogantibus ſociis ea diſtribuit in partes: quarum unam conſtituit nudâ corpora, alteram ſubligacula, veſtes, torques, & id genus alia. Socii capiunt ornatum, Athenienſes nuda corpora. Ridetur ab omnibus Cimon, qui majorem portionem ſociis prodiderit. Non multò poſt cognati eorum qui capti erant, à Lydia, Phrygiaque deſcendentes, magna & ſplendida ad ſuos redimendos munera perſolverunt. Ibi tum Cimonis calliditas admirationi cœpit eſſe. Athenienſes autem longè pluribus acceptis pecuniis, ſocios deriſerunt.

Myronides.

ATHenienſes & Thebani ad pugnam inſtruebantur. Myronides Athenienſibus præcepit, ut cùm ipſe ſignum dediſſet, excurrerent in hoſtes, initio facto à ſiniſtra. Quo ſignum dante, illi currebant. Cùm vero aliquouſque eſſent progreſſi, Myronides ad dextrum cornu feſtinans, magnâ voce clamavit, Vincimus in lævo. Athenienſes victoriæ fama confirmati, promtius & alacrius hoſtes aggrediuntur. Thebani nuntio ſuorum cladis perculſi, ad fugam inclinaverunt.

Myronides Athenienſes duxit adverſus Thebas; & progreſſus in campum, juſſit eos arma ponere, atque undique circumſpicere. Quibus circumſpicientibus: Videtis, inquit, quantus ſit campus: in tanto campo hoſtibus equos habentibus, ſi fugiamus, neceſſe eſt nos ab equitibus perſequentibus capi. Sin maneamus, multiplex vincendi ſpes eſt. Ita, ut manerent, perſuaſi ſunt, & Myronides victor uſque ad Phocidem & Locros proceſſit.

Peri-

Digitized by Google

Pericles.

LAcedæmoniis Atticam vaſtantibus, Pericles miſit cum triremibus Athenienſes, qui maritimam oram Laconicæ popularentur, ut ipſi majus damnum acciperent, quàm inferrent.

Pericles, cùm eſſet locuples, multum terræ poſſidebat. Archidamus, cum quo vetus ei amicitia & hoſpitium intercedebat, populabundus in Atticam impreſſionem fecit. Pericles proſpiciens, ac præſentiens Archidamum hoſpitii religione ac honore ſuis agris parſurum, ne in ſuſpicionem Athenienſibus veniret, ante vaſtationem in concionem progreſſus omnem terram, quam poſſidebat, Reipubl. donavit.

Cleon.

CLeon Abydenis Seſtum tradidit, non aperto prælio, ſed obſcuro dolo. Theodorus cuſtodiens Seſtum, amicus Cleonis, rem cum quadam muliere habens in ſuburbio, aquæductu per muros anguſto penetrante, lapidem unum evellens, ſub noctem exibat; & intrans, lapidem reponebat, idq; clàm. quam rem Cleoni faſſus eſt, quaſi ludicrum. At ille proferens & enuntians Abydenis arcanum, noctemque expertem Lunæ obſervans, per aquæductum, cum lapidem Theodorus revelliſſet, & adulterio diſtrictus eſſet, milites clàm introduxit: qui cuſtodibus interfectis, & portis intus reſeratis, omnes copias acceperunt, atq; Seſtum facile obtinuerunt.

Braſidas.

BRaſidas Amphipolim proditione cepit, & proditoribus mandavit, ut portas clauderent: atque acceptis clavibus, projecit eas ſupra murum, ut ab hoſtibus etiam ſe defenderent, ſi ſcalis appoſitis urgerent.

Braſidas juxta Amphipolim oppugnabatur, in difficili & aſpero colle circumcirca hoſtibus impetentibus. Qui veriti, ne per noctem aufugeret, collem lapidibus circumvallabant, & ſublimem murum exſtruebant. Lacones male habebat, quod eos non in pugnam educeret, ſed circumvallati turpiſſimè fame caperentur. Braſidas ajebat, tempus non deſiderare pugnam. Poſteaquam maximam collis partem munierant, & reliquum foret ſpacium immunitum inſtar magni jugeri, ſuis, ut ad pugnam ſe inſtruerent, præcepit. Hoc, inquiens, eſſe tempus exeundi. Qui facto impetu, multis hoſtibus interfectis, ſalvi evaſerunt Nam locus anguſtus paucioribus non erat impedimento. Circumductus autem murus faciebat, ne quod ipſis eſſet à tergo periculum. Itaque hoſtium munitio ipſis multitudinem inutilem reddidit: exitum vero Laconibus tutiorem.

Digitized by Google

Braſidas,cum ad Amphipolim clàm exercitum admoviſſet, cognita civium perturbatione,parum tutam ratus ex deſperatione ſuſceptam pugnam:Athenienſibus ſecuritatem promulgavit,ut fœdere facto diſcederent,& ſua poſſiderent: Amphipolitanis vero libertatem patriæ,ſi cum Lacedæmoniis belli ſocietatem coirent. Obedientes promulgationi Athenienſes quidem diſcedunt, Amphipolitani vero ſocietatem cum Lacedæmoniis fecerunt, Braſidaſque Amphipolim ſuis per fœdus adjunxit.

Braſidas noctu Scionam verſus navigans, triremem amicam prænavigare juſſit. Ipſe vero in expedita ſequebatur,ut ſi quod majus fortaſſis expedito navigium hoſtile apparuiſſet,triremis auxilio veniret. Sin æqualis,ac triremis,dum cum ea confligeret ipſe in expedita,ſalva & incolumis evaderet.

Braſidas, cum in anguſto loco ad caudam hoſtes inſtarent, juſſit à colle ligna ſecare, & viciſſim apportare. Materiam deinde injiciens, ignem incendit,ita ut copioſa multaque flamma ſublata, hoſtes ad caudam impreſſionem facere prohiberentur, ipſe verò ſine periculo diſcederet.

Nicias.

NIcias ſub noctem adnavigans Corinthiæ,ubi Solyges collis eſt,ibi egredi juſſis Athenienſium armatis, & mille aliis alibi in inſidiis collocatis,abnavigavit. Rurſus altero die ſub primam lucem adnavigavit. Corinthii ſummo ſtudio excurrentes,prohibere voluerunt, ne egrederetur. At,qui in inſidiis latebant, conſurgentes,maximam partem ex illis occiderunt.

Nicias,caſtra metantibus Athenienſibus circa Olympium, in planiciem, quæ pro caſtris erat,tribulos juſſit ſpargere. Cùm poſtridie dux equeſtris Syracuſiorum Ecphantus equites produceret,in turpem fugam converſi ſunt, tribulis in equorum pedibus infixis. Ita ut multi ex ipſis ne progredi quidem poſſent, & à ſcutatis ſolidos calceos indutis interficerentur.

Nicias in mœniorum circuitu cum paucis militibus remanebat,cùm reliqua manus eſſet ad Thapſum. Syracuſiis autem exteriorem in circuitu turrim occupantibus,in qua magna copia lignorum erat,cùm defenſare non poſſet, ligna incendit. At flamma in copioſum ignem excreſcens, hoſtes repulit. Interea exercitus à Thapſo reverſus, auxilium tulit.

Nicias

Digitized by Google

Nicias cùm Gylippum perſequentem fugeret, interceptus, miſit præconem ad eum, dicens: Omnia facturum ſe, quæ imperaret, modo aliquem mitteret ad dandum, accipiendumque jusjurandum. Gylippus fidem habens præconi, caſtrametabatur; & à perſequendo deſiſtens, cum præcone Niciæ miſit, qui fœdus componeret. Interea Nicias occupato firmiore ac tutiore loco, rurſus bellum gerebat, cùm fallaciam præconis evaſiſſet.

Alcibiades.

ALcibiades ejuſmodi probationem amicorum inſtituit. Simulacrum hominis in obſcuro & tenebricoſo loco concluſit, atque amicorum quemlibet introducens oſtendebat, tanquam hominem occiſum: & rogabat, ut ſuam operam ad eam rem darent, ut facinus latere poſſet. Reliqui ſceleris communicationem refugerunt, ſolus Callias filius Hipponici libenter ſimulacrum admiſit, quod oſtenderat ad probandos amicos factum. Itaque fidelem amicum judicavit Calliam, & in poſterum Alcibiadi Callias fuit chariſſimus.

Alcibiades adnavigans hoſtili ſolo, noctu milites egredi juſſit: & diem exſpectans, hoſtibus non exeuntibus, poſitis inſidiis tabernacula incendit, & abnavigavit. Qui in urbe erant, cùm eum ſolviſſe cernerent, collectis animis procedebant, & per terram undique ſpargebantur. Inſidiatores conſurgentes, ceperunt non paucos homines, prædamque copioſam. Alcibiades cum navibus reverſus, aſſumtis tum captis, tum iis qui ceperant, abnavigavit.

Alcibiades, Lacedæmoniis Athenas oppugnantibus, volens cuſtodes urbis & Pyræi, atque Siculorum uſque ad mare vigiles, & diligentes in agendis excubiis efficere, promulgavit eodem modo ter ab arce per noctem, Tollite facem: Qui verò non ſuſtulerit, quaſi aciem deſeruerit, ita punietur. Sic omnes vigilantes obſervabant arcem, ut tollente ignem duce, contrà tollere poſſent: indicantes ſe vigilare, & excubias agere.

Alcibiades navigans in Siciliam, cùm veniſſet ad Corcyram, exercitum multum & infinitum in tres partes diviſit, ut commeatus facilius ſuppeteret, ſi viciſſim ad urbes adventarent. Poſtquam vero ad Catanen appropinquavit, non accipientibus eum Catanenſibus, legationem miſit petens, ut ſibi ſoli accedere, & in commune conſulere liceret. Quibus permittentibus, & in concionem concurrentibus, præcepit ſuis, ut quotquot eſſent mœniorum portæ minus firmiter ædificatæ, per eas effractas irrumperent. Et ſimul accidit, ut Alcibiades concionari inciperet, & Athenienſes Catanem tenerent.

Digitized by Google

Alcibiades habens quendam Catanenſem ſibi fidelem, Syracuſiis notum,miſit eum Syracuſas, tanquam à Catanenſibus miſſum,cum quibus amicitia ac ſocietas eis intercedebat,quorum nomina tenerent:& ſic nuntiavit,Athenienſes relictis caſtris inermes Catanæ verſari. Quod ſi ipſi ſummo mane caſtra Athenienſium caperent,poſſe illos in urbe clauſos & inermes nullo negotio opprimi. Crediderunt Syracuſiorum duces,& præceperunt,ut viritim Catanam verſus exirent: atque appropinquantes ad Simmethium fluvium caſtra poſuerunt.Alcibiades cum ſenſiſſet eos adventare,cum triremibus inſtructis ſummo ſtudio ad urbem Syracuſiorum contendit liberè,& nemine prohibente, eorumq; propugnaculum ab latere convulſum diripuit.

Alcibiades à Sicilia ſolvens,ad judicium de Mercurialibus ſtatuis,& myſteriis, rotundam navem ingreſſus, Lacedæmonem defertur, ac ſuadet,ut repentè Syracuſiis opem mittant,& Deceliam muniant, alioquin non amplius ceſſuros ipſis neque terræ,neque pecuniæ reditus Sed Inſulanos quoque, ſi viderint eos oppugnari,tranſituros. His ita geſtis,Athenienſes Alcibiadi reditum ab exilio decreverunt.

Alcibiades contra Syracuſios aciem inſtruebat. Erat inter exercitus filix arida,copioſaque. Vento ingruente procelloſo, qui Athenienſibus à tergo ſpirabat,hoſtibus è facie,incenſa filice, ſumoque & igni in Syracuſiorum oculos delato,magnam eorum fugam effecit.

Alcibiades Tyribazum fugiebat. Via erat una.Tyribazus cum manente manum non conſerebat, fugienti inſtabat. Alcibiades noctu manens,& multa ligna ſecans,ea reliquit injecto igni,atque diſceſſit. Barbari cernentes ignis fulgorem,Græcos manere putabant. Poſtquam verò rem cognoverunt, impetu facto, cùm viam igni interſeptam penetrare non poſſent,à perſequendo deſtiterunt.

Alcibiades ad Cyzicum Theramenem & Thraſybulum miſit cum plurimis navibus,ut hoſtes in urbem confugere prohiberent. Ipſe verò cum paucis triremibus ad navale prælium committendum ſolvit. Mindarus deſpecta paucitate,cum pluribus ſolvebat. Cûm appropinquâſſet, Alcibiades fugam ſimulabat.Mindarus exultans,quaſi victos inſequebatur. Poſtquam verò prope ad Theramenem & Thraſybulum venerunt, Alcibiades ſublato ſigno convertit naves in adverſarios.Mindarum declinantem ad urbem,Theramenes obviam factus excluſit. Ille vocatus ad ſortem Cyzicenorum terræ,diſcedere conabatur.Sed ibi quoq; Pharnabazi exercitus egredi vetuit. Alcibiades autem perſequens,ſublimes naves ejiciendo frangebat. Appellentes terræ,manibus ferreis injectis retra-

retrahebat,egredientes verò Pharnabazus arcuit. Tandem cadens Mindarus,clariſſimam Alcibiadi victoriam dedit.

Archidamus.

ARchidamus,cùm in Arcadia pugnam committere vellet, in poſterum diem Spartiatas confirmavit, noctu ſtatuens aram, eamque armis ſplendidiſſimis ornans,& equos duos circumagens,cùm illuxiſſet,manipulares duces, & centuriones, nova conſpicientes arma & duorum equorum veſtigia,atq; ſpontaneam aram,interpretati ſunt Dioſcoros auxilium laturos. Spartiatæ ſumtis animis,&religione commoti, ſtrenuè pugnârunt,atque Arcades vicerunt.

Archidamus Corinthum oppugnabat. Erat in urbe ſeditio inter divites & pauperes,quod illi oligarchiam,hi proditionem moliri viderentur. His cognitis, Archidamus remiſit aliquantum de vi ac vehementia oppugnationis:non machinas amplius admovit, non amplius foſſas egit,non amplius terram vaſtabat. Divites metuentes,ne pauperibus civitatem prodentibus gratificaretur, prævertentes legationem miſerunt, & urbem Archidamo dediderunt, in poſterum ſecuritatis gratia fœdus cum eo facientes.

Lacedæmoniorum urbs terræ motu concutiebatur, ita ut quinque ſolùm ædes manerent ſuperſtites. Archidamus videns homines ad ſervanda ea quæ in ædibus habebant,accurrere, veritus,ne omnes intercepti perirent,tuba hoſtium adventum ſignificavit. Lacones credentes ad eum concurrebant. Ipſi vero ſic ſalvi evaſerunt.

Archidamus victoria potitis Arcadibus,ipſe debilis ex vulnere, ſtatim legationem miſit de ſepeliendis mortuis, ne reliqui etiam perirent.

Archidamus noctu milites duxit ad Caras per viam aquoſam, aſperam ac longam. Militibus vero labore defatigatis & indignantibus, conſolabatur eos Archidamus,quantum poterat,& ne deficerent,hortabatur. Poſtquam verò repentè irruentes plurimis hoſtibus interfectis, oppidum excidiſſent,cœnam parantes, atque exultantes victoria, rogavit Archidamus,quando ſibi urbem cepiſſe viderentur. Reſpondentibus aliis,cùm impreſſionem faceremus:aliis,cùm jacula mitteremus:nequaquam, ait ille, ſed cùm viam longam & paluſtrem contenderemus. Nam voluntas ad laborem propenſa, cuncta vincere ac ſuperare conſuevit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Gylippus.

GYlippus ut imperator Syracuſii exercitus crearetur, congregatis Syracuſiorum ducibus, ait oportere collem quendam inter urbem

Digitized by Google

& Athenienſium caſtra, munire. Quibus morem gerentibus, noctu tráſfugam ad hoſtes mittit, qui hæc nuntiaret. Illi re cognita, prævertentes, collem occupaverunt. Gylippus autem indignabatur, tanquam arcanis proditis ac promulgatis. Ut igitur in poſterum ne fieret hoc amplius, principes Syracuſiorum, ſummam belli Gylippo detulerunt.

Gylippus, ut præoccupatum ab Athenienſibus collem reciperet, ex multis triremibus implens viginti, crebras exercitationes obibat. Conſcriptis ſupplementis, noctu eas in pelagus dimiſit, imperans ut oriente die adnavigarent. Cum hoſtes adnavigantes cernerent, contra ſolverunt. Illis vero in fugam converſis, ſummo ſtudio Athenienſes inſequebantur.

At Gylippus reliquis navibus impletis ſolvebat. Interea temporis Athenienſibus in navali certamine occupatis, pedites Gylippi inſtructa acie, dejectis Athenienſium cuſtodibus, nullo negotio collem obtinuerunt.

Hemocrates.

HEmocrates, Syracuſiis factionem moventibus, & magnam ſervorum manum colligentibus, ad ducem ipſorum Soſiſtratum miſit legatum, unum ex præfectis equitum Daimachum, cum quo intercedebat ei uſus & amicitia, nuntiantem duces admirantes fortitudinem ipſius, in animo habere omnes liberos dimittere, omnibuſq; arma & æqualem commeatum tribuere. Ipſum verò Soſiſtratum in ducum conſortium aſſumere, atque jam veniret, conſilium cum ducibus de communibus rebus capturus. Soſiſtratus amicitia Daimachi fretus, aſſumtis viginti ſervis præſtantiſſimis, venit ad ipſos. Quibus comprehenſis, & in vincula conjectis, Hermocrates cum ſexcentis armatis egreſſus, cum ſervos cepiſſet, eis juravit per ſuam fidem, nihil ipſis periculi futurum, ſi quilibet ad ſuum dominum rediiſſet, perſuaſi redierūt. Nam ferè trecenti ad Athenienſes transfugerant.

Athenienſes poſtremo in Sicilia certamine navali ſuperati ſunt, & noctu fugere decreverunt. Syracuſii ſacrificantes epinicia, & inebriati vino, ſe quieti dederunt. Hermocrates ne ebrios & ſomnolentos in pugnam educeret, transfugam mittit, qui diceret, adhuc omnes in armis eſſe. Amici qui in conſilio ei aderant, prædixerunt: Si moveris noctu, in inſidias incides, & dolum credidit Nicias, & diem præſtolatus caſtra non movit. Hermocrates Syracuſios, cùm ſatis jam crapulam edormiſſent, valentes ac robuſtos ſuſcitat: qui interceptis fluviorum vadis, & pontibus, occidione Athenienſes occiderunt.

Etceni-

Digitized by Google

Eteonicus.

ETeonicum Laconem in urbe Mytilenenſium Conon Athenienſis oppugnabat. Celes expeditus venit nuntians, Callicratidem Lacedæmoniorum navarchum ad Arginuſas victoriam hoſtibus dediſſe. Eteonicus ſub noctem clàm egredi nuntios juſſit, & interdiu Mitylenam coronatos, & gratulabundos venire, ac victoriam nuntiare. Eteonicus quidem gratulatoria ſacrificia fecit: Conon & Atticus exercitus conſternatus, quietum ſe tenuit. At non Eteonicus quievit, ſed mox claſſem in Chium miſit. Pedeſtres vero copias Methymnam, in civitatem ſociam & amicam deduxit.

Lyſander.

LYſander, amicis ſuis quos Mileti habebat, pollicitus ſe ad populum evertendum & opprimendum eis adjumento futurum, venit Miletum. At in eos qui novas res molirentur, acerbiſſimè verbis invehebatur, populo vero ſuam operam ad tuendam libertatem promittebat. Credens populus Lyſandro, bona in ſpeciem dicenti, cùm imparatus meliora ſperaret, amici communi ſigno conſurgunt, & in plebem impetum facientes, multos cædunt, atque ſic Miletus in amicorum Lyſandri poteſtatem venit.

In Ægis fluentis perſæpè Athenienſes ſolverunt ad navale certamen ineundum, cùm Lyſander ex adverſo non ſolveret, illi gaudio pleni, pæanaſque canentes abnavigant. Lyſander à tergo duas mittit triremes. Triremium præfecti, cùm egreſſos eſſe Athenienſes cernerent, ſublime tollunt ſignum æneum ſcutum. Lyſandro ſtatim ſignum dante, ut adnavigarent. Lacones contenta remigatione advolant, atque Athenienſes recèns egreſſos deprehendunt: quorum alii quieti ſe dederant, alius aliam rem agebat. Nudos omnes armati ex improviſo obruentes Lacones, & inordinatos inſtructi, in captivitatem redigunt naves univerſas, ut ne una quidem Athenas aufugerit, quæ cladem nuntiare poſſet. Lyſander pueros teſſeris, hoſtes jurejurando fallendos eſſe dicebat.

Lyſander Thaſios cepit, apud quos erant multi, qui Athenienſium partes ſecuti fuerant. Ii ſe ab Lacone occultabant: qui convocatis Thaſiis in templum Herculis, humaniſſimam orationem habuit, oportere veniam dare his qui laterent in commutatione rerum, & eos bonum animum gerere juſſit. Nihil enim accepturos damni, quippe cùm eam orationem in templo haberet, idq; in civitate Herculis avi. Occulti igitur fidem habentes orationis benignitati, prodierunt. Lyſander intermiſſis paucis diebus, quo tutius res adminiſtraretur, correptos interfici juſſit.

Lyſan

Digitized by Google

Lyſander, Athenas exſcindere volentibus Lacedæmoniis & ſociis; Non, inquit, conducere. Thebanorum enim urbem in propinquo ſitam, validiores & majores contra ipſos vires collecturam. Sin per tyrannos Athenas in officio contineant, ex propinquo poſſe curam gerere Thebanorum, & omni tempore timidiores habere. Lyſander optime viſus dicere, perſuaſit, ne Athenas exſcinderent.

Agis.

AGis, Peloponneſiis adverſus Lacedæmonios bellum gerentibus in Lemno, conſilium dedit, ut unam diem jumenta ſine paſcuis eſſent. Metum autem hoſtibus inferre volens, transfugas miſit, qui nuntiarent, magnum auxilium Laconibus proxima nocte venturum, jumentorum ora per integrum diem ligavit. Impetente vero nocte, vincula ſolvit: itaque jumenta fame confecta, & vinculis ſoluta, cum nacta fuiſſent herbas & paſcua, exſilierunt & infremuerunt, magnumque ſtrepitum moverunt, atq; ſimul clamorem exceptum valles referebant. Milites autem juſſit, alium alibi diſperſos, duplices aut triplices ignes facere. Peloponneſii multitudine clamoris, & ſtrepitus magnitudine decepti, quaſi magnis copiis ad opem contra ſe ferendam advenientibus, repente fugam capeſſerunt.

Traſyllus.

TRaſyllus, ut paucas triremes habere hoſtibus videretur, juſſit ut nautæ duas naves in unam redigerent, & alterius vela tollerent. Hinc ad jugum efficiendum funiculis aſtringerent currenti, eam quæ juxta curreret, ne alterius vela in ſublimi eminerent. Hoc pacto dimidiam partem navium occultavit.

Traſyllus cum reliquis ducibus inſtabat Byzantiis. Duces Byzantiorum veriti, ne per vim urbs caperetur, tempus conſtituerunt, intra quod Byzantium traderent: & in eam rem obſides dederunt. Traſyllus poſt hæc ſolvit verſus Ionium. Ipſa vero nocte reverſus, cepit urbem Byzantiorum improviſam & incuſtoditam.

Conon.

COnon relictus à ſociis, transfugam miſit, qui diceret hoſtibus, eos fugam parare. Item ex quo loco, & quo tempore. Qui inſidiantes obſervabant. At Conon ſociis promulgavit, ut ſecurè diſcederent, quippe qui antea de inſidiis certum cognoverat. Qui diſcedentes, cum præſenſiſſent inſidias, redierunt, & permanentes uſque ad victoriam cum eo bellum geſſerunt.

Digitized by Google

Conon, Callicratidem duplo plures habentem triremes, in mari fugiens, cum jam prope Mytilenem eſſet, Laconicis navibus inter inſequendum diſtractis, ſuſtulit phœnidem, quod erat pugnæ ſignum gubernatoribus. Qui converſis proris, in Laconicas naves impreſſionem faciunt. At illæ inordinatæ atque perturbatæ, inopinata converſione perculſæ, magna ex parte fractæ ſunt, multæ etiam ſubmerſæ. Conon vero ſummæ rerum victoriam deportavit.

Conon auxilium Pharnabazo ferens, Ageſilao depopulante Aſiam, ſuaſit Perſæ, ut pecunias mitteret oratoribus civitatum Græciæ, qua corrupti perſuaderent ſuis civitatibus, ut bellum Lacedæmoniis inferrent. Qui inducti perſuaſerunt, & bellum exortum eſt Corinthiacum. Sic factum eſt, ut Lacedæmonii Ageſilaum ex Aſia revocarent.

Conon in urbe Mitylenenſium concluſus, & obſeſſus à Lacedæmoniis, cum Athenienſibus oppugnationem indicare ſumme cuperet, neq; poſſet clàm mittere, qui appellerent, contractis duabus celocibus, præſtantiſſimos ex ſupplementis remiges impoſuit, omnibus rebus neceſſariis comparatis, eoſque juſſit in navigiis otium agere. Procedente veſpera conſpicatus per terram diſperſos cuſtodes, cùm alii corpora curarent, alii ignem incenderent, alii pyram exſtruerent. Tum vero dimiſit navigia, mandans, ut curſum ſibi mutuo contrarium tenerent, ut etiamſi alterum caperetur, alterum ſaltem evadere poſſet. Vtrumq; vero ſervaretur, hoſtibus per otium & ignaviam perſequi cunctantibus.

Conon navale prœlium initurus, nuntiante transfuga, triremes optimas hoſtium ad Cononis navem capiendam intendere, apparavit ſuæ ſimilem, & ducem ſuis ornamentis induit, atque ad dextrum cornu diſpoſuit, ab eaq; univerſæ claſſi ſignum dari juſſit. Hoſtes cùm id vidiſſent, qui optimas naves habebant, repentè ad imperatoriam contendunt. At Conon in reliquam claſſem invadens, alias ſubmerſit, alias in fugam convertit.

Xenophon.

XEnophon Græcos domum reducens, equitibus Tiſſapherni in jumenta invadentibus conſilium dedit, ut currus & ſuperfluum apparatum impedimentorum relinquerent, ne Græci pro his pugnantes mortem oppeterent, & progredi ulteriùs prohiberentur.

Xenophon, inſtantibus in itinere Barbaris, ancipiti acie inſtructa, omniq; neceſſario commeatu inter eam concluſo proficiſcebatur, collocatis in fine equitibus jaculatoribus & ſcutatis, qui Barbarorum impetum propulſarent.

D Xeno-

Xenophon, cùm Barbari locum anguſtum intercepiſſent, quà tranſire Græcos neceſſarium erat, conſpicatus à quodam monte acceſſum collem, in quo Barbari præſidium impoſitum habebant, aſſumtis Græcis, quot ad eam rem ſufficere exiſtimavit, iter ad illum direxit, ut in ſummum cacumen ſupra ipſos evaderet. Barbari ſupra ſe hoſtes conſpicati, ſugam dederunt Xenophon autem Græcos ſine periculo traduxit.

Xenophon tranſire fluvium conatus, cùm à Barbaris in adverſa ripa ſedentibus prohiberetur, mille Græcos delegit, eoſque miſit, ut alio loco traiicerent. Ipſe verò ex adverſo per vim tranſire nitebatur. Cùm hi qui miſſi fuerant, tranſmiſiſſent, contra repugnantes hoſtes, & ſupra caput evaſiſſent, multiſq; eos plagis afficerent, Xenophon cum ſuis abſq; periculo tranſivit.

HÆC INSVNT IN SECVNDO LIBRO POLYÆNI STRATAGEMATUM.

Ageſilaus Strat.	32	*Pharacidas*	1	*Erippidas*	1	*Ariſtomenes*	4
Clearchus	10	*Deiphontes*	1	*Iſcholaus*	4	*Cineas*	1
Epaminondas	15	*Erytion*	1	*Mnaſippidas*	1	*Hegetorides*	1
Pelopidas	3	*Ephori*	2	*Antalcidas*	1	*Dinias*	1
Gorgias	2	*Hippodamas*	1	*Ageſipolis*	1	*Nicon*	1
Dercyllidas	1	*Gaſtron*	1	*Sthenippus*	1	*Diætas*	1
Alcetas	1	*Megaclidas*	1	*Callicratid. Cyr.*	2	*Teſamenus*	1
Arxilaidas	1	*Harmoſtes*	1	*Magas*	2	*Onomarchus*	2
Iſidas	1	*Thibron*	1	*Cleonymus*	2		
Cleandridas	5	*Demaratus*	1	*Clearchus*	3		

LIBER SECUNDUS.

Proœmium.

Etiam hunc ſecundum Stratagematum librum, ſanctiſſimi reges, Antonine & Vere, vobis offero: qui etiam ipſi facilè poteſtis conjicere, ex quot hiſtoriis, & quanto cum labore his collectis utilitatem brevem & compendioſam vobis præſtiterim, idque non in otio, ſed etiam cauſſas ſub vobis dicens.

Ageſi-

Digitized by Google

Ageſilaus.

AGeſilaus cum Acarnanis bellum gerebat, & eo tempore exercitum admovebat, cum ſemina terræ eſſent mandanda. Lacones ſtatuerunt hoſtes arcere. Remiſit Ageſilaus, quoniam tum magis pacem eſſent expetituri, cum fruges haberent, quibus metuerent. Quod ſi pacem non cupient, nobis, inquit, ſeminaverint.

Lacedæmonii contra Thebanos & Athenienſes ſimul pugnabant. Levis igitur armaturæ milites & ſcutati, Lacedæmoniis non erant uſui. Sed totum agmen adducere viſum eſt Ageſilao. Chabrias Athenienſibus, Gorgidas Thebanis mandant, ne procurrant, ſed maneant quieti, & lanceas rectas protendant. Scuta vero ad genua affigant. Ageſilaus pertimeſcens ſtabilem pugnæ figuram, receſſit: militare exiſtimans, hoſtium vires ac robur cavere.

Ageſilaus ad Coroniam quantum nunquam antea ad pugnam inſtruebatur, venit quidam nuntians: Piſander Lacedæmoniorum Navarchus occubuit, ſuperatus à Pharnabazo. Ne igitur dolor & metus inceſſeret exercitum, Ageſilaus præcepit nuntiis, ut contraria militibus nuntiarent: Lacedæmonii victoriam per mare in manibus habent. Sed & ipſe proceſſit coronatns, & evangelia ſacrificavit, miſitq; amicis portiones de victimis. Milites his auditis & viſis, plus audaciæ colligentes, majori alacritate ac lætitia ad Coroniam prælium faciebant. Ageſilaus hoſtibus in fugam converſis, liberam fugam dare juſſit.

Ageſilaus Athenienſibus ad Coroniam ſuperatis, nuntiante quodam, hoſtes in templum confugiunt: juſſit eos abire quocunque vellent, quod eſſet periculoſum cum illis manum conſerere, qui ex deſperatione pugnam redindegrarent.

Ageſilaus in Aſia militibus perſuaſit, ut contemnerent Barbaros, quos hactenus timuiſſent. Captivos Perſas exuit, & Græcis ob oculos oſtendens illorum corpora imbecilla & luxu albentia, ornatum vero & veſtes precioſas, illud Laconicè dixit: Cum quibus nobis bellum eſt hi ſunt: pro quibus vero hæc Sociis Lacedæmonios accuſantibus. Nos magno numero pugnamus, Lacones exiguo: Ageſilaus mandavit, ut in planitie ſeorſim conſiderent Lacones & ſeorſim in alio loco ſocii. Illis ſic ad judicium ferendum ſedentibus, præco clamavit, Surgant figuli, ſurrexerunt à ſociorum parte non pauci. Secundo fabri ferrarii, ſurrexerunt multi. Tertio fabri lignarii, & lapicidæ, ſurrexerunt plures, & alios quæſtuarios, & artifices ordine promulgavit, ita ut propemodum omnes ſocii conſurgerent, Lacedæmoniorum nemo. Vetitum enim erat eis,

Digitized by Google

quæſtuariam artem exercere. Sic didicerunt ſocii, plures eſſe Laconum milites quam ſuorum.

Cum Ageſilaus in Aſiam tranſiret, & regis ditionem vaſtaret, Tiſſaphernes inducias fecit. Induciæ vero ad tres menſes erant conſtitutæ, ut interim rex ad ſuas partes alliceret, atque adjungeret quotquot eſſent Græciæ civitates in Aſia, & liberas dimitteret. Græci præfinitum diem exſpectabant. At Perſa magna manu collecta, Græcos aggrediebatur. Oritur ſtupor & metus. Ageſilaus vero lætitiam vultu præ ſe ferens, gaudio elatus, inquit: Gratiam habeo Tiſaphernæ pro perjurio. Sibi enim Deos hoſtes reddidit, nobis vero ſocios: Eamus igitur confidentibus animis, quoniam cum tam potentibus ſociis pugnam ſumus facturi. Receperunt animos Græci oratione ducis, & collatis ſignis Barbaros fuderunt.

Ageſilaus Sardes adventans, miſit qui rumorem ſpargerent, eum ad decipiendum Tiſaphernem aperte quidem, & manifeſto ad Lydiam contendere, clàm vero & occulte ad Cariam verti. Nuntiata ſunt hæc Tiſapherni. Perſa operam dedit, ut Cariæ præſidium imponeret. Lacon vero Lydiam incurſionibus infeſtavit, & copioſam prædam diripuit.

Ageſilaus in Acarnanorum regionem impreſſionem fecit. Illis verò in montes refugientibus, non repentinam incurſionem fecit, ſed ad obliquas regionis oras tranſmittens, juſſit radicitus arbores evellere. Acarnani contemta ejus tarditate, & circa arbores occupatione deſcenderunt ex montibus in urbes, quæ ſitæ erant in planicie. At ille noctu centum ſexaginta ſtadiis raptim percurſis, ſummo mane deprehendens in planicie Acarnanos, magnam hominum & pecorum, aliarumq; rerum multitudinem prædatus diſceſſit.

Ageſilaus cum audiviſſet Thebanos ad Scholum tranſitum obſidere, omnes legationes à Græcis miſſas Theſpiis remanere juſſit. Quinetiam commeatum exercitus eodem comportare. Thebani his auditis, traduxerunt copias ad tranſitum contra Theſpias, atque ibi viam obſederunt. Ageſilaus duorum dierum itinere per biduum confecto, tranſitum ad Scholum inanem ac vacuum inveniens, ſine pugna transgreſſus eſt.

Ageſilaus Thebaidem vaſtabat. Illi collem ſupra viam inacceſſum occupaverunt, qui dicitur Rheæſedes. ſic, ut & pugnare ſine ſummo damno nequiret, & tamen procedere alioquin non poſſet. Quare deflectens agmen, ſimulabat ſe ad Thebanorum urbem ducturum. Etenim erat inanis, quoniam omnes excurrerant. Thebani civitati metuentes,

collem-

Digitized by Google

collemque deſerentes, ad urbem citato curſu ferebantur. Sic Ageſilaus nullo impediente, collem tranſiit.

In Leuctris multis Lacedæmoniis abjicientibus arma, & aciem deſerentibus, ne magna multitudo infamia notaretur, effecit, ut legislator deſignaretur. Deſignatus, non ſcripſit novas leges ſed veteres poſt Leuctricam pugnam valere juſſit.

Ageſilaus orta ſeditione Spartæ cum multi armati occuparent collem ſacrum Dianæ Eſoriæ prope Pitanam, inſtarent autem Bœoti & Arcades impreſſione facta, atque metus eſſet expers omnis conſilii in bello atque tumultu, ſolus ipſe non metuit; ſed cum armis vim adhibere iis, qui collem obſidebant periculoſum, rogare & ſupplicare humile eſſet, omiſit. Ipſe vero ſolus inermis, conſtanti & imperturbato vultu accedens ad collem, Non hic, inquit, juvenes vos poſui, ſed vos in illum collem: alium oſtendens. Vos autem in iſtum locum diſcedite, & cuſtodite. Lacones vero quaſi ignarum illorum ſceleris, & defectionis, reveriti ſunt, & quemadmodum præcepit, obedienter parentes diſceſſerunt. Noctu vero principes & auctores factionis numero duodecim, alium alio educens, pugnam diſſolvit ac finiit.

Ageſilaus multis transfugientibus, & exercitu in maximo metu hærente, ut manentes laterer tranſeuntium fuga, mittens ſingulis noctibus per ſtragula & contubernia projecta ſcuta juſſit colligere, & ad ſe deferre ne ſi ſcutum jaceret, ejus dominus requireretur. Non igitur amplius liquebat, qui transfugiſſent cum arma non apparerent.

Ageſilaus oppugnabat Phocenſes longo tempore, & neque urbem capere valebat, neq; temporis moram perferre poterat. Multo vero magis cruciabantur Phoceſium ſocii. Ille ſoluta obſidione diſceſſit, & Phocenſium ſocii ſublato bello abierunt. Tum Ageſilaus ſe convertit, atque vacuum ſociis oppidum Phocenſium capit.

Ageſilaus per Macedoniam iter faciens, miſit ad Æropum Macedonum regem legatos de tranſitu ac fœdere faciendo. Æropus fœdus non accepit, inquiens ſe obviam iturum. Cum audiviſſet paucos equites eſſe Laconi; ſuum equitatum inſtruxit, & ut plures quam revera eſſent, equites habere videretur, copias pedeſtres in prima acie collocavit, in poſteriori equites quotquot habebat in duplicem phalangem diſtribuens: addiditq; aſinos multos, & ex equis quotquot propter ſenectutem onera ferentes ſequerentur. His inſidentes viri equeſtribus armis præditi, conſpectum præbuerunt magni equitatus. Æropus igitur perterrit⁹ de tranſitu, fœdus admittebat.

Digitized by Google

Ageſilaus in Bœotia caſtra metabatur. Sociis pugnam conſerere metuentibus, & clam Orchomenum in ſociam atque amicam civitatem diffluentibus, occultè miſſis ad Orchomenios legatis juſſit, ut neminem ſociorum ſine ipſo reciperent. Cum igitur non haberent quo ſe verterent, non amplius de fuga, ſed de victoria conſilium cœperunt.

Ageſilaus cum Thebanis prælium faciebat. Qui ut Laconicam phalangem diſjicerent & perrumperent, fortiter pugnabant, & utrinq; magna ſtrages edebatur. Ageſilaus promulgavit ſuis: Deſinentes à furioſa pugna, in tantummodo diverſas partes diſjungamur. Quibus diſcedentibus, Thebani perrumpentes fugam capeſſebant. Ageſilaus in fine ipſis inſtabat, neque amplius metus ad utroſque, ſed duntaxat ad fugientes pertinebat.

Ageſilaus inſtructa acie cum videret ſocios dedita opera tergiverſari, diſceſſit. Diſceſſio autem fuit. per montes anguſtos, in quibus exſpectabat donec Bœoti incurſionem facerent. conſtituit igitur, ut Lacedæmonii præcederent, ſocii finem tenerent, ut hoſtibus ab tergo aggredientibus, neceſſitas eos cogeret viriliter ac ſtrenuè pugnare.

Ageſilaus in Bœotiam impreſſione facta, regionem depopulari, & arbores dejicere ſocios juſſit. Quibus per ignaviam eam rem negligenter adminiſtrantibus mandavit, ut abſtinerent à populatione. Verum caſtra, ter aut quater quotidie traduxit. Neceſſario igitur ad exſtruenda tabernacula in ſuum uſum ligna ſecabant, non ut damnum hoſtibus inferrent. Attamen id pari detrimento hoſtes afficiebat.

Ageſilaus in Ægypto Nectanebo ſocius, in caſtellum quoddam incluſus circumvallabatur Ægyptio munitionem non ferenti, & periculum adire volenti, non obtemperavit: ſed manſit, donec totum exercitu & muro circumdatum eſſet, excepto admodum exiguo ſpacio, per quod oſtium & tranſitus muri fuit. Ageſilaus exclamavit. Hoc tempus robur ac vires poſtulat: & per oſtium erupit, non paucos hoſtes in anguſtia cædens, & circumdatum murum, quaſi munimentum habens, ut circumdari ab hoſtibus non poſſet.

Ageſilaus adverſus Bœotos præliabatur. Erat anceps victoria. Nox enim prælium diremit, ille media nocte fideliſſimos miſit, dato præcepto, ut quos Spartiatas mortuos agnoſcerent, pulvere reſperſos occultarent. Qui hoc facto, ante diem redierunt. Hoſtes autem orto die, cum ſuos mortuos omnes proſtratos jacere cernerent, Spartiatarum vero paucos, triſtius & timidius animis affecti ſunt, quaſi Lacedæmoniis victoriam habentibus.

Ageſi-

Digitized by Google

Ageſilaus ab Aſia reverſus, per Bœotiam iter faciebat. Thebani præoccupabant anguſtias, per quas proficiſcendum eſſet. At ille in longitudinem porrectum agmen duxit, præcipiens ut manifeſto ad urbem iter affectarent. Thebani metuentes, ne Thebas exercitu foris exiſtente caperent, relictis anguſtiis ſumma celeritate in urbem redierunt. Ageſilaus vero ſine periculo agmen traduxit.

Ageſilaus in Thebanum agrum irruptionem fecit. Thebani campum foſſa circumducebant, & vallum muniebant. Vtrinq; duo tranſitus anguſti. Volens Ageſilaus tranſire quadrato agmine, cavoque, proceſſit ad tranſitum ab læva ſitum. Thebanis hic omnibus reſiſtentibus, ille à cauda duxit ad alterum tranſitum, ubi nemo erat qui arceret, Ingreſſus, regionemque depopulatus, nemine reſiſtente, iterum diſceſſit.

Ageſilaus prope Lampſacum caſtrametabatur. Veniebant quidam ex metallorum fodinis exſilientes Græci, qui nuntiabant, Lampſacenos omnes quærendis metallis deſtinare quoſcunque caperent. Exercitus indignatus, ad mœnia incurſionem fecit, civitatem drepturus. Ageſilaus cum reſiſtere non poſſet, & tamen urbem ſervatam vellet quaſi ſumma ira incitatus, juſſit, ut currentes primas vites exſcinderent. Etenim eſſe optimatium Lampſacenorum. Quibus ad exſcindendas vites ſeſe convertentibus, ipſe nactus occaſionem mittendi ad Lampſacenos, indicavit, ut bene urbem cuſtodirent atque defenderent.

Ageſilaus ex adverſo ſedentibus Lacedæmoniis & Thebanis medium intercipiente fluvio, cum videret Lacedæmonios Eurotam cupere tranſire, metuens plures Thebanos cum ſociis emiſit, qui rumorem divulgarent, oraculum prodidiſſe, eos qui primi fluvium tranſiſſent occubituros. Ita prope fluvium retentis Lacedæmoniis, paucos relinquens ſocios, atque ducem ipſis Thaſium Symmadium, mandavit, ut Thebanis fluvium trajicientibus ipſi celerrime fugam arriperent, & alios quoſdam in locis concavis ad agendas inſidias abſcondit. Ipſos vero milites in munitum & aſperum locum ductos collocavit. Thebani paucitatem eorum qui cum Symmacho erant animadvertentes, animos ſumſerunt, trajecerunt: & dum fugientes inſequuntur, in inſidias incidunt, & interficiuntur ſexcenti.

Ageſilaus in Meſſaniam exercitum ducens, miſit exploratorem. Quo nuntiante, non ſolum ipſos Meſſanios ex urbe predire, ſed etiam uxores ipſorum & liberos, atque ſervos in libertatem vocatos, diſceſſit, quod eos de vita deſperaſſe videret, atque idcirco fortius pugnaturos.

Ageſilaus cum Lacedæmonii incluſi in urbem à Thebanis, non ferrent

Digitized by Google

ferrent ſe intra mœnia cum uxoribus teneri,ſed exeuntes, atque generoſe facientes, aut vincere aut mori ſtatuerent, dehortatus eſt monens ac dicens: Nos etiam Athenienſes aliquando intra mœnia concluſimus. At illi nolebant ad pugnam exeundo ſe omnes conſumere,ſed conſtitutis urbis & mœniorum cuſtodibus, ſalutem ſibi pariebant, defatigatis oppugnatoribus diuturnitate temporis,& ipſis ultro deſiſtentibus.

Ageſilaus in Aſia magnam prædam egit. Barbaris urgentibus, & ſagittas atque tela mittentibus, ille quotquot habebat captivos Barbaros, in vinculis ſolos ante exercitum collocavit inſtantes, agnitis ſuis, tela mittere deſierunt.

Ageſilaus cum Mendam, quæ Atticorum partibus adhærebat,clàm noctu veniſſet, munitiſſima urbis parte occupata, cum Mendenſes indignarentur,& in concionem ſummo ſtudio convenirent,aſtans: Quid, inquit,tumultuamini? Dimidia enim pars veſtrûm proditionis eſt particeps, qui mihi civitatem occupandam tradiderunt Mendenſes cum ſe mutuo ſuſpectos haberent,à tumultu deſtiterunt.

Ageſilaus ſpectatos & multorum amicitiis præditos captivos, ſine pretio ſuis reddere ſolebat,ut ipſis fidem apud ſuos cives derogaret.

Ageſilaus in legationibus petebat ab hoſtibus, ut maxime potentes ad ſe mitterent,cum quibus de communi utilitate ſermones conferret. Cum his plurimum habens conſuetudinis, & communicans focum ac cineres, ſeditiones in urbibus excitabat, propter vulgi ſuſpiciones.

Clearchus.

CLearchus magnum exercitum ducens, pervenit ad fluvium, alibi tranſitu facilem uſq; ad tibias, alibi profundum uſque ad mamillas primo conabatur ibi,ubi facilis tranſitus erat traducere. At hoſtibus procul à fluvio fundas jacientib.& ſagittantibus,atq; tranſgredi prohibentib⁹,Clearchus per eam parte quæ profundior erat, armatos duxit ut maxima corporis pars ſub fluvio abſconderetur: quæ vero emineret, ſcuto protegeretur. Armati ſine periculo tranſgreſſi, hoſtes repulerunt. Reliqu⁹ deinde exercit⁹ nemine impediente,faciliori parte fluvii trãſiit.

Clearchus mortuo in pugna Cyro, revertens cum Græcis, in vico quodam abundè commeatum habente caſtra ponebat. Thiſſaphernes miſſis legatis, juſſit Græcos traditis armis ibi manere. Clearchus fingebat ſe orationem admittere, ut Thiſſaphernes fretus ſpe fœderis,multitudinem Perſarum undique in vicos dimitteret. Qui ratus Clearchum ſe ſubmittere, dimiſit exercitum. At ille ſub noctem eductis Græcis,

profe-

Digitized by Google

profectione totum diem & noctem continuata evaſit: Tiſſapherne ſero eos quos dimiſerat iterum colligente.

Clearchus Cyro dedit conſilium, ne ipſe ſe in piculum offerret, ſed inſpectorem ſe pugnæ gereret. Pugnantem n. corpore nihil magnum effi cere. Si vero quid damni acceperit, omnia relicturum iis quos ſecum haberet. Agmen aũt Græcorum ab initio quidẽ tarde duxit, rectis ordinib. pterrens Barbaros. Cũ vero intra teli jactũ veniſſet, curſu citato in Barbaros ferri juſſit, ne à telis læderetur. Et hac ſane re Græci Perſas vicerut.

Clearchus poſt Cyri mortem, Græcis regionem magnam & bonam obtinentibus (fluvius regionem circumdabat, minimo Iſthmo prohibitus, ne inſula eſſet) vetans ne intus caſtrametarentur, cum perſuadere non poſſet, fictum transfugam miſit nuntiantem, Rex muro circumdaturum ſe Iſthmum minatur. Hoc audito Græci, morem Clearcho gerentes, extra Iſthmum caſtra ponunt.

Clearchus prædam copioſam agens, in colle interceptus, cum ab hoſtibus circumvallaretur, rogantibus ducibus ut periculum adirent antequam totus collis circumdaretur: Bonum animum eos gerere juſſit, quoniam per vallum cum paucis eſſet futura pugna. Veſpera autem accedente, relicta præda in deficiente valli parte, exegit obvios, & in anguſtia trucidavit.

Clearchus cum ex Thracia prædam egiſſet, neque redire Byzantium poſſet, caſtrametatus eſt prope montem Thracium. Coeuntibus autem Thracibus, ſciens eos latentes ex montibus noctu impetum facturos, mandavit ſuis ut in armis perſeverarent, & crebro excitationes facerent. Ipſe vero cum nox eſſet tenebricoſa, aſſumta parte exercitus, apparebat ſuis, verberans arma more Thracio. Qui tanquam hoſtibus apparentibus, ad pugnam erant inſtructi. Interea Thraces etiam apparebant, ut dormientes caperent. At illi vigilantes & armati, exceperunt incurrentes, & plurimos ex ipſis interfecerunt.

Clearchus cum defeciſſent Byzantii, mulctatus ab Ephoris, Lampſacum cum quatuor navibus pervenit, atque ibi vitam egit, temulentiam & efferatam petulantiam præ ſe ferens. Oppugnabantur à Thracibus Byzantii, qui miſerunt duces ad Clearchum petendi auxilii cauſſa. Ipſe vero quaſi crapula impeditus, tertio demum die eos admiſit, & ſe precantium miſereri, inquiens, opem addixit. Impletis igitur duabus navibus præter illas quatuor, navigavit Byzantium, & convocata concione ſuaſit, ut omnes equites & armati naves conſcenderent, atque tergo impetum in Thraces facerent: gubernatores vero omnes ſolventes

in anchoris fluctuarent, ſi pugnæ ſignum ab ipſo tolleretur. Cum ita ſolviſſent omnes, Clearchus ſitire ſe dicens ad duces, & prope videns cauponam ingreſſus cum ipſis impoſito præſidio intus interfecit utroſque: & claudens cauponam, præcepit cauponi, ut de interfectis ducibus ſileret civibus ſolventibus, ipſe ſuis ducibus repente introductis, Byzantium obtinuit.

Clearchus Spartam deprædabatur, multoſque Thraces occidit. Illi legatos miſerunt, qui rogarent, ut bellum componeret. Qui pacem damnoſam ratus juſſit ex Thracibus mortuis corpora duo vel tria diſſecta coquos ſuſpendere. Quod ſi Thraces videntes rogarent cauſſam, juſſit dicere Clearcho, Cœna paratur. Hæc cum Thracum legati cernerent, perhorreſcentes diſceſſerunt, nihil amplius de fœderibus auſi dicere.

Clearchus armatos ducens in campo, incumbentibus hoſtium equitibus, & equeſtri prælio vincentibus, inſtruxit exercitum octenis in profunditatem diſpoſitis. & rariores quam pro figura plinthii collocavit, atque præcepit, ut gladio demiſſo ſub ſcutum maximam foderent foveam. Qui cum fodiſſent, ille armatos adduxit ſupra foveas in anteriorem campi partem. Hoſtium autem equitibus incidentibus, redire iterum juſſit uſque ad foveas. Hoſtes nihil proſpicientes & admoventes equitatum, duriterq; impingentes in foveas, ſupra ſe mutuo ruebant. Clearchii verò equos humiſtratos occiderunt.

Clearchus erat in Thracia. Nocturni terrores exercitum invaſerant. At ille præcepit, ſi noctu tumultus oriretur, nemo rectus conſurgeret: qui vero noctu conſurgeret, tanquam hoſtis interficeretur. Hoc præceptum milites docuit contemnere nocturnum terrorem, atque ita deſierunt exſilire ac perturbari.

Epaminondas.

EPaminondæ uxorem amabat Phœbiadas, cuſtodiens Cadmiam. Illa marito rem aperuit, Epaminondas ei mandavit, ut erga Phœbiadem ſimularet, & noctem conſtitueret, quaſi etiam amicis ejus alias fœminas adductura. Quibus conſtitutis, illæ venerunt, & uſque ad ebrietatem cum Phœbiade & ejus amicis biberunt, atque petierunt copiam exeundi pauliſper ad ſacrificium quoddam nocturnum, ſtatimque ſe reverſuras pollicitæ ſunt. Qui permiſerunt, mandantes portitoribus, ut iterum eas intromitterent. Illæ exierunt. Apud portas vero juvenes imberbes, mulierum veſtibus permutatis, & unam ex eis aſſumentes interioris viæ ducem, & quæ pauca cum portitoribus loqueretur: ita

ingreſſi,

Digitized by Google

ingreſſi, tum Phœbiadem ipſum, tum omnes qui circum eum erant, interfecerunt.

Epaminondas Thebanos ducebat, Lacedæmonios Cleombrotus. Pugna fiebat in Leuctris. Res in dubio vertebatur Epaminondas à Thebanis petiit unum greſſum mihi donate, & victoriam habebimus. Morem geſſerunt, victoriam adepti ſunt. Lacones cedebant loco, & Cleombrotus rex in prælio cecidit.

Epaminondas cum in Leuctris jam agmen inſtructum adduceret, Theſpienſes tergiverſantes ſequebantur, nec id latebat Epaminondam: ſed ne confunderentur ordines, inter pugnandum proclamare juſſit, Quicunque Bœotorum diſcedere voluerint, ei licitum eſto. Theſpienſes cum ipſis armis abierunt. Epaminondas iis qui manſerant armatis, inſtructis & alacribus uſus, glorioſam victoriam adeptus eſt.

Epaminondas in Peloponneſum copias duxit. Hoſtes circa Onium ingreſſi caſtra poſuerunt. Tonitru fit, & metus invadit milites. Vates quidem quieſcendum dixit, Epaminondas vero, nequaquam inquit. Hoſtes enim qui in ejuſmodi loco caſtrametati ſint, per tonitrū exturbati. Oratio ducis animum addidit militibus, & promtiſſimè omnes ſequebantur.

Epaminondas in Laconicam impreſſionem fecit, & quidem Lacedæmoniam urbem diripere potuit: verum animo mutato, intacta civitate diſceſſit. Collegis judicium ei minantibus commonſtrans Arcades, Meſſanios, Argivos, alioſque Peloponneſios: Si inquit: Lacedæmonios exciderimus, cum his omnibus pugnandum erit, qui nobis jam auxilium non ideo ferunt, ut Thebanam rem augeant, ſed ut Lacedæmonios deleant.

Epaminondas Thebanis ſuaſit, ut cum Lacedæmoniis, qui apud ipſos divertebantur, lucta contenderent. Qui nullo negotio proſternentes eos, didicerunt eos contemnere: atque ita fortius bellum adverſus ipſos cum fiducia geſſerunt.

Epaminondas exercitum ſemper oriente ſole promovit, ſuſpicionem hoſtib. præbens, ſe ex aperto prælium facturum. At in Peloponeſo noctu conſurgens inopinantes Lacedæmonios, & adhuc dormientes obruit.

Epaminondas Thebanos ducebat, Cleombrotus Lacedæmoniorum & ſociorum quatuor myriades. Thebanis hoſtium multitudo metum fecit. Epaminondas perſuaſit, ut forti eſſent animo, duabus rationibus. Subornavit virum ignotum progredientibus ex urbe coronatum, & vitta redimitum, qui primum deciperet eos nuntiando: Trophonius juſſit,

 ut The-

Digitized by Google

ut Thebanis renuntiarem, ſe victoriam dare iis, qui principes pugnam irent. Thebanis confirmatis, & Dei vaticinium adorantibus; Epaminondas juſſit in Heracleum venientes vota facere. Erat equidem jam antea quoq; cum Herculis ſacerdote conſtitutum, ut noctu templum aperiret, & arma repoſita ſummoveret, atq; terſa Deo rurſus apponeret, ipſeq; cũ miniſtris ſuis de medio recederet, nemini quicquam enuntiantes. Poſtquam vero milites cum ducibus in templum ingreſſi viderunt apertas januas, nullo miniſtrorum præſente, atq; etiam arma vetuſta repurgata recens, & fulgentia conſpexerunt, coram Deo clamorem ſuſtulerunt. Et divina confidentia impleti ſunt, tanquam Herculem pugnæ ducem habentes Sic accidit, ut ſumtis animis quadraginta millia contemnerent.

Epaminondas volens in Lacedæmonem irruptionem facere, cum Onium Laconico præſidio obſeſſum teneretur, præ ſe ferens noctu adfuturum eſſe, ſub Onio exercitum quieſcere juſſum refecit. Qui tranſitum cuſtodientes in armis, tota nocte vigiliis confecti ſunt. Poſtquam autem affulſit aurora, copiis excitatis Epaminondas, cuſtodes in ſomnum verſos aggreſſus eſt: quibus ſubactis nullo prohibente tranſiit.

Epaminondas conabatur noctu Lacedæmoniorum urbem vacuam civibus occupare. Ageſilaus inſidiis ex transfugis perceptis, incitato curſu cum exercitu ſuo prior in urbem venit, & Thebanos exſpectavit. Qui impreſſionem facientes, repulſi ſunt per vim à Lacedæmoniis. Cum vero per confuſionem ac tumultum in grave periculum incidiſſent, noctu fugere coacti, multi ſcuta abjecerunt. Epaminondas eam rem conſpicatus, nolens ut qui ſcuta abjeciſſent redarguerentur, promulgavit: Nemo armatorum ipſe ſcutum portet: ſed tradat ſcutatis, aut aliis ſequẽtibus: ipſi vero cum ſolis haſtis & enſibus ducem ſequantur. Ita multitudo eorum qui arma abjecerant, venit, & alacrius Epaminondæ ſe obſequentes ad futura pericula ob hoc beneficium præbuerunt.

Epaminondas cum Lacedæmoniis ſigna conſerebat. Cum pugna fieret acris multis utrinq; cadẽtibus, ingruente nocte ante victoriæ finem, utriq; ad caſtra reverſi ſunt. Lacedæmonii manipulatim, & ſecundum turmas atq; contubernia caſtrametantes, mortuorum multitudinem cognoverunt, atq; ita præ mœrore in ſomnum verſi ſunt. Thebanis autem mandavit Epaminondas, ut, quó caſus quẽq; ferret, ibi caſtrametarentur; neq; manipulos aut ordines qrerent, ſed q̃ celerrime ſumta cœna quieti ſe dederent, atq; alter alteri ex p̃ſenti commeatu impertiret. Proinde ſumta cœna repente ſomno indulſerunt, & hoc eis maximo bono fuit, quod ignorabant qui occubuiſſent, cum nõ in ſuis contuberniis, ſed

ſparſim

ſparſim cœnam feciſſent, & non immerito poſtero die Thebani in aciem educti, fortius pugnantes victoriam reportarunt Lacedæmonii vero ꝓpter ſuorum interitum his, qui ante victi erant, ſimiles fuerunt.

Epaminondas Thebanos eduxit adverſus quadraginta millia Spartiatarum, atq; ſociorum. Civibus autem (ut fieri ſolet) pertimeſcentib. hoſtium multitudinem, animorũ demiſſionem ſanavit. Erat Thebis idolum Palladis, haſtam in medio tenens dextra manu. Scutum vero pro genib⁹ poſitum habens. Ille noctu artificem adducens, aliam formam affinxit ſimulacro, & deam fecit manubrio ſcutũ tenentem. Cum vero tempus expeditionis præſto eſſet, omnia templa aperuit, quaſi rem divinam ꝓ exercitu facturus. Milites formam Deæ mutatã videntes, obſtupuerunt, quaſi ipſa Pallas adverſus hoſtes arma ſumſiſſet. Et multis verbis Epaminondas hortabatur, ut bonum animum gererent, quippe Dea contra hoſtes ſcutum protendente. Ita Thebani animos receperunt, & conſertis manibus egregie pugnaverunt, multoq; plures hoſtes devicerunt.

Epaminondas ad pontem Sperchii Theſſalis ab adverſo oppoſitis, vidẽs circa auroram à fluvio magnam profundamq; nubem exſurgere, ꝓcepit ſingulis manipulis, ut duo portarent onera lignorum, alterum viride, alterum ſiccum & aridum, & media nocte arida inferne, viridia deſuper, cum ſimul nox & nubes atq; fumus coirent, aer ab hoſtib. videri non poterat. Epaminõdas vero in ponte adduxit milites. Qui cũ in media planitie eſſent, poſtq̃ fum⁹ cũ nube evanuit. Theſſali tranſitũ hoſtiũ ſenſerunt.

Epaminondas ad Tegeam periclitari contra Lacedæmonios volens, ut clam hoſtibus ſuperiorem locum & præcipitem occuparet, mandavit equitũ ꝓfecto, ut cum equitibus mille ſexcentis ante agmen ꝓcederet, & crebro huc illuc obequitaret. Cũ pulverem copioſam excitaſſet, obſcuratis hoſtium oculis clam ſupiorem locum cepit. Spartiatæ vero cũ deſiiſſet pulvis, rem conſpicati, cauſſam intellexerunt, quamobrem ante copias equitaſſent.

Epaminondas adhortans Thebanos, ut confidenter in Lacedæmonios impetum darent, maximũ ſerpentem cepit, & ejus in conſpectu omnium attrito capite: videtis, inquit, ꝙ reliquum corp⁹ inutile fit, ſi caput adimatur. Ita ſi hoſtium capita, nempe Laconicum hoc contriverimus, reliquũ corp⁹ ſociorũ nullius erit uſus. Hoc exemplo perſuaſi Thebani, in Laconicum agmen incurrentes, id ſuperarunt. Sociorum vero multitudo fugã ultro expeſſit.

Pelopidas.

PElopidas oppugnabat arces, centum & viginti ſtadiis à ſe mutuo diſtantes, cum ad alteram appropinquaret, juſſit ut cum ad mœnia

Digitized by Google

copias admoveret, equites coronis redimiti, citato curſu venirent, & ſe alteram urbem cepiſſe nuntiarent. Quod cum audiſſet, movit copias ad eam, quæ ſuperari videretur, & ante mœnia ſylvam grandem incendens, maximum fumum excitavit, ut alteris opinionem incenſæ urbis injiceret. Quod cum illi vidiſſent, pertimeſcentes futuram captivitatem, Pelopidæ ſe dediderunt. Is aſſumtis horum copiis, tendens ad alteram urbem, ipſam quoque in deditionem accepit, non amplius reſiſtere audentem. Sic alteram cœpiſſe exiſtimatus, alteram capiens, utraque potitus eſt.

Pelopidas cum in Theſſalia flumen tranſire non poſſet, inſtantibus hoſtibus, caſtris ad fluvium poſitis, à fronte vallum circumdedit. Multis lignis exſectis, quietem militibus concedens, media nocte vallum combuſſit. Igni verò undique in altum ſublato, hoſtes ab inſequendo prohibebantur. Pelopidas cum ſuis abſque periculo trajecit.

Thebas præſidium Laconicum impoſitum tenebat atque præfectus in Cadmia collocatus erat. Incidit feſtum Veneris, mulieres feſtivitatem deæ ludendo celebrant. Viri ſpectatores ſe præbebant. Viſum eſt præfecto, Deam venerari. Itaque familiares advocabat. Pelopidas occultum gerens, occiſo præfecto, Thebas liberavit.

Gorgias.

GOrgias primus Thebis ſacrum manipulum inſtituit. Manipulus conſtabat ex amatoribus & amaſiis triginta. Amantes enim ſe mutuo nunquam facile fugerint, ſed aut pro ſe mutuo mortem oppetunt, aut hoſtes ſuperant ac vincunt.

Gorgias equitatum ducens, pugnam cum Phœbiade ſcutatos habente parabat. Locus erat anguſtus admodum. Gorgias ſimulans fugere ſcutatos, receſſit. Hoſtibus autem incumbentibus, pertraxit eos in latam & explicatam planiciem. Ibi Gorgias galeam in haſta protendens, ſignum dedit ſuis revertendi. Cum vero in latiore loco equitatus ſe convertiſſet, impreſſionem equitum non ferentes ſcutati, converſim ad Theſpias fugam dederunt: unde factum eſt, ut illi inter fugiendum caderent. Phœbidas vero confeſtim arrepta fuga, evaſit.

Dercyllidas.

DErcyllidas juſjurandum dedit urbis tyranno, ſi procederet ad colloquium, eum ſtatim iterum in urbem reverſurum. Itaque proceſſit tyrannus: Dercyllidas portas aperire juſſit. Sin minus, ſe mortem ei allaturum. Poſtquam vero metu impulſus aperuiſſet: Nunc, inquit,

inquit, in urbem te demitto. Hoc enim juravi, atque etiam ego cum exercitu meo ingredior.

Alcetas.

ALcetas Lacedæmonius ab Iſtia ſolvens, cum vellet clam multas naves implere, attrahens unam triremem, in hanc viciſſim milites impoſuit, ut potius unum magnum, quam omnia ſupplementa hoſtibus potiunda daret.

Archilaidas.

ARchilaidas Lacon cum exercitu per viam ſuſpectam iter facere volens, quod non præſcivit futurum, ſed cogitavit fieri poſſe, id quaſi præcognitum indicavit multitudini. Et præcepit, ut inſtructi ad pugnam proficiſcerentur, quoniam hoſtes inſidias tenderent. Forte fortuito in maximas inſidias incidentes, ne præviderent hoſtium apparatum, ipſe prior impetum fecit, & facilè omnes occidit, qui poſiti in inſidiis fuerant, quoniam ſuos ante inſtrui ac parari juſſerat.

Iſidas.

ISidas Lacon poſt Leuctricam calamitatem, cum Thebani in Gythio portu Lacedæmoniis præſidium haberent, aſſumtis centum æqualibus, oleo juſſit eos ungi, & olivæ ſertis redimiri, atque enſem ſub ala geſtantes ſequi: ipſe nudus egrediebatur magno curſu. Æquales vero nudi una currebant. Thebanis autem habitu deceptis, & nudos ludenteſque recipientibus, Lacones ſtrictis gladiis, alios ex ipſis occidebant, alios ejiciebant. Et ipſi Gythium obtinuerunt.

Cleandridas.

CLeandridas ad Terim ducens exercitum per viam cavam, ex improviſo Terenenſes obruere conabatur. Quod cum illi ex transfugis antea percepiſſent, feſtinantes ad viam, ſupra caput Cleandriæ evaſerunt. Ille militibus triſtitia confectis, juſſit bonum animum habere, & præconem per exercitum duxit mandans, ut proclamaret: Qui Terenenſium propoſitam teſſeram proderet, cum ſe pro amico habiturum. Audientes hæc Terenenſes, in ſuſpicionem venerunt, ut ex ſeipſis aliquos exiſtimarent eſſe proditores: viſumque eſt eis ſtatim diſcedere, & urbem cuſtodire. Hi decepti receſſerunt. At Cleandridas ſine periculo ad excelſa duxit, atq; inſuper de copiis & regione eorum ſecure præda acta diſceſſit.

Cleam-

mem prohibere diceret. Erat enim in æde Chalciœci ſuſpenſa Famis imago, fœmina picta ac pallens, tenuibus manibus in tergum revinctis. Itaque hoſtibus obſcurum, civibus vero manifeſtum fuit Hippodamantis dictum.

Gaſtron.

GAſtron Lacedæmonius, in Ægypto prælium initurus cum Perſis, mutavit armaturas. Et Græcorum armis Ægyptios, Ægyptiorum vero Græcos induit. Occultans autem Ægyptios poſt Græcos, inſtructa acie produxit Græcos. Quibus nihil remittentibus, ſed vi patefacientibus præ ſe viam, atque alacriter periculum ſubeuntibus, excitavit Ægyptios in armis græcis. Perſæ id videntes, & Græcos accedere ſuſpicati, perturbatis ordinibus in fugam ſe conjecerunt.

Megaclidas.

MEgaclidas cum in montem aſperum confugiſſet, obſeſſus exercitum diviſit, & eam partem quæ inutilis erat, atque gravior, per ſylvam fugam dare juſſit, ſciens id hoſtibus perſpicuum fore. Quibus in fugientes impetum facientibus, cum ille utiliori & ſtrenua parte copiarum, ad contrariam ſylvæ viam converſus, aufugit ſine periculo.

Harmoſtes.

HArmoſtes Lacedæmonius ab Athenienſibus obſidebatur, duorum adhuc dierum commeatu inſtructus. Præco venit Spartiata. Non permiſerunt Athenienſes, ut intra mœnia veniret, ſed ante mœnia diceret, quæ vellent. Omnibus audientibus præco, inquit: Lacedæmonii bonum animum habere jubent, & mox venturum auxilium exſpectare. Harmoſtes, Ne, inquit, omnino feſtinetis opem ferendo. Commeatum enim adhuc quinque menſium habemus. Athenienſes (nam hyems ingruebat) diuturnam & hyemalem oppugnationem dimittentes, & exercitum diſſolventes, abſceſſerunt.

Thibron.

THibron in Aſia caſtellum oppugnans, præfectum cuſtodiæ perſuaſit, ut ad faciendum fœdus prodiret, jurans ſi non feriretur, ſe rurſus ipſum in caſtellum reſtituturum. Qui proceſſit & in colloquium venit. Cuſtodes autem caſtelli ſpe pacis diſſolutius agebant. Interea Thibronii impreſſionem facientes, vi munitionem capiunt. Thibron vero præfectum cuſtodiæ reductum in caſtellum, quemadmodum juſjurandum habebat, juſſit eum intus morte affici.

Dema-

Digitized by Google

Demaratus.

DEmaratus literas mittens Spartiatis de exercitu Xerxis, in tabulam expertem cerę ſcriptam epiſtolam,cera obduxit,ut per cuſtodes quaſi ſine literis ferretur.

Erippidas.

ERippidas cum veniſſet Heracleam Trachiniam,vocata concione, poſitis in circuitu armatis,promulgavit, ut Trachinii ſeorſim ſederent. Quibus ſedentibus ille juſſit de ſuis injuriis cauſſam apud Lacedæmonios dicere,quemadmodum vinctos inSpartiatide leges jubent, poſt ab armatis vincti, extra portas educti omnes interfecti ſunt.

Iſcholaus.

IScholaus in Aeno vidensAthenienſes adnavigare multis navibus, veritus ne ſub noctem appellentes, multa ex ſuis navigiis abſtraherent, ad turrim,quæ in vallo erat, omnia perducta ligaverunt ex malis. Remotiora per funes ex navigiis ſuſpenderunt,ut mutua eſſet connexio. Athenienſes noctu accedentes, abſtrahere conati navigia, nihil abſtraxerunt. At illi ab Aeno nuntiantibus cuſtodibus clam egreſſi, inſecuti ſunt Athenienſes partim terra,partim navibus.

Iſcholaus in itinere ab altero latere præcipitia & periculoſa loca ab altero montem habente,quem tenebant hoſtes orto ingenti vento, ſylvam incendit.Itaque hoſtibus qui montem obſidebant fumo & igni dejectis,hac parte exercitum abſque periculo duxit.

Iſcholaus cum in Drye oppugnaretur à Chabria,volente arietes admovere prior ipſe muri partem dejecit:utrumque ſecum reputans, ut ſui milites fortius pugnarent,cum munitionem mœniorum non haberent: & hoſtes exiſtimarent, ſuas machinas oppugnatorias eſſe contemtas. Certe hoſpes ſpontaneam mœniorum deſtructionem metuentes, ingredi in urbem non audebant.

Iſcholaus obſidentibus Græcis,audiens aliquos ex cuſtodibus moliri proditionem, noctu vigilias adiens, unicuique cuſtodi mercenarium unum adjunxit,Hoc facto ſine tumultu proditionis periculum effugit..

Mnaſippidas.

MNaſippidas exiguam multitudinem ducebat. Cum autem hoſtes noctu impetum facerent, juſſit levis armaturæ milites, & tibicines in tenebris circumire, & à tergo impetentium, claſſicum canere,ac jacula mittere.Illi igitur,tanquam incluſi à magna multitudine, confeſtim diſceſſerunt.

Digitized by Google

Antalcidas.

ANtalcidas in Abydo cum majore claſſe deſidens, cum Atticas triremes in Tenedo appellere cognoviſſet, metuentes Byzantium trajicere ad Iphicratem, nuntiante quodam Iphicratem oppugnare Chalcedonios, ſocios & amicos, præcepit ſuis, ut ad Chalcedonem naves dirigerent, ſolvenſque ad Cyzicenam terram in inſidiis delituit. Qui vero in Tenedo erant, audita ſolutione Antalcidæ, confeſtim ad Iphicratem navigare inſtituerunt. Poſtquam autem ad hoſtium triremes venerunt, quæ non cernebantur, ſed occultè ſtabant: Antalcidas repentino impetu Atticas invadens, aliquas ſubmerſit, plurimis vero potitus eſt.

Ageſipolis.

AGeſipolis Mantineam oppugnabat, cum ſociis: qui benè erga Mantinenſes affecti, tamen Lacedæmonios Græcì imperium tenentes ſequebantur ad bellum, clàm vero Mantinenſibus intromittebant, quibus eis opus erat. Ageſipolis cum didiciſſet quæ fierent, multos canes circum caſtra dimiſit. Plures autem ea parte, quæ ſpectabat ad urbem, ne quis tranſiret cavens, ne à canibus interciperetur.

Sthenippus.

STHenippus Lacon mulctatus pecuniis ab Ephoris, ficte ad Tegeatus transfugit. Quibus eum recipientibus, quaſi juſtam iræ cauſſam habentem, corruptis, qui principi ipſorum infenſi erant Ariſtocli, iis ſociis uſus, inter pompam ſacrificare eum volentem adortus, interfecit.

Callicratidas.

CAllicratidas Cyrenenſis ab eo qui arcem Magneſiæ cuſtodiebat, petiit, ut quatuor ex ſuis ægrotantes reciperet. Quo permittente, ſingulos thoracibus indutos reclinavit, enſeſque deſuper chlamyde tectos appoſuit. Cum qui lectos quatuor portabant, intra portas veniſſent, viginti ſimul juvenes armati cuſtodibus trucidatis, arcem obtinuerunt.

Callicratides cum Magneſiæ oppugnarentur, hoſtibus arietes admoventibus, ipſe in eo loco, ubi mœnia oppugnari non poterant, diſtrahens partem ex turri, obſervans tempus oppugnantium ſucceſſionis, circumivit mœnia: & à tergo irruens, multos ex ipſis interfecit. Non paucos etiam vivos cepit. Poſt victoriam autem, mœnia rurſus exædificavit.

Magas.

MAgas à Cyrena expeditionem faciens, reliquit ſocios qui urbem tuerétur. Inſtrumenta vero atq; tela ac machinas in arcem incluſit, &

Digitized by Google

ſit, & mœniorum propugnacula ſuſtulit, ut ſi quid novarum rerum molirentur, apertum haberet per mœnia introitum.

Magas occupato Parætonio, compoſuit cum ſpeculatoribus, ut facem amicam tollerent ſub veſperam, atque iterum ſummo mane eandem. Facium dolo proceſſit in regione uſque ad eum locum qui Chius dicitur.

Cleonymus.

CLeonymus Lacedæmoniorum rex, Trœzenem urbem oppugnans, ad multas urbis partes circumcirca expeditos jaculatores collocavit, & emittere juſſit, jaculis inſcribens: Venio, ut civitatem in libertatem aſſeram. Trœzenios etiam, quos captivos habebat, ſine redemtionis pretio dimiſit. Captivi in urbem reverſi, fauſtum nuntium adferebant. Eudamidas vero dux ſumma diligentia cuſtodiens civitatem, cum his qui novas res agitarent pugnabat. Cum intus illi inter ſe dimicarent, Cleonymus appoſitis ſcalis, evertit civitatem, atque diripuit. Et Spartiatam præfectum cum præſidio impoſuit.

Cleonymus Aedeſam oppugnans, cum mœnia cecidiſſent, & hoſtes exirent ſariſſigeri (quælibet ſariſſa cubitorum ſedecim erat) ſuam phalangem in profundum condenſavit. Anteſignanos autem, & horum aſtites, ſine haſtis collocavit, dato præcepto, ut ſi ſariſſigeri aggrederentur, ipſi utraque manu ſariſſam apprehenderent, atque tenerent. At ſequentes ad uniuſcujuſque latus procederent, & pugnam facerent. Qui cum manibus arriperent ſariſſas, hoſtes retrahebant. Poſteriores vero accedentes, ceperunt ſariſſigeros, & Cleonymus oſtendit ſua ſolertia magnitudinem ſariſſæ nullo uſui eſſe.

Clearchus.

CLearchus Heracleotes arcem ædificare volens, conſtituit, ut mercenarii noctu clam exirent, raperent, agerent, injuriam inferrent, vulnerarent. Cives id indigne ferentes. Clearchi auxilium imploraverunt. Qui neminem aliter deſperationem eorum cohibiturum dixit, niſi quis ipſos mœnibus circumdaret. Permittentibus Heracleotis, locum civitatis munivit, arce facta non illos arcuit, ſed poteſtatem ad injuriam omnibus inferendam comparavit.

Clearchus Heracleæ tyrannus rumores ſparſit, ſe demiſſurum ſatellites, & conſilio trecentorum Rempub. traditurum. Qui convenerunt in curiam, ad laudibus afficiendum Clearchum, & libertatem recipiendam. At ille poſitis ad curiam militibus, trecentos per præconem evocavit, & ſingillatim comprehenſos, juſſit omnes in arcem ducere.

 Clear-

Digitized by Google

Clearchus multos cives de medio tollere volens, cum occaſionem & cauſſam non haberet, delegit eos qui eſſent ab anno ſedecimo uſque ad duodecimum, ad expeditionem in Cynicis uſtionibus, quaſi urbem Aſtacum oppugnaturus. Poſtquam vero appropinquavit Aſtaco cives quidem in paluſtri loco, & quieto atque pleno ſtantium aquarum, juſſit caſtra ponere: juſſos animadvertere, ne Thraces è regione apparerent. Ipſe vero quaſi ſummam moleſtiam oppugnationis toleraturus, cum mercenariis excelſa loca, & umbroſa, aquis affluentia capit, & in iis caſtrametatur. Et eo uſque oppugnationem extendit, donec ſuos cives perdidiſſet. Æſtivo tempore paluſtria & morboſa caſtra eſſe neceſſarium erat. Poſtquam autem omnes perierunt, tunc cum mercenariis etiam movit, peſtique cauſſam civium interitus aſſignavit.

Ariſtomenes.

ARiſtomenes Lacedæmonius, Dionyſio ferens auxilium, exigua inclinatione facta, videns triremes permixtas præcepit ſuis militibus, ut clamarent, Sine fugere. Hoſtes audita hac voce, in fugam converſi ſunt, rati ſe omnino ſuperari.

Ariſtomenes Meſſaniorum dux tercentum Phoniis contra Lacedæmonios ſacrificatis, confectus graviſſimis vulneribus, captus eſt cum aliis pluribus. Viſum eſt Lacedæmoniis omnes præcipites dare, reliquos nudos, at Ariſtomenem propter virtutis opinionem cum armis. Reliqui delati ſtatim obierunt. At Ariſtomenis ſcutum attrahens aërem, molliter eum in terram detulit. Qui in altum ſuſpiciens, quamquam circumdantia undique præcipitia videret, tamen non abjecit omnem ſpem. Sed univerſum montem circumſpiciens, animadverſo ſpecu, & per eum introeunte vulpe, defringens è mortuis os, apprehenſa unius vulpis cauda, quamvis ab ea morderetur, ſimul exiit, per anguſtias montis quævis obvia tollens, ac reſcindens oſſis beneficio, atque ita ſimul e[illegible] ait. Egreſſus autem venit ad Meſſanios, qui iam ad pugnam ituri erant, & repente ſumtis armis ipſe phalangem ducebat. Lacones Ariſtomenem in armis conſpicati, ducem ſe gerere, & iterum inſequi eum, quia præcipitio dejectus fuerat, è quibus nemo unquam ſalvus evaſerat, omnes in fugam converſi ſunt, rati ſuperiorem humana natura virum eſſe.

Ariſtomenes captus à Lacedæmoniis, & in vincula conjectus, ad oppoſitum ignem ſeipſum acclinavit, atque combuſtis vinculis cuſtodes quidem occidebat. Clam vero Spartam ingreſſus, & eorum ſcuta Chalci-

Digitized by Google

Chalciœci templo affigens, inſcripſit: Ariſtomenes illæſus à Lacedæmoniis evaſit. Hoc patrato, Meſſanam reverſus eſt.

Ariſtomenes Meſſanius, cum Lacedæmonii viritim ſacrificia Dioſcuris perſolverent, cum quodam amico, ambo candidos equos conſcenderunt, & capitibus aureas ſtellas addiderunt, atque nocte jam ingruente mediocri intervallo Lacedæmoniis extra urbem cum uxoribus & liberis feſtum agentibus apparuerunt. Qui Dioſcurorum apparitionem eſſe rati, liberius vino & voluptati indulſerunt. At illi deſcendentes ex equis, ſtrictis gladiis plurimos interfecerunt atque ſic incitatis equis diſceſſerunt.

Cineas.

PVgna Mantinenſis in æquali momento Thebanis & Mantinenſibus habebatur. Voluerunt Mantinenſes legationem ad Thebanos mittere. Cineas Athenienſis, cujus frater Demetrius occubuerat in prælio, ad Mantinenſes inquit: ſe potius fratrem ſuum expertem ſepulcri relicturum, quam hoſtibus victoriam profiteri vellet. Etenim fratrem ob eam cauſſam promto animo mortem oppetiviſſe, ne trophæum contra ſe atque patriam ſtatueretur. His auditis, Mantinenſes à mittenda legatione deſtiterunt.

Hegetorides.

THaſum oppugnabant Athenienſes. Legem juſſerant Thaſii: Qui ſcripſerit fœdus cum Athenienſibus faciendum eſſe, mortis reus eſto. Hegetorides Thaſius videns multos cives perire diuturno bello ac fame, laqueum injiciens collo, venit in concionem, &, Viri, inquit, cives, me quidem ut vobis libet, & quemadmodum vobis prodeſt utimini. At reliquos & ſuperſtites cives mea morte conſervate, legemque antiquate. His auditis Thaſii & legem abrogarunt, & Hegetoridem incolumem ſervarunt.

Dinias.

DInias Teleſipponatus, Pherenſis, in urbe Theſſaliæ Cranone in paludibus & fluviis aviculas aucupio venabatur. Ab ejuſmodi vita aſcendit ad tyrannidem, talibus machinis. Cranonii cuſtodiam urbis prætio locabant. Dinias eam conditionem accepit, & uſque ad triennium ſumma cura, diligentiaq; excubias egit, ut noctes longe ſecuriores eſſent diebus, his qui intempeſtive ambularent. Eam ob rem laudatus, plures ſibi vigiles conduxit, ut majorem laudem adipiſceretur, ſi cuſtodiam munitiorem efficeret. Cum vero civitas frumentorum decimas mercede locaret, fratrem ſuum juniorem ab omnibus officiis

Digitized by Google

officiis immunem ſubornavit, ut eas conduceret, ſumme extollens & amplificans reditus. Sic, cum fratrem ſuum decimarum collectorem in urbe conſtituiſſet, & multos ei juvenes florenti ætate præditos tradidiſſet, juxta agrorum numerum ad colligendos decimatos fructus, cum feſtum celebraretur, quod Tænia nominatur, in quo omnes Cranonii ludunt, conjungens cum urbis cuſtodiis publicanos ab urbe, & cum ſobriis obruens temulentos, amplius mille civibus morte affectis, Cranoniorum tyrannus evaſit.

Nicon.

NIcon pirata à Pheris Peloponneſi frequenter eruptione facta, multis injuriis Meſſanios afflixit. Eum Agemachus Meſſaniorum dux per inſidias captum, produxit in concionem Meſſaniorum, ut ſupplicium de ipſo ſumeretur. At ille promiſit, ſe traditurum eis Pheras, ſi ſe incolumem ac ſalvum relinquerent. Morem gerentibus Meſſaniis, noctem expertem lunæ obſervans, juſſit multitudinem parvo intervallo ſequi. Paucos vero ſecum ire, & ingentia ſtipularum onera portare. Accedens autem ad murum ſecunda vigilia, vocavit cuſtodes prodito ſigno. Quibus tum vocem ejus, tum ſignum agnoſcentibus, & portas aperientibus, qui portabant onera, his abjectis, & evaginatis enſibus, portarum vigiles trucidabant.

Diætas.

DIætas Achivorum dux cum Heræenſium urbem aperta vi capere non poſſet, occulte cepit, quibuſdam Heræenſium grandi pecunia corruptis: qui ſæpe venientes ad portas, cum his quibus portarum claves erant commiſſæ, ſermones conferebant, atque convivia agitantes, clam expreſſerunt claves, & effigiem Diætæ miſerunt. Qui ſimiles & æquales claves publicis comparans, miſit ad eos, ut noctem conſtituerent, qua portas aperire vellent. Diætas cum paucis militibus intravit, clavium ſtratagemate patefaciens ipſis introitum. Ingreſſus vero, uſus eſt alio. Poſtquam enim Heræenſes re intellecta proſilierunt magno numero, locorum urbis periti, metuens eos Diætas, tubicines in multis urbis partibus juſſit diſtantes claſſicum canere. Heræenſes ex omnibus locis multas tubas audientes, cum circumſonarent, omnia plena hoſtibus exiſtimantes, urbem deſeruerunt Et interdiu legationem ad Diætam miſerunt, ſupplicantes ut ſibi patriam recipere liceret: ſe in poſterum Achivorum imperata facturos.

Teſamenus.

Teſa-

Digitized by Google

TEſamenus exercitum ducens, cum vidiſſet multas aves ſupra eum locum volitare, non autem in terra conſidere, intellexit eas hominum alibi latentium metu, non conſidere, & locum perſcrutatus, aggreſſuſque Iones poſitos in inſidiis interfecit.

Onomarchus.

ONomarchus Phocenſis cum Elatia à Bœotis oppugnaretur, educto exercitu & portis clauſis, liberos & uxores & matres atque patres ordine conſtituit. Ante hos autem, armatos collocavit. Pelopidas cum apparatum deſperationis cognoviſſet, eos aut mortem obire, aut victoriam auferre velle, non commiſſo prælio diſceſſit.

Onomarchus cum aciem adverſus Macedones inſtrueret, montem obliquum poſt tergum occupans, & in cacuminibus utrinq; abſcondens ſaxa, ſaxorumque jactores, produxit exercitum in ſubjectam planiciem. Cum Macedones impetentes jacularentur, Phocenſes ſimulata fuga ad medium montem ſe recipiunt. Macedones incitati furore ac robore, inſequebantur. At illi de jugis ſaxa dejicientes, phalangem Macedonicam conterrebant. Tum Onomarchus Phocenſibus ſignum dat ut revertantur, & in hoſtes incurſionem faciant. At Macedones poſterioribus in ſe impetum dantibus, ſuperioribus lapides projicientibus, magno negotio vix fugientes diſceſſerunt. In ipſa fuga regem Macedonum Philippum dixiſſe ferunt: Non fugerunt, ſed receſſerunt, quemadmodum arietes, ut ſecundo vehementiorem impreſſionem facerent.

CONTENTA IN TERTIO LIBRO POLYÆNI STRATAGEMATUM.

Demoſthenes 2	*Cliſthenes* 1	*Iphicrates* 61	*Chares* 3
Paches 1	*Phrynichus* 3	*Timotheus* 17	*Charidemus* 1
Tolmides 1	*Lachates* 1	*Chabrias* 15	*Demetri⁹ Phal.* 1
Phormio 3	*Archinus* 1	*Phocion* 1	*Philocles* 1

Proœmium.

ETjam hunc librum Stratagematum, ſanctiſſimi reges Antonine & Vere, dedico vobis ex quibus non ſolum bella gerentibus, verum etiam pacem agentibus, maximam utilitatem adferat militaris ars,

 indu-

induſtria. Nam omnibus Rerumpubl. principibus hoc eſt utile, ut per ſtratagemata, & quandam alacritatem civitates ad officium faciendum impellant. Vos autem Imperatoriam poteſtatem tenentes, & ſummæ rerum præſidentes, ſemper militari quadam ſcientia, de ſubditorum utilitate conſilia capitis, ut etiam tempore pacis animum in militaribus cogitationibus exerceatis. In bello vero quid opus eſt ſcribere? Nam manifeſtum eſt.

Demoſthenes.

DEmoſthenes Pylo Laconica civitate præſidium habente, navigavit ad Acram. Lacones Pylo relicto ad Acram contenderunt ſperantes ſe jam egredientes deprehenſuros, cum via longa eſſet. Iam appropinquabant hoſtes Acræ, cum Demoſthenes reverſus, Pylum inanem virorum obtinuit.

Demoſthenes Acarnanos & Amphilochos ducens, ex adverſo Peloponneſiis caſtra locabat, magno torrente interpoſito. Videns autem longè plures hoſtes eſſe, & exercitum includi poſſe, in cavum & inſidiis aptum locum abſcondit armatos, & ſocios trecentos, ut ſi includerent hoſtes exercitũ numero, conſurgẽtes ipſi à tergo adorirentur. Hoſtes incluſerunt phalangem. At illi retro conſurgentes, & repetino tumultu in hoſtes invadentes, parvo negotio atque labore pugnam vicerunt.

Paches.

Paches Notium oppugnans, Hippiam ducem poſtulavit, ut è munitione ad colloquium exiret: fide data, ſe illæſum & vivum eum remiſſurum. Poſtquam vero proceſſit; cuſtodia penes illum relicta, Notium vi cepit: atque tum Hippiam vivum in urbem induxit, quemadmodum in fœdere promiſerat, & poſtea jaculo perimit.

Tolmidas.

TOlmidas, Athenienſibus ei mille virorum delectum decernentibus, ſingulos juvenes accedens, dixit, ſe illos delecturum. Utile autem eſſe, ſingulos inſpicere. Ter mille ultro nomina dederunt. Reliqui non obedierũt. Tolmidas ex his qui obſidebant, delegit illos mille & quinquaginta triremes implevit pro mille quingentis viris.

Phormio.

PHormio egreſſus in Chalcidenſium terram, non paucis ex regione direptis, ad Cyrum appulit, Chalcidenſes legationem res repetitum miſerunt. Ille furtim navem expeditam emiſit, quaſi Athenis venientem, & populus ipſum accerſeret in Piræum quàm celerrime. Legatis reddidit, quæ repetiverant. Ipſe verò ſolvens, ad parvam quandam inſu-

Digitized by Google

inſulam noctu applicuit. Chalcidenſes, & quoniam ſuas res portabant, & quia Phormionem Athenas navigaſſe credebant, neque civitatis neque regionis cuſtodiam agebant. At ille improviſos & incuſtoditos obruens, parum abſuit quin civitatem etiam ipſam caperet. Omnem vero prædam, quæ fuit in regione, abduxit.

Phormio cum navibus triginta ſolvens adverſus hoſtium naves quinquaginta, ſuas in quinarios ordines diſpoſuit, & in aciem adverſariarum ipſas illas rectis ordinibus duxit. Adverſariis vero ob nimiam alacritatem diſperſis, ac velociſſimis triremibus à longo cæteras relinquentibus, Phormio intellecta diſtractione ipſarum, convertens ſuam Pentanaiam, in appropinquantes ſibi triremes impetum fecit. atq; his ſubmerſis, adverſus alias navigavit. Et cæteris triremium præfectis hæc eadem facientibus hoſtiles fugam dederunt. Quas Phormio cum ſuis perſecutus, maxima parte ſubmerſa, victoriam adeptus eſt.

Phormionem circa Naupactum per maritima navigantem duæ triremes perſequebantur. Stante autem in ſtatione nova oneraria, jam interceptus circa hanc ſe flexit, & in tardioris triremis puppim impetu facto, eam ſubmerſit: atque confeſtim ad alteram converſus, ſine negotio etiam illam perdidit.

Cliſthenes.

Cliſthenes oppugnabat Cirram. Oraculum habebant Cirrenſes, invictam urbem fore tantiſper, donec mare ſanctam terram attingeret. Cirrenſes id nihili faciebant, longiſſime diſſiti à mari. At Cirra ſacram terram attingebat, quæ ad mare porrigebatur. Cliſthenes oraculo percepto tum urbem tum regionem Cirrenſem Deo conſecravit, ut univerſa ſancta facta, ſecundum oraculum mare contingeret. Cum id feciſſet, ſuperavit, terramque Deo dicavit.

Phrynichus.

Phrynichus in Samo ducem ſe gerens cum urbem proderet, inter cunctandum accuſatus, metuens ne perſpicuum euaderet, prior omnia Samiis prædixit, quæ hoſtes erant facturi: In eam partem Sami quæ muro caret impreſſionem facient cum omnibꝰ nauibꝰ: ſed agite muniamus antequam adſint. Qui munitionem cœperant. At hoſtes quibus Alcibiades dux erat, Samiis literas mittebant, Phrynichi proditioné indicantes Samii rebus ipſis magis crediderunt, quas tanquam bonus ac ſtrenuus dux gereret, quam hoſtium literis.

Lachares.

LAchares captis Athenis à Demetrio, veſtem ſervilem & ruſticam indutus, atramento faciem ungens, calathum ſterquilinio tectum portans furtim egreſſus per exiguam portulam, conſcenſo equo. Daricos aureos in manibus tenens fugit. Equites Tarantini ſummo ſtudio perſequentes, nihil remittebant. Qui ſigillatim Daricos in viam ſparſit. Illi deſcendentes ex equis, aurum colligebant. Hoc facto, ſæpenumero inſecutio interciſa eſt. Lachares equitans in Bœotiam pervenit.

Lachares captis Thebanis in cloacam ſe abſcondens, poſtriduum ſeu quatriduum ſub veſperam egreſſus, ad Delphos abiit. Et inde ad Lyſimachum.

Lachares cum Seſtum hoſtes cepiſſent, paucos dies in foveâ delituit, victum exiguum, & tantum habens, ut à morte ſe vindicare poſſet. Forte autem fortuna muliere ſuum mortuum efferente, in muliebri ſtola mulieribus luctum agentibus permixtus, nigram habens calyptram, evaſit extra mœnia. Deinde per noctem Lyſimachiam tranſiit.

Archinus.

ARchinus cum Argivi arma cunctis civibus publico ſumtu fabricarent, procurator ejus officii deſignatus, ſingulis civibus nova arma largiens, vetera quaſi Diis ſuſpenſurus accipiebat. Etenim ſic decretum fecerant Argivi. Poſtquam omnium vetera arma ſolus collegit, armatis mercenariis inquilinis, infamibus & egenis Argivorum tyrannidem occupavit.

Iphicrates.

CUm Iphicrates in hoſtes militum agmen produceret, quoſdam trepidos ac timidos, pallidoſque ſequi conſpicatus, progreſſus aliquantulum, cum mox eſſet ineundum prælium, clamare præconem juſſit: Si quis aliquid reliquit revertatur, & recte inſtructus redeat. Hoc audito, timidiores lætabantur, & continuo reverti cœperunt. At Iphicrates nulla mora facta. Nunc, inquit, viri ſine mancipiis nos cum hoſtibus pedem conferemus, ut ſoli etiam fructum fortitudinis & virtutis capiamus Hac re multo confidentiores effecti ſunt milites, & ſine timidis pugnam facientes, victoriam pepererunt.

Iphicrates hoſtibus in fugam verſis, pedetentim agmen ducens ſequebatur, & præcipiens ajebat: Inſidias omni ſtudio cavete. Reliquos autem ex fugientibus cædite, uſque ad fluviorum tranſitus, & locorum anguſtias atque foſſas. Hic maximè includi fugientes non oportet, ne cogantur ex deſperatione pugnare. Prope munitiones, aut

mœnia

Digitized by Google

mœnia perſequi non utile eſt. Multi enim jam ſæpe parta victoria, poſtquam intra teli jactum venerunt, maximis cladibus affecti diſceſſerunt.

Iphicrates noctu capiebat hoſtium urbem. Quibus in forum concurrentibus, & in magnam multitudinem conglobatis, Iphicrates portas aperire juſſit, fugienti poteſtatem concedens, ut ipſe minori cum periculo civitatem obtineret.

Iphicrates in Thraciam impreſſionem faciens, cum ſui milites, hoſtium metu quaſi panico injecto, in fugam verterentur, promulgavit, ut quiſquis indicaret eum qui arma reliquiſſet, is ea poſſideret: & ad manendum alacriores reddidit.

Iphicrates, ut per medios hoſtes evaderet, noctu tibicines miſit ad extremitates locorum occupatorum, mandans ut claſſicum canerent. Quibus canentibus, hoſtes ad tubicinum ſonitum accurrerunt. Iphicrates cum hoſtes medium locum inanem reliquiſſent, ſine periculo tranſiit.

Iphicrates victus cum paucis, in locum aſperum & plenum arboribus confugit. In eo cum obſideretur, præcepit noctu, ut ab altera parte tumultum ederent. Hoſtibus ad tumultuantem partem converſis, ipſe nemine prohibente per alteram exivit.

Iphicrates è regione caſtrametantibus hoſtibus, clam progreſſus eſt trium dierum itinere. Nam ut latere poſſet, arida ligna inflammarat, atq; aridis viridia impoſuerat: ſic aer denſus & nubilus factus, hoſtium oculis tenebras offudit.

Iphicrates quanquam plures milites haberet quàm hoſtes, & vates omnia fauſta & egregia promitterent, tamen non ſtatuit prælium committere. Quæ cunctatio cum præter opinionem hoſtibus accidiſſet: Sacra, inquit, in mea mente non permiſerunt pugnam committere. Nam cum multi eſſent milites, neque impetum facere ſimul poterant, neque clamorem tollere: ſed cum haſtam inclinare juberem, major dentium quam armorum fremitus exaudiebatur.

Iphicrates, quoties vates dehortarentur, non ſtatim morem gerebat. Sed aut multitudinem tranſponebat, aut terram ſeu locum mutabat, atque iterum ſacrificia redintegrabat. Hoc ſæpe faciebat, non uni conſiderationi periculum univerſæ rei permittens.

Digitized by Google

Iphicrates aduerſus Lacedæmonios aciem ordinare incipiebat. Complures ab eo petebant, hic ut ſe tribunum conſtitueret, ille ut ſe quingentis ducem præficeret, atque alius centurio fieri, alius manipulum ducere conabatur. Ille petentes omnes in tempus opportunum reiecit, quod cum veniſſet, & aciei collocatæ ſeorſim imperat, ut Panicum cieat, quaſi hoſtibus impetum facientibus. Cum magna eſſet omnium perturbatio, timidi metu perculſi, fugam arripuerunt. Fortes progrediebantur, ut ſe hoſtibus opponerent. Iphicrates ridens confeſſus eſt, ſe Panicum ciere juſſiſſe, ut periculum faceret, quinam poſſent duces agere. His igitur qui manſerant, millenorum ac centenorum præfecturas dedit: ij vero qui fugerant, mandauit ut hos ſequerentur.

Iphicrates caſtra poſiturus, miſit aliquos qui locum munitum ab exercitu longiſſimè remotum occuparent. Mirantibus iis qui aderant, & interrogantibus. Cur nam id facis? reſpondens Iphicrates inquit, Ecquis hoc futurum ſperaſſet? docens, in bello etiam illa quæ nemo ſperaſſet cuſtodijs eſſe munienda.

Iphicrates in latiſſimo campo aciem inſtruebat. Hoſtes longe numero ſuperiores, incurſionem faciebant. At ille à tergo ſuorum militum foſſam effodit, ut ſpe fugæ præciſa manentes fortius & generoſius pugnarent.

Iphicrates ſi contra tyrones & inexercitatos aciem inſtrueret, habens exercitatos milites non continuo pugnam faciebat, ſed ſtando tempus conſumens, hoſtes laſſabat, minus ad laborem aſſuetos, atque tum demum impetum faciebat. Sin cum præ exercitatis conflicturus eſſet, habens tyrones, ſtatim pugnam inibat, & primum ſuorum impetum tempeſtiue adhibebat.

Iphicrates hoſtes ſuos ac fugatos in anguſtum locum coegit. Conſpicatus autem nullam eis ad egrediendum viam patere, niſi quam ſolam neceſſitas per victoriam aperuiſſet, inquiens, Ne cogamus hoſtes ſtrenuos fieri: conceſſit eis ad fugam tempus & locum, ut ipſe ſine periculo victoriam obtineret.

Iphicrates capitis reus, iuuenes cum gladijs in judicio collocauit, qui monſtrantes capula iudicibus, terrorem eis incuſſerunt, ita ut reum abſoluerent.

Iphicrates etiam ad procuratorem abiens, in domum ipſius, thoracem indutus, curatori dicebet, Vide caueas.

Iphicrates clam hoſtibus prope imminentibus, ut ſine periculo caſtra moueret, quotquot erant arbores in eo loco reſecuit, & appendit illis ſcuta,

Digitized by Google

ſcuta, galeas, haſtas. Hoſtes igitur ex his eos manere conjiciebant. Iphicrates verò cum omnibus copijs tuto caſtra mouit.

Iphicrates ſi plures hoſtibus milites haberet, & hoc ab hoſtibus ignorari vellet, ut eius paucitatem contemnentes ac nihili pendentes caperet, unum lectum duos milites juſſit facere, & in eo viciſſim requieſcere, atque arma altera alteris imponere. Sin paucos haberet, ne contemnerentur unum militem duo ſtrata juſſit facere, atque ſtatim in alium locum traduxit. Hoſtibus vero ſtrata videntibus, & multitudinem admirantibus, tum demum prælium committebat.

Thebani noctu obruere cogitabant Athenas. Iphicrates re cognita, præcepit Athenienſibus ut noctu ſigno dato in forum conuenirent. Sibi proditum iri Thebanorum ciuitatem. Itaque ſine tumulto egredi in animo habere, ac ſine pugna Thebas ex improviſo obruere. Id cum Thebanis nunciatum eſſet, ab opprimendis Athenis deſtiterunt.

Iphicrates cum paucos haberet milites eoſque triſtibus & abiectis animis præditos, volens audaciam & confidentiam ipſis injicere, inter cœnandum convocat manipulorum duces ac centuriones, jubetque ut quantum quiſque haberet, afferret, ſive argentum ſive aurum, ſive ornatum, quaſi proditionem hoſtium facturus, & ad eam rem muneribus indigens. Poſtquam dediſſent, hoſtes aggredi ſtatuit. Qui attulerunt. Ille cum accepiſſet, teſſeram dedit Mercurium Philium, quaſi de hoc ſibi cũ proditoribus conveniſſet, & parva interpoſita mora, milites adduxit. Qui credentes fore, ut ſibi aliqui adverſarios proderent, audentiores ad faciendum prælium extiterunt.

Iphicrates ordinationem exercituum humano corpori aſſimilabat, Pectus phalangem appellabat, manus leuis armaturæ milites, pedes equitatum, caput ducem. Reliquorum aliquod ſi deſit, claudum & mancum exercitum eſſe: ſin deficiat dux, totum inutilem diſcedere.

Iphicrates Mitylenæ famam emiſit, breui multa ſcuta comparari oportere, quæ Chiorum ſeruis mitterentur. Hoc audito Chij mancipiorũ conatũ metuentes, eueſtigio miſerũt ei pecunias, & ſocietatem fecerũt.

Iphicrates Sycionem oppugnabat. Lacedæmonius præfectus ex Lacedæmone auxilium accerſens, juſſit miſſos in inſidijs collocare. Qui inſidias ſtruxerunt. Iphicrates viam ad urbem dirigens, tranſijt inſidias. Aliqui feroces ex urbe minabantur audacius, Nunc verò pœnas dabis. Iphicrates ſuſpicatus aliquos eſſe, in quibus illi ſpem haberent, ſtatim revertitur per aliam viam difficilem, & compendioſam: atque ipſe delectis robuſtiſſimis, continuò eos qui inſidijs latebant, obruit, & omnes morte

Digitized by Google

morte affecit: confeſſus ſe erraſſe, quod non ante loca perſcrutatus fuiſſet, Suſpicione vero repentina optime uſum eſſe, quod ex templo inſidiantes adortus eſſet.

Iphicrates cum Barbaris prælium collaturus, volens ſuos milites audaciores reddere. Vereor, inquit, ne non intellexerint Barbari, quemadmodum hoſtes terrere ſoleam, Iphicratis nomine. Sed ego curam adhibebo, ut nunc id intelligant, & aliis renuntient. Tantũm vos etiam ſtudium diligentiamque mecum intendite. Cum autem congrederentur exercitus: dicente quodam hoſtes eſſe formidabiles: Et quanto nos, inquit, ſumus formidabiliores?

Iphicrates rogabat milites, ut quoniam multa & glorioſa certamina ſe duce viciſſent, ſibi hoc ſolum largirentur, ac priores ſtarent, dum in hoſtes iretur: ſciens, niſi id facere ſummo ſtudio contendiſſent, eventurum ut hoſtes idem priores facerent.

Iphicrates promittebat ſe militibus victoriam daturum, ſi poſtquam ipſe ſignum extuliſſet, animantes ſe mutuo, unum gradum procederent. Cum pugna eſſet in inclinatione graviſſima, dux ſignum tollebat. Milites acclamantes ſibi mutuo procedebant, & hoſtes pulſos in fugam vertebant.

Iphicrates ad Corinthum Athenienſium dux erat, bellum Thebanis inferentium. Athenienſes admodum feſtinabant egredi ad pugnam. Iphicrates videns hoſtes numero plures, recens parta in Leuctris victoria confidere, non produxit. Sed ad eos inquit: Ego vos ad tantam fortitudinem adduxi, ut etiam contemnere Bœotos poſſitis. Verum ex iis ducibus, qui me ſunt præſtantiores, aliquis vos aſſumat, & producat. Ita cepit Athenienſes, & ab impetu revocavit ducis virtus, ut non egredi cogeretur ad pugnam una cum his qui ante ſurrexiſſent, ſed furorem ipſorum ratione compeſcuit.

Iphicrates proditionis reus citabatur, accuſantibus Ariſtophonte & Charete, eam ob cauſſam, quod ad Embata cum hoſtes interficere poſſet, navale prælium non iniverat, qui videns judicium in contrariam ſententiam ferri: deſiſtens à dicendo, enſem quodammodo judicibus oſtendit. Ne verò tota conſpiratione armata circumdaret judicium, abſolutionem omnes ei decreverunt. Poſt victoriam decernente quodam, eum judicibus vim adhibuiſſe: Amens eſſem, inquit, ſi pro Athenienſibus bella geram, pro me vero non item.

Iphicrates in ſumma pecuniarum egeſtate ſuaſit Athenienſibus, ut ædificia quæ eminerent, in publicas vias reſcinderent, aut venderent.

Itaque

Digitized by Google

Itaq; domini ædium multas pecunias contulerunt, ne mutilarentur, aut labefactarentur ædificia.

Iphicrates poſt pugnam de præda cuilibet dignam laboribus partem diſtribuit. Sin munera à civitatibus adferrentur, ab his etiam diſpertivit unicuique non ſigillatim tantum, verum etiam ſecundum exercitus atque manipulos, & ſecundum armaturas equitibus, alia armatis, alia lævis armaturæ militibus, alia ante pugnam: facto ſilentio, promittebat ei qui ex armatis ſe fortiſſimè geſſiſſet præmium: & iterum ei qui ex equitibus ſive ſcutatis ſeu ordine deinceps in ſingulis ordinibus. In feſtis autem & publicis comitiis eos qui cæteris ſtrenuiores exſtitiſſent, primis ſedibus honorabat. Hæc omnia excogitabat, ut alacriores & promtiores ad pericula milites redderet.

Iphicrates variis modis milites exercebat, fictis excurſionibus, falſis inſidiis, fictis proditionibus, ſimulatis tranſitionibus, fictis aggreſſionibus, & panicis, ut ſi quando tale quid eveniret, non terrerentur.

Iphicrates circa ſanctum montem ex adverſo conſtitutis hoſtibus, & quinque ſtadia diſtantibus, atque altiſſimum locum juxta mare tenentibus, cum non aliter quàm ſingularibus ad illos via pateret, reliquus vero locus præceps in mare ferretur, delectis robuſtis ac fortibus viris, capiens noctem tranquillam, unctus oleo cum neceſſariis armis per mare circumiens: ubi vero eſſet aqua profundior, tranans acceſſit, & egreſſus à tergo cuſtodes adortus, omnes trucidavit, ac ſuum exercitum per anguſtam viam juxta præcipitium duxit. Hoſtes igitur nocte adhuc durante ex improviſo, nec opinantes adortus, alios occidit, alios vivos cœpit.

Iphicrates ſub hyemem & congelatam aciem videns opportunum tempus hoſtes aggrediendi, producere milites volebat. Quibus ob veſtium tenuitatem, & frigoris ſævitiam difficulter obedientibus, ipſe malam veſtem indutus, & reliquis leviorem, accedens ad tabernacula, ſingulos hortabatur, ut in hoſtes invaderent. Qui conſpicati ducem abjectiſſima veſte præditum, & calceis vacantem pro communi ſalute ſe in voluntarium periculum offerre libenter ſecuti ſunt.

Iphicrates quando non poterat dare ſtipendia, duxit milites ad inhabitata loca & littora, ut quàm minimum abſumerent. Sin abundaret pecuniis, duxit ipſos in civitates & loca florentia, ubi celerrimè conſumto ſtipendio, facere præclarum aliquid ob inopiam pecuniæ conarentur. Non autem permiſit eis otium agere. Sed cum bellum non eſſet, ſemper aliquid negotii dedit, & juſſit aut cuniculos in terram agere, aut foſſas

Digitized by Google

ducere, aut arbores ſecare, aut caſtra transferre, aut vaſa tranſmutare, quod in otio novas res moliri exiſtimaret.

Iphicrates in Samo prædatus, in Delum navigavit. Samii legati venerunt, ea quæ capta fuiſſent, pretio redemtum. Qui promittens ſe eis redditurum, clam expeditam navem emiſit, & quaſi ab Athenis navigare juſſit, ac fictam epiſtolam ferre, tanquam Athenienſibus ipſum redire jubentibus: ipſe cum Samiis amice pace conſtituta, triremium præfectis ſolvere mandans, & abnavigans in deſertam inſulam noctes dieſq; contendit. Samii cum audiviſſent, Iphicratem abnavigaſſe, ſummamq; legatis humanitatem præſtitiſſe, ſine metu in civitate verſabantur, & abſque metu in regione paſſim oberrabant. Quibus diſſolute vagantibus, ille rurſus ad Samum appellens, prædam longè majorem quam antea diripuit. Idem hoc Phormio prius Chalcidenſibus fecit.

Iphicrates Lacedæmonios & Thebanos bellum inter ſe mutuò gerentes in gratiam reducere conabatur. Archivis & Arcadibus ſociis Thebanorum reſiſtentibus, mandavit quibuſdam militibus, ut Argolidem deprædarentur. Archivis accuſantibus, profugos ipſorum ajebat auctores eſſe. Procedens etiam quaſi transfugis occiſis prædam Archivis reddidit. Quàm cum recepiſſent ad Iphicratem tanquam benefactorem & amicum confugerunt, & Thebanis ut pacem cuperent, perſuaſerunt.

Iphicrates Regis nomine bellum gerens, unà cum Pharnabazo navigans in Ægyptum, cùm regio eſſet importuoſa, mandavit triremium præfectis, ut quilibet quadraginta ſaccos haberet. Cum verò appelleret, ſaccos arena complens, capita ex ſingulis navibus ſuſpendit, atq; ſic eas remigatas adduxit.

Iphicrates in Epidauro, non multum ſupra mare aciem inſtruebat. Poſtquam vero ad nemus profundum & umbroſum ventum eſſet, exclamavit ut impoſiti conſurgerent. Hoſtes magnas inſidias metuentes, reverſi ſunt, & celeri fuga ſe in naves receperunt.

Iphicrates in Theſſalia & Jaſon tyrannus prope fluvium fœdus componere volentes, per internuntios ſeſe mutuo ſcrutabantur, & corpora armis nudabant, atque ita ſub pontem convenientes, colloquium inierunt. Poſtquàm vero per victimas juramentum eſſet ſanciendum, Iphicrates in pontem aſcendit. Jaſon pecudem abſenti paſtori ereptam immolare in fluvium cepit. Tum Iphicrates deſiliens, & apprehendens gladium à cæde quidem abſtinuit: in conditiones autem quæ ſibi placerent, conſentire adegit

Iphicrates in Thracia cum hoſtes propè caſtra haberent, inter utroſ-

que

que noctu ſylvam incendit, & relictis ſarcinis, multiſq; quadrupedibus, fumo tenebroſiorem noctem efficiente, diſceſſit in locum arboribus denſum & umbroſum. Illuceſcente die, Thraces ad caſtra progreſſi, cum neminem Græcorum inveniſſent, ad ſarcinarum & quadrupedum rapinam ſeſe verterunt. Iphicrates diſtractis ſuperveniens ex eo loco cum inſtructa acie, tum hoſtes profligavit, tum ſarcinas vindicavit.

Iphicrates noctu locum quendam affectans, tubicines in diverſas partes dimiſſos, claſſicum juſſit canere. Hoſtibus ad ſonitum tubarum aliis alio diſcurrentibus, ille paucis qui relicti fuerant interfectis, facilè loco potitus eſt.

Cum Iphicrates eſſet Corinthi, Lacedæmonii civitatem aggreſſi ſunt. Ille non protinus correptis copiis, in periculum ſe obtulit. Sed cognito quòd eſſent circa urbem loca munitiſſima, clàm ea prius occupavit, & his qui in civitate erant ante promulgavit, ut ad ſe venirent. Exeuntibus autem omnibus, & in unum collectis, Lacedæmonii multitudinem timentes, & in munita loca factam fugam metuentes, ſine prælio fugientes diſceſſerunt.

Iphicrates Abydenis bellum inferens, cum eſſet in Cherſoneſo, locum quendam occupatum muro cinxit. Simulans ſe metuere Axibium Lacedæmonium. Abydeni videntes eum ædificare murum, ut timidum contemſerunt: & e civitate progreſſi, regioni ſe committere audebant. Iphicrates conſpicatus diſſolutos, noctu partem exercitus in Abydenorum terram inducens, & agros ipſorum incurſionibus infeſtans, magno numero hominum & pecuniarum potitus eſt.

Iphicrates cum eſſet Corinthi, audiens eos qui contrariam factioné tuebantur, mercenarios ex Lacedæmone in urbem accepturos eſſe, ſuis militibus excitatis alios reliquit intus præſidii cauſſa, alios extra portas eductos in ordines redegit, & ad illam portam feſtinauit, quam patefecerant, qui hoſtes acceptos introducebant. Poſtremis introeuntibus repentè incumbens ſecutus eſt, & in civitatem ſimul irruit. Cum autem res in obſcuro nocturno tempore gereretur, multos ex ipſis trucidavit. Illuceſcente die multos ad aras perfugientes confecit.

Iphicrates in Thraciam aſcendens, cum octo millibus militum caſtra locavit: ubi cum audiſſet Thraces noctu ex inſidiis adoriri velle, aſſumtis militibus ſub veſperam, ad tria ſtadia in vallem deflexit, quæ tegere & occulere poſſet. Thraces irruptione facta, caſtra vacua diripuerunt, confuſis ordinibus: & Græcos ut fugientes deriſerunt Iphicrates ex occulto adortus, multos ex eis occidit, multos etiam vivos cœpit.

Digitized by Google

Iphicrates viam aridam & expertem aquæ biduo profecturus, præcepit, ut ſumta cœna, vaſa replerent aquis, & occidente ſole duxit exercitum per noctem. Facto die caſtrametatus eſt, & juſſit cibum capere, atque aquis uti: inde poſtquam quieverunt interdiu, cœnam parare, atque collectis omnibus iterum noctu iter facere. Sic pro biduo duabus noctibus frigus captantes evaſerunt, & una dies atque aqua ipſis recte ſuffecit.

Iphicrates ad Epidaurum copioſam prædam agebat, præfectus regionis Lacon eum perſequebatur appropinquantem navibus. Cum perſequentes eſſent in colle, Iphicrates ante prædam armatos collocans, leves ac inermes paucos etiam hinc inde admiſcuit, & Laconem aggreſſus eſt. Quo circa impetentes multis ex locis diſtricto, Iphicrates præcelſis ac ſuperioribus locis occupatis, ad tergum hoſtium evaſit, atque omnes ad internecionem trucidavit.

Iphicrates circa Phliuntem per anguſta loca copias ducens, hoſtibus poſtremum agmen carpentibus præcepit ſuis, ut ex anguſtiis protinus ſumma celeritate ſe ſubtraherent: atque ipſe per medium ad caudam accurrens, cum præſtantiſſimis militibus, tempeſtive adortus hoſtes perturbatos & confuſos, magnum illorum numerum interfecit.

Iphicrates in Thraciam impreſſionem faciens, caſtra in campo poſuit, qui circumdabatur a monte, & anguſtum exitum per pontem habebat: quem Thraces noctu tranſgreſſi, impetum dare volebant. At ille cum multos ignes in caſtris incendiſſet, ad medium latus aſcendens, cum militibus juxta pontem & in ſylva conſidens, quietem agebat. Thraces pontem tranſgreſſi, impetum fecerunt, rati ſe hoſtes ibi cum ignibus inventuros. Interim Iphicrates militibus aſſumtis, pontem tranſiit, ac tuto receſſit.

Iphicrates maximis copiis imperabat, tum terreſtribus, tum navalibus. In ſtipendiorum diſtributione ſingulis menſibus, quartam partem ſubtrahens, quaſi arrhabonem uniuſcujuſque retinebat, ne exercitum deſererent. Ita & multos ſemper habuit milites, & divites: quippe qui mercedis quartam partem, in ſubſidio habebant.

Iphicrates e regione Lacedæmoniorum ſociis caſtra ponens, noctu veſtitum exercitus tranſtulit, milites ſervilibus veſtibus induens, ſervos vero militaribus. Qui igitur militari habitu amicti erant, procul ab armis ibant, liberorum otium imitantes. At ſerviliter inſtructi apud arma verſabantur, quemadmodum moris erat ſervientibus. Hæc videntes hoſtes, æmulatione adverſariorum, milites oſcitanter extra caſtra

ſpaci-

Digitized by Google

ſpaciantes otium agebant. Servi neceſſariis uſibus erant occupati. Ibi tum ſignum tollitur. Iphicratii ſtatim ſumtis armis, ad hoſtium caſtra progreſſi, mancipiis à miniſterio fugientibus, militibus armis deſtitutis, alios occiderunt, alios captivos duxerunt.

Iphicrates ex adverſo caſtra metatis hoſtibus, & ſemper certa hora prandium facientibus, præcepit ſuis militibus, ut ante auroram prandium ſumerent. Hoc facto, pugnam cum hoſtibus commiſit, & jaculationem uſque ad ſeram veſperam protraxit. Poſtquam vero ab ſe invicem diſceſſerant, hoſtes ſe ad cœnam conferebant, at ille cum pranſis antea militibus cœnantes obruens, non exiguam ipſorum ſtragem fecit.

Iphicrates circa Phliuntem iter faciebat, phalange ob locorum difficultatem in longum protenſa. Hoſtibus ad caudam inſtantibus, & multos vulnerantibus, multaque rapientibus, ille cum his viris qui in latere ibant converſis, phalangi mandavit, ut ocyus procederet. Ex iis vero qui à dextro lævoque latere erant, aggregatis ducibus & præſtantiſſimis, eos ad extremum collocavit. Cum jam prope caudam eſſet, impetum faciens in hoſtes perſequendo fatigatos, & diſſipatos in ſarcinarum rapinis, multos ex ipſis occidit: multo plures etiam captivos abduxit.

Iphicrates in Corcyra Crinippo è Sicilia cum ſupplementis undecim adnavigante, ſpeculatoribus eum appellere jam ſignificantibus, cuidam mandans, ut in deſertis ignem amicum accenderet, noctu adnavigans, omnia ſupplementa cepit, uno ſolum effugiente.

Iphicrates Acæ cum audiſſet duos duces proditionem moliri, vocatis præſtantiſſimis qui erant in exercitu, mandavit, ut cum adverſarios proditionis cauſſa accerſens, rem perveſtigaret, ipſi confeſtim arma illis & ſequentibus illos manipulis eriperent. Qui mox armaturas occuparunt. Iphicrates vero probata & demonſtrata proditione, duces quidem mortis ſupplicio affecit, milites vero nudos e caſtris expulit.

Iphicrates cum duo mercenarii ad Lacedæmonios tranſfugiſſent, clandeſtinas literas ad duces eorum qui defecerant miſit, admonens, ut conſtituti temporis meminiſſent, quo etiam ex Athenis auxilium exſpectaret: ſciens epiſtolam ad cuſtodes viarum perventuram. Poſtquam autem viarum cuſtodes literas attulerunt Lacedæmoniis, illi comprehendendos transfugas exiſtimaverunt. Quibus nihil optatius fuit, quàm ut effugere poſſent, cum Athenienſibus perfidi extitiſſent, Lacedæmoniis tantummodo viderentur.

Iphicrates in Chio redarguere volens eos qui Laconum partibus fave-

Digitized by Google

faverent, mandavit quibuſdam trierarchis, ut ſolventes per noctem, interdiu cum Laconico cultu,habituq; appellerent. Eos advenientes conſpicati,qui Lacedæmoniorum partes tuebantur, magna cum lætitia in portum accurrebant. Quos ille circumdatos iis quos ex urbe eduxerat comprehendit, & puniendos Athenienſibus miſit.

Iphicrates in inopia pecuniarum conſtitutus, tumultuantibus militibus,&communem concionem poſtulantibus,viros peritos Perſicæ linguæ ſtolis Perſicis indutos, juſſit frequentiſſima concione ſupervenire, & accedentes barbaricè nuntiare.In propinquo ſunt qui pecunias adferunt.Nos vero præmiſſi ſumus, ut hoc ſignificaremus quæ cum indicaſſent,milites concionem dimiſerunt.

Iphicrates ex Odryſiade multam undiquaque prædam egit. Perſequebantur Odryſenſes magna multitudine. Ille cum paucos equites haberet, dedit eis ardentes faces, & in hoſtes invadere juſſit. Odryſorum equi, inſolitum aſpectum ignis non ferentes, in ſugam agebantur.

Iphicrates ad urbem accedens(fluvium enim ab regione per mediam urbem labentem tranſire neceſſum erat)veſperi cum exercitu tranſiit,ut quod ex tranſitione multitudinis turbidum factum eſſet, noctu inſciis civibus dilueretur. Atque ſic ignoratus,poſtero die nihil tale exſpectantes adortus eſt.

Iphicrates in Thracia multos Odryſorum cœperat. Illi igitur vehementer jaculando & ſagittando inſtabant. Ipſe vero juxta ſingulos qui primam aciem tenebant,nudum aliquem captivum manibus loro in tergum revinctis collocavit. Odryſenſes ne ſuis vulnera infligerent, à jaciendo & jaculando deſtiterunt.

Iphicrates in Phœnicia adnavigans cum centum triacontoris, cœnoſo littore, conſpicatus Phœnices ad littus concurrere, præcepit, ut cum ſignum oſtenderetur, gubernatores in puppi anchoras dimitterent, & ordine appellerent:milites vero armati ſinguli remum ſuum in mare demiſſum tuerentur. Cum igitur jam mediocrem profunditatem maris eſſe ſuſpicaretur, ſignum egrediendi extendit. Triacontori quidem ordine appellabant,per anchoras. Milites ordinatè ſe protegentes, procedebant. Hoſtes ordinem ipſorum & audaciam admirantes, fugam dabant.Iphicratii perſequentes,aliquos interemerunt, aliquos vivos cœperunt:multaque præda circumacta, eaque in naves impoſita,caſtra in terra poſuerunt.

Timotheus.

Digitized by Google

Timotheus cum in Atticis caſtris maxima eſſet nummi raritas, ſuaſit mercatoribus, ut ipſius ſigillo pro numiſmate uterentur. Diſcedentes vero, ſigillum & argentum acciperent. Crediderunt mercatores, & forum militibus præbuerunt ob ducis ſigillum. Diſcedentibus ipſis, ad extremum abundans pecuniis Timotheus, conſtitutum pretium perſolvit.

Timotheus ſolvebat cum univerſa claſſe. Facta ſternutatione, gubernator quieſcere juſſit. Nautæ triremes conſcendere non audebant. Timotheus ſubridens. Quale nam enim, inquit, auſpicium contigit, ſi tot circumſtantibus unus ſternutavit? Nautæ hunc ejus ſermonem cum riſu excipientes, ſolvebant.

Timotheus præceptum ſuis dedit, ut quàm celerrimè ad pugnam exirent. Paucis militibus procedentibus, manipularis ajebat, reliquos etiam exſpectandos eſſe. Timotheus non exſpectavit, arbitratus ſe omnes habere, qui alacriter pugnam ſubire vellent: eos vero qui tardè exirent, inutiles fore, etjam ſi præſto eſſent.

Athenienſes & Lacedæmonii ad Leucadem navale prælium committebant, Timotheo Athenienſium ducem agente, Nicomacho Lacedæmoniorum. Erat feſtum Scira. Timotheus hoc die myrto coronans triremes, ſolvenſque ſignum extulit, & navibus vicit. Milites enim cum bona ſpe pugnam faciebant, numen ſe rati ſocium habere.

Timotheus urbem exercitu circumdans, militibus locum definivit, unde prædam agerent. Reliquam regionis partem, & quantum erat neceſſe ipſis reddidit. Non autem permiſit, neque domum neque tugurium deſtituere, neque vero inſititiam arborem exſcindere, ſed ipſos dumtaxat fructus capere, & hæc excogitans efficiebat, ut ſi viciſſent, plura tributa colligere poſſent: ſin bellum diutius traheretur, victum copioſum & diverſoria haberent. Quod vero his majus eſt, maximam benevolentiam ab hoſtibus venabatur.

Timotheus navali prælio cum Lacedæmoniis contendere volens, ipſe triremium implementa in puppi habens quieſcebat. Celeres vero viginti mandavit trierarchis, ut adverſus hoſtiles naves educerent, & crebros motus ac flexus efficerent. Hoſtes igitur defatigati remigando, imbecilliter remos referebant. Timotheus recens cum implementis ſuperveniens, & navale prælium iniens, victoriam adeptus eſt.

Timotheus volens Olympiam tranſire, & Corinthiorum equitatum metuens, ab altera parte exercitus in longum quadratum agmen inſtruxit, ſarcinis & equitatu in medium conjecto, curruſque frequentes agens,

Digitized by Google

agens & connexos armatos circum hos foris circumdedit. Ita ut Olynthii equites equitatione non poſſent uti.

Timotheus apud Amphipolim caſtra ponebat. Nuntiavit quidam veſperi, hoſtes adverſus ipſum coire, & cum magna multitudine poſtridie aggreſſuros eſſe. Qui militibus hoſtium multitudinem non prædixit, ne terrorem faceret. Sed quaſi aggreſſurus illos paucos, & confuſim agentes, inutilem multitudinem per invia præmiſit, ubi minimè cuſtodiam hoſtes eſſent habituri. Ipſe phalangem movit, in poſtremo levi armatura præditos conſtituens. Triremes verò in Strymone fluvio cum implere non poſſet, incendio conſumſit: & his omnibus una nocte perfectis, abſq; periculo diſceſſit.

Timotheus oppugnabat Samum, conſcriptis ſeptem millibus mercenariorum, quibus cum perſolvere ſtipendia non poſſet, videns plenam fructibus inſulam eſſe, loco ad prædandum capto, reliquos fructus vendidit, ſecuritate iis qui legerent præſtita. collectiſque hinc affatim pecuniis, partem ſtipendiorum militibus diſpertivit, atq; ſic uſus obſequentioribus & alacrioribus, Samiorum urbem per vim cepit.

Timotheus oppugnans Samum, cum multi peregrini appellentes ea quæ oppugnabantur conſumerent, & idcirco caritas eſſet annonæ, præcepit ne venderent farinam, neque heminam olei, aut vini, ſed frumenti non minus modio: liquidorum verò, ad minus metretam. Nemoque frumentiteras molas haberet, niſi in collibus. Sic accidit, ut cum peregrinis forum non pateret, rerum ad quotidianum uſum ſpectantium, ſecum ipſi ea apportarent, frumenti autem & ciborum apparatum ſoli milites conſumerent.

Timotheus cum quadraginta naves haberet, volens ex his quinque præmittere, complurium dierum commeatu inſtructas, cum ſtipendia dare non poſſet, præceptum dedit, ut omnes naves ſolverent, quæ triplum commeatum haberent. Quæ ad inſulam quandam appulerunt: Triremium Præfectos juſſit ex ſingulis navibus duplum commeatum ad ſe adferre. Quem in quinque naves diſtribuit, eaſque cum plurium dierum commeatu emiſit. Ipſe verò cum triginta tribus navibus ad priſtinam ſtationem rediit.

Timotheus navalem pugnam ad Leucadem initurus, cum Nicolocho Spartiata, præcepit ut pleraque navium implementa ſupra terram juxta mare requieſcerent, & cum viginti optime navigantibus ſolvens, mandavit trierarchis, ne intra teli jactum cum hoſtium triremibus congrederentur, ſed declinarent & tergiverſarentur de induſtria ut hoſtium

remi-

Digitized by Google

remiges defeſſos redderent. Cum igitur hæ tergiverſarentur, atque illæ præ æſtu ac labore ſolverentur, Timotheus receptui cecinit, & eos qui ſupra terram quietem egerant, remigibus ingredi juſſis, in naves impoſuit: atque celeriter hoſtes defatigatos perſecutus, multas ipſorum triremes partim ſubmerſit, partim inutiles ad navigandum reddidit.

Timotheus navibus cum Lacedæmoniis belligerans, metuens decem naves Laconicas, quas præmiſerat navarchus ad appellenda navigia, quæ commeatum vehebant, ne in diſceſſu Athenienſes odorirentur, præcepit trierarchis, ne priſtinum ordinem quærerent: ſed quem in præſenti quilibet locum occupaſſet, eum teneret, ne dum in ſuos ordines ſcaphæ traducerentur, adnavigantes hoſtes impetum repente facerent, in diſſolutas. Deducens autem naves in ſalcatam figuram, roſtra navium & circumferentiam in hoſtes direxit. Navigiis vero & captivis navium in concavitatem incluſis, ſecundum puppim navigavit.

Timotheus bellum gerens adverſus Chalcidenſes, una cum Perdicca, Cyprium æs Macedonico numiſmate permiſcens, inſigne percuſſit, quod priſtinas quinq; drachmas valore exæquaret, ejus quarta pars conſtabat argento, reliquum ære vitioſo. Ad hunc modum abundans ſtipendiis, perſuaſit mercatoribus, & ejus regionis incolis, ut ære venditiones, emtioneſque contraherent. Sic mutuo res commutantes, nihil ex illo numiſmate retinuerunt, ſed illud quaſi circuitu quodam in militate ſtipendium rediit.

Timotheus oppugnabat Toronam. Toronenſes altiſſimas moles contra erigebant ſportas arena plenas. Ille longioribus machinis comparatis, ex malis navium, cuſpides imponens, & falces in ſummitate mali cuſpidibus affigens, hoſtium opera diſrupit. Falcibus enim ſportas diſſecabat, ita ut arena difflueret. Quod cum vidiſſent Toronenſes, ad fœdus faciendum impellebantur.

Timotheus cum Cyrenſibus, aliiſque ſociis contra Lacedæmonios exercitum ducens, naves optime navigantes primo loco collocavit, jubens, ut inſtructo ordine reliquæ quietem agerent. Cum priores navale prælium facerent, plane defeſſis jam hoſtibus ſignum quieſcentibus extulit. Qui recentes adhuc & integri, facto impetu defeſſos in fugam verterunt.

Timotheus circa Leucadem navali prælio Lacedæmonios devicit. Multis contritis ſcaphis, decem naves hoſtium ſuperant, aptæ navali prælio, quas metuebat. Timotheus reverſus ad navale, nauticum exercitum ſalcata figura inſtruxit, & contra hoſtes circumferentiam vertẽs,

Digitized by Google

navigiis intus comprehenſis, abnavigationem ad terram inſtituit, jubés ſecundum puppim impellere, ut proris ex adverſum collatis, facilè ſe ab hoſtilibus decem navibus defenderent. Hanc ordinis figuram hi qui decem naves tenebant, metuentes, aggredi non audebant.

Chabrias.

CHabrias militibus dixit: Si pugnam inibimus, ne putemus nos cum hoſtibus manum conſerere, ſed cum hominibus ſanguine ac carne præditis, & qui naturam eandem communemque nobiſcum habeant.

Chabrias, cum naves Laconicæ ſpeculatrices duodecim appuliſſent, neq; amplius auderent ſolvere, ſic eas ut ſolverent elicuit. Naves duodecim binas & binas conjunxit, duarum vela in unam contrahens. Hoſtes iis contemtis, quaſi adverſus ſex, ipſi cum duodecim ſolverunt. Quibus latius in mare progreſſis, Chabrias velis ſublatis ſcaphas disjunctas immiſit, & dimidias hoſtium naves unacum ipſis hominibus cœpit.

Chabrias per anguſta loca cum paucis diſcedens, inſtantibus multis hoſtibus, ipſe præcedens dux profectionis robuſtiſſimos in extremo collocavit, ut inſtantes propulſarent. Nemo igitur ex poſtremis fugam capeſſit, non audens ducem præterire, quippe prohibitus, vel etiam punitus. Hac profectionis conſtitutione tuto exercitum traduxit.

Chabrias Thamo Ægyptiorum regi, pecuniis indigenti conſilium dedit, ut ditiores regionis incolas juberet confeſtim quantum unuſquiſque poſſet auri vel argenti contribuere: pro iis vero quæ darent, annua tributa eis remitteret. Hoc pacto multas pecunias collegit, neque tamen injuriam cuiquam fecit. Sed omnes poſtea, quemadmodum dederant, receperunt.

Chabrias in Laconicam faciens impreſſionem, noctu fluvium tranſgreſſus, multa præda capta, eam trans fluvium in amicam & ſociam terram miſit. Ipſe verò cum reliquis militibus cibum ſumere juſſis, remanſit uſque ad meridiem, hoc ipſum exſpectans quod etiam contigit. Nam Lacedęmonii re cognita ad prędam in fluvio recuperandam egreſſi ſunt: & cum ſummo ſtudio ducenta ſtadia percurriſſent, defeſſi, inordinati, diſtractique ad pugnam inutiles erant. At ille ſuos milites cœnatos, quiete refectos, atque ordinatos adducens, ſine negotio multos ex hoſtibus interfecit.

Chabrias in Ægypto regis Ægyptiorum exercitum ducebat. Cum rex Perſarum pedeſtribus ac navalibus copiis expeditionem faceret, Ægyptius navibus abundans, implementis egebat. Chabrias delectis junioribus

Digitized by Google

rioribus ex Ægyptiis eo numero,ut ducentis navibus implendis ſufficerent,remos è triremibus ſuſtulit,longiſque contis verſus littus projectis, effecit ut ſinguli ordine ſederent: danſque eis remos, & jubens additis bilinguibus paucos dies ipſos agere,profectus eſt, & conſcriptis remigibus naves implevit.

Chabrias, ſi recens collectum exercitum haberet, & pugnam initurus eſſet,per præconem juſſit,ut qui malè haberent, ſeorſim arma deponerent. Quotquot igitur erant timidi, morbum ſimulantes, arma ſeponebant. His ad pugnam quidem non utebatur, ſed ad præoccupanda loca munita,ut ſaltem ipſorum multitudo apparens, metum hoſtibus faceret. Occaſione vero data, ſtatim eos ſtipendiis privavit.

Chabrias ad hoſtilem urbem appellens,noctu ſcutatos egredi fecit. Ipſe verò prima luce ad portum navigabat,longè ab urbe diſſitum. Cives excurrebant, ut è navib⁹ egredi prohiberent.Scutati verò ex inſidiis impetentes à tergo.quoſdam ex iis occiderunt, & quibuſdam captis vivis,iterum in naves ingreſſi ſolverunt.

Chabrias ex ſcutatis decem velociſſimos in ſingulas naves impoſuit,& noctu in hoſtile ſolum emiſit, atque prædam ex regione agere juſſit. Gives ex urbe ſuis rebus opem ferentes, capturi prædatores erant. Quo ille viſo, confeſtim ad urbem navigabat. Egreſſi cum adnavigantem vidiſſent, diligentiam adhibuerunt, ne urbem caperet. Ille naves ad terram appellens, acceptis ſcutatis, & præda quam ceperant, diſceſſit.

Chabrias in Naxo adverſus urbem navale prælium geſturus, præcepit trierarchis, ut ſi in æquali & ancipiti periculo eſſent, ſuarum navium ſignis abſconditis inſignitas hoſtiles eſſe ſcirent Hoc facto, Pollidis gubernatores Athenienſium navibus obviam facti cum non haberent Atticum ſignum,dubii & ancipites præternavigarunt. Athenienſes vero, quemadmodum præceptum erat,utrinq; in inſignitas naves impreſſionem fecerunt.Hæc machinatio,victoriam Athenienſibus attulit.

Chabrias noctu in Aeginam navigans, triginta viris in locum idoneum expoſitis,ipſe præternavigabat.Cives ex urbe progreſſi, pugnam cum egreſſis incipiebant,& multos ex eis perimebant. Ille confeſtim ad urbem navibus contendit. Cives metuentes ne excluderentur, deſerta pugna,quam cum triginta viris inceperant,in urbem reverſi ſunt.

Chabrias adverſus impetus fluctuum ſub Parexireſiam ex utroque latere pelles aſſixit,& ſeorſim æquales,cataſtromati in altitudine munitionem hanc cum Parexireſiis conjungens. Id impedimento fuit, quo

Digitized by Google

minus patens fluctibus navis ferretur, & nautæ minus madeſcerent. Sic etjam cum impetentes fluctus cernere non poſſent, propter obſtructionem non perterriti ſunt metu, neque navim reliquerunt.

Chabrias adverſus pelagias navigationes, & marinas procellas ſingulis navibus duo gubernacula comparavit, atque priſtinis in tranquillitate utebatur. Sin mere canum fieret, altera per Parexereſiam juxta ſeſſiles remos apponebat gubernacula ſupra cataſtroma, ut ſublata puppi navem dirigeret.

Chabrias cum Laconum terram occupaſſet, multamque prædam abegiſſet, exeuntibus ad ferendum ſuis auxilium Spartiatis, duce Ageſilao, milites in collem excelſum conduxit: jumentiſque & captivis in munitiſſimum locum impoſitis, caſtra circum ea locavit. Lacones quinque ſtadiorum ſpatio è regione caſtrametabantur. Imperavit Chabrias, ut ignes plurimi per noctem incenderentur: & ſecunda vigilia promulgavit, ut relictis jumentis & pecudibus, ipſi per poſteriorem collis partem diſcederent. Qui mandato parentes, clàm diſceſſerunt. Lacones & ignem conſpicientes, & jumentorum vocem exaudientes, cum Athenienſes remanere putarent, ſub diluculum vaſis conclamatis, accepta ad ineundam pugnam teſſera, ad collem proceſſerunt. Poſtquam verò appropinquaſſent, & inania caſtra inveniſſent, exclamavit Ageſilaus: Optimus equidem dux eſt Chabrias.

Phocion.

PHOcion Athenienſibus expeditionem adverſus Bœotos ſuſcipere volentibus, reſtitit. Qui magnis, propenſiſque ſtudiis bellum decreverunt, & Phocionem ducem crearunt. At ille præconem juſſit proclamare: Omnes Athenienſes ab ætate pubere uſque ad annum ſexageſimum, aſſumto quinque dierum commeatu, mox à concione me ſequimini. Ibi tum magnus oriri tumultus, & præ cæteris potiſſimum ſenes vociferari, proſilire atque indignè ferre. Tum Phocion: Nihil, inquit, vobis grave aut indignum accidet. Nam ego quoque dux octuageſimum annum habens, vobiſcum unà jacebo. Hoc audito, Athenienſes belli ſtudium ac voluntatem remiſerunt, atque mutarunt.

Chares.

CHares in exercitu ſuſpicatus exploratores verſari, præſidium foris collocavit, mandavitque, ut unuſquiſque proximum apprehenderet, neque antè dimitteret, quàm dixiſſet, quiſnam eſſet, & cujus ordinis. Ita factum eſt, ut caperentur exploratores, cum neque ordinem,

Digitized by Google

dinem, neque manipulum, neque contubernium, neque ſignum indicare poſſet.

Chares in Thracia cam vehementiſſima tempeſtas ingruiſſet, conſpicatus milites veſtimentis parcere, & ſegniter imperata facere, mandavit ut veſtes invicem commutarent. Hoc facto, cum ſinguli alienarum veſtium nullam rationem haberent, promtius id quod imperatum fuerat, exſequebantur.

Chares exercitum è Thracia deducebat. Inſtantibus Thracibus, & poſtremum agmen carpentibus, cum vellet abſtractis hoſtibus, tuto locum ſuſpectum tranſire, impoſitis in equos tubicinib. & miſſis una paucis equitibus, juſſit ut obequitantes ſtatim ad hoſtium terga penetrarent, & claſſicum canerent. Quibus canentibus, Thraces qui inſequebantur, inſidias eſſe ſuſpicati, perturbatis ordinibus fugam capeſſerunt. Chares verò ſecurè ac ſine detrimento diſceſſit.

Charidemus.

CHaridemus Ilienſibus urbem ejus deprædantibus ſervum Ilienſem progreſſum ad prædam comprehendit, eumque magnis propoſitis muneribus, ad prodendam urbem adduxit. Verum quo majorem ei fidem haberent, portarum cuſtodes, multas oves mancipiaq; bis terve dedit, ut adduceret. Cuſtodes verò partientes hæc, ſæpius illi per noctem exeundi poteſtatem fecerunt. Cumque eo homines complures, qui prædam agerent. Charidemus ſocios ejus comprehenſos in vincula cójecit. Horum autem veſtibus quoſdam ex ſuorum numero, armatos induit, deditque eis tum aliam prædam, tum equitatum quaſi captivum. Cuſtodes ad recipiendum equitatum, totam portam aperuerunt. Milites cum equitibus irruentes, cuſtodes trucidaverunt: reliquamq; manum recipientes, urbe potiti ſunt. Itaq; ſi quid ludendum eſt. ſecundo equi expugnatione captum eſt Ilium.

Demetrius.

DEmetrius Phalereus cum ſe à Thraciæ rege interceptum, captum iri cerneret, ſemetipſum in currum ſtramine onuſtum abdens, in finitimam regionem ſalvus & incolumis pervenit.

Philocles.

PHilocles Ptolemæi dux ad Caunum poſuit caſtra, & pecuniis annonæ præfectos corrupit, inſidiaſque paravit. Qui promulgarunt in urbe, ſe frumentum militibus daturos. Illi relictis murorum cuſtodiis, frumentum metiebantur. Interea Philocles nudatam præſidiis urbem adortus cepit.

Digitized by Google

CONTENTA IN QVARTO LIBRO POLYÆNI STRATAGEMATUM.

Argæus	1	*Demetrius*	12	*Craterus*	1	*Ptolemæus*	[illegible]
Philippus	24	*Eumenes*	5	*Polyſperches*	2	*Philippus Demetrii*	2
Alexander	32	*Seleucus*	6	*Antiochus Seleuci*	1	*Perſeus*	1
Antipater	3	*Perdiccas*	2	*Antiochus Antiochi*	1	*Attalus*	1
Parmenias	1	*Caſſander*	4	*Antiochus Hierax*	1		
Antigonus	21	*Lyſimachus*	3				

Proœmium.

ETiam hunc librum Stratagematum, ſanctiſſimi reges Antonine & Vere, vobis dedico: eumque ſeparatim ab aliis conſcripſi, in quo veſtrorum parentum ac majorum virtutes conſpiceretis, qui Macedoniæ imperium tenuerunt.

Argæus.

ARgæus rex Macedonum, Taulantiorum Galaurus. Taulantii contra Macedones exercitum ducunt. Argæus (erat enim ei manus perexigua) jubet virgines Macedonum, ſi hoſtes agmen ſuum adducerent, ipſas è monte Erbææ ſeſe oſtendere. Appropinquantibus igitur hoſtibus, apparuerunt, & è montibus deſcendebant magno numero virgines, thyrſoſque pro haſtis vibrabant, & ſertis faciem obumbrabant. Galaurus perterrebatur, viros eſſe virgines à longè exiſtimans, & receptui ſignum dabat. Taulantii abjectis armis, impedimentiſque relictis, terga verterunt. Argæus ſine prælio victoriam adeptus, templum ædificat Baccho fallaci, atque virgines, quas antea κλωδόνας Macedonas appellabant, ipſe propter virorum imitationem, ut μιμαλλόνες dicerentur, decreto juſſit.

Philippus.

PHilippus in exercitu magnæ exiſtimationis quendam Tarentinum, quod calidis balneis fuiſſet uſus, imperatorio munere ac dignitate privavit, inquiens: Neſcire mihi videris Macedonum conſuetudinem ac mores, apud quos ne mulierem quidem puerperam aqua calida lavari videas.

Philippus in Chæronea commiſſo cum Athenienſib. prælio cedens, quaſi ad fugam inclinabat. Dux Athenienſium Stratocles exclamans,

Non

Digitized by Google

Non prius ab urgendis hoſtibus deſiſtendum eſt, donec eos in Macedoniam concludamus: nihil à perſequendo remiſit Philippus, inquiens, Neſciunt Athenienſes vincere, contractam habens phalangem, pedetẽtim receſſit, & armis cuſtoditus atq; munitus, cum paucis quibuſdam, cũ excelſiora loca occupaſſet, militibus confirmatis revertitur, & ſumma vi in Athenienſes impetum facit, atq; collatis ſignis egregiè ſuperavit.

Philippus cum Thebanis bellum gerebat. Aeropus & Damaſippus duces è lupanari conductam mercede pſaltriam in caſtra duxerunt. Neque vero latere philippum potuerunt, qui re cognita duces ambos è ſui regni finibus exterminavit.

Philippus in hoſtium Thracum urbem legatos miſit. Illi convocata concione, miſſos verba facere juſſerunt, omniumque animi erant intenti, ad audiendum quid afferrent. Interea Philippus nec opinantes adortus, urbem cœpit.

Philippus mortuos ab hoſtibus Illyriis ad ſepulturam poſtulavit. Quibus concedentibus, cum extremi apportarentur, dato ſigno ex improviſo eos obruit.

Philippus & Menegetes pancratiaſtes in palæſtra verſabantur. Milites interea circumſtantes, ingenti vociferatione ſtipendia flagitabant. Philippus cum non haberet, acceſſit, ſudore diffluens, pulvere reſperſus, atque arridens eis: Recte, inquit, dicitis ô commilitones. Verum ego quoque nunc ob eam cauſſam adverſus Barbarum ungor, ut cumulate vobis gratias rependam. His dictis, manibus plaudens, per medios eos cucurrit, atque ſeipſum in piſcinam abjecit, quam rem Macedones ridebant. Philippus uſque eo ſe immergere contra pancratiaſtem, & faciem conſpergere non ante deſtitit, quàm milites defeſſi diſcederent. Hujus ſtratagematis Philippus inter pocula perſæpè mentionem faciebat, quod jucundiſſimo ludibrio inſtantes repuliſſet.

Philippus in Chæronea cum ſciret Athenienſes eſſe celeres & inexercitatos, Macedones autem frequenti uſu exercitatos, in longum acie producta, cotinuo pturbavit Athenienſes, & faciles ad capiendũ reddidit.

Philippus in Amphiſſenſium terram expeditionem parabat. Athenienſes & Thebani anguſtias præoccupaverant: neque quemadmodum tranſiri poſſet, ulla ratio poterat inveniri. Decepit hoſtes Philippus, fictis literis ad Antipatrum miſſis in Macedoniam, ſi expeditione contra Amphienſes ſuſceptam, in aliud tempus rejicere: atque jam in Thraciam feſtinare, quod ejus regionis incolas novis rebus ſtudere audiviſſet. Tabellarius per anguſtias iter facit, quem duces Chares & Proxenus capiunt.

Digitized by Google

capiunt, cumque epiſtolam legiſſent; fidem habentes ſcriptis, anguſtiarum cuſtodiam relinquunt. Philippus tranquillitatem nactus, ſine periculo tranſiit, & redeuntes duces ſuperavit, Amphiſſaque potitus eſt.

Philippus non minores res oratione quam prælio confecit: & herclè magis ſibi placebat in his, quorum verbis adeptus eſſet victoriam, quam quæ armis in ſuam poteſtatem redegiſſet. Horum enim partem ſibi vendicare milites exiſtimabat, at illa ad ſuam unius laudem pertinere.

Philippus exercebat Macedones perindè ac ſi periculum immineret, ita ut aſſumtis armis trecenta ſæpè ſtadia conficerent, ferentes una galeas, ſcuta, tibialia, ſariſſas, & cum his armis etiam commeatum, atque omnia vaſa quæ ad quotidianum victum requirebantur.

Philippus cum veniſſet Lariſſam, ut Alevadarum ædificia demoliretur, morbum ſimulabat, ut eos ad viſendum accedentes comprehenderet. Bæſcus Alevadis inſidias enuntiavit, atque ita res finem perduci non potuit.

Philippus petebat, ut ſibi in Sarnuſiorum concione verba facere liceret. Quibus congreſſis, imperaverat militibus, ut lora ſub axillis ferrent. Cum autem Philippus dextram extenderet quaſi concionaturus, id videlicet ſignum militibus dederat, ut omnes præſentes vinculis conſtringerent. Hoc modo Sarnuſii vincti, ducebantur in Macedoniam plus decem millibus,

Philippus cum eum Thraces inſequerentur, præcepit ut cum tubicen fugam ceciniſſet, ii qui poſtremum agmen tenebant, objectis armis manerent, ut hoſtes à perſequendo remoraretur, atque ſuis viam præoccupandi facultatem daret.

Philippus cum tranſitus Bœotiæ præſidiis tenerentur (erant autem anguſtæ montis fauces) non ad hunc iter direxit, ſed in oculis omnium agros urbeſque incendio & vaſtitate populabatur. Bœoti cum civitates ſuas vaſtari ob oculos videre non ſuſtinerent, à monte deſcenderunt. Ita Philippus reverſus per montem evaſit.

Philippus Methonenſium mœnibus ſcalas admovebat, & per eas magnum numerum Macedonum ad oppugnandum adducebat. Poſtquam verò aſcediſſent in muros, ſcalas amovit, ut omni ſpe deſcenſionis interſciſa fortius atque animoſius muros obtinerent.

Philippus in Arbeliorum regionem irruptionem faciebat. Ea multas habet fauces atque aſpera eſt. Occultantibus ſeſe Barbaris in nemora & aſpreta, canes venatorias permultas eduxit quæ veſtigia hoſtium perſequentes, plurimos ex ipſis capiebant.

Phi-

Digitized by Google

Philippus cum Amphipolim ab eo repeterent Athenienſes, eodem tempore bellum gerens cum Illyriis, non reddidit, ſed liberam dimiſit. Athenienſes hoc ipſo contenti fuerunt, quod libertate eſſet confirmata. Philippus ſuperatis Illyriis majores vires adeptus, rurſus Amphipolim, contemtis Athenienſibus occupavit.

Philippus oppugnabat Phalcedonem urbem Theſſalicam. Phalcedonii civitatem tradebant. Cum autem introirent Philippi mercenarii, in inſidias incidunt. Multi enim è tectis & turribus lapides & jacula mittebant. Philippus adverſus inſidias mox conſilium reperit. Poſterior urbis pars erat tranquilla, quippe cives omnes ad inſidias concurrerant. In eo loco Macedones impreſſionem facere juſſit, & ſcalas apponere. Qui cum aſcendiſſent mœnia, Phalcedonii deſiſtentes à jaculandis mercenariis, incitato curſu ad eos repellendos ferebantur, qui muros tenebant. At illi priuſquam in manus veniretur, urbe potiti ſunt.

Philippus cum Theſſaliam ſuæ ditionis facere cuperet, ipſe quidem nullum aperte bellum Theſſalis inferebat. Sed cum Pellinenſes cum Pharſaliis bellum gererent, & Phærenſes cum Lariſſæis, aliique alterutrorum partibus adhærerent, ſemper auxilio veniebat iis, qui ejus opem implorarent. Victoriam vero nactus, exciſionem aut vaſtitatem nullam victis inferebat, arma non eripiebat, muros non demoliri, factiones magis alere quàm diſſolvere, imbecilliorum curam gerere, potétiores affligere, atque de medio tollere, populis amicus eſſe, tribunos plebis & oratores colere. His ſtratagematis Philippus Theſſaliam ſubigebat non armis.

Philippus oppugnans longo tempore Caras munitiſſimum oppidum, cum nulla ratione capere poſſet, atque diſcedere ſine periculo, & inſtrumenta oppugnationis ſalva deportare cuperet, noctem caliginoſam obſervavit, juſſitque fabros diſſolvere machinas, ipſo tamen ſonitu fabricantium morem referre. Carrenſes audito ſonitu portas intrinſecus firmius claudebant, & machinis contraria tormenta parabant. Cũ illi in his occupati tenerentur, Philippus clam unà cum ipſis tormentis per noctem diſceſſit.

Philippus Byzantios oppugnabat, non exiguam ſociorum manum poſſidentes. Eos ad defectionem ſollicitare machinabatur, miſſis tranſfugis qui nuntiarent, ipſorum urbes oppugnari à Philippo, qui alias eo copias miſiſſet. neque procul abeſſe, quin urbes capiantur. Qui cum hæc adferrent nuntia, Philippus palam exercitus partes alias in alia loca ad opinionem, non rem gerendam dimittebat. Socii cum id

viderent & audirent, deſertis Byzantiis, ad ſuam patriam ſinguli proficiſcebantur.

Philippus Abderitarum & Maronitarum occupata regione, revertebatur cum navium magno apparatu, & pedeſtribus copiis. Chares circa Neapolim inſidias navales habebat, cum viginti triremibus. Philippus delectis juvenibus in quatuor optimè navigantes remiges impoſuit, annis, arte atque robore præſtantiſſimos: & mandatum iis dedit, ut priores claſſem univerſam educerent, atque Neapolim præterlegerent, neque longè à terra recederent, qui præternavigabant, Chares ad diripiendas quatuor naves, ſuas viginti deduxit. Quatuor vero leves, & remigibus optimis præditæ, celeriter in altum pelagus provehuntur. Dum autem Chares cum ſuis certo ordine inſequeretur, Philippus clam & tuto Neapolim præternavigavit. Chares vero, ne quatuor illas quidem naves cœpit.

Alexander.

ALexander bellum gerens imperabat ducibus, ut barbas Macedonum raderent, ne facilem anſam hoſtibus ad capiendum præberent.

Alexander operam dabat, ut omnes homines benevolentia ſuperaret. Itaque ſtatuebat omnes pro mortalibus, viris, maribus, meropibus & hominibus, Alexandros appellare.

Alexander Tyrum oppugnans, cum amplam foſſam mœnibus Tyriorum adjectam ſuperare cuperet, primus ipſe corbem arena refertum apportavit. Macedones cum regem, ſuis manibus opus facere viderent, confeſtim abjectis chlamydibus, celeriter loca æquarunt.

Alexander ad Tyrum obſidione relicta, in Arabiam proficiſcebatur. Tyrii contemta ejus abſentia, progreſſi extra mœnia, cumque Macedonibus manus conſerentes perſæpe vincebant. Parmenion dux Alexandri revocatur. Qui ſubito reverſus, cum fugientes Macedones conſpiceret, non victis auxilio venit: ſed in urbem inanem viris impetum tendens per vim Tyrum capit. Tyrii captam urbem conſpicati, mox ſemetipſos, & arma Macedonibus tradiderunt.

Alexander cum Dario ſigna collaturus, præceptum dedit Macedonibus, Si in conſpectum veneritis Perſarum, procidentes in genua, terrã manibus conterite, ubi vero tuba ſignum dederit, tum conſurgentes, ſtrenuè & fortiter impetum in hoſtes edite. Macedones ita fecerunt. Perſæ formam adorationis conſpicati incitatum ad bellum impetum remiſerunt, animiſque facti ſunt molliores. Darius gloriabatur ac gaudebat ſe

abſque

abſq; ꝑlio victoriam obtinere. Macedones ad ſignum tubæ exſilientes, vehementi impetu in hoſtes ferũtur, & rupta phalange in fugã covertũt.

Alexander ad Arbela poſtremam pugnam cum Dario committebat. Non exiguus Perſarum numerus circumibant, & Macedonum jumenta diripiebant. Parmenion hortabatur Alexandrum, ut jumentis opem ferret. Qui, Nequaquam, inquit, phalanx eſt diſſolvenda, ſed cum hoſtibus ipſis prælium faciendum. Nam ſi victi fuerimus, non indigebimus amplius jumentis. Sin evaſerimus victores, non ſolum noſtra, verum etiam hoſtium obtinebimus.

Cum Alexander Aſiam devicìſſet, Macedones ei moleſti erant, & graves, atque omnia per vim ab eo volebant extorquere. Qui mandavit, ut armati Macedones ſeorſim à cæteris ſtarent. E regione vero Perſæ. Qui cum diſceſſiſſent: Deligite, inquit, Macedones ducem quem volueritis. Ego vero Perſis utar militibus. Si viceritis, faciam omnia quæ volueritis: ſin victi fueritis, experti vos nihil per voſmetipſos poſſe quidem, quietem agite. Hoc ſtratagema Macedones perterruit, atque in poſterum modeſtiores reddidit.

Alexander in prima conflictione adverſus Perſas, videns jam cedere Macedones, obequitans clamabat; Adhuc ſemel accedamus, viri Macedones, adhuc ſemel ſtrenue. Cumque valida fieret impreſſio, Barbari terga vertere cogebantur. Adeo levi momento tunc victoria conſtitit.

Alexander in India per Hydaſpen fluvium exercitum traducere volebat. Porus Indorum rex ad alteram ripam fluminis aciem conſtitutam habebat, atque prorſus omnem tranſitum intercluſerat. Alexander ad ſuperiorem partem fluminis contra manum educebat, atque etiam Porus eodem. Alexander ad inferiorem, & eodem modo faciebat Porus, idq; ſæpe, & multis diebus: ita ut Indi timiditatem hoſtium riſui haberent, atque una diſcurrere hinc inde deſiſterent, eo quod nunquam tranſituros flumen exiſtimabant, qui toties auſi non fuiſſent. Alexander vero curſu celerrimo ad ripam aſcendens, conſcenſis navibus ac ratibus & diphtheris plenis gramine, fluvium trajecit, deceptis Indis tranſitionis inconſtantia ac levitate.

Alexander Indiam in ſuam poteſtatem redegit. Militibus autem cõtrahentibus ſpolia Perſica, & immenſas divitias in curribus, pugnamq; cum Indis non neceſſariam ducentibus, & tot opes adeptis, primum regios currus, poſt alios etiam incendit & combuſſit. Macedones alacritate quadam affecti, cum alia comparandi neceſſitate ducerentur, majori promtitudine ac ſtudio ad bellum ferebantur.

 Alc-

Digitized by Google

Alexander cum Thraces ita paratos eſſe didiciſſet, ut magnam vim curruum in Macedones immitterent, præcepit eis, ut quos poſſent, devitarent, ſin interciperentur, demiſſi ipſi in terram ſcuta projicerent, & currus incitati ſuperſilirent. Hoc in experientiam ductum, Thracibus inutilem curruum apparatum effecit.

Alexander Thebas cepit, maxima copiarum occultata parte, quibus Antipatrum ducem præfecit. Manifeſtam autem ipſis duxit ad loca munitiora. Thebani contra eam exibant, & adverſus eum exercitum qui in conſpectu erat, non inſtrenuè pugnabant. Antipater in medio prælio partem abſtruſam educens, & circumveniens, mœnia qua maximè erant infirma, & cuſtodum expertia, civitatem eam occupavit, ſignumque ſuſtulit. Alexander conſpicatus: exclamavit, jam ſe Thebas obtinere. Thebani fortiter pugnam facientes, cum aſpicerent converſi urbem captam, in fugam ſeſe conjecerunt.

Alexander ſemithoraces ſuis militibus pro thoracibus dedit, ut ſi manſiſſent, ſecuritatem ac munitionem haberent, anterioribus partibus occultatis: ſin fugiſſent, averſa hoſtibus nuda paterent. Itaque nemo fugam capeſſere voluit, metuens ne tergum hoſtibus nudaret, ſed manentes omni tempore victoriam parabant.

Alexander cum ab aruſpicibus cognoviſſet, deos omnia fauſta portendere, circumferre hoſtias juſſit, & militibus ob oculos demonſtrare, ut non ſolum ex auditione, verum etiam ex aſpectu ſpem bonam de periculo haberent.

Alexander cum Aſiam tranſiſſet, Mennonem hoſtium ducem Perſis ſuſpectum fecit. Imperabat enim egredientibus ad prædandum Macedonibus, ut à Mennonis agris abſtinerent.

Alexander cum Granicum tranſiiſſet, Perſis ex præcelſis & altiſſimis locis apparentibus, ipſe Macedonibus juxta fluvium reductis, ſupra caput eorum evaſit. Phalanx autem hoſtes aggreſſa, in fugam convertit.

Alexander ad Arbellam aciem inſtruebat. Darius medium prælii faciendi ſpatium, tribulis reſperſit. Id conſpicatus Macedo, dextrum cornu ducens, recta juſſit ſequi, ut circumiret locum tribulis conſtratum. Perſa contra ſuos educere ad lævam conatus, equitatum quem certis ordinibus continebat, diſtraxit, atq; cum diſtractis impreſſionem faciebat. Alexander ſimiliter & Parmenion à lævo cornu tribulos declinarunt, & hoſtes fugam dare coegerunt

Alexander Tigrim trajiciens, Perſis terram igni populantibus, miſit qui

qui omni vi & contentione eos perſequerentur, ut ſuæ ſaluti conſulentes, regionem intactam relinquerent.

Alexander in Hyrcania cum audiſſet malos de ſe jactari ſermones à Macedonibus & Græcis, convocatis amicis, dixit rem poſtulare, ut domum mitteret, qui nuntiarent eum reverſurum intra triennium. Idem etiam amicos ſuis familiaribus per literas ſcribere juſſit, qui omnes ad unum ſcripſerunt. Cum vero tabellarii tres ſtathmos abeſſent, revocatis iis, literas reſignavit: & quam ſententiam & opinionem haberent ſinguli, cognovit.

Alexander caſtellum Indiæ valdè munitum obſidebat. Indi metu compulſi tranſegerunt, ut ſibi cum armis liceret egredi, & egreſſi, collé alium occupaverunt, cuſtodiaſque effecerunt. Alexander exercitum adducens, Indis fœderis religionem implorantibus, de exitu dumtaxat ſe fidem dediſſe inquit, de dimiſſione nihil à ſe promiſſum fuiſſe.

Alexander Pittaco, qui nepos erat Pori, inſidias juxta viam tendente, qua anguſtam convallem habebat, longitudine ſatis protenſam, latitudine vero ad quatuor ſtadia contractam, tranſitumque difficilem omninò & arctum. In hac loci natura, duplicem equitatus phalangem inſtruxit, & adverſus hoſtes eduxit, dato præcepto, ut ad frenum, motumque quilibet antecedentem ſequeretur: & ſi hoſtes ad dextrum latus veniſſent, converterent ſe ſecundum haſtam, ac deinceps à freno impreſſionem facerent: cùm vero dextram profectionem obtinuiſſent, ad extremum agmen contenderent. His mandatis, ipſe directè iter faciebat, ita ut Gomoni figura non eſſet diſſimilis. Cum igitur qui ſiniſtrum latus obtinebant, extremum à dextera parte agmen conſpicati, clamore ſublato impetum facerent, ſimiliterque à dextero cornu laxatis frenis viam ad Indos affectarent, illi metuentes ne concluderentur, omnes ſimul ad anguſtum exitum contenderunt. Itaque nonnulli Macedonum manibus interfici, plures vero à ſeſe mutuo conculcati, mortem occumbere.

Alexander in pugna adverſus Porum partem equitatus in dextro cornu ſeparatim conſtituit, reliquum in campo reflexo. Phalangem autem & elephantos in cornu ſiniſtro collocavit. Porus multis elephantis oppoſitis ipſe à parte ſiniſtra in principe fuit elephanto. Reliquos autem elephantos ex intervallo quinquagenum pedum uſque ad cornu dexterum ordinavit. Spatium vero relictum inter belluas, pedeſtribus militibus replevit, ita ut ingentis cujuſdam muri imaginem referrent, elephãti turribus ſimiles, pedites vero parietibus inter turres interjectis. Hic

Digitized by Google

Alexander mandans, ut pedeſtres copiæ eos invaderent, ipſe in æqui[illegible] tum vehementiorem impetum dedit, volens ſuperare hoſtium [illegible]. His animadverſis, Porus contrà ſuis præceptum dedit. At belluæ [illegible] vadentes multis in locis ordinem interrumpebant. Macedonibus [illegible] ras partes aggredientibus, cogebatur ſe convertere, & comminus pugn[illegible] facere. Interim equites Alexandri circumvenientes à tergo in unum [illegible] dos cogunt, perfectiſſimamque victoriam conſequuntur.

Alexander rex Indiæ, cum Theſſali Tempe præſidiis impoſitis obti[illegible] nerent, ſuffoſſis præcipitibus Oſſæ petris, & effectis exiguis gradibus per eos ipſe & Macedones aſcendentes, in juga evaſerunt; atq; Oſſam tranſ[illegible] greſſi, Theſſaliam occupaverunt, Theſſalis Tempum anguſtias tenenti[illegible] bus: Etiamnum videre eſt, iis qui Tempe perambulant, petras Oſſæ in ſca[illegible] larum modum ædificatas, quam ſcalam Alexandri appellant.

Alexander ſi in Macedonibus, aut etiam Græcis judicium exerceret, mediocre vulgareque forum probabat: ſin inter Barbaros, ſplendidum [illegible] & militare, ut etiam fori figura metum Barbaris incuteret. Cum igitur in Bactris & Hyrcaniis atque Indis judicia daret, tabernaculum [illegible] modo conſtructum habuit. Tabernaculum amplitudine tantum erat, ut centum menſas poſſet capere. Id fulciebatur aureis columnis quinqua[illegible] ginta, Cœli auro obducti variis ornamentis elaborati, ſupremum [illegible] tegebant. Perſæ primo quinquaginta Melophori circum tabern[illegible] intus ſtabant, purpureis, melinisque veſtibus induti. Poſt hos Melo[illegible] phoros pari numero jaculatores, qui veſtibus variabant. Nam alii flam[illegible] meis, alii cæruleis, alii coccineis amiciebantur. Ante hos ſtabant Ma[illegible] cedones argentea ſcuta tenentes, quinquaginta immani magnitudine viri. In medio tabernaculo aureus thronus poſitus erat, in quo reſidens jus dictabat. Utrumque latus regis judicantis ſatellites cingebant. In circuitu tabernaculi diſperſum hinc inde elephantorum agmen aſtabat, & Macedones mille, ſtolis Macedonicis induti. Poſt hos quin[illegible] Suſii purpurati, poſt quos circumcirca ambibant undique Perſæ, decem Perſarum millia, pulcerrimi, maximique ornati omni habitu Perſi[illegible] co, omnes acinacibus præditi. Ejuſmodi fuit Alexandri curia inter Bar[illegible] baros.

Alexander per aridam & expertem aquæ viam iter faciens, maxime ſiti laborabat. Macedones ſpeculatores regionis cum in cavo ſaxo pau[illegible] xillum aquæ reperiſſent, eam in galeam impoſitam Alexandro attulerunt. Ille oſtendens exercitui, ut apparente aqua bonum animum gererent, nequaquam ipſe bibit, ſed in omnium oculis & conſpectu galeam effu[illegible]

dit,

dit. Macedones clamore ſublato, juſſerunt ut ipſe viam præcederet, fortiter ſiti reſiſtentes, ob regis continentiam atque tolerantiam.

Alexander ad fluvium Tigrim prævertere Darium feſtinabat, panicum ab extrema acie pervaſit univerſum exercitum. Rex mandavit tubicini, ut ſecuritatis ſignum promulgaret, & anteſignanis militibus, ut ante pedes arma projicerent, atque idem ſequentibus ſe dicerent. Sic omnes ex ordine hoc facientes, cauſſam terroris cognoverunt. Cum panicum ceſſaſſet, milites ſublatis armis proceſſerunt.

Alexander in Arbelis Darium ſuperavit. Phraſſaortes Darii cognatus cum magnis copiis Perſicis Suſidas portas cuſtodiebat. Hæ ſunt montes anguſti & excelſi. In hos impreſſionem facientibus Macedonibus, nullo negotio Barbari reſtiterunt, eoſque repulerunt, fundarum, telorum, ſaxorumque jactibus. Itaque revocatis iis à triginta ſtadiis, Alexander vallum muniebat. Exſtabat oraculum Apollinis, Peregrinum Lycum itineris ei contra Perſas ducem futurum. Accedit ad Alexandrum bubulcus, meſſoriam veſtem amictus, inquiens ſibi Lycio nomen eſſe, in circuitu montium occultam eſſe viam, quod ſylva continuis arboribus tegeretur. Sibi vero ſoli propter boum paſcua notam eſſe. Recordatus Alexander vaticinii, bubulco fidem habet. Itaq; omnem exercitum ſe caſtris jubet continere, & frequentes ignes incendere, qui ad Perſarum conſpectum pertingerent. Philotæ autem & Ephæſtioni mandatum dedit occultum, ut cum in jugis montium conſpexiſſent apparere Macedones, ipſi inferius impetum in hoſtes ederent. Ipſe cum ſatellitibus & uno armatorum agmine, Schytiſque ſagittariis omnibus, per occultam viam progreſſus octoginta ſtadialia, caſtra metatus, & in medio aſperrimæ ſylvæ, circa mediam vero noctem circulum confecto itinere non procul ab hoſtibus ſomno quietique deditis conſtitit. Illuceſcente die tubæ continuerunt, à vertice montium Ephæſtion & Philotas à vallo Macedones eduxerunt. Perſæ in medio ſuperiorum atque infimorum hoſtium comprehenſi, partim trucidari, partim à præcipitiis devolvi, partim vivi ab hoſtibus capi.

Alexander æſtivo tempore exercitum, præter fluvium incumbentibus hoſtibus, duxit. Conſpicatus autem milites ſitire, & in flumen oculos intendere, ne bibentes ordinem diſſolverent, neque profectionis celeritatem impedirent, præconem juſſit proclamare: Contineamus nos ab hoc flumine; nam aquam habet mortiferam. illi metu commoti, abſtinebant, & iter accelerabant. Alexander perfecto itinere, & caſtris poſitis, ipſe cum ducibus aperte de fluvio bibit. Ridentes milites,

& cauſ-

Digitized by Google

& cauſſam doli animadvertentes, ſine metu omnes è fluvio aquam hauſerunt.

Alexander in Sogdianorum regionem exercitum inferebat. Ea eſt universa aſpera & invia. In media petra ſurgit, & in altum tendit, ſolis volucrum alis pervia. In ambitu ſylva denſa, crebraque, inacceſſos ſecretus, magis impenetrabiles reddebat. Petram Ariomazes cum magna validaque Sogdianorum manu occupavit, intuſque ſcaturientes aquæ fontes habuit, & commeatus non mediocrem copiam Alexander obequitans, & naturam petræ opportunitatemque perſpiciens, juſſit trecenti, delectis adoleſcentibus, quorum opera atque ars in ſcandendis præcipitiis erat poſita, ut inermes poſt petram per ſylvam denſam aſcenderent, tenuibuſque ſe funibus attraherent. Poſtquam vero juga ſuperaſſent albis cingulis quæ habebant ſolutis, contos bene longos implicarent, eoſque ſupra ſylvam extenderent. ut confertim ſplendida cingula frequenter quaſſata à ſuperioribus Barbaris, & ab inferioribus Macedonibus conſpicerentur. Præcipitiorum ſcanſores magno labore in jugis, oriente ſole cingula vibrabant Macedones magnum, clarumque ex inferiore loco clamorem tollere. Ariomazes perterritus, quod omnem exercitum aſcendere, & jam ſe in ſummitate captum exiſtimaret, ſe & petram Alexandro tradidit, divinam ratus ejus eſſe potentiam atq; fortunam.

Alexander Calthæos Indiæ populum ex deſperatione pugnantem ad puberem uſque ætatem occidit, urbemque eorum Salgalatam munitiſſimam ſolo æquavit. Fama pervenit ad Indos mala, Alexandrum latronum ac Barbarorum more belligerare. Qui mutare opinionem de ſe conceptam volens, aliam urbem Indiæ cœpit, obſideſque accepit, unde cum ad Pætam veniſſet, urbem maximam ac populoſam, obſides ante aciem collocavit ſenes, pueros, mulieres. Illi cum ſuos conterraneos & gentiles agnoviſſent, & Alexandri humanitatem ex effectis conſpexiſſent, portas aperuerunt, & cum gentilibus eum receperunt. Ea fama ſtatim diſcurrens, Indos perſuaſit, ut ſua ſponte Alexandrum acciperent.

Alexander Scoſſæorum terram videbat aſperam eſſe, monteſque præcelſos & inacceſſos habere, atque collocatam in montibus egregiorum hominum multitudinem. Nulla igitur capiendi ſpes offerri poterat. Unde quidam nuntians, Ephæſtionem Babylone diem ſuum obiiſſe: ille communem lectum imperans, ad Ephæſtionis exſequias ac ſepulturam properabat. Speculatores Scoſſæorum, cum eum vidiſſent, loco moventes, digredi cœperunt. Alexander miſſis per noctem equitib⁹ in montem, tranſi-

tranſitum occupavit: & ab itinere deflectens, cum ſe conjunxiſſet equitibus, una cum eis Scoſſæorum regionem ſubegit. Hanc rem geſtam ajunt Alexandro pro conſolatione fuiſſe mortis Ephæſtionis.

Alexander in Perſarum regia prandium regis legebat, & cœnam in ærea columna inſcriptam. In qua ceteræ quoque leges inerant, quas Cyrus ſcripſerat. De triticea farina pura quadringentæ artabæ. Artaba autem medica modium Atticum conficit. De ſecundaria poſtea farina poſt puram artabæ trecentæ, & de tertia, aliæ deinde triginta artabæ. De omni triticea farina artabæ, ad cœnam mille. De hordeacea farina puriſſima ducentæ artabæ. De ſecunda poſt eam quadringentæ, atque itidem de tertia quadringentæ. Summa hordeaceæ farinæ, artabæ mille. Grani avenarii artabæ ducentæ. Pollinis in polentam admixtæ pro offis, decem artabæ. Naſturcii inciſi, ſignatique tenuis ptiſanæ decem artabæ. De ſinapis ſemine tertia pars unius artabæ. Oves maſculi quadringenti. Boves centum, equi triginta, anſeres ſaginati quadringenti. Turtures træcentæ. Aviculæ omnis generis ſexcentæ, agni trecenti, pulli anſerini centum, damæ triginta. Lactis recentis decem maries. Maris autem decem valet choas atticas. Oxygalactis dulcorati decem maries. Allii talentum, ceparum ſemitalentum; de aſperiorum genere, ſolii artaba, liquoris ſilphii, duæ minæ, cucumeris artaba, ſilphii talentum ponderatum. Sacri ex pomis muſti, quarta pars artabæ, cocceonis. Ecidum auſterarum artaba. Favi ex cucumere facti, quarta pars artabæ. Grana panici, tria talenta pondere. Anethi floris tres minæ pondere. Melanthryon tertia pars artabæ. De Diarrhinis ſemine, duæ capetes. Siſami puri decem artabæ. Muſti ex vino quinque maries, rhaphanorum ſeu gongylidum ſale conditarum quinque maries. Æthiopici cucumeris ſex capetes. Capetis autem eſt chœnix Attica. Anethum aridum triginta minarum pondere. De apii ſemine quatuor capecies. Olei ſiſamini decem maries Olei lactei quinque maries. Olei Terchinthini quinque maries. Olei acanthini quinque maries Olei de amygdalis dulcioribus tres maries. Amygdalarum aridarum dulcium tres artabæ. Vini quingenti maries, (quod ſi Babylone aut Suſis cœnam faciant, dimidium vinum de palmis præbet, dimidium de vitibus (lignorum ducenti currus, materiæ centum currus. Fluentis mellis centum palathæ quadrangulæ, quæ circiter decem minas capiebant. Cum in media, hæc præſtat. Semen cnici ad tres artabas. Crocum duas minas exæquantem pondere. Hæc in cœnam & prandium. Conſumit autem largiendo triticeæ farinæ puræ, quingenas artabas, Hordeaceæ farinæ purę mille artabas, aliarumque

L mille

Digitized by Google

mille artabas. Siliginis quingentas artabas. Chondri ex farre quingentas marias. Hordeum pro jumentis vicies mille artabas. Palearum decies mille currus. Feſtucarum quinquies mille currus. Olei ſiſamini ducentas marias. Naſturcii conciſi tenuis, artabas triginta. Hæc omnia diſpertit copiis, quæ ſunt enumerata. Rex autem cum prandio, cœnaque, & iis quæ inſumit, largiendo tantum impendit quotidie in hunc cœnæ apparatum. Reliqui macedones hæc legentes, tanquam beatum admirabantur. Alexander vero, tanquam infelicem & miſerum deridebat, atque multis negotiis impeditum. Itaque columnam etiam, in qua hæc ſcripta exſtabant, convellere juſſit, dicens ad amicos: Nequaquam utile eſſe regibus, tam intemperanter & prodige cœnare diſcere. Neceſſe enim eſſe, ut magnum luxum ac prodigalitatem, eximia timiditas atque mollities conſequatur. Videtis autem, eos qui tantis cœnis impleri ſolent, in pugnis etiam celeriter hoſtibus victoriam dare.

Antipater.

ANtipater in Tetrachoritarum regione militans, juſſit in equorum ſtramen, quod circum tabernaculum erat, ignem injicere. Quo inflammato, tubicen ſignum dedit, ac Macedones circa tabernaculũ coibant, haſtas in altum tendentes. Quo viſo, Tetrachoritæ perterriti, locum reliquerunt, atque ita ſine prælio Antipater victoriam adeptus eſt.

Antipater Sperchium tranſire volebat. Equitibus autem Theſſalis prohibentibus trajicere, copias abduxit in caſtra, & Macedonibus imperavit, ut in armis permanerent, neque jumenta ſolverent. Theſſali Lamiam equitantes, prandium fecerunt in ſingulis ædibus. Antipater prævertens eos, fluvium copias traduxit, priuſquam excurrerent ad repellendum Theſſali, & Lamiam interruptione facta cœpit.

Antipater in Theſſalia volens hoſtibus plurimorum equitum opinionem præbere, contractos multos aſinos atque mulos turmatim inſtruxit, in eoſque viros impoſuit equeſtri armatura præditos. Unicuique vero turmæ primum ordinem verorum equitum addidit. Eos hoſtes conſpicati, & ſequentes etiam equites eſſe ſuſpicati metu perculſi, ſe fugæ mandaverunt. Hoc ſtratagemate Ageſilaus etiam uſus eſt adverſus Æropum in Macedonia, & Eumenes adverſus Antigonum in Aſia.

Parmenion.

PArmenion poſt factum ab Iſſo prælium, ab Alexandro miſſus Damaſcum ad impedimenta peditum, conflixit cum lixonibus. Poſtquam vero Barbari metuentes fugam capeſſerent, cogitans Parmenion ſe non poſſe conſervare tantam impedimentorum multitudinem, ſi calo-

ſi calones Barbari ſe fugæ traderent, miſſis ad eos tribus equitum turmis, promulgavit. Quicunque non propriis manibus ſua jumenta apprehenderit, trucidabitur. Hanc promulgationem veriti Barbari, ipſi ad jumenta acceſſerunt, & impedimenta tranſportarunt.

Antigonus.

ANtigonus Corinthum tali ſtratagemate cœpit. Alexander arcem Corinthiorum tenens, è vita diſceſſerat. Huic fuerat uxor Nicæa, benè annis affecta. Eam Antigonus filio ſuo Demetrio in uxorem poſtulat: quæ ſe lubenter adoleſcenti regi in matrimonium tradidit. Sacrificium inſtituebat magnificum, & panegyrim Græcorum atque Amœbeum, ut cithara luderet, conduxerat: magno ſtudio ad ſpectandum homines confluebant. Nicæam ipſam regiis veſtimentis ornatam, deliciantem ac ſuperbientem ſatellites deducebant. Quæ cum in theatrum introiiſſet, Antigonus parum de citharædo & nuptiis ſollicitus amplius, impetum in arcem Corinthiorum fecit, & cuſtodibus circa feſtum & ſpectaculum occupatis, nullo negotio munitionem obtinuit, univerſaque Corintho potitus eſt, hoc uſus nuptiarum ſtratagemate.

Antigonus cum legationibus agens, ſimul ex monumentis docuit, qui nam apud ſe antea legationem obiiſſent, & cum quibus. Item de quibus rebus ac negotiis. In dandis vero præceptis mentionem ſingulorum faciens, apud legatos effecit, ut præſtantiſſima memoria præditus videretur.

Antigonus in oppugnatione Megarorum elephantos adduxit. Megarenſes ſues liquida pice ungebant, eaque incenſa dimittebant. Quæ cum urerentur igni, grunnientes incitato curſu in elephantos incidebant. Illi metu perciti & conturbati alius alio fugam faciebant. Antigonus in poſterum Indis mandavit, ut ſues cum elephantis alerent, ut ad earum aſpectum clamoremque ferendum aſſuefierent belluæ.

Antigonus Antipatrum, cum in periculum veniſſet, ut lapidaretur à Macedonibus, eripuit. Inter medium exercitum flumen erat rapidiſſimum, ponte conjunctum. Hinc ſua tabernacula Macedones habebant, inde Antigonus cum quibuſdam ſibi adhærentibus & conſentientibus equitibus. Illi magno cum tumultu & vociferatione ſtipendia petebant, mortem minitantes, niſi accepiſſent. Antipater non habens quod numeraret, in ſummis difficultatibus verſabatur. Cui Antigonus: At, inquit: ego tibi diſcedendi facultatem præſtabo. His dictis, cum ipſa armatura per pontem cucurrit, & medias phalanges dividens, ſingulos

adibat concionaturo ſimilis. Macedones viro illuſtri cedebant & deflectebant, omneſque ſequebantur audituri quid dicere vellet. Poſtquam vero circumſtitit multitudo, longam orationem habuit, defendens Antipatrum, promittendo, hortando, conciliando. Inter hanc prolixam concionem, Antipater tranſiens cum equitibus pontem, militum lapides, effugit.

Idem hic Antigonus primus, ſi fortiorem ac validiorem manum haberet, tranquillius & moderatius bellum adminiſtrabat: ſin imbecilliorem quam ut violentum periculum ſuſtinere poſſet, impreſſiones faciebat, viriliter obitam mortem quam turpem & ignavam vitam magis expetendam arbitratus.

Idem hic Antigonus in Cappadocia hybernabat. Defecerunt ab eo Macedonum armatorum tria millia. Hi collibus munitioribus occupatis, Lycaoniam populabantur, atque jam etiam Phrygiam. Antigonus tot homines morte mulctare, crudele & inhumanum putabat. Metuebat autem, ne ſe cum hoſtibus, quorum Lacetas principatum tenebat, conjungerent. Itaque talem dolum machinatus eſt. Dimiſit ad eos Leonidam, unum de ſuis ducibus, qui ſe participem defectionis præberet. Illi hominem libenter receperunt, eumque ducem crearunt. Leonidas primum eos perſuaſit, ne cum aliquo ſe conjungerent: Hoc igitur primum Antigono pro animi ſententia ſucceſſit. Poſtea deduxit eos è collibus, in locum equitibus idoneum, cum ipſi carerent equis. Hic adequitans Antigonus, Holciam, atque duos auctores defectionis comprehendit. Illi pro ſalute impetranda, ſupplices illi ſe abjecerunt: qui promiſit ſe eis diſcedendi facultatem permiſſurum, ſi quiete ac ſine turba reverti in Macedoniam vellent. His conditionibus utebantur, ac demum regreſſi ſunt. Antigonus Leonidam eos ducere juſſit uſque in Macedoniam, ut eos ſecure domum deduceret.

Antigonus Attalum & Alcetam duces Macedonum, non parvæ exiſtimationis viros, in Piſidicis anguſtiis caſtrametantes, clam perſequebatur. Elephantis clangorem edentibus atque horrentibus, Antigonum adventare ſenſerunt. Solus enim hic ejuſmodi belluarum apparatum circum ſe habebat. Alcetas aſſumtis ſecum ſcutatis operam dabat, ut aſperam, difficilemque permontana viam occuparet. Antigonus omittens Alcetam, obliquatam aciem ſub latera montium ſumma cum celeritate adverſus hoſtes ducebat, eoſque de improviſo obruit, partim arma circumdantes, partim inermes, omneſque perturbatos atq; perterritos. Quamobrem abſtinens à cæde, promiſſa ſalute ac vita, ſine prælio victoriam adeptus eſt.

Anti-

Digitized by Google

Antigonus naves habebat centum & triginta, quibus præerat Nicanor. His adverſus Polychoſti claſſem navale prælium committebat, quā ducebat Clitus. In Helleſponto pugna conſerebatur. Nicanor ſuis ob imperitiam in adverſos fluctus coactis, ſeptuaginta naves perdidit. Cum victoriam palam hoſtes in manibus haberent, ſub veſperam Antigonus advenit, neque acceptam cladem metuit: ſed eos qui in reliquis eſſent ſexaginta navibus, paratos & inſtructos ad pugnam navalem iterum ſub noctem eſſe jubet: & ex ſatellitibus fortiſſimum quemque ad navigia conſtituit, iiſque dat præceptum, ut minentur, ſe mortem omnibus allaturos, qui non in pugnam ſucceſſiſſent, & cum Byzantium in propinquo ſitam civitatem ſocietate & amicitia conjunctam haberet, inde confeſtim ad moderandos remos mitti imperat ſcutatos, & levis armaturæ milites milleque ſagittarios: qui in hoſtium naves ſolventes jacula, ſagittaſque conjicerent. Hæc per unam noctem adminiſtrata ſunt. Incipiente vero diluculo cum infeſta pila, ſpiculaque illi mitterent, hoſtes autem tum ſomno nondum ſoluti, tum recens excitati, ſine cautione vulnera acciperent, alii funes abrumpere, alii conſcenſorios aſſeres retrahere, alii anchoras levare; breviter omnes vociferationem ac tumultum ciere. Antigonus ſexaginta quoque navibus ſignum dat, ut appellerent, cumque furore & impetu impreſſionem facerent. Sic ſtatim accidit, ut aliis e littore jaculantibus, aliis naves infeſtas adducentibus, victores à victis ſuperarentur.

Antigonus cum navale prælium in Helleſponto viciſſet naves Phœniciam verſus navigare imperavit, nautas quidem coronis redimitos, puppes vero, ſpoliis & captivarum triremium Acroſtoliis ornatas. Gubernatoribus autem juſſit, ut omnibus portubus per mare navigantes, cunctiſque civitatibus appropinquarent, ut victoria per univerſam Aſiam celebris evaderet, atque innoteſceret. Phœnicum naves in Roſium Ciliciæ portum appellentes, & grandem Eumenis pecuniam vehentes, Soſigenem navarchum elegerunt. Soſigenes in Orthiomago tempus terebat, & æſtum pelagi ſpeculabatur. Phœniciæ vero naves cum vidiſſent victrices ſplendidiſſimis ornamentis præditas, direptis pecuniis in Antigoni triremes inſiliebant: quæ ob eam cauſſam repente magnam & pecuniarum & ſociorum copiam abducebant. Soſigene maris motum obſervante, Antigonus & Eumenes pugnam conſerere. Ancipiti victoria, de ſepultura cæſorum legatum Eumenes mittere. Antigonus cum ex ſuis majorem numerum cecidiſſe videret, ut id clam haberet: legatum eouſque detinuit, donec eorum omnium corpora igni tradidiſſet.

 dididiſſet.

Digitized by Google

didiſſet. Cumque jam ſepultura finem accepiſſet, præconem dimiſit, conceſſa ſepeliendi poteſtate.

Antigonus Gadamartis in civitate Medorum hyberna agebat. Eumenes viam uſque ad mille ſtadia diſpoſitis undique præſidiis præoccupaverat. Ea via ducebat per inferiores montes. Subjectus erat campus æqualis carens aqua, inhabitatus, nullo gramine præditus, non arbore, non planta. Sed cum Sulphure, multaque ſalſuginoſa materia ſcateret, neque animalia neque homines per eum iter habere poterant. Antigonus præſidia ſecus viam collocata declinans, per medios duces elapſus, planiciem conficere ſtatuebat. Quam ob cauſam decem millia cadorum juſſit conſui, eoſque repleri aqua, commeatumque decem dierum comportatum in promtu habere, & hordea pro equis & pabulum quantum neceſſitas poſtularet. His rebus comparatis, Antigonus per mediam inhabitabilem planiciem duxit exercitum noctu, ignes incendere vetãs, ne qui radices montium tenebant, ex eo profectionem cognoſcerent, & quidem ad finem uſque res animadverſa non fuiſſet, ſi Antigoni præcepto morem geſſiſſent. Verum pauci eorum nocte facta ignes incenderunt. Cujus flammam hoſtes conſpicati, rem intellexerunt: cumque jam planiciem egrederentur, adorti eos à tergo, nonnullos ex poſtremis interfecerunt. Quantum verò ad Antigoni ſtratagema, ſine damno omnes evaſerunt.

Antigonus in pugna latus acclive montis obſidens, cum videret Eumenis aciem per campum explicatam, nequaquam ſatis firmam, ſummittens poſtremo agmini turmas aliquot equitum, magnam partem impedimentorum ejus diripuit.

Antigonus circa Gabienam prælium cum Eumene committebat. Erat campus tenui terra atque arenoſa. In eo congredientibus maximis copiis, excitatur nubilus pulvis, qui tenebras offundebat, & amicis & hoſtibus prælium erat in manibus. Antigonus verò cum intelligeret Eumeniorum militum impedimenta remanſiſſe, in quibus uxores erant & liberi, ac pellices & ſervi, & aurum & argentum, alia denique omnia, quæ ab Alexandri exercitu comparaſſent, delectas turmas juſſit impedimenta circumventa in ſua caſtra compellere. Qui hoſtibus circa pugnã occupatis, circumequitarunt, & pulvere caliginem obducente adduxerunt. Poſtquam verò deſiit pugna, quinque millia ceciderant ab Antigoni partibus: ab Eumenis ſolùm trecenti. Quamobrem hi magnos ſpiritus gerentes ob victoriam, diſceſſerunt. Poſtquam verò abrepta viderunt impedimenta, ſuoſque amiſſos in mœrore, luctuque eſſe ceperunt hi pe-

Digitized by Google

hi penes quos victoriæ palma ſteterat: adeò ut plerique ſuorum amore compulſi, legationem ad Antigonum mitterent, petentes ab eo, ut ſe in ſuorum militum numerum reciperet. Antigonus abreptis impedimentis Eumeniorum militum cum moleſtiſſimè eos ferre ſuorum amiſſionem cerneret, promulgavit ſe gratis redditurum ea quæ rapuiſſet. Qui ad hanc promulgationem continuò tranſieruut, non ſolùm Macedones, verum etiam Perſarum decem millia, quibus præerat Peuceſtes. Nam is cum videret Macedones ad Antigoni partes deſciſcere, ad hos deflexit Poſtremò tanta mutatio ſententiarum & fortunæ facta eſt, ut Argyraſpides comprehenſum Eumenem, ac vinctum traderent. Antigonus vero totius Aſiæ rex proclamatus eſt.

Antigonus cum audiſſet Pithonem Mediæ præfe&um, peregrinum exercitum conſcribere, & pecunias colligere, eo conſilio ut defectionem faceret, ſimulabat ſe fidem non adhibere nuntiantibus, inquiens: Ego verò nequaquam crediderim hoc agere Pithonem, cui ego quinque millia Macedonum armatorum atque Thracum, & mille præfecturæ custodes paravi, quos ei mitterem. His auditis, Pithon credit humanitati, & confeſtim venit ad recipiendum auxilium. Antigonus verò Pithonem in medium Macedonum introductum cæpit, & punitum morte mulctavit.

Antigonus Argyraſpides, qui Eumenem vinctum ei tradiderant, muneribus ornavit. Verum ut eorum perfidiam caveret mille ex eis ſocios tradidit Sigyritio Arabiæ præfecto. Alios vero in alia loca munitiſſima & invia præſidii cauſſa dimiſit, ut ipſi regionem cuſtodiæ gratia tenerent. Itaque ſubitò omnes evanuerunt.

Antigonus Rhodum oppugnabat, filiumque ſuum Demetrium oppugnationi præfecit, promulgans ipſos Rhodios ab omni periculo liberos. Quotquot vero circa Syriam, Phœniciam, Ciliciam, Pamphyliam erant mercatores, & Rhodii qui mare exercerent, etiam his ſecuritatem per mare reliquum conceſſit, ne in Rhodum appellerent, ut omnibus auxiliis deſtitutam Rhodum facilius exſcinderet, cum miſſi eis à Ptolomæo ſocii non ſatis virium haberent ad reſiſtendum Demetrio oppugnanti.

Antigonus mercenarios milites Gallos certo ſtipendio conduxit, quibus Bedorius præerat promittens unicuique Macedonicum aureum ſe numeraturum, datis de ſtipendio vadibus viris ac pueris nobiliſſimis. Pugna adverſus Antigonum facta eſt. Qua facta Galli ſalarium repetebant. Antigonus ſingulis thyreaphoris mercedem perſolvit. Galli etiam inermibus & mulieribus ac liberis ſtipendia flagitare. Hoc

enim

Digitized by Google

enim eſſe unicuique Gallo. Summa vero pecuniæ, ſi bellatores tantùm acciperent, triginta talentorum erat: ſin cum imbellibus, centum. Diſcedit Gallicus exercitus, & ſe vadibus mortem allaturum minatur. Antigonus metuens vadibus legatum ad eos mittere, & quantaſcunq; pecunias peterent, ſe daturum polliceri: ſaltem mitterent aliquos, qui aurum numeratum capiant. Qui ſummo gaudio affecti propter multitudinem pecuniæ, primates Gallorum, quibus adferendi auri negotium committerent, miſerunt. Antigonus comprehenſis iis qui venerant, nó aliter, inquit, ſe eos viros Gallis reddere velle, niſi ſuos prius recepiſſet. Galli ſummo ſtudio ſuos redimere cupientes, redditis vadibus, tum denique legatos recipiunt, atque cum eis triginta talenta.

Antigonus Caſſandriam oppugnabat, ut Caſſandrenſium tyrannũ Apollodorum everteret, cum ad decimum menſem oppugnatio produceretur, ipſe quidem diſceſſit. Aminiam vero archipiratam ſubornavit, qui ſocietate cum Apollodoro coiret. Qui miſſa legatione, ſibi curæ fore promittebat, ut Antigonus placaretur, multũq; commeatũ atq; vinum ſe miſſurum ajebat. Itaq; ſatis fid⁹ Aminias videbatur. Tyrann⁹ Aminiæ ſocietati bene fidens, & abſentiam Antigoni contemnens, non exacta cura mœnia cuſtodiebat. Aminias autem ſcalas æquantes muri altitudinem ædificaverat, quas ſub ea, quæ Bolus dicitur, neq; ita procul à mœniis dis ſtat, occultabãt duo millia militum, cumq; his Atolorum piratarum decem, quos Melotas ducebat: ii prima luce raros in muris diſpoſitos milites conſpicati, ad Meſopyrgia accedunt, & appoſitis ſcalis ſignum tollunt. Aminias cum duobus illis millibus aſcendens per ſcalas, muris potitus eſt. Qui cum intra civitatem eſſent, Antigonus rurſus confeſtim adeſt, & occupata Caſſandria, tyrannidem Apollodori ſuſtulit.

Antigonus cum paucioribus militibus caſtrametabatur adverſus hoſtes, qui Eumenem ſequebantur. Cum autem continuis legationibus inter ſe uterentur, imperavit, ſi legatus veniret, militem quendam præcurrere anhelantem, pulvere reſperſum, atque nuntiare: Socii præſto ſunt. Antigonus hac voce lætabundus exſiliit, dimiſſiſque legatis, poſtero die longitudinem aciei duplicatam extendit, & e vallo deduxit. Hoſtes de adventu ſociorum à legatis certiores facti, cum phalangis extenſam longitudinem conſpicerent, quoniam ipſi profunditatem non ita magnam habebant, manus conſerere timuerunt, fugamq; capeſſentes diſceſſerunt.

Antigonus ut Athenas caperet, ſub finem autumni pacem cum eis pepigit. Athenienſes frumentum hinc inde ſeminantes, nihil curaverũt abitu-

Digitized by Google

abiturum, donec fruges vigere cœpiſſent. Cum enim ad maturitatem jam fruges perveniſſent. Antigonus cum exercitu impreſſionem in Atticam fecit. At illæ cum frumentum partim conſumſiſſent, partim avertere prohiberentur, Antigonum intra mœnia receperunt, omnibuſq; ejus mandatis morigeros ſeſe præbuerunt.

Demetrius.

DEmetrius pecunias non habens, duplicavit militum numerũ quos deligebat: & quodam admirante unde ſtipendium tot militibus ſuppeteret, cum ne paucioribus quidem ſufficeret. Quoniam, inquit, ſi graviores fuerimus, imbecilliores habebimus adverſarios, & eorum terra potiemur, atque alii tributum pendent, coronaſque mittent, jam metuentes militum multitudinem.

Demetrius cum in Europam navigationem inſtitueret, ut ſcirent quo in loco egreſſurus eſſet, gubernatorum ſingulis librum tradidit obſignatum, mandans eis, Si ſimul navigaverimus, integra relinquite ſigilla. Sin fuerimus diſtracti, libellis apertis quem locum notatum inveneritis, in eum navigationem dirigite.

Demetrius ex improviſo Sicyonem adoriri volens, ſeceſſit in Cenchreas, atq; ibi plurimos dies in luxu atq; luxuria conſumſit. Cum verò jam omnem ſuſpicionem depoſuiſſent Sicyonii, mandavit ut mercenarii milites cum Diodoro ſub noctem impreſſionem facerent apud eas portas, quæ Pallenem verſus ſpectabant: navalis autem exercitus in portu ſe oſtenderet. Armatos ipſe in civitatem adduxit, ſic omnibus locis irruptione facta, civitate potitus eſt.

Demetrius Diodoro Phrurarcho Epheſum cuſtodiendam tradidit, & Cariam verſus navigavit. At ille cum Lyſimacho pactus eſt, ſe quinquaginta acceptis talentis urbem ei proditurum. Quo cognito, Demetrius aſſumtis hemiolis, reliquas in regione clam juſſit appellere. Ipſe in una, adjuncto Nicanore, in portum Epheſiorum adnavigavit. Demetrius in cavitate navis occulebatur. Nicanor autem aperte Diodorum vocarat, quaſi de militibus cum eo diſſerturus, vt eis tuto diſcedendi facultatem concederet. Ille Nicanorem ſolum venire arbitratus, conſcenſa celoce remigabili, fœdus icere paratus erat. Cum autem appropinquaſſet, exſiliens è cava nave Demetrius, celocem vna cum ipſis hominibus ſubmerſit, enatanteſque comprehendit. Epheſumque antevertens, proditorem obtinuit.

Demetrius cum Æginam ac Salaminem in Attica cepiſſet, miſit ad Piræenſes, armaque mille viris poſtulavit, vt ſocietate facta his adverſus

Digitized by Google

Lacharem tyrannum uterentur. Qui cum ejus promiſſis fiderent, arma miſerunt. At ille acceptis ſuos armavit, eoſque qui miſerant oppugnavit.

Demetrius Piræum obtinuit, non omnibus copiis navalibus adductis, ſed plurimis triremibus ad Sunium latitare juſſis, viginti optime ad navigandum inſtructas delegit, eaſque incitatis remis non ad urbem, ſed quaſi Salaminem verſus contendere juſſit. Athenienſium dux Caſſandri partibus favebat. Is conſpicatus ab arce, viginti naves hoſtiles eſſe ſuſpicabatur, atque Corinthum verſus curſum habere. At ii qui viginti naves agebant, recta ad Piræum connitentes, eum obtinuerunt. Confeſtim autem intellecta re, cæteri claſſem etiam univerſam appulerunt, ita ut multitudo expoſita turres occuparet, & portum præcones proclamabant, Demetrius Athenas liberat. Athenienſes libertatis præconium adamantes, Demetrium acceperunt.

Demetrius Salaminem oppugnabat in Cypro, centum & ſeptuaginta triremibus. Ptolemæi dux Menelaus ſexaginta navibus urbem tenebat ac tuebatur, atque ipſum Ptolomeum cum centum & quadraginta navibus venturum exſpectabat. Demetrius nequaquam æqualis ad pugnandum cum navibus ducentis, terram ſupra Salaminem legens, ſub præcipitio ſtationem figens, in inſidiis occultabatur. Cùm verò Ptolomæus ignarus eorum qui poſt præcipitium latitabant, in portum ſubductionibus commodum & apertum adpelleret, atque milites jam exponeret, reverſus exercitus Demetrii ſupervenit, & ſine mora in naves Ægyptias modo ſubductas impetum facit. Itaque mira celeritate victoria parta eſt. Ptolemæus enim repente ſe fugæ mandabat. Menelaus verò cum ſolviſſet è Salamine, ad ſocios periculo liberandos etiam ipſe ſe fugienti Ptolemæo comitem præbuit.

Demetrius noctu Corinthum proditam ingrediebatur, proditoribus portas ad Goryphen patefacientibus. Metuens autem, ne qui erant in urbe ex inſidiis irruptionem facerent, abſtraxit eos, multaſque copias portis ad Lechmium adduxit. Quæ cum ingentem clamorem tollerent, Corinthii ad vociferationem univerſi concurrebant. Interim proditores apertis portis ad Coryphen, hoſtes receperunt. Ita Demetrius Corinthum cœpit, Corinthiis portas Lochæam ſpectantes cuſtodientibus.

Demetrius adverſus Lacedæmonios caſtrametabatur. Utroſque in medio interpoſitus mons Arcadius Lycæus à ſe mutuò ſeparabat. Macedones non vacabant metu, quod ejus montis peritiam non haberent.

Cum

Cum Boreas ſecundus flatu in hoſtes ferretur, Demetrius ſubjectis ignibus, portam incendebat. Flamma cum impetu & fumo in Lacedæmonios irruens, omnes avertebat. At Demetrii milites inſtantes, furore ac ferro Lacedæmonios ſuperabant.

Demetrius per anguſtam viam revertebatur, cum Spartiatæ extremum agmen adorti plurimos vulnerarent: ille curruum multitudine coacervata in anguſtiſſimo, difficilimoque loco ignem ſubdidit. Hoſtes incenſum ignem tranſire non poterant. Donec vero currus omnes comburerentur, Demetrius adhibita feſtinatione perſequentium vim effugit.

Demetrius miſſo ad Bœotos fæciali bellum eis denuntiabat. Fæciali, quidem Orchomeni Bœotarchis epiſtolam belli nuntiam reddidit. Poſtridie vero Demetrius in Chæronea caſtra locavit. Perterruit Bœotos bellum ſimul annuntiatum & præſens.

Demetrius Lycum fluvium rapidiſſimum tranſmittebat, peditibus nequaquam pervium, equitibus autem illis dumtaxat qui maximos & robuſtiſſimos equos haberent, triplici acie inſtructa ex adverſo fluctibus collocavit. His fracta rapiditas fluminis, tranſitum peditibus faciliorem præbuit.

Eumenes.

EUmenes Gallos perſequentes fugiebat, imbecilla corporis valetudine præditus, & in lectica decumbens. Cum non ſatis celeriter fugam maturaret, & jam interciperetur, conſpicatus ſecus viam collem, mandavit iis qui lecticam portabãt, ut in hoc eam deponerent Barbari proximè ſequentes, arbitrati nunquam hoc Eumenem facturum fuiſſe, niſi magnam aliquam manum in propinquo auxilii cauſſa latitantem haberet, à perſequendo deſtiterunt.

Eumenes cum intelligeret Argyraſpides jam novas res moliri, duces autem eorum Antigenes & Teumates ſuperbe ſe erga illum gererent & venire ad tabernaculum ejus intermitterent, convocatis ducibus, hoc inſomnium ſe ajebat ſecundo jam vidiſſe: interminans, niſi mor geretur, communiter omnes in periculum venturos. Habebat autem in hunc modum. Alexander rex in mediis caſtris ſedens in tabernaculo, ſceptrumque tenens, omnibus jura dabat, & ducibus imperabat, ne quod commune vel regium negotium extra regium tabernaculum tranſigerent, & hoc ſolum appellarent Alexandri tabernaculum. Adorabant Macedones Alexandrum, & regiis pecuniis, impenſiſq; regium tabernaculum ędificandum deliberato conſilio curabant, ſedẽ auream regiis orna-

mentis inſtructam, atque in ea coronam auream regio diademate præditam ac juxta ſedem arma, mediumq; inter ea ſceptrum, & ante ſedem menſam auream, atque thura, ſuffituſque odoratos. Item ſellas argenteas etiam in tabernaculo, in quibus duces de rebus communibus conſilia caperent. Hæc ad dictum modum apparabant. Eumenes vero ſuum juxta Alexandri tabernaculum erigebat, aliique duces ex ordine deinceps. Sic accidit, ut Eumenes ingreſſus, omnes duces exciperet, cum quibus Antigenes etiam & Teutamates commeabant, ſi rem ſpectes, ad Eumenem: ſi honorem, ad Alexandrum.

Eumenes cum in Perſide milites videret à Peuceſte ſollicitari vino & largitionibus, metuens ne univerſum imperium ad ſe transferret, literas protulit quaſi ab Oronte Armeniæ ſatrapa Syriacis characteribus ſcriptas, in eam ſententiam: Olympiadem ex Epiro deſcendere, & Alexandrum adducere, atque vi Macedoniæ vrbem Caſſandrum tenere. Macedones his auditis, Peuceſtem e memoria depoſuerunt: Alexandri vero matrem, eiusque filium ſumma cumvoluptate & gaudio promulgarunt.

Eumenes in Perſide copias dimiſit vicatim hybernantes. Antigonus hoc audito, viam ad eos cum infeſto exercitu adfectabat. Eumenes miſſis nuntiis certiores ipſos fecit, præcepitque vt duces nocturno tempore cum ſuis pueris ignem in teſtis ferentes, ſublimiora regionis loca, & à conſpectu remota equis peragrarent ad ſeptuaginta ſtadia: relictoque inter ſe viginti cubitorum ſpatio, plurimam materiam incenderent, igneſque facerent primâ quidem vigiliâ largiores, ſecunda tenuiores, tertia prorſus exiles, ſic ut imitatio veram caſtrametationem referret. Hæc cernentes Antigoni milites, omnes copias ab Eumene contractas in unum locum arbitrabantur: neque auſi in eos impetum facere, aliam viam capeſſerunt, quæ ab hoſtibus tenebatur.

Eumenes milites hoſtium impedimenta diripere paratos deterrebat, & non prodeſſe affirmabat. Cum vero perſuadere non poſſet, ipſe miſit ad hoſtes, præmonuitque ut impedimenta ſumma cura tuerentur. Milites conſpicati præſidia majora, firmioraque à propoſito deſtiterunt.

Seleucus.

SEleucus adverſus Antigonum prælium committebat. Erat æquale pugnæ judicium. Ingruente vero nocte, viſum eſt utriſq; conflictum in poſterum diem rejicere ac differre. Intereà milites Antigoni armis exuti, caſtrametabantur. At Seleucus præcepit ſuis militibus, ut in armis cœnam ſumerent, & ſomnum carperent, atque aciei figuram

con-

conſervarent. Summo mane Seleucii accedebant armati, acie inſtructa. Antigonei verò circumventi, inermes & diſſipati, ſtatim victoriam hoſtibus dederunt.

Seleucus contra Demetrium caſtra figebat: Seleucus quidem magnum animum habebat. Demetrius contra rebus deſperatis omnibus, ſub noctem ſtatuit præliari, ſperans ſe repentino motu aliquid memorabile facturum. Milites promtiſſimè morem gerebant & inſperato incurſu ſpem alebant. Illi moti armabantur. Ætoli vero ſcutati Demetrii duo juvenes cum in primas Seleuci excubias incidiſſent, rogarunt, ut ſe quam primùm ad regem ducerent. Qui poſtquam veniſſent, nocturnique prælii apparatum nuntiaſſent, metuens Seleucus, ne ante hoſtes præſto eſſent, quàm ſuis armandi facultas daretur, tubicines claſſicum canere juſſit. Milites vero inter armandum maxima vociferatione exclamare, & unuſquiſque in ſingulis tabernaculis ignem præſentibus ſarmentis injicere. Demetrius cum igni circumfulgere exercitum cerneret, tubicinibuſq; circumſonare ac vociferationem edere exiſtimans apparatos ad pugnam eſſe, non audebat eos aggredi.

Seleucus cum Demetrii milites admodum timidi eſſent ac trepidi, fortiſſimos ex ſatellitibus delegit, & elephantos octo in fronte præpoſuit, per anguſtum ſeceſſum ad latus hoſtium incedens, abjecta galea, magna voce exclamabat: Quouſque tandem inſanitis, prædonumq; dominum fame confectum ſequimini? cum apud regem divitiis affluentem ſtipendia merere poſſitis, & regno non in ſpe poſito, ſed præſenti perfrui. His auditis, pleriq; haſtas atq; enſes abjecerunt, comploſiſque manibus Seleuco acceſſerunt.

Seleucus Sardenſium arcem oppugnabat. In ea Theodorus præerat cuſtos theſauris, quod officium ei à Lyſimacho demandatum fuerat. Cùm arcem ob firmitudinem ac munitionem capere non poſſet, proclamari juſſit ſe centum talenta daturum ei qui Theodotum occidiſſet. Unde factum eſt, ut & milites multos centum talentorum cupiditas invaderet, & Theodotus in magna ſuſpicione erga milites ac metu verſaretur. Hic igitur ne prodiit quidem in publicum, ob eam cauſſam. Vulgus verò moleſtè ferebat, ſibi fidem non haberi. In hac omnium perturbatione, Theodotus prævertens noctu portam aperuit, & introducto Seleuco, theſauros ei tradidit.

Seleucus Demetrio ſub collibus Tauri caſtrametante, metuens, ne clam Syriam verſus diſcederet, Lyſiam cum magna Macedonum manu in montes Amanidis anguſtiis impendentes miſit, qua profectionem

erat facturus, mandans ut plurimos ignes incenderent. Demetrius cum hæc loca præoccupata eſſe videret, profectione deſtitit.

Seleucus cum è Cilicia fugiſſet è prælio, quod adverſus Barbaros commiſerat, ut ne amici quidem intelligerent eum cum paucis ſe fugæ mandare, Amactyonis ducis regiæ jam armigerū ſe eſſe ſimulabat, ſumta veſte ad habitum armigeri accommodata. Poſtea cum magna multitudo equitum, peditumque confluxiſſet, tum recepta ſtola regia, ſeipſum militibus conſpiciendum, agnoſcendumque præbuit.

Perdicca.

PErdicca Illyriis & Macedonibus bellum gerentibus, cum multi Macedones caperentur vivi, reliqui etiam redemtionis ſpe ad pugnam minus alacres erant. Quib⁹ legationem inter ſe de redemtoriis muneribus mittentibus præcepit legato, ut reverſus nuntiaret, ſe redemtoria munera Illyriorum non accepturum, ſed condemnatos captivos morte affecturum. Macedones deſperata ſalute redemtiva, audaciores ad pugnandum reddebantur, quippe quibus in ſola victoria ſalus poſita eſſet.

Perdicca cum Chalcidenſibus bellum gerens, deſtitutus argenteo numiſmate, ſtannum ære mixtum ſignavit, atque ita ſtipendium militibus ſuppetebat. Mercatores regium numiſma accipiebant. Cum vero extra fines nulli eſſet uſui, pro his regionis ſuæ frumenta ac fructus reddidit.

Caſſander.

CAſſander eodem tempore Salaminem oppugnabat, & cum Athenienſibus navali prælio confligebat, parta victoria omnes quotquot cum Athenienſibus vicerat, ad Salaminios ſine redemtoriis pretiis miſit. Qua re audita, qui Salaminem habitabant, freti humanitate Caſſandri, ſe ei dediderunt.

Caſſander Nicanorem præſidentem Munychiæ, & iniquo animo erga ſe affectum, dolo cœpit. Etenim ſe diſceſſurum ex Attica cum navibus præferebat. Cui jam conſcenſuro navim, tabellarius literas reddidit ab amicis, qui eſſent in Macedonia, quarum hæc erat ſententia: Macedones eum ad regnum capeſſendum accerſere, propter civium in Polypercontem odium His lectis, Caſſander lætabundus atque hilaris factus eſt. Et Nicanorem comitantem complexus, gratulabatur, & Nunc, ajebat, aliter nobis de rebus conſultandum eſt, ac de communi ſententia imperium ordinandum. Hæc dicens, tacitè perduxit eum in vicinam quandam domum, hoc prætextu, ut cum ſolo de rebus arcanis diſſereret.

Erat

Erat autem in domo manipulus ſatellitum abſtruſus, qui comprehenſum Nicanorem cuſtodierunt. Caſſander extemplo concionem convocavit, iiſque qui Nicanorem vellent accuſare, poteſtatem conceſſit. Interea dum in eum crimina conferuntur, Munychiam recepit. Nicanorem verò, qui multa ſcelera contra jus & fas licenter patrarat, morti in concione adjudicarunt.

Caſſander Olympiadem concluſam in Pydnam Macedoniæ civitatem, bello oppugnabat. Polypercon noctu miſit Pentecontorum proximè appellentem, Olympiademque ut eum conſcenderet, per literas hortabatur. Tabellarius captus, & ad Caſſandrum adductus, confitebatur qua de cauſſa miſſus eſſet. Ille literas obſignatas Polypercontis ſigillo, eum intrò ferre juſſit, neque dicere quod Caſſander eas legiſſet. Qui cum introferret, Caſſander Pentecontorum interceptum de medio removit. Olympias habita fide Polypercontis ſigillo & literis, ſub noctem ex urbe progreſſa, cum Pentecontorum non reperiret, inſigniter doluit, & ſe à Polyperconte quoq; deceptam exiſtimavit: atque ſeipſam, urbemque Pydnenſium Caſſandro tradidit.

Caſſander ab Illyride revertens, cum abeſſet unius diei itinere ab Epidamno, copias equeſtres, pedeſtreſq; deſcripſit, iiſq; miſſis incendit vicos excelſos, poſitos in finibus Illyridis & Atintanidis. * Illi diſceſſiſſe Caſſandrum arbitrati, progrediebantur ex urbe, colendoq; ruri operam dabant. At ille occultis copiis excitatis extra urbem, non minus bis mille viris, cepit: cumq; portas urbis patefactas reperiſſet, ingreſſus Epidamno potitus eſt.

** Hic locus videtur in Græco mutilatus eſſe.*

Lyſimachus.

LYſimachus cum Antariatæ ſuis impedimentis ſpoliati eſſent in pugna adverſus Demetrium facta, metuens ne quid novarum rerum inciperent Barbari omnibus poſſeſſionibus exuti, productos eos extra vallum tanquam ad frumenti diſtributionem, dato ſigno omnes ad unum interfecit. Erant univerſi numero ſexcenti.

Lyſimachus cum Amphipolim cepiſſet Andragathi proditione, magnis eum muneribus ornavit: majoraque promiſit, ſi in Aſiam ſecum unà proficiſceretur. Poſtquam vero ad Thracias anguſtias deventum eſſet, non ſolum omnibus bonis quæ poſſidebat, eum ſpoliavit: verumetiã tormentis confectum, vita privavit.

Lyſimachus Ariſtonem Autoleontis filium ad Pœonas in paternum regnum deduxit, ut cognito regio juvene, benevole & amice eum exciperent.

perent. Ubi verò Ariſtonem regio lavacro in Ariſtibo fluvio laviſſent, & menſam regiam more patrio appoſuiſſent, Lyſimachus ſignum ſuis dedit, ut ſeſe armarent. Ariſton correpta fuga ad Sardenſes equo evaſit. Ita Lyſimachus Pœoniam obtinuit.

Craterus.

CRaterus, Tyriis Macedones in muniendo vallo occupatos adorientibus, mandavit, ut prius cederent. Poſtquam verò Tyrii longa perſecutione vehementer eſſent defatigati, ſignum dedit ſuis, ut converſi in Tyrios impetum darent: ſtatimq; factum eſt, ut perſequentes fugerent, & fugientes perſequerentur.

Polyſperches.

POlyſperches Peloponneſiis aditum obſidentibꝰ milites ſuos ad periculum adeundum confirmavit. Pileum impoſuit, & tunicam duplicem indutus, acceptoq; baculo dixit ad eos: Qui nos in periculum vocant, ô commilitones, ejuſmodi ſunt homines. Poſt his depoſitis; & armatura recepta: Qui vero cum iis manum conſerent (inquit) ejuſmodi uſq; in hoc tempus multorum, magnorumq; bellorum victores. Quo audito, milites obſecrabant, ne amplius moram aliquam interponeret, ſed recta ad ineundam pugnam duceret.

Antiochus Seleuci filius.

ANtiochus volens Didaſcum in ſuam poteſtatem redigere, quàm Dinon Ptolemæi dux cum præſidio tenebat, præcepit exercitui atque univerſæ regioni, ut convivium Perſicum ſumma celebritate obirent: mandavitq; omnibus principibus, ut copioſum adferrent cóvivii apparatum. in quò celebrando cum prorſus occuparetur Antiochꝰ, cum omnibus ſuis: etiam Dinon audito celebritatis luxu, aliquantum de excubiarum diligentia remiſit. Antiochus autem imperans, ut incoctum frumentum ad quatuor dies ſecum portarent, duxit exercitum per ſolitudinem, & vias obſcuras ac præcipites, atq; ex improviſo irruptione facta, capit Damaſcum.

Antiochus Antiochi filius.

ANtiochus oppugnabat Cypſela, Thraciam urbem, multoſque ſecum habebat Thraces nobili genere natos, quibus præerant Tiris & Dromichætis. Hos ornavit torquibus aureis, & armis argenteis, atq; ſic ad pugnam faciendam prodiit. Illi proſpicientes è Cypſelis propinquos & vernaculos ſuos multo auro argentoque exornatos, beatos eos ac felices prædicabant, qui ſub Antiocho ſtipendia mererent: & abjectis armis, Antiocho ſe dediderunt, & pro hoſtibus ſocii facti ſunt.

Antio-

Antiochus Hierax.

ANtigonus à Seleuco fratre defectione facta, profugit in Meſopotamiam. Itaque eum Armeniorum montes tranſgreſſum, Arſabes cum quo ei amicitia intercedebat, excepit. Duces Seleuci Achæus & Andromachus cum infinitis copiis perſequebantur; & magno quidé impetu manus conſerebant. Tandem Antiochus accepto vulnere, profugit in montis colles ſuperiores, exercitu ſine ordine ſub laterib⁹ montis caſtrametante: & famam divulgavit, Antiochum in prælio cecidiſſe. Exercitus vero non exiguam partem noctu colles montis occupare juſſit. Sequenti die legatos miſerunt Antiochi milites, Philéterum Cretenſem, & Dionyſium Lyſimacheum, certisque conditionibus Antiochi corpus ad ſepeliendum poſtularunt, ſeipſos atque arma tradetes. Andromachus: Nondum, inquit, Antiochi corpus inventum eſſe: quærerent interius in vinculis, ſe miſſurum qui arma & milites acciperent. venerunt quatuor millia virorum non ad pugnam faciendam parati, ſed ad accipiendos captivos inſtructi. Qui poſtquam ad latera montis veniſſent, hi qui colles occuparant, deſuper effuſi, magnam eorum ſtragem ediderunt. Antiochus vero regio habitu recepto apparuit, & viventem & vincentem ſe oſtendens.

Philippus Demetrii filius.

PHilippus Rhodiorum urbem in Piræa Parnaſſum oppugnabat. Muros inſigni firmitudine præditos, ſtatuit ſuffodere. Cum autem inter ſuffodiendű ſolidiſſima petra ſe offerret, & foſſoriis inſtrumentis nequaquam cederet, Philippus interdiu ad foſſionem juſſit deſcendere. Eos vero qui opus faciebant, etiam tegumentis extenſis occultabat, ut putaretur velle eos occultare. Hæc autem omnia manifeſto hoſtes intuebantur, ut nullo modo eos clam eſſe poſſent. Noctu vero imperavit, ut milites ſtadiis octo ſeu decem ex profundo quodam ſpecu pulverem adferrent, & pro fauce foſſionum conjicerent. Multo autem pulvere acervatim excitato interdiu, qui muros defenſabant, idipſum conſpicati, civitatem inferne ſuffoſſam eſſe crediderunt. Is metus eos impulit, ut urbem Philippo dederent. Poſtea vero cognito dolo, multis lacrymis ſuam amentiam deploraverunt.

Philippus Demetrii filius bellum gerens cum Attalo rege, & Rhodiis, & quemadmodum per mare effugere poſſet, deliberans, transfugam Ægyptum miſit qui hoſtibus nuntiaret, eum ad navale prælium ſequenti die committendum præparari. noctuque multos ignes fecit, ut mane ſe exercitus videretur. At cum Attali milites ad navalem pugnam ſe inſtrue-

Digitized by Google

ſtruerent & ex eo loco per quem exitus navibus erat præſidia deducerent, Philippus clam omnibus abnavigavit.

Ptolemæus.

PTolemæus cum Perdicca flumen juxta Memphim tranſmitteret, & jam magna pars tranſiſſet, contraxit ex omni regione greges caprarum, ſuumque & boum armenta, mandavitque ut quam plurima ſarmentorum onera ex unoquoque jumento ſuſpederentur, ut attracta maximum pulverem excitarent. Quæ à paſtoribus atque etjam ab equitibus agitata, magnam vim pulveris ſuſcitaverunt. Ille verò iis equitibus aſſumtis qui erant reliqui, contra hoſtes duxit, qui ex pulvere conjecturantes, innumerabiles copias adventare, repente fugæ ſe mandarunt, & plurimi flumine perierunt, multi etiam vivi capti ſunt.

Attalus.

ATtalus cum Gallis magnum numerum habentibus prælium commiſſurus, milites ſuos timore perculſos confirmare atque alacres reddere volens, ante conflictus periculum victimam apparavit, Sudino Chaldæo vate ſacrificium obeunte: ipſe deos precatus libavit & victimam diſſecuit. Rex contrito gummi, inſcripſit in dextram manum, Regis victoria: inſcriptionem efficiens, non à ſiniſtris ad dextrà, ſed contra à dextris ad ſiniſtra: & cum viſcera extraherentur, ſuppoſuit manum in calidiorem ac fungoſum locum, abſterſitque inſcriptionem. Vates percurrens fruſta reliqua, ac bilem portaſque & menſam, atque omnia ſigna perſpiciens, convertit particulam quæ inſcriptionem continebat, qua regis victoria ſignificabatur. Itaque tum ipſe gaudium concepit, tum univerſis militibus ſignum oſtendit. Qui accedentes, ac legentes, fiducia replebantur: omneſque vociferabantur, jubentes ducere adverſus Barbaros: & alacribus animis in pugnam ruentes, Gallorum multitudinem ſuperarunt.

Perſeus Philippi filius.

PErſeus Romanis elephantos ducentibus partim ex Lybia, partim Indos ab Antiocho Syriæ rege, ne nova ac formidabilis equis bellua primo aſpectu exſiſteret, præcepit opificibus, ut lignea ſimulacra fabricarentur, elephantorum figura atque colore prædita. Quoniam verò fremitus beſtiæ terribilis ſupra modum eſſet, juſſit ligneum ſimulacrum virum cum tuba conſcendere, qui per os tubam dirigens, acutum & horribilem ſonum emitteret. Ad hunc modum equi Macedonum aſſuefacti ſunt ad elephantorum fremitum & aſpectum contemnendum.

CON-

Digitized by Google

CONTENTA

IN QVINTO LIBRO POLYÆNI STRATAGEMATUM.

Phalaris	4	*Ariſton*	2	*Timarchus*	1	*Ariſtocrates*	2
Dionyſius	21	*Thraſymedes*	2	*Eudocimus*	1	*Diognetus*	2
Agathocles	9	*Megacles*	1	*Nauſiſtratus*	1	*Ariſtomachus*	1
Hipparinus	1	*Pammenes*	5	*Theognis*	2	*Charimenes*	1
Theocles	2	*Heraclides*	2	*Diocles*	2	*Memnon*	5
Hippocrates	1	*Agathoſtratus*	1	*Cypſellus*	1	*Galliades*	1
Daphnæus	1	*Lycus*	1	*Teleſinicus*	2	*Panætius*	1
Leptines	2	*Menecrates*	1	*Nicon*	1	*Philodemus*	1
Annon	1	*Athenodorus*	1	*PompiſcusCret.*	6	*Archebius*	1
Amilcar	4	*Biotimus*	4	*Soſiſtratus*	1	*Panætius*	1
Geſcon	1	*Tynnichus*	1	*Chilius*	1	*Democles*	1
Timoleon	3	*Clitarchus*	1	*Nearchus Cret.*	1	*Dorotheus*	1

Proemium.

ETiam hunc librum quintum Stratagematum, ſanctiſſimi reges, Antonine & Vere, vobis offero. Neque mihi tantum laudis arrogo, quod conſcripſerim, quam vobis tribuo. qui diligenter hæc ſcripta & ſummo cum ſtudio legitis, in tanta poteſtate & imperio conſtituti: in hoc præſertim tempore, quo non ſolum pacis leges tractantur, verum etiam bellicæ res adminiſtrantur. Et hoc ſanè victoriæ ſtratagema judico, ſi quorum auxilio veteres duces ſæpè victoriam pepererunt, hæc vos legendo addiſcatis. Regibus enim bella gerentibus convenire exiſtimatur rerum tractatio. Nam dicendi ſtudium ac facultas iis qui in otio vitam degunt, plurimum utilitatis adfert. Rerum verò ſcientia, his qui armis præſunt, optima magiſtra eſt, quæ facienda ſint ad imitationem eorum, qui priſcis temporibus vicerunt. Quemadmodum igitur veterum virtutes atque victorias perſequamini, hæc ſtratagemata ob oculos ponent.

Digitized by Google

Phalaris.

PHalaris, Agrigentinus publicanus cum cives Jovis gubernatoris templum ædificare decreviſſent in arce, quod ea ſaxis prædita & firmiſſima exiſtimaretur, & alioquin etjam religioſum putarent in celſiſſimo loco deum conſtituere: ipſe promiſit ſe operi curando præfuturum, & fabros optimi generis habiturum. materiamque utiliter ſuppeditarum, ac pecuniarum certos arbitros daturum. Credidit populus, quod cum ob genus vitæ qui eſſet publicanus, harum rerum experientiam habere putaret. Acceptis igitur publicis pecuniis, magnum numerum conducit mercenariorum, multoſque captivos coemit, & materiam non paucam in arcem comportat lapidum, lignorum, atque ferri. Cumque jam ædificarentur fundamenta, ſubornavit quendam promulgantem: Quicunque ſignificarit eos, qui lapides ac ferrum in arce ſubtrahunt, is tantundem argenti accipiet. Populus indignè ferebat materiam per furtum ſubduci. Ille igitur inquit, Concedite mihi poteſtatem muniendi arcem. Permiſit civitas, ut eam muniret, valloque circundaret. Ille captivos vinculis liberavit, eoſque lapidibus, bipennibus ac ſecuribus armavit. Cumque Cereris feſtum celebraretur, ex inſperato cives adortus, magnam virorum ſtragem edidit, & ipſe mulierum ac puerorum dominus factus, tyrannidem in Agrigentinorum Republica exercebat.

Phalaris ut Agrigentinis arma eriperet, ludos gymnicos, ſplendidiſſimos extra civitatem ſe facturum affirmavit, cumque univerſa multitudo civium ad ſpectaculum egrederetur, clauſis portis, mandavit ſatellitibus, ut arma ex ædibus auferrent.

Phalaris in eo bello, quo Sicanos Agrigentini oppugnabant, cum eos exſcindere nulla ratione poſſet, multo frumento comportato, finem belli fecit. ad hæc frumentum quod in caſtris habebat, eis reliquit ea cōditione, ut ejus loco reciperet, quod poſt meteretur. Gratis animis receperunt Sicani. Phalaris effecit, ut qui frumento præerant, pecuniis corrupti, tecta ædificiorum diſſiparent, quo facilius frumentum computreſceret. Quod vero metebatur, ipſe ex pacto accepit. Itaq; quum omnem à regione fructum dediſſent Phalaridi, eum vero qui in urbe tenebatur, corruptum invenirent, neceſſitate compulſi, ob frumenti inopiam ei ſe dediderunt.

Phalaris ad Teutum Veſſæ principem, quæ florentiſſima, maximaq; inter omnes Sicanorum civitates habebatur misit, qui ſibi ejus filiam in matrimonium peterent. Qui cum eam addixiſſet, milites imberbes in curri-

curribus collocatos miſit cum habitu, veſtituque muliebri, quaſi famulas, quæ puellæ munera ferrent. Qui cum domum occupaſſent, gladios diſtrinxere. Phalaris autem extemplo ſuperveniens, Veſſam in ſuam poteſtatem redegit.

Dionyſius.

DIonyſius Siciliæ tyrannus, cum mercenarii ad eum interficiendum impetum feciſſent, confertimque domum ejus, quemadmodum inter eos convenerat circumſiſterent, miſerabili veſte amictus prodiit, comamque pulvere reſperſit, & poteſtati militum ſuam vitam permiſit, ut ſe pro libito tractarent. Mercenarii humilem & abjectam ejus commutationem miſerati, ſalvum & incolumem dimiſerunt. Dionyſius eos non ita multo poſt in urbe Leontinorum circumventos ſuis copiis, ad unum omnes trucidavit.

Dionyſius, cum Hermocrates Syracuſiis operam navaret, & ſcribæ ducibus, cum Syracuſii in bello, quod adverſus Carthaginenſes habuerant, perſæpe victoriam hoſtibus dediſſent, atque duces accuſaret, auſus eſt eos proditionis inſimulare. Qui cum partim morte mulctati, partim in exſilium pulſi eſſent, ſimulabat inſidias ſibi parari ab his in quorum inimicitiam & odium veniſſet, propter damnatos: atq; etiam bello Carthaginenſi adhuc vigente, præſidium corporis à populo petunt. Quod cum impetraſſet, tyrannus Syracuſiorum evaſit longe truculentiſſimus, & uſque ad extremum ſpiritum imperium obtinuit, atque etiam filio ſuo quaſi per manus traditum reliquit.

Dionyſius ſummam curam ac diligentiam adhibere ſolebat, ut inſidiatores deprehenderet. Peregrinus quidam obambulabat in urbe, dicens ſe poſſe ſolum viam ac rationem demonſtrare, qua inſidiatores prænoſcerentur. Vocatus in arcem, inquit ad Dionyſium, ſe ei ſoli planum hoc facturum, ne ars vulgaris, omnibuſque perſpicua fieret. Cum omnes quotquot ei aderant ſeceſſiſſent, ſeorſim ad eum ait: Confitere te prænoſcendi artem didiciſſe, neque quiſquam amplius inſidias tibi ſtruere audebit. Ille delectatus commento, muneribus ampliſſimis hominem ornavit. Satellitibus autem ac militibus dixit, ſe mirabilem rationem cognoſcendi inſidiatores edoctum eſſe. Qui credentes, non amplius audebant inſidias ei poneſſe.

Dionyſius expeditionem ſuſcipiens, Androni arcis ac pecuniarum cuſtodiam commendavit. Eum Hermocrates hortabatur, ut ſibi operam ſuam accommodaret, ad obtinendam arcem atque pecunias. Poſtquam vero ſalvus Dionyſius poſt paucos dies revenit, cum nihil audiret ab

Digitized by Google

Androne, dixit ſe ab aliis audiviſſe omnia: verùm ab ipſo quoque ſe velle cognoſcere, quiſnam potiſſimum occaſionem arripere voluerit. Qui deceptus; prodebat Hermocratem. Dionyſius Andronem quidem interficiendum curavit, quod non confeſtim ſibi poſt reditum hoc indicaſſet. Hermocratem verò in cuſtodiam dedit, qui ſororem ejus in matrimonio habebat, in cujus gratiam eum poſtmodum liberavit, & in Peloponneſum dimiſit.

2. Dionyſius pactus cum iis qui Naxum prodere inſtituerant, ipſe quidem ſero ad muros cum ſeptem militibus acceſſit. Naxii intellecta proditione, in turres aſcenderunt. Proditores è turribus Dionyſium vocabant cum univerſis copiis. Ille verò minabatur iis, qui muros tuebantur, niſi traderent ſibi civitatem, ſe omnes eos morte affecturum. Sub idem tempus juſſu Dionyſii in portum Naxiorum appellebat Dionyſiaca Pentecontorus, quæ fiſtulantes tubicines & hortantes hortatores duxit, quorum ſinguli triremem unam appellabant. Naxii totidem triremes adnavigare putantes, quot hortatores videbant, metu perterriti, ſponte Dionyſio civitatem dedidere.

3. Dionyſius Imilcone adnavigante, atque oſtium portus Homotylenſium muniente; copiis à Moria deductis, ipſe caſtra e regione conſtituebat, nautaſque & milites, ut bonum animum gererent, hortabatur, navibuſque ſtationem pararent ſub promontorio quod portum continebat. Locus erat planus, & luto cœnoque plenus, latitudine viginti ſtadiorum. Hoc milites lignis munito, ſubduxerunt octoginta triremes uno die. Imilcon veritus, ne Dionyſius aſſumta claſſe ſupra promontorium adnavigaret, & Carthaginenſes in oſtio portus concluſos intus conficeret, ſpirante Borea, ſecundis ventis diſceſſit. Dionyſius verò & portum & Homotylem & claſſem recuperavit.

Dionyſius contra Dionem arcem obtinens, legationem ad Syracuſios miſit, quæ de pace concilianda tranſigeret. Illis reſpondentibus, Si dimittit imperium accipimus petitionem: ſin minus, inexpiabile bellum eſto. Dionyſius rurſus miſſo præcone, juſſit mittere legatos, quib⁹ remitteret imperium, & quibus cum fœdus faceret. Illi miſerunt, & præ nimio gaudio præſidia effuderunt, quod tyrannum jam imperium deponere arbitrarentur. At ille legatos retinuit, & militibus eductis, cum inſigni impetu & vociferatione ad munitiones acceſſit: vehementique irruptione facta, Syracuſas invaſit: ſic neque arcem reddidit, & urbem ſimul recuperavit.

Dionyſius legatos Syracuſiorum quos apud ſe tenebat poſtridie civibus

Digitized by Google

vibus remiſit. Sequebantur autem eos mulieres, quæ ad Dionem & Megaclem literas habebant, à ſorore & uxore, atque etiam ad reliquos Syracuſios, quorum uxores in oppugnatione tenebantur. His literis acceptis, in concione palam recitari juſſerunt. Reliquorum fœminæ maritos & cognatos orare, & obſecrare, ne ſe perire, aut in Dionyſii poteſtatem venire paterentur. Una vero quædam epiſtola, exterius inſcriptum habuit, Hipparion patri. Hoc autem nominis erat filio Dionis: cumq; ſcriba legiſſet inſcriptionem, ac literas aperiret: filius quidem nihil ſcripſerat, ſed Dionyſius peramanter ac familiariter ad Dionem, magniſq; pollicitationibus eum ſollicitabat. His lectis Dion in infamiam apud Syracuſios & ſuſpicionem venit, neque ejus fides amplius momentum aliquod habuit, id quod efficere maxime in votis erat Dionyſio.

Dionyſius Carthaginenſibus cum trecentorum millium exercitu adventantibus, complures in regione munitiones & caſtella ædificanda curavit. Cum Carthaginenſibus egit ut pacem facerent, atque præſidia eorum recepit. Carthaginenſes admodum libentibus animis munitiones abſque prælio recipiebant, multoſque ex militibus præſidii & cuſtodiæ cauſſa in ſingulis relinquebant. Cum bona pars copiarum eſſet diſperſa, diviſaque præſidiis & cuſtodiis, tum demum reliquos aggreſſus Dionyſius, profligavit.

Dionyſius ut Himeram ſuæ ditionis faceret, amicitiam cum Himerenſibus coivit. Propinquis autem oppidis bellum intulit, caſtriſque non procul ab Himera poſitis, legationem amicitiæ petendæ cauſſa miſit, ad eos qui in caſtellis habitabant. Himerenſes per longum tempus militibus ejus commeatum ſuppeditavere. Poſtquam vero procedente tempore nihil rerum gerere eum viderent, ſuſpectum habentes tantum exercitum in proximo caſtra habentem, res ad victum neceſſarias mittere deſierunt. Dionyſius ab inopia ac deſtitutione commeatuum exordium ſumens inimicitiæ, ad Himeram ipſam copias adduxit, & civitatem, per vim impreſſione facta, cepit.

Dionyſius milites ætate provectiores privare ſtipendiis volebat. Ea re juniorum etiam erga ſe indignationem commovebat, qui indignum cenſebant, ſenio confectos jam rejici. Ille cognito tumultu, concionem convocat, & in hanc ſententiam verba facit. Juniores in periculum pugnæ colloco, ſeniores ad præſidia munitionum æquale ſalarium merentes. Experimentum autem fidei exhibebunt, munitioneſque ſumma cura tuebuntur, atq; minus operis facient. Ea res ſummam omnibus lætitiam attulit, atq; omnes à ſe mutuo diſtrahebantur. Poſtquam vero multitudo

citudo in varias partes diſceſſit, & in ſingula præſidia pauci diviſi, tum ſingulis veteranis ademit ſtipendia, cum non amplius auxilium aliquod in multitudine paratum haberent.

Dionyſius per mare civitatem aggreſſurus, ut fidem trierarchorum perſpiceret, neque quiſquam ſciret quo navigaturus eſſet, libellum nullis literis ſcriptum, obſignatum tamen, cuilibet trierarcho dedit, mandans, ut poſtquam deductis navibus ſignum tolleretur, libellos ſolverent: iiſque lectis, eo curſum tenerent, quo ſcripta juberent. Qui cum ſolviſſent, ille priuſquam ſignum datum eſſet, expeditam navem conſcendit, & circumnavigans, à ſingulis trierarchis libellum repetit. Quos quidem deprehenderet reſignaſſe ſigillum, quaſi proditores ad mortis ſupplicium trahi juſſit. Reliquis alios libellos dedit, in quibus revera ſcriptum erat, quam ad civitatem navigaturus eſſet. Eaque res ad hunc modum arcana habita, effecit, ut Amphipolin nihil tale ſperantem & præſidiis deſtitutam caperet.

Dionyſius ut cognoſceret, quam de ſe ſententiam haberent, & quid dicerent ſubditi, muſicas fœminas & meretrices conſcribi juſſit. Quæ cum magnis præmiis ſe donatum iri putarent, ille nihil eis donavit: ſed meretrices ſingulas exploravit, adhibitis tormentis, quidnam ab amatoribus audirent de tyrannide. Ita cognitis obtrectatoribus partim morte affecit, partim in exſilium miſit.

Dionyſius cum arma civibus eripuiſſet, quo tempore adverſus hoſtes periculum erat ſubeundum, cum eos ad centum ſtadia ex urbe produxiſſet, arma his reddidit. Poſt pugnam, antequam in urbem reverterentur, & portas aperirent, rurſus eos deponere armaturas juſſit.

Dionyſius cum ſcire cuperet, quinam iniquo animo tyrannidem ferrent, navigavit ab Italia in occultum navale: famamque ſparſit, Dionyſium à propriis militibus interfectum eſſe. Qui ægre imperium ejus tulerant, concurrunt cum ſummo gaudio, ſibiq; mutuo caſum narrant. Ille comprehenſis iis quibus ea res lætitia erat, omnes trucidavit.

Dionyſius morbum ſimulans, rumorem divulgavit, regem in extremo periculo verſari. Cum multis ea fama gaudium faceret, ipſe cum ſatellitibus progreſſus, omnibus conſpiciendum ſeſe præbuit, gaudenteſque ad mortem rapi imperavit.

Dionyſius Carthaginenſium captivos magna mercede redemtos reddidit, Græcos verò ſine pretio Carthaginenſes tyrannum hoc adductum humanitate ac benevolentia facere arbitrati, mercenarios Græcos quos habebant, dimiſerunt. Dionyſio verò commodè hoc evenit, ut ab hoſtibus Græcis liberaretur.

Diony-

Digitized by Google

Dionyſius bellum gerens cum Meſſeniis, apud quos aliqui in proditionis ſuſpicionem venerant, ut eis terrorem ac perturbationem injiceret, cum reliquorum omnium fundos depopularetur, ab eorum prædiis abſtineri juſſit, in quos calumnia & crimen conferebatur. Hoc etiam ab aliis ducibus memini factitatum. Dionyſius vero præter hæc militem etiam in urbem miſit, qui auri talentum iis ad quos ſuſpicio pertinebat, adferret. Hunc Meſſenii cum auro deprehenderunt: cumque cognoviſſent quibus illud ferret, indicatos proditores ſupplicio afficiendos cenſuerunt: ii verò cum poteſtate erant, atque Dionyſio vehementer reſiſtebant. Itaque ſeditione concitata, factum eſt ut Dionyſius Meſſana potiretur.

Dionyſius in egeſtate pecuniarum conſtitutus, tributum civibus imperavit. Qui cum ſæpè jam ſe contuliſſe dicerent, vim eis adhibendam eſſe non exiſtimabat. Intermiſſis vero paucis diebus, mandavit principibus, ut anathemata (quibus Aſclepii templum erat exornatum, quæ multa fuerunt ex auro & argento confecta) è fano deportata, quaſi profana in foro proſcriberent. Ea ſummo ſtudio coemebant Syracuſii, ita ut magna vis pecuniæ colligeretur, quibus potitus Dionyſius edictum proponere juſſit: Si quis anathema ad Aſclepium pertinens emiſſet, mox in templum reportaret, Deoque reſtitueret, aut morte pœnam lueret. Illi Deo ſua reddiderunt. Dionyſius pecunias obtinuit.

Dionyſius cum urbem cœpiſſet, cujus cives partim mortui, partim in exſilium erant acti, cum urbs amplior eſſet, quam ut modicum præſidium ad eam tuendam ſufficeret, paucos quidem ibi in præſidio reliquit. Captis vero ſervis, dominorum filias in matrimonium dedit, ut ſummas inimicitias adverſus eos gerentes, fideliter civitatem cuſtodirent ac defenderent.

Dionyſius in Tyrrheniam navigans centum triremibus, cum navis quæ equites vehebat, tranſiſſet ad Leucotheæ fanum, acceptis ſeptuaginta talentis numiſmatis, confeſtim navigavit. Cumque intellexiſſet in occulto mille argenti talenta, aut amplius, milites ac nautas diripuiſſe, antequam eos in terram exponeret, promulgavit, his qui pecunias haberent, imperans, ut dimidium ſummæ ad ſe deferrent, dimidium verò ſe ipſis relinquere. Qui morem non gererent, eos ſe morte mulctaturum. Qui cum dimidiam partem ſinguli attuliſſent, ab his ille reliqua etiam exegit, & dono eis dedit ad menſem frumentarias præfecturas.

Parii æmulatores Pythagorearum diſputationum, in regionibus

circa Italiam degebant. Dionyſius Siciliæ tyrannus legationem de amicitia facienda ad Metapontios & cæteros Italos miſit. Euephenus juvenibus qui diſcendi cauſſa ad eum commeabant, eorumque parentibus ſuadebat, nullo modo tyranni verbis adhibendam eſſe fidem. Quæ res ad iram vehementiſſime Dionyſium inflammabat. Itaque operam dabat, quemadmodum eum in ſuam poteſtatem redigere poſſet, & e Metapontio in Rhegium tranſportare. Quem poſteaquam cœpit, in concilio accuſationem in eum intendens demonſtravit, quantis rebus ob eum ſolum eſſet ſpoliatus. Ille confitens, recte ſe feciſſe prædicabat. Illos enim amicitia & diſcendi conſuetudine ſibi devinctos eſſe, tyrannum ſe ne aſpicere quidem inter diſcipulos ſuos poſſe. Qui eum ob hæc morti adjudicavit. Euephenus nihil perterritus, ad Dionyſium inquit: Decretis quidem pareo: verum quia ſororem adhuc innuptam habeo, eam prius in Pario collocare alicui, in animum induxi. Itaque in patriam navigabo, brevique reverſus mortem obibo. Cum omnes hoc audito ſermone in riſum effunderentur, Dionyſius admirabatur, & interrogabat: Quisnam igitur pro te ſponſurus eſt. Ille: Vadem, inquit, mortis dabo. Eucritumque accerſitum, vadem præbuit. Qui admodum lubens hanc pro morte ſponſionem recepit, tranſigens, ut ille digreſſus intra ſex menſium ſpatium reverteretur. Se vero ibidem permanentem, interea temporis cuſtodiri & aſſervari juſſit. Admirandum quidem factum erat, verum longè mirabilius aliud conſecutum eſt. Etenim poſt ſex menſes, is qui eum vadem dederat, collocata ſorore ſua, reverſus in Siciliam, ſeipſum tyranno reddidit, juſſitque vadem dimitti. Dionyſius utriuſque virtutem ſupra modum complexus, & admiratus, ambos liberos dimiſit: petiitque, ut data fide tertium ipſum in amicitiam ſuam aſcriberent, & apud ſe manerent, præſentibuſque bonis una fruerentur. Qui animum quidem tyranni, propoſitumque comprobaverunt. At petebant, ſi vitam ſibi concedere vellet, reverti ſe ad conſuetas cum adoleſcentibus exercitationes pateretur. Dionyſius hoc facto, multos Italos adduxit, ut majorem ſibi fidem haberent.

Agathocles.

AGathocles datum hoſtibus juſiurandum tranſgreſſus eſt: occiſiſque captivis, ridens ad amicos dixit. Cœnati juramenti religionem evomamus.

Agathocles cum ſuperaſſet Leontinos, Dinocratem ducem ſuum miſit in urbem, qui diceret, ei cum Dionyſio gloriæ contentionem eſſe, quod velit eos conſervare, quemadmodum ille conſervarit Italos ad

Elepo-

Eleporum fluvium prælio devictos. Crediderunt Leontini, pecuniaſque dederunt. Agathocles ingreſſus, juſſit eos in concionem inermes convenire. Dux interrogabat, cui videretur idem quod Agathocli, is manum tolleret. Agathocles igitur, Mihi inquit, placet omnes occidere. Decem vero millia militum qui circumſiſtebant, omnes in concione trucidarunt.

Agathocles cum audiſſet principes Syracuſiorum novis rebus ſtudere, Carthaginenſibus devictis, gratulatoria diis ſacrificia peragens, quingentos viros, quos ſuſpectos habebat, ad convivium convocavit. Erat ſane magnificentiſſimum vocatorum, & ſupra modum opiparum convivium. Ipſe vero, cum omnes jam largius vinum hauſiſſent, in medium eorum ingreſſus, crocotumque indutus & amictus, Tarentina fiſtula cecinit, citharaque luſit atque ſaltavit, ita ut è nimia voluptate tumultus, ſtrepituſque conſequeretur. Interim dum omnes indulgent, genio ipſe e convivio ſe ſubduxit, quaſi defatigatus, & ſe veſtem mutaturum ſimulavit. Circumdederant eum locum, ubi convivium agitabatur, magnus armatorum numerus, & ex iis mille deſtrictis gladiis bini ſingulos aggreſſi, diſcumbentes ad unum omnes peremerunt.

Agathocles Ophelam Cyrenenſem cum ingentibus copiis militantem, audiens amantem eſſe puerorum, obſidem ei proprium filium miſit Heraclidem, egregia forma præditum: præceptumque dedit puero, ut paucos dies rem perferret. Venit puer. Cyrenenſis elegantia ac ſpecioſitate victus, eum amplectebatur, omnique ſtudio eum colebat. Agathocles repente Syracuſiis adductis, Ophelam occidit, omnemque exercitum ejus ſuperavit, & filium nulla injuria affectum aut corruptum recepit.

Agathocles Carthaginem verſus navigationem inſtituens, delectum habuit, qui nam unà navigare poſſent: & promulgavit concedens, ut qui vitæ ſuæ conſultum vellent, è navibus cum ſuppellectile ſua egrederentur. Exierunt multi, quos univerſos, quaſi timidos & infidos morte affecit. Eos vero qui manſerant, ob fortitudinem ac fidem laudibus vehebat, & in Libyam cum ſexaginta navibus trajecit. Cumque in terram eos expoſuiſſet, extemplo naves igne ſubjecto incendit, ut milites ſe fortius in pugnando gererent, fuga per naves deſperata. His uſus ſtratagematis Agathocles, ipſos Carthaginenſes, multaſque in Libya civitates ſuperavit.

Agathocles milites in aciem inſtructos petiit à Syracuſiis, quaſi in Phœniciam tranſmiſſurus, inquiens ſe ab aliquib⁹ ejus regionis incolis,

Digitized by Google

quo commodius proditionem tranſigant, ſummo ſtudio accerſi. Syracuſii credentes dederunt. Quos cum accepiſſet, Phœnicibus longum vale dixit: & adverſus ſocios expeditione facta, caſtella circa Tauromenitem diruit.

Agathocles cum Melea inducias fecit. Itaque hic in Libyam diſceſſit. Ille verò congregata Syracuſiorum concione: Hanc, inquit, horam ſemper omnibus votis optavi, qua cives videbo libertate præditos. His dictis, depoſita chlamyde & enſe, ſeipſum idiotam Syracuſiorum eſſe declaravit, quaſi viro populari & moderato Rempubl. commendaſſent. At ille poſt diem ſextum multis interfectis civibus, & fugatis plus viginti, ipſe Syracuſiorum imperium obtinuit.

Agathocles cum reſciſſet, à Tiſarcho, Anthropino & Diocle ſibi inſidias parari, accerſivit eos, magnumque exercitum ipſis commiſit, ut egreſſi ſociæ cuidam civitati, quæ ab hoſtibus oppugnabatur, auxilio venirent. Et cras, inquit, in Timoleontium conveniemus cum armis & equis, omnemque expeditionem ordinabimus Illi libentibus animis hæc receperunt, quod etiam ſe militares copias ad aggrediendum regem habituros putabant. Poſtridie cum in Timoleontium conveniſſent, Agathocles ſignum ad eos comprehendendos dedit. Reliqui audito ſigno, Dioclem, Tiſarchum & Anthropinum cum univerſo ſatellitio adducendos confoderunt, omneſque quotquot his opem vellent adferre, ſimul neci dederunt, non minus ſexcentis.

Hipparinus.

HIpparinus cum in Leontinorum urbe degens, Syracuſas audiret vacuas eſſe defenſoribus, quod cives in locum quendam cum Calippo profecti ex urbe dicerentur, ſtatuit ab Leontinis Syracuſas verſus exercitum ducere: noctuque miſit aliquos ad urbem, qui vigiles & excubitores de medio tollerent. Qui cum hoc præſtitiſſent, & portas aliquas civitatis aperuiſſent. Hipparinus per eas mercenarios introduxit, civitatemque Syracuſanorum occupavit.

Theocles.

THeocles Chalcidenſibus ab Eubœa adductis, Leontinorum civitatem invaſit, obtinuitque cum Siculis, qui antea ſedes in ea habuerant. Cum vero Platæenſes ex Megaris coloniam deducere in Læontinorum civitatem vellent, ad eamq; veniſſent, ſe quidem juramenti religione impediri dicebat, quo minus inhabitantes Siculos expellere poſſet, ipſis vero portas noctu patefacturum Itaque ingreſſi, Siculos pro hoſtium conſuetudine tractarent. Qui cũ portas aperuiſſet, Megarenſes occupa-

occupato foro & arce, Siculos armati adoriebantur. Qui cum inermes obrutos ſe viderent, relicta civitate, fugam capeſſerunt. Megarenſes verò pro Siculis ſocietatem cum Chalcidenſibus inierunt.

Theocles Megarenſes, cum ſex menſes Chalcidenſibus cohabitaſſent, ejecit ex urbe. Dicebat enim, ſe belli tempore votum nuncupaſſe, ſi urbe potiti ſine periculo fuiſſent, duodecim diis ſacrificia peracturum, pompamque armis ornatam celebraturum. Megarenſibus nihil ſuſpicantibus mali, ſed bonis avibus ſacra jubentibus litare: Chalcidenſes ad obeundam pompam ab iis arma mutuari, dum ſacrificium perageretur, ipſi in morem pompæ gradientes, poſtquam in foro armati conſtitiſſent, Theocles præconem juſſit proclamare, Megarenſes ante ſolis occaſum ex urbe diſcedant. Illi ad aras ſupplices confugerunt, & ne ſe in exilium pelleret, rogaverunt, aut cum armis ex urbe emitteret. Theocles conſilio cum Chalcidenſibus habito, non tutum eſſe cenſuit tot hoſtes armis munitos ejicere. Itaque inermes Megarenſes è Leontino pulſi, Troilum inhabitaverunt, unam dumtaxat hyemem. Tamdiu enim permiſerant Chalcidenſes.

Hippocrates.

HIppocrates ad occupandam Egertinorum urbem animum intendens, quos quidem Egertinos ſecū ſtipendiarios habebat, his ſemper maximam prædę partem diſtribuit, ampliore mque mercedem dedit, ac ſummis eos laudibus tanquam ad ſubeunda pericula promtiſſimos affecit: in primiſque operam dedit, ut plurimos ex hac urbe in exercitu ſuo haberet: hæc civibus in urbem nuntiabantur. Qui æmulantes militantium famam, ac fortunam, omnes urbe relicta ad ſtipendia ſub Hippocrate merenda exierunt. Hippocrates amice ſuſceptis hominibus, eadem nocte copiis aſſumtis per Læſtrigonium campum eas duxit: Egertiniſque in mari collocatis, reliquo exercitu in continente. Cum Egertini ſeparati eſſent, & fluctibus impediti, præmiſſis equitibus, Hippocrates, urbem eorum deſertam, ac præſidiis nudatam occupavit, præconemque miſit qui bellum ipſis indiceret, & Gelois atque Camarinæis ſignum dedit, ut audacter Egertinos ad unum omnes conciderent.

Daphnæus.

DAphnæus Syracuſiis & Italis adverſus Carthaginenſes prælium committentibus, dextrum cornu tenentibus Syracuſiis ſiniſtrum Italis, cum audiſſet magnum clamorem ferri à lævo, accurrit: conſpicatuſque laborantes, & penè victos Italos reverſus ad dextrum cornu,

cornu, lætum nuncium Syracuſiis attulit, Italoſque in ſiniſtro cornu victoriam adeptus prædicabat; egregiumque eſſe, ſi ab ipſis etiam præclarum aliquod facinus ederetur. Syracuſii ducem verá dicere arbitrati, exclamarunt, Omnibus viribus in hoſtes irruamus, alacriterque impetu facto, Barbaros in fugam verterunt.

Leptines.

LEptines Carthaginenſibus ad ulteriorem Pachyni ripam navigantibus, & in terram egredientibus, & prædam terra marique facientibus, ſub noctem inſidiis collocatis, clam equites aliquot præmiſſos juſſit eorum ſtationes incendere. Carthaginenſes igne conſpecto accurrentes, ut quæ in ſtatione habebant, exportata conſervarent, in equites inſidiantes incidunt: à quibus fuſi, fugatique, ad triremes uſque, magnum ſuorum numerum amiſerunt.

Leptines à Lacedæmone profectus, navem ad Tarentum ſubduxit. Expoſitis nautis, Tarentini nullam his quidem injuriam aut vim attulerunt, ob eam cauſſam, quod eſſent Lacedæmonii Leptinem vero inquirebant, ut eum comprehenderent. Ille abjectis ſuis veſtimentis, acceptis vaſis, & lignorum onere ſublato, conſcendit navim, funeque reſecto navigium deduxit, & nautis adnatantibus receptis, ad Dionyſium navigavit,

Annon.

ANnon cum Carthaginenſibus Siciliam præterlegebat. Dionyſius tyrannus naves adverſus eum non paucas numero miſit, quæ propemodum jam accedebant. Annon ſuis navibus vela detrahit, idem faciunt hoſtes. Annon ſuis mandat, ut celeriter explicent vela, & hoc pacto cunctantes & perturbatos effugit.

Amilcar.

AMilcar Carthaginenſis non ignorans Lybicorum in vino luxuriem: multa vini vaſa mandragora corrupit: iiſque depoſitis in ſuburbiis, cum illi accederent, in urbem rediit, quaſi vim adhibentibus reſiſtere cum ſuis copiis non poſſet. Illi gaudio elati, quod Carthaginenſes intra mœnia concluſiſſent inventis vaſis, largiſſime ſe vino ingurgitarunt, ſtatimque in ſomnum graviſſimum incidunt.

Amilcar cum Carthaginenſibus noctu ſolvens è Libia in Siciliam, ſcriptos obſignatoſq; libellos gubernatoribus tradidit: conſtituitque, ſi diſtraherentur in pelago, quo curſum dirigere & convenire deberent, ne per transfugas hoſtibus enuntiaretur, luminibus ab anteriore parte obductis & occultatis, ne hoſtes ex ſplendore de adventu conjecturam facere poſſent.

Amil-

Digitized by Google

Amilcar in Lybia urbem capere nitebatur, ad quam duæ viæ difficiles & arduæ ferebant. Eas Libyes impoſitis præſidiis cuſtodiebant. Amilcar transfugam ad eos miſit, qui diceret hoſtes alteram viam eſſe munituros aggere, ut ſit ad ingrediendum idonea: alteram obſepturos, ne ab hoſtibus per eam venientibus includantur. Hæc fieri hoſtes conſpicati, & fidelem transfugam exiſtimantes, ad eam viam quæ muniebatur, concurſum fecerunt, ut hoſtium conatum & opus impedirent. At ille noctu præparatis ad eam rem lignis averſam viam ponte conſtravit: per eumque copiis adductis, dum hoſtes alteram ſumma cura tuerentur, urbem cœpit.

Amilcar Agrigentum oppugnans, non procul à civitate caſtra metabatur. Egredientibus ex urbe copiis innumerabilibus, per exercitum obambulans, cum ſingulis loquebatur occulte, præcepto dato, ut ultro ſe in fugam verterent. Quibus fugientibus Agrigentini inter perſequendum longius ab urbe diſtrahebantur. Amilcar ante civitatem incenſa ſylva, reliquos in latentes inſidias coniecit. Qui perſequebantur, fumum ſurgere à mœnibus conſpicati, à ciuitate ignes ſurgere putabant: ſeſeque convertentes ad urbem, revertebantur, inſtantibus urgentibuſq; ijs, qui prius fugerant. Cum vero in eum locum ventum eſſet, ubi poſitæ erant inſidiæ, conſurgens Amilcar cum ſuis, partim eos in captivitatem redegit, partim morte affecit.

Amilcar juxta Cronium adverſus Dionyſij duces caſtra conſtituebat. Cum ij qui Cronium inhabitabant, Carthaginenſes urbe recipere vellent, neq; duces poteſtatem facerent, Amilcar hac re cognita, ſyluam omnem, quæ pro caſtris hoſtium erat ſane magna, captato adverſo hoſtibus vento, ſubjectis ignibus incendit. Fumus magna copia & turbine in vultus hoſtium viventi deferebatur. Interea temporis Amilcar clam ad mœnia tranſivit, eiq; portas aperuerunt ij, qui recipere eum cupiebāt, in urbemq; ducibus ignorantibus ingreſſus eſt.

Geſcon.

AMilcar Carthaginenſium excellentiſſimus, Libycarum copiarum ductor, multis bellis feliciter confectis, in inuidiam vocatus, & ab adverſarum partium factione in crimen affectatæ tyrannidis adductus, cum ipſe morte mulctabatur, tum ejus frater Geſcon in exiliū actus ſolum vertit. Eorum vero bona publicata inter ſe ciues partiebantur. His ita geſtis, Carthaginenſes alijs ducibus uſi, cum plerumq; turpiter ſuperarentur, & in extremū ſeruitutis periculū veniſſent, pœnitudine ducebantur ob Geſconis exſilium & necem Amilcaris. Sed Amilcarem

morte

morte affectum, non erat ab inferis excitare. Geſconem autem ab exſilio revocarunt, eique ſummam belli commiſerunt, eorumque inimicos ad ſupplicium tradiderunt, quocunque modo eos punire illi collibitum eſſet. Geſcon vinculis affectos juſſit in conſpectu populi in ventrem humi procumbere, atque ter incitato pede ſingulorum colla conculcavit, inquiens, ſe ſatis magnas pœnas fraternæ cædis ab iis repetiviſſe. His factis, inimicos dimiſit inquiens: Non malo malum ultus ſum, ſed bonum pro malo rependi. Quo factum eſt, ut cum ipſi inimici, tum horum etiam familiares, atque omnes Carthaginenſes perpetuo obedientiam Geſconi præſtiterint, tanquam viro militari ac duci, ſtatimque commutatio victoriarum in bellis conſecuta eſt, ſuperante in præliis Geſcone, propter ſubditorum erga ſe benevolentiam ac promtitudinem.

Timoleon.

TImoleon in Sicilia copias eduxit ad pugnam ineundam Carthaginenſibus in inſulam expoſitis, obviam factus eſt mulus portans apium. Milites omnes perhorruerunt quod apud ipſos defunctorum monumenta coronabâtur apio. Timoleon: Atqui, inquit, manifeſtiorem Dii nobis victoriam ſignificant. Nam eos qui Iſthmica certamina vicerunt, Corinthii ſertis ex apio factis coronant. His dictis, tum ipſe ſe apio redimivit, tum etiam duces ſuos coronavit. Ex quo accidit, ut reliqui milites ab ſe mutuo apium ſumentes, audaciores ad pugnam redderentur.

Timoleon oppugnabat Milarcum tyrannum, qui multos dolis circumvenerat, & neglecta juriſiurandi religione trucidaverat. Tyrannus ſimulabat ſe judicium apud Syracuſios ſubiturum, ſi Timoleon non accuſaret. Ille juravit ſe non accuſaturum. His intercedentibus conditionibus, Milarcus Syracuſas venit. Timoleon cum eum in concionem protraxiſſet, Nequaquam, inquit, eum accuſabo: ſic enim pactus ſum, verum interfici celerrime jubeo. Nam æquum eſt, qui multis verba dedit, eum aliquando ſimili ratione circumveniri.

Timoleon pro ſocietatis jure Syracuſiis auxilium ferens, in collem quendam altiſſimum & excelſum aſcendit. Cum vidiſſet quinquaginta millia Carthaginenſium explicata, locum verò procellis infeſtum, & ventum hoſtibus adverſum ferri, congregata concione: in hoc tempore, inquit, hoſtes capi neceſſe eſt. Etenim oraculum exſtare, eos qui in illo loco aciem collocaſſent, interituros: comprobati autem oraculum tempeſtate repentina. Græci magnis animis ſumtis, pauci complures fuderunt.

Ariſton.

Digitized by Google

Ariſton.

ARiſton una navi tres actuarias commeatum ferentes comitabatur. Oſtendebat ſe triremis hoſtilis. Cum prorſus omnia deficerent conductis in unum locum actuariis, propter eas navigabat, ut ſi hoſtium triremis in eos qui frumentum vehebant, impetum feciſſet, ab his qui navem obtinebant, innumeris telis premerentur. Sin in ipſas actuarias conarentur impreſſionem facere, ac vim adhibere, ipſe circumcirca navigans, ab lateribus hoſtilem triremem incommodo afficeret, eamque inter ſuam & onerarias concluderet.

Ariſton Corinthius gubernator, Athenienſibus & Syracuſanis navale prælium committentibus, & utriſque manentibus, miſit ad principes, juſſitque cibaria in mare transferre. Quæ cum eſſent allata, verſis navibus in terram receſſerunt: egreſſique, celeriter prandium ſumſerunt. Athenienſes exiſtimantes eos victos diſcedere, magnos animos ob victoriam gerentes, è navibus egrediuntur, obambulanteſque tum alia fecerunt, tum etiam omnia ad prandium inſtruxerunt. Adnavigarunt repentino Syracuſii. Tumultus erat inter Athenienſes, qui ſine prandio naves conſcendebant. Illi vero pranſi, minori negotio hoſtes profligarunt.

Thraſymedes.

THraſymedes Philomeli filiæ Piſiſtrati amore captus, eam in pompa ingredientem accurrens oſculabatur. Fratribus virginis ægre ferentibus, & non ferendam contumeliam exiſtimantibus. Piſiſtratus. Si inquit, amantes pœnis affecerimus, quid iis faciemus, qui nos odio proſequuntur?

Thraſymedes amore magis magiſque indies accreſcente, aſſumtis æqualibus ſuis ſociis, puellam in mari ſacrificium obeuntem obſervavit. Qui diſtrictis gladiis turbam diſiecerunt, inque navim impetum facientes, Æginam verſus diſceſſerunt. Hippias adultior Piſiſtrati filius, mare ab latrociniis repurgans, hanc etiam navem ob remorum celeritatem latronum eſſe exiſtimans, ſororem recuperavit: eoſque qui rapuerant, comprehenſos reduxit. Thraſymedes, aliique coram tyranno conſtituti, nullo modo ſupplices ſe præbuerunt, ſed admodum viriliter, ut pro libito ſe tractaret, hortabantur: dicentes, ex eo tempore ſe contemnere mortem, ac pro nihilo ducere cepiſſe, cum primum de raptu conſilium iniviſſent. Piſiſtratus admiratus in juvenibus animi celſitudinem, filiam ſuam Thraſymedi adoleſcenti in matrimonium collocavit. Hoc facto, benevolentiam & amicitiam eorum ſibi conciliavit, non

Digitized by Google

amplius tyrannum ſe gerens, ſed benignum patrem, ac popularem civem.

Megacles.

MEgacles Meſſenius, ejus Meſſenæ, quæ in Sicilia eſt, Agathocli Syracuſiorum tyranno rebus omnibus adverſabatur, multoſque Sicilienſes contra eum concitabat, iiſque qui eum de medio ſuſtuliſſent, ampliſſima munera promiſit. Agathocles irritatus, Meſſanam oppugnare parabat, miſſoque præcone Megaclem à civibus expoſcebat. Quem niſi accepiſſet, omnino ſe eos urbe per vim capta in ſervitutem redacturum, interminabatur. Megacles mortem non perhorruit, ſed ultro ſe ad tradendum tyranno obtulit, ſi legatus mitteretur. Decernentibus hæc Meſſeniis, accedens in caſtra Agathoclis: Ego vero, inquit, & legatus civitatis nomine venio, & moriturus. Sed ante de legatione cum amicis audias. Cum Agathocles amicos convocaſſet, in horum conſeſſu Megacles patriæ jura percenſens, ad extremum inquit: Si ad exſcindendas Syracuſas expeditionem Meſſenii ſuſcepiſſent, utrum pro Syracuſiis an pro Meſſeniis omnia faceres? Cum ad hanc interrogationem ſubrideret Agathocles, amici qui præſto erant, eum hortabantur, legato verba facienti parceret. Ille depoſito bello, Megaclem ſalvum & incolumem domum remiſit, amicitiamque cum Meſſeniis fecit.

Pammenes.

PAmmenes per Phocidem Thebas verſus exercitum ducebat. Hoſtes Philobœotum caſtellum occuparant, ad quod duæ viæ ducebant, quarum cum altera jam hoſtium præſidiis teneretur, Pammenes rectis ordinibus in profundum diductis, exercitumque ad proficiſcendum amplificatum ita inſtruxit in dextro latere, quaſi in eam partem ducturus. Illi relicta parte ſiniſtra, ad dextram deflectebant, ut profectionem impedirent. Ille ad ſiniſtram incitato curſu cum ſuis properabat, copiaſque ſine omni periculo traducebat.

Pammenes magnum equitum numerum in exercitu ducens, hoſtibus ſcutatorum multitudinem infinitam habentibus, paucos quos in ſuo exercitu habebat ſcutatos & levis armaturæ milites ea parte, ubi validiſſimus erat hoſtium exercitus, oppoſuit, iiſque præcepit, ut data opera ſe in fugam conjicerent, quo adverſariorum ſcutatos à reliqua acie diſtraheret. Quod poſtquam contigit, aſſumtis equitibus, ab altero latere obequitans, in eos impetum fecit, & undiquaque circumdatos ſuperavit, inſtantibus equitibus, iiſque qui fugere exiſtimabantur, ſe convertentibus.

Pam-

Digitized by Google

Pammenes ut Thebanis portum Sicyoniorum caperet, ipſe quidem in terra ſtatuit irruptionem facere, navem vero turbinatam plenam militibus armatis per mare miſit. Qui navigantes, ante portum appulerunt. Sub veſperam pauci inermes in terram egrediebantur, quaſi mercatores aliqui à navi ad coemendas merces, & forum venientes. Pammenes poſtquam navis in portum venit, veſpere magno cum tumultu civitatem aggrediebatur. Qui circa portum habitabant, concurrentes ad tumultum, auxilium ferre ſuis nitebantur. Armati è navi turbinata egredientes, nullo impediente, portum obtinuerunt.

Pammenes contrario modo tubarum lege uſus, hoſtes decepit, mandans ſuis militibus, ut cum receptui caneretur, impreſſionem facerent: cum vero ad pugnam vocarentur, diſcederent. His utriuſque magnam cladem hoſtibus inflixit.

Pammenes cum exigua manu à pluribus interceptus, transfugam in hoſtium caſtra miſit, qui cognita pugnæ teſſera, reverſus Pammeni nuntiavit. Ille per noctem hoſtes aggreſſus, magnum eorum numerum interfecit atque per medios dicta teſſera equitavit. Qui ad difficultatem maximam redigebantur, cum in tenebris ſuos per teſſeram cognoſcere non poſſent.

Heraclides.

DEmetrius Heraclide Athenis præſidii cauſſa relicto, ipſe in Lydia verſabatur, Duces Athenienſium occulto habito conſilio; Herculem, natione Carem, mercenariorum ducem perſuaſerunt, ut portas noctu patefaceret, & milites Atticos reciperet; qui Heraclidem interficerent. Hæc ad Illiſſimum tranſigebant, ubi luſtratio fieri conſuevit minoribus myſteriis, Hipparco & Mneſidamo ducibus juſiurandum dantibus & accipientibus. Hierocles fidelis Heraclidi, totam rem ſignificavit. Qui conſenſit ut eos reciperent, aperta quadam parte duntaxat portarum. Ac noctû receperunt quadringentos & viginti viros, quibus præerant Mneſidamus, Polycles, Calliſthenes, Theopompus, Satyrus, Vetorides, Stenocrates & Pythion, iis Heraclides duo millia militum armatos immiſit, qui omnes ingredientes trucidarunt.

Heraclides Tarentinus architecton Philippo Perſei patri promiſit, ſe ſolum Rhodiorum claſſem incenſurum. Atq; tum ficta arte progreſſus ex aula Philippi, ſigna injuriæ ferebat, & ad aram ſupplex confugit, & à populo miſericordiam flagitabat. Erant nonnulli Macedones, quibus hæc indigna viderentur. Ita conſcenſa cymba Rhodum devenit inquiens. Supplex venio ad vos, injuriis affectus, quoniam Philippû impedivi,

ne vobis bellum inferret. Ut autem fidem his, quæ dico adhibeatis, epiſtolam Philippi oſtendo, ſcriptam ad Cretas, qua bellum adverſus Rhodios ſuſcipere inſtituant. Rhodii credentes literis, Heraclidem recipiunt, eumque ſibi uſui fore contra Philippum arbitrantur. Ille noctu animadvertens ventum procelloſum navibus incumbere, navalia Rhodiorum incendit. Tredecim navalia perierunt, & quotquot triremes in iis fuerũt. Ille conjecto igne, mox ſcapham conſcendit, ac ſolvit: trajicienſque in Macedoniam, primum locum inter amicos Philippi Heraclides tenuit.

Agathoſtratus.

RHodii bellum gerentes cum rege Ptolomæo, apud Epheſum erant. Chremonides Ptolomæi navarchus ſolvit, ut navalem pugnam faceret. Agathoſtratus Rhodios eduxit ad Meliam navem, viſuſque ab adnavigantibus hoſtibus, retro naves reduxit. Brevi tempore interjecto, ad eundem portum reverſus eſt. Hoſtes arbitrati eos non audere prælium committere, clamore ſublato, in portum redierunt Agathocles reverſus, & claſſe condenſata, ab utroque latere hoſtibus adnavigavit, apud Veneris templum egredientibus: & ex inſperato irruptione facta, victoriam eſt conſecutus.

Lycus.

LYcus dux Lyſimachi, cum Ænetus Demetrii dux Epheſum cuſtodiret, multiſque piratis finitimorum terram infeſtaret, archipiratam Andronem pecuniis corrupit & Epheſum occupavit. Archipirata Lyci milites inermes, tunicis ac palliis amictos, vinctoſque quaſi captivos in urbem induxit: cumque arci appropinquaſſet, juſſit ut enſibus uterentur, quos ſub axilla ferebant abſconditos. Trucidatis janitoribus & cuſtodibus qui arcem tenebant, ſignum iis qui cum Lyco erant oſtenditur. Qui per vim ingreſſi, Ænetum cœperunt, & Epheſum obtinuerunt,irataſque perſoluta eis mercede, ex urbe confeſtim emiſerunt, perfidiam eorum in prioribus amicis non tutam eſſe rati.

Menecrates.

MEnecrates Salaminem in Cypro capere volens, bis muros aggreſſus eſt, totieſque militibus in naves fugientibus re infecta diſceſſit. Cum tertio oppugnationem inſtitueret, gubernatoribus ſignum dedit, ut ſolutas naves abducerent, & ſub ſuprapoſito promontorio occultarent. Milites adorti mœnia, rurſus ſe fugæ mandabant: cumque nullibi videre naves poſſent, nulla ſpe fugiendi relicta: reverſi ex deſperatione pugnam fecerunt: & hoſtibus devictis, Salamine potiti ſunt.

Digitized by Google

Athenodorus.

ATHenodorus ducum culpa ad Atarnam ſuperatus à Phocione, juravit milites atque duces eorum ſolitaria certamina ſubituros, donec eis vita ſupereſſet. Qui rurſus in eodem loco pugnam inierunt propter juſiurandum: eoque tempore licebat videre victores vinci, & victos vincere.

Diotimus.

DIotimus navigia commeatum vehentia cum decem triremibus deducens, deprehenſus apud Chium à Lacedæmoniis, qui viginti naves habebant, inſtantibus hoſtibus, quiete circum onerarias fugiens, & celeriores habens naves, nihil damni à perſequentibus paſſus eſt ſemperque puppibus in extremas impetu facto cum ſuis decem, ſubmerſit, eratque admirabilis pugna; qua à fugientibus perſequentes vincebantur.

Diotimus cum decem navibus obviam ibat Lacedæmoniis, totidem naves habentibus. Hi non audebant confligere peritiam Atticarum metuentes. Ille remigio demto, binas inter ſe conjunxit, uniuſque ſolum velis ſublatis, in pelagus ſolvebat. Lacedæmonii quinque velis apparentibus, quinque dumtaxat naves eſſe ſuſpicati, contemta paucitate adnavigabant. Diotimus ſolutis vinculis ſe convertit, & in adverſarios impetum cum decem navibus fecit: & uſus Attica ſcientia, ſex Lacedæmoniarum navium ſubmerſit: reliquas quatuor una cum hominibus cœpit.

Diotimus Athenienſis navarchus maritimam navigationem ſuſcepturus, clam convocatis trierarchis, dixit eis ſe iis navibus quæ optime navigarent aſſumtis ſoluturum. Hoc autem prædixit, ne reliqui trierarchi deſtituerentur, abundanteſque naves haberent.

Diotimus ſub noctem in hoſtilem terram navigãs, ab unaquaq; navi plurimis viris expoſitis, eos in inſidiis occultavit. Summo mane juxta eos qui in inſidiis latebant, naves movebat, mandans iis qui erant in cataſtromatis, ut ſe ad pugnam accingerent: remigibus vero, ut viciſſim nunc infimos, nunc medios, nunc ſummos remos agitarent, & quaſdam ſcaphas ad terram adducere conabatur. Hoſtes accurrentes, egredi prohibebant. Illo ſignum, de quo convenerat, tollente, milites ex inſidiis conſurgentes, multos hoſtium occiderunt, reliquos in fugam pepulerunt. Hoc pacto Diotimus ſine periculo milites expoſuit.

Tynnichus.

Digitized by Google

TYnnichus, cum Theudoſia Ponti civitas à vicinis tyrannis oppugnaretur, & ne caperetur, periculum eſſet, oppugnationes diſiecit, veniens ab Heraclea cum navi turbinata & una triremi. Nam aſſumtis tot militibus, quot quidem poterat, & tribus tubicinibus, ſcaphiſque ex uno ligno conſtantibus, quarum ſingulæ virum unum capere poſſent, per noctem adnavigans, cum ad civitatem appropinquaſſet, eximens ſcaphas, attribuit ſingulis buccinatorem unum: dato præcepto, ut mediocri intervallo à ſe mutuo diſtantes, poſtquam è triremi, navique turbinata ſignum dediſſet, excipientes ipſi, viciſſim ſignum canerent intervallis temporum, ne unius tubæ dumtaxat ſonus audiretur, ſed plurium. Illi cecinerunt, tubarumque fremitu univerſum urbi circumdatum aërem impleverunt. Qui oppugnabant, majorem aliquam claſſem adnavigare arbitrati, nullo ordine relictis excubiis, ſe fugæ tradiderunt, Tynnichus autem adductis navibus, urbem oppugnatione liberavit.

Clitarchus.

CLitarchus adventantibus hoſtibus, ne intra muros incluſis oppugnaretur, ex oppido copias eduxit, imperans, ut obfirmatis portis claves ſupra mœnia conjicerent. Quas etiam militibus oſtendit, qui cum intelligerent nullam ſibi ſpem in urbem fugiendi ſupereſſe, fortiter pugnantes, cum victoria diſceſſerunt.

Tymarchus.

TImarchus Aetolus expoſitis militibus in Aſiæ locum multitudine hominum abundantem, ne milites multitudinem hoſtium metuentes fugam capeſſerent, naves incendit. Illi omni ſpe fugæ interciſa, ſtrenue prælium facientes, victoria potiti ſunt.

Eudocimus.

EUdocimus videns milites inter ſe tumultum movere, cum ſedare diſcordiam nullo modo poſſet, jamque etiam armis ſe mutuo peterent, currentibus nuntiis mandavit, ut proclamarent hoſtes adventare, ac vallum diſcerpere velle. Qui metu hoſtium abſtracti, ſeditionem reliquerunt: inq; ſuum locum quiſq; recurrens, vallum tuebantur.

Nauſiſtratus.

NAuſiſtratus Rhodiorum navarchus, numerum & armaturam, militibus imperavit. Qui cum ſplendidiſſimis armis induti progrederentur, in naves eos deduxit: omnibuſque impoſitis, juſſit arma ſingulos ſuo loco deponere: certoſque homines præfecit, qui ne qua arma efferrentur, caverent.

Theognis.

Theo-

THeognis Athenienſium dux, videns milites de ducibus & ordinibus diſceptare, noctu quoſdam equites ac duces miſit præcipiens ut quaſi hoſtes in alio quodam loco ſe oſtenderent, in quo maximè conſpici ab exercitu poſſint. Quibus apparentibus, Theognis cum tumultu ac perturbatione milites ipſos, quaſi jam hoſtes in conſpectum veniſſent, juſta loca capere juſſit. Illi metu hoſtium adducti, contentione depoſita, priſtinos ordines conſtituerunt. Qui cum ordines ſtruxiſſent, Theognis hoſtes amicos & ſocios eſſe fatebatur. Vos autem, inquit, in poſterum ordinibus abſque ſeditione factis, eam ſtationem tenete, quam vobis ipſi dediſtis.

Theognis exploratores in caſtris eſſe ſuſpicatus, extra vallum præſidio conſtituto, mandavit ut quilibet in ſuis armis permanerent: cumque diviſi ac diſtributi eſſent, facilè exploratores deprehendit.

Diocles.

DIocles Athenienſium dux in hoſtili ſolo militibus nullo ordine diſperſis, arma ferre nolentibus teſſeram datam ſæpè commutavit. Milites arbitrati non longè hoſtes abeſſe, receptis armis, inſtructa acie profectionem faciebant.

Cilius Arcas Lacedæmone degens, cognito quod Spartiatæ de muniendo Iſthmo conſilium agitarent, Athenienſes autem extra Peloponneſum egrederentur, prædixit: Niſi Athenienſes, cæteriq; Græci rem feliciter adverſus Perſas geſſerint, multos aditus in Peloponneſum habebunt Barbari. Hoc ſermone perſuaſi Lacones, Iſthmo longum valè dixerunt, ſeque omnibus Græcis belli ſocios adjunxerunt.

Cypſellus.

CYpſellus cum clariſſimos ex Bachiadum familia Delphos miſiſſet, qui de communi ſalute Corinthiorum oraculum conſulerent, interdixit eis, ne Corinthum ingrederentur: atque in poſterum nobiliſſimis ejectis, ſecurè tyrannidem obtinuit.

Teleſinicus.

TEleſinicus Corinthius in portu Syracuſiorum adverſus Athenienſes navali prælio confligebat. Cum ad multum diem obita pugna defatigarentur, celocem in urbem Syracuſiorum miſit, ac cibaria in portum deportari juſſit. Quæ cum inſtructa videret, ſublato ſigno, dum anceps adhuc prælium eſſet: in portum ſe recepit. Athenienſes etiam ipſi in terram diſcedentes prandium faciebant, alius alio diſperſi. Ille militibus præparato victu refectis, ſolvens continuò cum ſagittariis & jaculatoribus in cataſtromatis repen- ne ſuperveniens, Athenienſib. ſine ordine

Digitized by Google

ordine diſcurrentibus, & cum tumultu egreſſis, in obverſas triremium proras impetu facto victor diſceſſit.

Teleſinicus cum iiſdem ſignis hoſtes prandium ſumerent, & reliqua ſimiliter facerent, mandavit iis qui optime navigantes triremes habebant, ut ipſi ante lucem ſumto cibo egreſſi quieſcerent. Cum tempus inſtaret prandii, conſueto more ſignum dedit. Qui igitur in reliquis erant navigiis, prandium faciebant. Reliqui Syracuſii progreſſi conſcenſis navibus in hoſtes impetum dabant, multaſque triremes eorum perdiderunt, dum ipſi in capiendo cibo occuparentur.

Pompiſcus.

Pompiſcus Arcas in more habebat, ut quotieſcunque caſtra poneret ſemper vias eas, quæ ad caſtra ducerent, partim ſuffoderet, partim vallo munitas obrueret. Ipſe vero novas alias parabat, ut exploratores, aut qui nocte aggredi exercitum vellent, per vias priſtinas profecti, in foſſas inciderent, novarumque peritiam non haberent.

Pompiſcus, hoſtibus ex propinquo ſigna & promulgationes ipſius obſervantibus in occulto præcepit militibus, ut manifeſto data præcepta & promulgationes, ſemper in contrarium verterent.

Pompiſcus urbem cingens caſtris, in maximam regionis partem hoſtes exire prohibuit. In unum vero locum continenter venire permiſit, iiſque qui ad agendam prædam mitterentur præcepit, ut ab eo ſolo loco abſtinerent. Qui in urbe erant, ſine metu eo commeabant. Ille cum multos venire ex ſpeculatoribus cognoviſſet, facto in eos impetu, magnum numerum ſubegit.

Pompiſcus cum oppidum quoddam oppugnatione capere non poſſet, transfugam ſubornat, qui nuntiaret: Arcades ipſum accerſere, & ob eam cauſſam animi pendere, quemadmodum oppugnationem relinqueret. Illi ſummo gaudio affecti, cum non multo poſt exercitum diſcedere viderent, transfugam vera dixiſſe arbitrati, effuſi ex urbe, multa in caſtris diripiebant. Pompiſcus reverſus, & deprehenſos aggreſſus, tum ipſos ſuperavit, tum etiam oppidum.

Pompiſcus quo citius exploratores hoſtium caperentur, paucas vias habebat, ad quas in excelſo loco caſtra ponebat: iiſque qui prædatum exirent, præcipiebat: ut ſecus viam ingrederentur. Exploratores has vias quaſi perſpicuas caventes, perque obliquas ſubire conantes, celeriter capiebantur.

Pompiſcus exploratum miſit viros ſibi invicem ignotos, ne conſpirationem facerent, & res falſas referrent: iiſque interdixit, ne cum aliquo in ca-

Digitized by Google

In caſtris ſermones miſcerent, ne quo eis invidentes, hoſtibus futurum illorum adventum ſignificarent.

Nicon.

NIcon Samius gubernator, cum hoſtium naves in propinquo navigarent, quo commodius illis ignorantibus præteriret eodem modo ſuam unxit, quemadmodum hoſtiles triremes unctas eſſe intelligebat: fortiſſimiſque & corporis robore validiſſimis viris remos committens, proras ipſas hoſtilium navium præterlegebat, & tanquam amicus nautis appropinquans, per ultimas naves evaſit, obſtupeſcentibus ac mirantibus id factum hoſtibus. Et tum demum eum hoſtem eſſe cognitum eſt, cum eum capere jam non amplius poſſent.

Nearchus.

NEarchus Cretenſis Telmeſſum in ſuam poteſtatem redegit, cum Antipatridas eam antea tenuiſſet. Navigavit in portum Nearchus. Cum igitur Antipatridas pro veteri amicitia ad eum ab arce deſcenderet, & eum qua de cauſſa veniſſet, interrogaret, Cras, inquit, ſe mulieres quaſdam & vinctos ſervos apud eum velle deponere. Conceſſit Antipatridas. Servi vincti vaſa mulierum muſicarum portabant. In tibiarum arculis exigui quidam inerant enſes: in ciſtis vero pila. Cum in arcem ventum eſſet, ii qui mulieres ac pueros ducebant, ſtrictis gladiis arcem occupant, & Telmiſſum Nearchus obtinuit.

Dorotheus.

DOrotheus Leucadius inter navale prælium in portum quendam confugit, hoſtibus non longe inſequentibus: & præterlegens finem portus extremum, navem convertit. Prior hoſtium triremis perſequens Dorotheum, impetu delata in portum tendebat. In quam Dorotheus irruptione facta, eam ſubmerſit. Altera navis videns priorem ſubmergi, ſtatim fugam capeſſebat.

Soſiſtratus.

SOſiſtratus populum Syracuſanum perſuaſit, ut eos, quibus cum Agathocle neceſſitudo aliqua intercederet, quique ad tyrannidem aſſequendam ſuam operam ei præſtitiſſent, communi decreto cum omni familia in exſilium mitterent. Qui cum extra civitatem veniſſent, mille viri comitantes eos partim armati, partim equites, alios comprehenſos interfecerunt: alios qui effugerant, Soſiſtratus facta promulgatione occidere conceſſit. Ipſe vero exſulum bonis potitus, conductis militibus Græcis ac Barbaris, iiſque qui in lithotomiis vincti tenebantur ſolutis, ſtipatus his ac ſatellitibus uſus, imperium in Syracuſios tenuit.

Digitized by Google

Diognetus.

DIognetus Athenienſis civitatem quandam capere volens, clam ſub noctem expoſitis militibus,inſidiiſque collocatis,interdiu palàm ipſe naves adpulit. Cives undique proruentes, ex urbe ad naves decurrebant. Qui in inſidiis latebant, in urbem impetum faciunt, eamque ſine labore occupant.

Diognetus adnavigans, & appellens, expoſitis his qui in navibus erant,eos qui ad defendendum excurrerant,domuit.

Archebius.

ARchebius Heracleotes,hoſtibus continenter abeuntibus,piſcatoria navigia contraxit,eaque per carinas vinculis inſertis immobilia fecit, atque ipſe cum aliquibus hoſtium adventum in inſidiis exſpectabat. Tubicen qui in arbore ſpeculandi cauſſa ſtabat, conſpicatus hoſtes adnavigare cum navi longa,& duabus triconteris,& egreſſos partim prædam agere,partim navigiorum vincula ſolvere, ſignum tuba dedit Archebius iis,quos in inſidiis poſuerat excitatis, hoſtes perdidit, triconteros autem & navem longam in portum civitatis adduxit.

Ariſtocrates.

ARiſtocrates Athenienſis Laconica navi ſumta, cum ea in urbem quandam ſocietate Lacedæmoniis devinctam navigavit, habens in navi plurimos viros clandeſtinis enſibus armatos. Qui portui præerant navem quaſi ſociam & amicam receperunt. Illi autem egreſſi, ex improviſo deambulantes adorti,decem ex eis trucidarunt, & viginti quinque captivos abduxerunt,quos Ariſtocles multis pecuniis redemit.

Ariſtomachus.

ARiſtomachus triremibus Cardianorum captis,impoſuit remiges, ſuarumque navium inſignibus eas ornavit, cum concentu ſuas naves ſub multam veſperam appellans. Cardiani ad naves effundebantur ex urbe,quaſi ſuas & victrices.Ariſtomachi è navibus egreſſi, multos Cardianorum occiderunt.

Charimenes.

CHarimenes Mileſius cum in Phaſelidem confugiſſet, ſupervenientibus ei longis navibus Periclis Lycii, habitu alio ſumto, pedes per regionem Periclis evaſit.

Calliades.

CAlliades gubernator interceptus à nave celeriore, gubernaculum frequenter inhibuit,à quacunq; parte eſſet incurſura,ut perſequens alliſis ad gubernaculum remis impreſſionem facere nō poſſet,quæ ferè primis remis ſeſſilibus fieri conſuevit.

Memnon.

Digitized by Google

Memnon.

MEmnon inſidias Leuconi Boſphorii tyranno ponens,cum explorare vellet quanta hoſtium eſſet magnitudo, & incolentium in ea terra multitudo,Archibiadem Byzantium in triremi legatum ad Leuconem miſit,ut de amicitia & hoſpitio cum eo loqueretur. Miſit autem unà cum illo citharœdum Olynthium,nomine Ariſtonicum, propter artem celeberrimum, & in primis eo tempore apud Græcos: ut in tranſitu: ſi appellerent, ſpecimen edente citharœdo, incoliſque in theatra ſummo ſtudio confluentibus multitudo hominum nota legato fieret.

Memnon hoſtibus munitiſſima loca tenentibus, neque ad pugnam deſcendentibus, longius à munitis caſtris diſcedens, & dimidiam tantũ militum partem in aciem inſtruens, ut alii ſeditionem adverſus eum concitaſſe viderentur, transfugam ad hoſtes miſit, juſſitque dicere, Seditionem inter eos eſſe coortam, atque inteſtinum bellum movere, ob eamque cauſſam longius receſſiſſe, metuentes ne ipſi deſuper impetum facerent.Itaque ad faciendam pugnam armis ſe cingebant. Qui erant in urbe, cum transfugæ verbis rem conſentaneam viderent, à munitionibus adverſus eos deſcendunt. Memnonii hoſtes in æquali,planoq; campo conſpicati, non contra ſe mutuo,ſed unà & conjuncti adverſus ipſos arma ferentes,omnes ad unum ſubegerunt.

Ariſtonymus.

ARiſtonymum in Methymna Chares oppugnabat: Miſit ad eum Memnon legationem,petens ne quid per vim Ariſtonymo faciat. Etenim eſſe ſibi patrium amicum & hoſpitem, & ſequenti nocte ſe cum omnibus militibus ibi affuturum. Chares legatis hæc referentitibus contemſit.quod fieri non poſſe.exiſtimaret, ut exercitus tanto numero atque onere ſequenti nocte in eum locum pervenire poſſet. Memnon quinque confectis itinere ſtadiis,milites ad mille & ducentos in naves impoſuit:iiſque præceptum dedit,ut cum egreſſi ad arcem veniſſent, ſublato igne ſignificationem facerent, & hoſtes aggrederentur. His factis,adortio in tenebris præter ſpem & exſpectationem accidit.Ignis vero ſublatus,in fugamCharetem vertit,quaſi Memnon cum univerſis copiis arcem occupaſſet.

Memnon quinque millia militum ducens, cum quadraginta ſtadiis abeſſet à Magneſia, caſtra muro erecto cinxit. Parmenion & Attalus erant in Magneſia cum decem millibus. Munitis caſtris Memnon eduxit eos inſtructos ad pugnam ad decem ſtadia.Hoſtibus excurſionem facienti-

cientibus, Memnon receptui ſigno dato, intra muros conceſſit. Similiter etiam hoſtes diſceſſerunt. Rurſus Memnon progreſſus, cum hoſtes aciem inſtruere cerneret, diſceſſit, atque etiam hoſtes, idque ſæpius eodem die. Poſtremo cum exutis armis in faciendo prandio diſtinerentur, iterum apparuit. Qui cum nondum abſolviſſent prandium, aliis inermibus, aliis jam arma ſumentibus, omnibuſq; perturbatis, cum diſſipatam phalangem conſpicaretur, inſtructis ordinibus multos ex eis interfecit, multoſque vivos cepit, ita ut reliqui in urbem confugere cogerentur.

Memnon Cyzicenos aggrediens, cauſiam Macedonicam capiti impoſuit, tum ipſe, tum qui eum ſequebantur. Duces Cyziceni eos accedentes conſpicati è mœnibus, arbitrati Chalcum Macedonem amicum & ſocium auxilio venire, portis apertis eos exſpectabant. Quem cum propius accedentem cognoviſſent, portas clauſerunt. At Memnon agris vaſtatis revertebatur.

Philomedus.

PHilomedus Phocenſibus, qui à Thebanis ac Theſſalis bello petebantur, promittens ſe bellum feliciter confecturum, cum dux eſſet creatus, belli prætextu mercenarios collegit, affatimque ſacris pecuniis ad eam rem abuſus, ductum belli in tyrannidem convertit.

Democles.

DEmocles legationem obiens, cum à reliquis legatis accuſaretur, magnis Dionyſii rebus obſtitiſſe, iraſcente tyranno: Mihi cum his, inquit, controverſia fuit, quod poſt cœnam Steſichori & Pindari Pæanes canerent: ego verò eos quos tu compoſuiſti, atque ſimul ejus carmina cecinit. Dionyſius lætitia affectus, non amplius ob crimina in eum collata iraſcebatur.

Panætius.

PAnætius, cum Leontini bellum adverſus Megarenſes gererent de finibus agrorum, dux belli creatus, primum egenos & pedites adverſus mercatores atque equites irritavit, quod illi longe deterrima conditione in pugnis uterentur, hi verò commodiſſima. Deinde pro portis armorum numerum atque delectum habere inſtituit. Equos aurigis traditos pabulatum ducere juſſit. Sexcentos vero ſcutatos habens idoneos, & expeditos, ad eruptionem horum principi numerationem armorum permiſit. Ipſe verò ſub arbores capturus umbram conceſſit, aurigiſque perſuaſit, ut impetum in dominos facerent. Illi conſcenſis equis incurſionem in eos fecerunt, atque armis, quorum numerus habebatur, direptis, nudos & inermes trucidaverunt, atque ſcutati in eam

cædem

cædem conſenſerunt, citatoque curſu urbem occupaverunt, & Panætium tyrannum conſtituerunt.

CONTENTA
IN SEXTO LIBRO
POLYÆNI STRATAGEMATUM.

Iaſon	7	*Alexand. Phrurar.*	1	*Platæenſes*	3	*Mentor*	1
Alexand. Pherenſ.	2	*Ariſtides Eleates*	1	*Athenienſes*	1	*Anaxagoras*	1
Athenocles	1	*Alexander Lyſim.*	1	*Ægeſtenſes*	1	*Pindarus*	1
Philopœmen	3	*Amphictyones*	1	*Locri*	1	*Theron*	1
Aratus	1	*Caunita*	1	*Corinthii*	1	*Siſyphus*	1
Pyrrhus	2	*Campani*	1	*Lampſaceni*	1	*Agnon*	1
Apollodorus	2	*Carthaginenſes*	4	*Chalcedonii*	1	*Amphiretus*	1
Ægyptus	1	*Ampraciota*	1	*Alexander Theſſ.*	1		
Leucon	4	*Phocenſes*	2	*Thraſybulus*	1		

Proemium.

ETiam hunc Sextum librum Stratagematum vobis dedico, ſanctiſſimi reges Antonine & Vere: ſummis votis exoptans veſtra quoq;, qui victores omnib⁹ in bellis extitiſtis, multa, pulcraq; ſtratagemata conſcribere. Quanto n. potentia, fortunaq; veterib⁹ ducib⁹ eſtis ſuperiores, tanto magis omnibus præſtatis experientia & arte, qua multa jam bella contra barbaros confeciſtis, bona ſalubriaque conſilia una cum patre capientes Maruſiis victis, captiſque iis qui ceciderunt, agite in bello contra Perſas & Parthos ſuſcepto, deorum auxilio veſtram oſtendite fortunam quod & rectè de bellis inire conſilia, & ipſi manu vincere hoſtes poſſitis. Ego verò etiam hæc, ut memoratu digna, ſuo tempore longioribus verbis perſcribere conabor. Nunc ea quæ non noſtram continent induſtriam, ſed veterum memoria geſtorum veritatem, prædictis adjungam.

Iaſon.

IAſon cum in animo haberet, urbem quandam Theſſalicam aggredi, juſſit prorſus ignaros oppugnationis ad habendum delectum, accipiendumque ſalarium armatos convenire. Qui cum omnes eſſent armati corporibus, armiſque valentes, ſedentibus nuntii citato curſu ſuperve-

perveniunt & hoſtes in agros impreſſionem feciſſe nuntiant. tantoque ſpatio abeſſe, quanto diſtaret civitas, quàm oppugnare inſtituerat. Milites ad pugnam parati, rogare, nē moram rebus injiciat, ſed quàm primū ſe adverſus hoſtes ducat. Jaſon ad urbem copiis adductis & irruptione facta, præter omnium exſpectationem ea potitus eſt nemine præſciente, neque ex victoribus neque ex victis.

Jaſon Theſſalus cum ſtipendium ab eo milites flagitarent, neque eſſet ſolvendo, cucurrit ad matrem intro quaſi perſequentibus militibus: quorum duo treſvè veluti perſequentes eum ſimul irruebant. Mater, quæ multis pecuniis abundat, mercedem pro eo diſſolvit.

Jaſon cum bellum dextrè confeciſſet, dixit ad matrem, Dioſcuros manifeſtiſſimum ſibi auxilium præſtitiſſe, & ob eam cauſſam voviſſe ſe poſt victoriam deos hoſpitio recepturum. Vocaſſe autem ad convivium duces exercitus, & manipularios, atque tribunos militum, omneſq; qui aliquam dignitatem gererent. Illa fidem habens ejus verbis, quicquid habebat ornatus, poculorum, craterum, menſarum ex argento & auro, omnia miſit. Qui magnam pecuniam aſſecutus, ſalarium mercenariis perſolvit.

Jaſon capta urbe pecuniis affluente multa ſplendidaque ſpolia conſecutus, miſit ad matrem, omnes famulas mittere jubens, quotquot variæ, magnificæque veſtis experientiam & artem haberent, quæ ipſi pulcerrima quæque deligerent. Illa famulas omnes quotquot habuit, ad veſtes eligendas miſit. Jaſon iis comprehenſis, mercedem pro redimendis ipſis à matre poſtulavit.

Jaſon ad matrem, in loco eo ubi famulæ textoriam artem exercere conſueverant, commorantem, ingreſſus cum uno ex fratribus, quaſi in conſilium eam de rebus imperii neceſſariis adhibiturus, eas removere juſſit, Satellitibus imperatum erat, ut omnes eas abducerent. Ipſe poſt longum colloquium egreſſus, ac ſubridens, matri præcepit, ut pro famulis argentum ſibi mitteret.

Jaſon fratrem habuit Merionem, maximis opibus præditum, ſed tenacem, nihilque ipſi largientem. Qui puero ſibi procreato, ad imponendum ei nomen principibus Theſſalorum convocatis, advocabat fratrem, ut primas in eo negotio partes ipſe ſuſciperet. Merione in his rebus occupato, Jaſon venationem præ ſe ferens, ad Pagaſas uſque egreſſus eſt: ubi Meriones ſedem ac familiam habebat, milites haſtigeros circumdedit, vimque diſpenſatoribus adhibuit: & abreptis viginti argenti talentis, ſummo ſtudio ad cœnam rediit, ac fratri litationum principatum conceſ-

conceſſit, eique poteſtatem nomen puero indendi dedit. Meriones cum domum vaſtatam eſſe à nuntiis accepiſſet, nomen impoſuit infanti Porthaon, quod eſt vaſtator.

Jaſon fratrem Polydorum ad civitatem jam accipiendam adduxit, ut ſpolia divenderet: cumque tempus eſſet balnei, fratrem monebat, ut vehementer ſibi corpus fricaret & exerceret. Qui cum ritè & aptè fricare conaretur, Jaſon ſimulans annulum, quem frater digito geſtabat, ſibi moleſtum eſſe, eum inter fricandum juſſit deponere. Polydorus abſtractum è manu, viro cuidam fido ex iis qui fortè aderant, conſervandū dedit. Huic autem injunctum erat, ut feſtinanter ad uxorem Polydori curreret: datoque annulo, decem auri talenta ab ea poſtularet. illa mariti annulo fidem habens, confeſtim aurum dedit, cumque is, qui annulum à Polydoro acceperat, rediiſſet, tum demum Jaſon fricari deſiit.

Alexander Pherenſis.

ALexander Panormum oppugnante Leoſthene, adverſus omnes naves Atticas manifeſto prælio non audens contendere, ſub noctem ad milites qui erant Acantii, miſit, ut ſi quæ naves ſtationem vigiliamque relinquerent, præter ignem prius ſublatum tollerent, alium iis qui Magneſiæ commorabantur, atque illi rurſus iis qui Pagaſis. Leoſthenes tres triremes dimiſit, unam verſus Samum, alteram ad Thaſum, tertiam ad Helleſpontum. Qui oppugnabantur, igne ſignum dabant. Alexander appellens de improviſo, impetu facto navali pugna Athenienſes ſuperavit.

Alexander poſt commiſſam in Peparetho navalem pugnam, in ſpem adductus, ſe Athenienſes capere poſſe, ſine cuſtodia, vacuoſq; cura poſt victoriam agentes mandavit iis qui in navibus erant, ut celeriter in Piræum ad Digma naves appellerent, èque menſis pecunias diriperent. Quibus adnavigantibus Athenienſes amicas naves eſſe rati, nullam earum rationem ducebant. Illi egreſſi claſſicum cecinerunt, diſtrictiſque gladiis in menſas impreſſionem fecerunt. Athenienſes ſummo ſtudio in urbem currebant, nuntiaturi ducibus Piræi occupationem. Interim illi pecuniis ablatis diſceſſerunt.

Athenocles.

ATthenocles oppugnatus, adverſus arietes ac terebra, trabes plumbeas comparavit, eaſque tranſverſas in propugnaculis oppoſuit. Quibus irruentes hoſtiū machinæ cōfringebantur. At illi tormentum aliud adducere machinabantur, quod extremitate trabis concuſſa,

Digitized by Google

eam per vim de propugnaculis rectam dejiceret, ita ut neminem in terra conſiſtentem læderet. Rurſus hoſtes teſtudinibus admotis quaſſabant mœnia. Illi è mœnibus liquefactum plumbum æreis vaſis deſuper effundebant, quo teſtudo diſſoluta eſt. Hoſtes cum teſtudine de turribus adductis acetum infundebant, plumbumque & quæcunque alia candentia de muris demitterentur, reſtinguebāt, (etenim ad exſtinguendum ignem aptiſſimum eſſe acetum videtur. Optimum vero impedimentum ignis, inunctum acetum. Minimè enim ignis in eo poteſt hærere) & ſpongia aqua plena appenſa. Quidam vero adverſus defuſum plumbum, inque Machinas injectum, pulverem ac lutum permixtè adduxerunt.

Philopœmen.

PHilopœmen non exiſtimabat decere fortem ducem, phalangem præcedere: ſed nunc apud primos, nunc apud poſtremos, aliquando etiam per medios obequitans, & omnes inſpiciens, ſemper ubi quid peccatum, aut non ritè adminiſtratum eſſet, corrigebatur.

Philopœmen à Lacedæmoniis fugatus, & propemodum deprehenſus, cum Eurotam fluvium trajeciſſet, equitibus mandavit, ut equis frena detraherent, & ex aqua potum haurire ſinerent. Cum vicinus locus aſper eſſet multaque ſylva abundaret, Lacedæmonii magnam fiduciam conſpicati, equos effrenantium ac potum ducentium, ſuſpicabantur in nemore magnas aliquas copias ſociorum Philopœmenis latere: neque tranſmittere fluvium audentes, revertebantur.

Philopœmen inſtruxit Achivos, ut pro ſcuto & haſta, clypeum, ſariſſamque caperent, galeiſque & loricis atque tibialibus ſeſe munirent, ſtabilemque & pedeſtrem pugnam exercerent, pro curſu & ſcutatorum jaculatione, omneſque delitias & operoſitates veſtium, cœnarumque de medio removerent, & ſolis iis quæ neceſſitas poſtularet ad uſum militarem, contenti viverent. His præceptis Philopœmen in pleriſque conflictibus ſtrenuos atque præſtantes milites habuit.

Aratus.

ARatus Acrocorinthum cepit præſidiis munitam, quæ Antigonus impoſuerat, eiſque Perſeum philoſophum & Archelaum ducem præfecerat. Ejuſmodi autem uſus eſt ſtratagemate. Erant Corinthi quatuor fratres natione Syri, quorum unus erat Diocles, ex eorum numero qui Acrocorinthum tuebantur. Tres reliqui regium aurum furati, Sicyonem ad Aeſiam numularium pervenerunt, quo etiam Aratus in faciendis numis plurimum utebatur. Apud hunc aurum commutabant.

Unus

Unus eorum ſæpenumerò frequentans numularii domum, ejuſque conviviorum particeps, cum forte ſermo incidiſſet de præſidio Acrocorinthii, fatebatur ſe in præcipitiis ſciſſuram animadvertiſſe transverſam & concavam, qua ad mœnia ſit aſcenſus. Numularius hæc Arato nuntiat, qui ſummo ſtudio Erginum in amicitiam pertrahens, pactus eſt ſe talenta ſeptem ei daturum, ſi Acrocorinthum obtinuiſſet. Erginus recipit, ſe cum fratribus hoc effecturum. Omnibus rebus ad oppugnationem paratis, Aratus reliquum exercitum in armis excubias agere jubet: ipſe quadringentis electiſſimis aſſumtis, ſub noctem venit ad mœnia: ſcaliſque ad foſſas appoſitis, eas ſuperavit. Cum ii qui intus erant, rem intellexiſſent, nocturnum prælium eſt coortum duriſſimum, luna nunc lumen pugnantibus ſuppeditante, nunc in nubibus demerſa, atque in tenebris formidoloſiſſimam pugnam committentes, ad extremum Arati copiæ victoriam aſſecutæ ſunt, & ſub ortum ſibi portis apertis reliquas copias receperunt. Aratus Archelaum quidem captum dimiſit. Theophraſtum autem diſcedere nolentem interfecit. Perſeus Philoſophus arce capta, in Cenchræas fuga delatus, ad Antigonum abiit.

Pyrrhus.

PYrrhus à Romanis prælio ſuperatus, amiſſis elephantis, ad Antigonum petendi auxilii cauſſa legationem miſit: cumq; non impetraſſet, pcepit legatis, ut omnib. contraria nuntiarent, Antigonum ſecũ magnis copiis auxilio venturũ promiſiſſe. Itaq; Tarentini omneſq; Siculi & Itali, qui deſerere Pyrrhum volebant, remanſerunt ſpe Antigoni ſocietatis. Pyrrhus in Peloponneſum expeditione ſuſcepta, Spartiatis omnibus per Arcadiam legatos de pace mittentibus perhumaniter eos recepit, ſuoſque filios ad Spartiatas miſſurum pollicebatur, ut Lycurgeis diſciplinis imbuerentur. Hæc legatis Spartam renuntiantibus, Pyrrhus cum exercitu infeſto acceſſit. Incuſantibus Spartanis cum alia quam prædixerat, facere, ridens ait: Neque enim vos conſueviſtis prædicere, ſi cui bellum vultis inferre. Itaque ne male vos habeat, ſi contra Lacones uſus ſum Laconico Stratagemate.

Pyrrhus ante bellum hoſtes in ſuam ſententiam adducere conabatur metu, cupiditate, voluptate, miſericordia, conditionibus juſtis, legitimis, utilibus, & quas præſtare facilè poſſent.

Apollodorus.

APollodorus Caſſandri filius de affectata tyrannide in judicium vocatus, pulla veſte amictus progreditur, uxoremque & filias habitu ſimili indutas produxit ſupplices, ad eamque pœnam, quam ſtatu-

iſſent, ſe judicibus tradidit. qui re intellecta, cum crimine ſuffragiis ſuis liberaverunt. Dimiſſus Apollodorus, non ita multo poſt tyrannidem occupavit, in primiſque judices qui eum abſolverant, crudeliſſimis ſuppliciis affecit, ſalutem ſuæ induſtriæ acceptam referens, non illorum humanitati.

Apollodorus rempubl. gerens apud Caſſandrenſes, omnia dicta, factaque ſic gubernavit, ut ex iis infeſtiſſimus tyrannis haberetur. Nam & contra Lacharem tyrannum decretum ſcripſit, ut ei terra Caſſandrenſium interdiceretur. Etenim eum cum Antiocho rege amicitiam, ſocietatemque facere, eique Rempublicam prodere. Etiam Theodoto referenti, ut præſidium corporis ipſi daretur, reſtitit: Eurydicemque, quæ libertatem Caſſandrenſibus reſtituerat, adjuvit, eamque Eurydicen appellavit: & milites arcem relinquentes, civitate donavit, forteſque in Pallena dedit, ut ibi permanerent, vindiceſque libertatis ſe præberent. In conviviis, præ cæteris omnibus rem gravem ac pernicioſam eſſe tyrannidem prædicabat. His plebem decipiens, cum maximè omnium popularis haberetur, ſervos atque operas concitavit, & correptum adoleſcentem Callimelem mactavit, eumque coquo Leontomeni coquendum dedit: is viſcera hominis cocta conjuratoribus epulanda appoſuit. Quibus veſcentibus, & ſanguinem vino permiſcendo atrum efficientibus, corpus eis oſtendit, ſceleris communione fidem conjurationis firmans. & his uſus ſociis, tyrannidem occupavit, tyrannuſque truculentiſſimus evaſit, & crudeliſſimus omnium, quotquot unquam vel apud Græcos, vel apud Barbaros tyrannidem exercuerant.

Ægyptus.

AEgyptus à Mauſolo ablegatus Miletum, ut eos, qui civitatem prodere inſtituerant ſua ope juvaret. Cum appuliſſet, & inſidias ſibi ſtrui præſenſiſſet, feſtinans ad navem prior venit. Inſidiatores propè mare latitabant. Ille quendam è navi miſit gubernatorem, inquiens, Ægyptum quære, & eum huc adducito. Jam enim ſolvendum eſt. Quo ſermone audito, qui Mileſiam libertatem cuſtodiebant, diſcedentes à navi, Ægyptum per urbem quærebant. Ille cum gubernator diſceſſiſſet, reſecto fune, ſine periculo abnavigavit.

Leucon.

LEucon pecuniis indigens, promulgavit ſe aliam monetam percuſſurum: itaque adferret quilibet ſuos numos, ut alia forma excuſi valerent. Quibus omne quicquid habebant adferentibus; aliud ſignum impreſſit, duplicique pretio eſſe unumquemque numum juſſit. Itaque

Digitized by Google

Itaque dimidiam partem eorum quæ collegerat lucratus, neminem civium damno affecit.

Leucon cum intellexiſſet ſibi amicos, multoſque cives, conjuratos, inſidias parare, convocatis mercatoribus omnibus, tantum pecuniarum à ſingulis mutuo accepit, quantum habebant, inquiens hoſtes ſibi per proditionem dedi. Mercatores promtis animis mutuo pecunias dederunt. Ille conductis ipſis in aulam, confeſſus eſt hoſtium inſidias, hortatuſque eſt, ut ſui corporis eſſent cuſtodes. Etenim tum demum eos pecunias recuperaturos, ſi ſe incolumem & ſalvum conſervaſſent. Quo factum eſt, ut pecuniarum cauſſa mercatores armis ſumtis, alii, corpus Leuconis ſtiparent, alii regiam tuerentur. Leucon horum, atque amiciſſimorum quos circa ſe habebat auxilio, participes conjurationis comprehenſos, trucidavit: imperioque in ſecuritatem redacto, pecunias reddidit.

Leucon in bello contra Heracleotas, animadvertens aliquos ex trierarchiis proditionem moliri, & tranſitionem ad hoſtes parare, comprehendi eos juſſit, & ad ſe, inquit, parum honeſtos ſermones de ipſis deferri, verum ſe fidem iis non habere. Ne igitur, ſi fortuna & caſus victoriam hoſtibus dediſſet, ipſi in ſuſpicionem criminis venirent, eos quieſcere juſſit, alioſque trierarchos in eorum locum ſuffecit. Familiaribus autem ſuſpectorum magiſtratus, vicorumque principatus commiſit, quaſi amico erga eos animo affectus. Cum vero bello finem impoſuiſſet: Juſtum, inquit, eſſe, ut in ſuſpectos inquiſitio fieret, ne ſine ratione fidem illis non habuiſſe putaretur. Qui cum in curiam veniſſent unà cum familiaribus, incluſos armata militum manu omnes ad unum morte affici juſſit.

Leucon Heracleotis ſibi bellum inferentibus, cum magna navium multitudine, & egredientibus in terram, ubicunque libitum ipſis fuiſſet, cum videret ſuos milites pugnam detrectare, neque eos egreſſu prohibere, in prima acie conſtituit armatos ad hoſtium egreſſionem arcendam. Poſt hos à tergo Scythas; & manifeſto Scythis præcepit, ſi armati rem ſegniter adminiſtrarent, hoſteſque egredi paterentur, tum in ipſos tela mitterent, atque occiderent. Quo cognito, armati fortiter, ne hoſtes egredi poſſent, reſtiterunt.

Alexander.

ALexander præfectus iis præſidiis, quæ oppida Æolidis & munitiones tenebant, conductis ex Jonia ludionib' pſtantiſſimis, tibicinibus Theandro & Philoxeno, hiſtrionibus vero Callipede & Nico-

ſtrato, ſpectaculum indixit. Ad famam & celebritate ludionum omnis vicinarum urbium multitudo confluebat. Cum plenum jam eſſet hominibus theatrum, immiſſis militibus ac barbaris cum quibus oppida tenebat, ſpectatores omnes unà, cum liberis & uxoribus comprehendit: magnoque accepto pretio, eos liberos dimiſit. Ipſe vero munitionibus Thibroni traditis, ex iis locis diſceſſit.

Ariſtides Eleates.

ARiſtides Eleates Dionyſio Cauloniam oppugnanti, cum duodecim triremibus adnavigabat. Qui cum re intellecta cum quindecim navium implementis, contra ſolveret. Ariſtides revertens diſcedebat, & ingruente nocte juſſit faces tollere, quas Dionyſii naves ſequebantur. Paulatim his abſtractis facibus, alias in mare ſubmiſerunt magnis ſuberibus adaptatas, & à lumine in obliquum ſe convertentes, ad Cauloniam adnavigaverunt, Dionyſio cum ſuis ad ſuberum ſplendorem curſum dirigentibus.

Alexander.

ALexander Lyſimachi & Mecridæ filius, volens clàm iis qui ſequebantur in Cotilium Phrygiæ caſtellum pervenire, noctu exercitū in cavum locum juxta civitatem abdidit. Ipſe verò prima luce diploidem Phrygiam aſperam, ſordidamque indutus, pileo capiti impoſito, duobuſque pueris adjunctis, utrique lignorum onus impoſuit, enſemque ſub axillam dedit. Introivit per portam, agreſti & ruſtica ſpecie deceptis hoſtibus. Ingreſſus pileum depoſuit, cognoſcendumque ſe præbens, omnium dextras prehenſabat, quaſi ad ſalutem civitatis vindicandam adveniſſet. Occultati vero, quemadmodum conſtitutum erat, apertis portis irruentes, Cotilium occupant.

Amphictyones.

AMphyctiones in oppugnatione Cirræ abſtruſum aquæductum invenerunt copioſo latice fluentem, & de conſilio Eurylochi magnam ellebori multitudinem ab Anticyro collectam aquæ permiſcuerunt Cirrenſes aquam bibentes, ventribus pernicie contracta, omnes diſſoluti jacebant. Amphictyones ſine labore proſtratis hoſtibus, urbem cœperunt.

Caunitæ.

CAunitæ cum hoſtibus juſiurandum inierunt, & fœdus de pàce conſtituerunt, ea conditione, ut nihil aliud quam lapidem per univerſum murorum circuitum eximerent. Quibus eam rem tolerabilem exiſtimantibus, hoſtes infimos lapides è mœnibus eruerunt, ſic ut facilè moles univerſa collaberetur.

Campa-

Digitized by Google

Campani.

CAmpani fœdus cum hoſtibus pepigerunt ea lege, ut eis dimidiam armatorum partem traderent, & diſſectis armis dimidium eos recipere juſſerunt.

Carthaginenſes.

CArthaginenſes in locum aqua vacantem concluſi à Dionyſio, de conſtituenda pace legationem ad eum miſerunt. Ille conditionem hanc tulit, ut ab omni Sicilia abſtinerent, ſumtuſque præſtarent, quos in poſtremum bellum impendiſſet. Conſiliarii Carthaginenſium ſe imperata facturos receperunt: verùm ſe plenam poteſtatem ſine navarcho non habere, conſtans aliquod reſponſum reddendi. Itaque rogabant, ut ſibi ad eum caſtra transferre liceret. Conceſſit Dionyſius, quamvis repugnante Leptine. Carthaginenſes mutatis caſtris, Dionyſio legatos re infecta remiſerunt. Carthaginenſes Siciliam vaſtantes, ut celeriter à Libya ſibi commeatus, reſque neceſſariæ adferrentur, duas clepſydras æquales magnitudine fecerunt, & in utraque circulos æquales deſcripſerunt, eandem habentes inſcriptionem. Inſcriptum autem erat, non opus eſſe navibus, neque turbinatis navigiis, ſed alibi auro, alibi machinis, & rurſus frumento, iterumque beſtiis, & iterum armis ac pedeſtribus, equeſtribuſque copiis. Ad eum modum omnibus circulis conſcriptis, alteram clepſydram in Sicilia retinentes, alteram Carthaginem miſerunt, mandantes, ut cum ignem apud ipſos ſublatum vidiſſent, animadverterent, quando ſecūdus ignis oſtenderetur, quo in circulo hoc contingeret: ejuſque inſcriptionem legentes, ſtatim id quod literis eſſet ſignificatum, mitterent. Hac ratione Carthaginenſes celerrimam devectionem habuerunt rerum ad bellum neceſſariarum.

Carthaginenſes cum rotundis navibus atque triremibus in Siciliam navigabant, Dionyſius re cognita, infinitas naves eis obviam duxit. Carthaginenſes claſſem conſpicati, turbinatas quidem naves im ambitu quodam & circuitu alteram ab altera ſatis magno intervallo conſtituerunt, & in harum medium triremes collegerunt, magnoque virorum numero in onerarias impoſito, ſe ab impetu hoſtium defenderunt, perq; relicta intervalla cum triremibus enavigarunt, & in Dionyſii naves incurſione facta, partim eas ſubmerſerunt, partim armamenta earum planè contriverunt, & ad nihilum redegerunt.

Carthaginenſes bellum cum Hierone gerentes, noctu adnavigaverunt Meſſanæ. Prope urbem Agrigentini in portu naves ſuas habebant. Magna triremium & turbinatarum navium copia in oſtio ſubductæ ſta-

bant,reliquæ cuſtodiam agebant.Dux Carthaginenſium,præſtantiſſimæ navis trierarchum advocat: ei præcipit, ut portum navibus obeat & ad oſtium appropinquet. Quod ſi hoſtiles ad eas perſequendas ſolverent, in altum fugam peteret. Trierarchus appropinquat oſtio. Gubernatores ſtantium navium exploratorem eſſe rati, navim ſumma contentione perſequebantur. Quibus longius perſequendo in altum provectis, Carthaginenſes cum reliquis navibus ſumma celeritate in portum adnavigarunt,& triremes vacuas incenderunt,onerariarum vero magnam vim extraxerunt.

Carthaginenſes cum in Sicilia cognoviſſent Romanos majorem navium copiam habere, ut eas diſtraherent, ac diſſiparent, quibuſdam ſuis civibus perſuadent, ut tranſitionem faciant. Qui cum ad Romanum ducem Cneum Cornelium perveniſſent; promiſerunt ſe Liparam inſulam Siciliæ objectam ei prodituros. Qui fidem eorum verbis habens, in dimidiam claſſem impoſitis militibus, Liparam verſus navigavit. Carthaginenſes contra ſolverunt, Romanis navibus prætereuntibus, legatoſque ad Cornelium miſerunt, qui ſuppliciter conſulem deprecati de pace, eumque conſpicati, rogaverunt ut in navigium tranſcenderet, quod Carthaginenſium dux gravi morbo conflictaretur, ut juſtis conditionibus de pace liquidius tranſigerent. Romanus perſuaſus, tranſcendit ad Carthaginenſem. Libyci cum ducem in ſua poteſtate haberent, cum univerſis navibus impetu facto, facile victoriam conſecuti ſunt.

Ampraciotæ.

AMpraciotas Romani oppugnabant. Cum multi eorum vulnerarentur, non pauci etiam interficerentur, anguſtum ſub terra meatum foderunt, ut ex inferiore loco civitatem expugnare poſſent. Quæ res hoſtes diu latuit. Poſtquam vero magna pulveris copia congregabatur, intelligentes Ampraciotæ quid ageretur,etiam ipſi meatum intrinſecus e regione foderunt, atque in extremitate meatus obliquam foſſam ducentes, æra tenuiſſima ordine conjecerunt: ut cum in hæc inciderent Romani, ſtrepitus excitarentur: factoque ſonitu procedentes eis obviam, pugnabant ſariſſis. Qui cum in anguſta foſſa & tenebris obruta,nihil admodum proficerent, cadum apparaverunt, æqualem foſſæ, ejuſque fundum perforantes,ferream fiſtulam alligantes,levibuſque plumis implentes, ignem injecerunt, operculumque plenum ſcobibus adaptarunt,& cadum in adverſarios converſum,hoſtium meatui applicarunt.Poſt cadum vero retro vas æneum admoventes, in conſtitu-

ſtitutam fiſtulam igne conjecto combuſſerunt. Ita factum eſt, ut meatus fumo multo acerboque compleretur, hoſteſq; ſubterraneam oppugnationem relinquere cogerentur.

Phocenſes.

PHocenſes in Parnaſſum cum armis incluſi, ſub multam noctem deſcendentes in hoſtes impetum fecerunt. Illi partim quaſi ſpectrum novum & inuſitatum perhorreſcentes, partim etiam alios eſſe qui aggrederentur, exiſtimantes, victoriam hoſtibus dederunt, & ſtrages Theſſalia contigit ad quater millium virorum.

Phocenſes Theſſalicum equitatum ad perniciem redegerunt. Foſſam enim ſecundum urbem ædificantes, eam vacuis & inanibus amphoris impleverunt, paulumque terræ inſuper injecerunt. In hanc foſſam cum incidiſſent equites, una cum ipſis equis perierunt.

Platæenſes.

PLatæenſes Thebanos aliquot in prælio ceperant. Cum autem in Plateida impreſſionem Thebani facerent, legatum Platæenſes miſerunt, & ſe captivos eorum, morte affecturos interminabantur, niſi è terra decederent. Platæenſes verò captivos interficiebant.

Platæenſes cum à Lacedæmoniis oppugnarentur, noctu vallum aggrediebantur. Lacedæmonii ſublatis ignibus hoſtilibus ad Thebas, auxilium vocabant. Platæenſes ex urbe contra ignes amicos excitarunt, ut ignium ambiguitate decepti Thebani, ab ope ferenda deſiſterent. Sic ignibus contrariis in dubitationem conjecti Thebani, auxiliumque ferre intermiſerunt.

Platæenſes à Lacedæmoniis & Thebanis oppugnabantur. viri ducenti Platæenſium obſervata nocte tenebricoſa & procelloſa, reliquis civibus præceperunt, ut in contrariam partem murorum aſcenderent, ibique pugnam facerent, quod per eum locum extrinſecus Lacedæmonii irruptionem facerent. At ipſi in altera parte ſcalis appoſitis muros ſuperarunt, neque verò Athenas ducentem viam ingrediebantur, ſed Thebas verſus, quod per eam hoſtes minimè inſecuturos putarent. Sic enim etiam accidit. Lacedæmonii per Citheronem perſequebantur. Platæenſes à via Thebaica paulum declinantes, Thebas venerunt, atque inde Athenas uſque evaſerunt.

Athenienſes.

ATthenienſes cum expeditionem adverſus Corcyrenſes exſules Iſtones mõtem tenentes ſuſcepiſſent, illi arma tradiderunt, deferentes Athenienſiũ populo de ſe ſtatuendi poteſtatem. Quod ſi qui ipſorum

rum fugam parare deprehenderentur, irritum eſſe fœdus debere. Corcyrenſes veriti ne nimis humaniter Athenienſium populus de eis ſtatueret, clam ad Argivos miſerunt, ſuadentes ut ſe in fugam conjicerent. navemque ſuppeditaverunt, ut ſi morem geſſiſſent ac fugiſſent, fœdus diſſolveretur. Athenienſes eos quaſi fœderum ruptores Corcyrenſibus tradiderunt. Qui eos receptos, ad unum omnes morte mulctarunt.

Ægeſtenſes.

AEgeſtenſes auxilium ab Athenienſibus petentes, infinitas, ingenteſque pecunias eis promittebant. Qui cum legatos mitterent ad pecuniarum apparatum perſpiciendum, Ægeſtenſes mutuantes à vicinis urbibus argentum & aurum, fana deorum, itemque privatorum ædificia ſplendidiſſimè ornabant. Legati divitias conſpicati nuntiaverunt Athenienſibus, iique auxilium miſerunt.

Locri.

LOcri Italici fœdus cum Siculis facientes, allii capita ſub tunicis ſuper humeros impoſuerunt, & terram injectam calceis ſub pedibus habentes, jurarunt ſe firmam ac ſolidam ipſis Rempubl. conſervaturos, donec eam terram calcarent, & capita in humeris ferrent. Iuſiurando fidem habentes, Siculos omnes poſtridiè Locri interfecerunt, quaſi jam non amplius in eadem terra ingredientes, neque capita in humeris ferentes.

Corinthii.

COrinthii Syracuſanis auxilium mittentes, cum intellexiſſent viginti naves Atticas apud Naupactum appellere, quæ cuſtodias agerent ac ſpecularentur, impletis viginti quinque triremibus, eas in Panormo Achajæ è regione Atticarum navium ſubduxerunt. Dum hæ ſe mutuo obſervant, naves onerariæ plenæ Corinthiorum armatorum è Peloponneſo ſolverunt, ad opem Syracuſanis ferendam. Athenienſes vero iis navibus, quæ è regione ſtationem habebant, animos intenderũt.

Lampſaceni.

LAmpſaceni & Pariani de agrorum finibus litem habentes, conſtituerunt ſub primum galli cantum, viros ex utraque civitate ad ſe invicem mittere. Ubicunque vero ſibi miſſi obviam fierent, hunc terminum ac finem regionis eſſe debere. Quod cum omnium ſententiis eſſet approbatum, aliquos in iis locis per mare opus facientes perſuaſerunt, ut cum Parianos viderent præterire, maximam piſcium copiam in ignem imponerent, & circumcirca vinum libarent, quaſi Neptuno ſacra facientes, eoſque fauſtis auſpiciis advocarent ad honorandũ Deum,

& lita-

& litationis ſocietatem. Quod cum piſcatores fac[illegible] morem gerentes, ſimul epulabantur & bibebant [illegible]mittentes aliquantum ex itineris contentione, Lampſaceni vero contendentes, ad Hermæum priores venerunt. Id à Pario ſeptuaginta ſtadiis diſtat, à Lampſaco autem ducentis. Tantum ſoli per fallaciam Lampſaceni Parianis ademerunt, finibus in Hermæo conſtitutis.

Chalcedonii.

CHalcedonii cum Byzantiis bellum gerentes, induciis aliquot dierum conſtitutis, utrique viros ad capiendum de pace conſilium miſerunt. Tres dies conſilium agitabant. Quarto Chalcedonii ſibi diſcedendum eſſe dicebant ob incumbentia quædam negotia. Concedentibus Byzantiis, illi per noctem impletis navibus, ex improviſo Byzantios nihil de bello ſuſpicantes obruerunt.

Hic deſunt duces novendecim, & Stratagemata viginti quinque.

Solyſon.

SOlyſon Callietelis filius, popularis viri opinionem apud Samios habens, in ducem electus eſt, cum Samii adverſus Æolos bellum gererent, neque ſolemne feſtum celebrarent in templo Junonis longius ab urbe remoto, Solyſon inquit, ſe in eo magiſtratu nequaquam commiſſurum, ut honor Deæ negligeretur, quo ſtuporem etiam hoſtibus incutiens, eos ad patrium conventum pelliceret. Samii collaudata ducis pietate & fortitudine, venientes ad Junonis templum, ſcenas, omniaq; quæ ad feſti celebritatem pertinerent, ſumma alacritate parabant. Solyſon per noctem in urbem ingreſſus, à triremibus nautas intro revocavit & Samiorum imperium occupavit.

Alexander.

ALexander Theſſalus navale prælium initurus, multis conſcenſoribus magnum miſſilium lapidum numerum in cataſtromatis diſpertivit, eiſque præcepit, ut cum hoſtium navis appropinquaſſet, his in nautas jaculis uterentur, ut plurimi eorum nullum uſum præſtare navibus poſſent.

Thraſybulus.

THraſybulus Mileſiorum tyrannus, cum Haliartas Miletum oppugnaret, eamque confectam fame capere in animo haberet, miſiſſetque legatum de induciis, donec templum Arſiæ Minervæ condidiſſet, mandavit civibus, ut pro ſe quiſque frumentum omne quod habe-

des dignos acciperent, certumque tempus definirent, quo templi ædificationem abſolvere vellent: viſus non eſt inutilem ſententiam adferre, & ei civitas aſſenſa, opus perficiendum locavit. Argentum accipiebat Gorgus, Theronis filius. Poſtquam igitur argentum civitatis accepiſſet, neque architectos, neque lapidicidas, neque alios opifices conducebat, ſed contra civitatem ſatellitibus mercedem dabat, & Agrigentinos ſuis pecuniis in tyrannidem redegit.

Siſyphus.

SIſyphus Autolyco boves ejus ſæpius clam abducente, plumbum eorum veſtigiis adaptavit, in eoque quaſi characterem, has literas impreſſit, Autolycus furatus eſt. Autolycus ſub noctem boves abducebat: Siſyphus interdiu vicinis agricolis boum oſtendit veſtigia, quæ Autolyci furtum redarguerent.

Agnon.

AGnon Atticam coloniam deduxit, ad inhabitandum eum locum ad Strymonem, qui novem viarum nomen habet. Erat enim oraculum apud Athenienſes hujuſmodi:

Multiviam noviter quid vultis condere terram
Palladii cives, ſine diis res ardua vobis
Eſt: nec id ante licet quàm Troia ex urbe feratis
Inventam Rheſi ſtipulam, terraq; paterna
Mandetis ſancte, tum cum decus inde legetis.

Cum hæc Deus prodidiſſet, dux Agnon viros aliquot Trojam miſit, qui Rheſi monumento per noctem effoſſo, ejus oſſa ſuſtulerunt, & in chlamydem purpuream oſſa conjecta, ad Strymonem deportarunt. Barbari terram eam tenentes, flumen tranſire prohibebant. Agnon factis trium dierum induciis, Barbaros dimiſit, noctuque Strymonem cum exercitu trajecit, & oſſa Rheſi ad flumen defodit, eumque locum foſſa ac vallo munivit ad Lunam. Interdiu autem ab opere ceſſabant, totaq; munitio tribus noctibus perfecta eſt. Barbari poſt triduum reverſi, cum murum ædificatum cernerent, Agnonem violati fœderis accuſarunt. At ille, non, inquit, ſe injuriam facere. Conveniſſe enim inter ipſos de tribus diebus, ſe vero tribus noctibus murum erexiſſe. Hoc pacto Agnon novem vias condidit, urbemque Amphipolim appellavit.

Amphiretus.

AMphiretus Acantius captus à Piratis, in Lemnum deductus, in vinculis conſervabatur, prædonibus magnam pecuniæ vim redemtiam ſperantibus. Ille à cibo abſtinens, minium aqua ſalſa commixtum

Diocles.

DIocles Medus hoc pacto Medorum tyrannidem occupavit. Medi ſparſim habitabant, nullamque civitatem habentes, ſine legibus ac judiciis vitam agebant: & agebant, rapiebantque ſeſe mutuò Diocles vicinis jura dabat, eoſque æqualitatem ſervare docebat. Eo delectabantur judice, cujus nomen ſtatim celebre apud Medos evaſit, factuſque eſt ad eum concurſus tanquam ad æquabilem ac juſtum judicem. Cum omnium benevolentiam ſibi fama & gloria conciliaſſet, præſidia comparavit: iiſque uſus, per noctem lapidibus Tyrſen implevit, & interdiu Medis oſtendit, quaſi eorum cauſſa hæc paſſus, & in mortis periculum adductus, quod inter eos jus diceret. Multitudo indignabatur, & ad corporis ſecuritatem decernebat ei locum munitiſſimum inhabitandum, arcem Ecbatanorum, & corporis ſtipatores quos ipſe delegiſſet, eiq; victũ de pecuniis ſacris ſuppeditandũ conſtituit. Hanc ille conſecutus ſtipatorum multitudinem, indies his plures adjecit, & pro judice Rex factus eſt.

Alyates.

ALyates Cimmeriis, inuſitata ac belluina corporum magnitudine præditis, ei bellum inferentibus, cum reliquis copiis robuſtiſſimos etiam canes ad pugnam eduxit, qui Barbaros quaſi belluas adorti, magnum eorum numerum confecerunt, & reliquos turpiter ſe fugæ mandare coegerunt.

Alyates, ut Colophonios magnum exercitum habentes equitatu ſpoliaret, ſocietatem cum eis conſtituit; ſemperque ex militibus equites majoribus amplioribuſque muneribus affecit. Poſtremo Sardis ſplendidum eis, commeatum inſtruebat, & duplex ſtipendium apparabat. Equites extra civitatem caſtra habentes, equiſonibus equos tradiderunt, & confeſtim in urbem venerunt, ſummo ſtudio ad duplicatum ſtipendium feſtinantes. Alyates clauſis portis, ſuis armatis eos circumdedit, & equites ad unum omnes interfecit, atque eorum equos ſuis armatis conceſſit.

Pſammetichus.

PSammetichus Tementhen Ægypti regem ſuſtulit. Deus Ammon Tementhi oraculum conſulenti de regno reſponderat, Caveret à Gallis. Pſammetichus Pigritato Care familiariter utens, cum ab eo cognoviſſet, primos Cares galeis impoſuiſſe vertices, oraculi mentem intellexit, & magnam Carum multitudinem conduxit, eoſque duxit verſus Memphin, & juxta templũ Iſidis caſtra poſuit in regia quæ diſta-

Digitized by Google

bat ab urbe quinque ſtadia; Commiſſaque pugna, victoriam adeptus eſt. Ab iis Caribus pars quædam Memphis Caromemphitæ dicta eſt.

Amaſis.

AMaſis in eo bello quod adverſus Arabes habebat, à tergo Ægyptiorum conſtituit ſtatuas eorum Deorum, qui apud ipſos ſummo honore & religione colebantur, ut hoc modo alacrius pericula ſubirent: arbitrantes ſe Deos habere ſpectatores, quos nequaquam hoſtibus prodere aut relinquere deberent.

Midas.

MIdas ſimulans ſe diis magnis rem divinam facturum, per noctem Phryges cum tibiis, tympanis ac cymbalis eduxit, quibus enſes occultè geſtandos dederat. Cives è domibus egrediebantur ad ſpectaculum. Illi tympana, cymbalaque pulſantes, ſpectatores trucidaverunt, & in ædes apertas impetu facto, Midam tyrannũ conſtituerunt.

Cyrus.

CYrus induciis factis cum Crœſo, exercitum per id tempus abduxit. Ingruente verò nocte, compendio re rurſus ad Sardes duxit: & adortus mœnia de improviſo, ſcalis applicatis Sardes occupavit.

Cyrus Sardibus potitus, cum arcem Crœſus teneret, præſtolans auxilium è Græcia neceſſarios ac familiares eorum qui arcem cum Crœſo obtinebant, vinculis affecit, & iis qui in oppugnatione erant, oſtendit præcone juſſo proclamare, ſi traderent arcem, ſe quoque familiares & conſanguineos ipſis redditurum. Si dedere nollent, ſe omnes ſuſpendio necaturum. Illi, ut domeſticos incolumes ſervarent, arcem tradiderunt, nequaquam ſecuti vanas Crœſi ſpes de Græcorum auxilio.

Cyrus cum Medis ſigna contulit, & ter victus diſceſſit. Cum autem Perſarum uxores & liberi Paſargadis eſſent, quartum prælium in eo loco commiſit. Rurſus in fugam Perſæ vertebantur, cumque liberos & conjuges aſpicerent, eos miſerati regrediebantur, Medoſque ſine ordine perſequentes fugavit: & victoriam tantam adepti ſunt, ut nullo in poſterum de ſumma rerum prælio indigerent.

Cyrus Lydis poſt Crœſi captivitatem, iterum deficientibus, ipſe Babylonem verſus profectus, Mazarem Medum cum præcepto miſit, ut cũ regionem ſubegiſſet, arma pariter & equos adimeret, veſtitumque muliebrem geſtare eos cogeret, ac neque ad jaculandum, neque ad equitandum amplius exerceri permitteret, ſed omnes texere ac pſallere compelleret, ut his nimirum ſtudiis eorum animi molleſcerent, & effœmina-

mina-

minarentur. Sic deinceps omnium barbarorum inutiliſſimi ad bellum evaſerunt Lydi, cum antea bellicoſiſſimi exſtitiſſent.

Cyrus Babylonem oppugnans, cum ſuffoſſiones Euphratæ per urbem labentis effeciſſet, exercitum abduxit longiſſime. Babylonii exiſtimantes eum de expugnatione deſperaſſe, multum de cuſtodum diligentia remiſerunt. Ille vero averſo flumine, copias inſtructas per alveum priſtinum adducens, clàm in urbem cum militibus pervenit, & Babylone potitus eſt.

Cyrus adverſus Crœſum pugnam faciebat; Lydis equitum erat ingens copia, quamobrem magnos ſibi ſpiritus ſumebant. Cyrus equitatũ Crœſi inutilem reddidit, collocatis adverſus equites armatos multis camelis. Equi autem ea natura eſt, ut & aſpectum & odorem cameli fugiat. Statim igitur equites in fugam converſi, Lydos obruebant, ſic ut ante prælium victoria Cyro veniret.

Cyrus hoc modo Perſas adduxit, ut defectionem à Medis facerent. Oſtendens eis locum incultum atque ſpinoſum, eum juſſit excolere & ædificare. Qui ſummo labore eum excoluerunt. Poſtridie juſſit lotos advenire. Qui cum veniſſent, epulum eis lautiſſimum præbuit: & finito convivio rogavit eos, utram diem meliorem exiſtimàrent. Illis affirmantibus, hodiernam tanto meliorem heſterno fuiſſe, quanto fœlicitas miſeriis præſtet. Habebitis igitur, inquit Cyrus fœlicitatis commoda, ſi à Medorum ſervitute diſceſſeritis. Perſæ re conſiderata deficiunt, Cyrumque regem creant, quo duce tum ipſos Medos ad nihilum redegerunt, tum etiam reliquæ Aſiæ imperium ſibi comparaverunt.

Cyrus Babylonem oppugnabat. Babylonii cum frumentum in multos annos haberent, oppugnationem decidebant. Cyrus Euphratem qui per mediam urbem fluebat, interceptum, in vicinàm paludem deduxit. Babylonii cum aquæ bibendæ copiam non haberent, confeſtim ſe Cyro dediderunt.

Cyrus ſuperatus à Medis, confugit ad Paſargadas. Multis Perſis ad hoſtes tranſeuntibus, inquit ad eos: Craſtino die nobis auxilio venient centum millia, ab hoſtibus Medorum. Vos igitur ad ſocios excipiendos ſinguli faſcem lignorum ferte. Quibus ferentibus, transfugæ Medis hæc enuntiaverunt. Cum nox appetiſſet. Cyrus imperat, ut quilibet ſuum faſcem incendat. Medi flammam lucentem conſpicati, putantes hoſtium copias adventare, ſe in fugam conjecerunt.

Cyrus in oppugnatione Sardium plurima ligna mœnibus æqualia comparavit, impoſitiſq; in ea ſimulacris, barbas habentibus, & Perſicas veſtes,

veſtes, pharetramque ex humeris & arcus in manibus geſtantibus, per noctem adduxit, ſuperantes igni arcis mœnia. Ipſe vero prima luce ſuperiorem urbis partem aggrediebatur. Crœſi exercitus Cyri impetum propulſabat, cumque ex eis nonnulli converſi à longo ſimulacro ſupra arcem cernerent clamorem ſuſtulerunt: omneſque metus invaſit, quaſi jam arce à Perſis occupata. Itaque portis apertis, alius alio fugam capeſſebat Cyrus vero Sardes per vim cœpit.

Harpagus.

HArpagus quo clàm Cyro epiſtolam mitteret, leporem diſſecuit: & literis intus occultatis, rurſus eum conſuit: eumque qui ferebat, venatoriis linis, ut viarum ſpeculatores falleret, induit.

Crœſus.

CRœſus Græcis auxiliis cunctantibus, robuſtiſſimos ac maximos Lydorum Græcanicis armis ſubornavit. Cyri milites inuſitatam armaturæ Græcanicæ ſpeciem extimuerunt, atque etiam haſtarum cum ſcutis colliſarum fremitus terrorem Perſis injecit, & æneorum ſcutorum ſplendor, Perſicorum equorum aciem perſtrinxit, atque avertit. Itaque Cyrus ſuperatus, trium dierum inducias cum Crœſo fecit.

Cræſus in Cappadocia victus à Cyro, ut commode fugam facere poſſet, militibus imperavit, ut magnam lignorum multitudinem comportarent. His viam anguſtam & arctam ſtravit: cumque nox ingrueret, per ea copias abduxit ſumma celeritate Equites vero leviſſimos & celerrimos reliquit: qui cum primum illuxiſſet, ſylvam incenderent. Hoc pacto Crœſus per fugam evaſit. Cyrum autem à perſequendo flamma prohibebat.

Cambyſes.

CAmbyſes Peluſium oppugnabat Ægyptii fortiter reſiſtentes, aditum Ægypti clauſerunt multaſque machinas immiſerunt, catapultis acuta tela mittentes, ſaxa atque ignem Cambyſes, quotquot animalia Ægyptii deorum honore colunt, canes, oves, feles, ibides ante ſuum exercitum collocavit Ægyptii jaculari deſtiterunt, metuentes, ne ſacrum aliquod animal læderent. Ad hunc modum Cambyſes Peluſio capto, in Ægyptum pervenit.

Oebares.

SEptem cum Dario ſatrapæ Magis principibus Perſarum de medio ſublatis, conſilium de imperio agitabant. Viſum eſt equis inſidientes, extra urbem egredi: & cujus equus primum hinniret, is rex conſtitueretur. Oebares equiſo Darii, cum quid conſilii initum eſſet compe-

riſſet,

Digitized by Google

riſſet, ante unum diem equum ejus in conſtitutum locum adduxit: adjunctaque equa, maſculum immiſit. Quo facto, equum poſtridie reduxit. Darius equo vectus, cum reliquis ſatrapis venit. Equus autem ejus cognito loco, in quo cum equa rem habuiſſet amatorio quodam deſiderio primus hinniit. Satrapæ ex equis ſuis deſilientes, Darium adoraverunt, & regem Perſarum conſtituerunt,

Darius.

DArius adverſus Scythas prælium committebat. fortè accidit, ut lepus juxta Scythicam phalangem decurreret, Scythæ leporem inſequebantur. Darius vero: Operæ pretium, inquit, eſt a Scythis fugere, quibus adeo contemtui ducimur, ut relictis Perſis leporem perſequantur: & receptui ſigno dato, de diſceſſu conſilium cœpit.

Darius Magos nocturno tempore adorturus, cum ſeptem Perſis, ut in tenebris ſe mutuo poſſent agnoſcere, conſilium dedit, ut vinculum tiaræ, quod à poſteriore capitis parte tiaram connectit, in frontem reducerent, ut pro ſigno eſſet tiaræ nodus, frontem attrectantibus.

Darius primus tributa gentibus impoſuit. Verum ne moleſtè ferrent, non ipſe exegit, ſed ſatrapas conſtituere juſſit. Quibus ingentia tributa deſcribentibus, ipſe ſubſcripſit, dimidiam partem remittens ſubditis. Qui libentibus animis dimidiam pependerunt, quaſi magno jam beneficio ab rege affecti.

Darius adverſus Scythas expeditione ſuſcepta, cum neque capere Scythas poſſet, neque frumenti ſatis haberet, de fuga deliberationem inſtituebat. Quo igitur facilius Scythas falleret, caſtra quemadmodum erant, ſivit in priſtino loco remanere. Erant in eis multi vulnerati, aſini, muli, canes, aliaque, item ignium magna copia. Eos per noctem juſſit incendere. Quo viſo Scythæ, audientes animalium perturbationem, & tabernacula integra conſpicientes, Perſas adeſſe putabant. At illi longè ante fugam fecerant. Scythæ ſero tandem fuga cognita, perſequi conabantur, quos comprehendere amplius nequaquam poterant.

Darius Carthaginem oppugnabat. Carthaginenſes murorum firmitudine, & ciborum apparatu freti, parum de oppugnatione ſolliciti erant. Darius exercitum quidem mœnibus non admovit, ſed reliquam omnem regionem populabatur: ſimulanſque ſe majores copias auxiliares exſpectare, quietem agebat. Carthaginenſibus mœnia cuſtodientibus, à colle nomine Aphaſio, qui abeſt ab urbe decem ſtadiis, ſubterraneum meatum Perſæ fodere cœperunt, cumque ad forum urbis opus produxiſſent, conjectura ſumta de radicibus olivarum, quæ in foro naſcebantur,

Digitized by Google

noctem exſpectantes, aperto meatu aſcenderunt in forum, & urbem ſine prælio per vim cœperunt, Carthaginenſibus in muris excubias agentibus.

Darius cum Saccis tripartito diviſis bellum gerebat, cum unam partem debellaſſet, Saccarum devictorum veſtibus & armis Perſas amicivit, eoſque ad alterum Saccarum exercitum duxit, amicorum ſpecie ſenſim ambulantes. Saccæ veſtium & armorum habitu decepti, amicè accedentes, quaſi ſuos ſalutabant. At Perſæ (habebant enim hoc præceptum) omnes occiderunt. & ad tertiam partem tranſeuntes Saccarum, eos abſque pugna vicerunt. Neq; enim reſtiterunt, binis copiis antè ſuperatis.

Darius Ægyptiis non ferentibus Oryandri ſatrapæ crudelitatem, ob eamq; cauſſam deficientibus, ipſe per deſertum Arabiæ profectus, Memphin pervenit. Per id tempus Ægyptii Apim vita defunctum, communi luctu proſequebantur. Darius promulgavit ſe ei qui Apim adduxiſſet, centum auri talenta daturum. Illi pietatem ejus admirati, non amplius cum defectoribus ſtabant, ſed Dario ſeſe tradebant.

Darius adverſus Saccas expeditionem ſuſcepit. Reges Saccarum Saccphares, Homarges, Thamyris, in loco deſerto de præſentibus rebus conſilium capiebant Equiſo quidam nomine Riſaces eos acceſſit, promittens, ſe Perſarum copias ad nihilum redacturum, ſi juramento confirmarent, ſe liberis & poſteris ejus equos ac pecunias daturos. Quibus jurantibus, ille ſtricto cultro nares & aures ſuas abſcidit, ac reliquũ corpus vehementer mutilaxit, transfugienſque ad Darium: Hanc, inquit, calamitatem ſe à Saccarum regibus accepiſſe. Darius magnitudini calamitatis fidem adhibuit. Riſaces vero ignem ſempiternum obteſtans, & ſacram aquam. Supplicium, inquit, per Perſas volui ab ipſis ſumere. Hoc autem pacto id fieri poterit: Saccæ nocte ſequenti caſtra movere conſtituerunt. Quod ſi nos per aliam compendioſiorem viam præoccupaverimus eum locum, quo illis iter eſt, tanquam in reti omnes capiemus. Ego cum paſtor ſim equorum, & omnium locorum notitiam habeam, viam facile monſtrabo. Sed res poſtulabit, ut eſculenta, poculentaque ſeptem dierum nobiſcum vehamus. Qui cum viam præmonſtrans, milites ſeptem dies duxiſſet, eoſque in aridam Mediam conjeciſſet, deficiente aqua & cibariis, Chiliarchus Rhanoſbates Quamobrem, inquit, decipere regem tantum ac Perſarum tantam multitudinem apud animum ſtatuiſti, & in locum omni aqua carentem deducere, in quo neque avem videmus, neque beſtiam, & neque progrediendi, neque revertendi poteſtas conceditur? At ille, comploſis manibus, in cachinnum effuſus:

Ego,

Ego, inquit, victoriam adeptus ſum. Nam ut à Saccis civibus meis periculum depellerem, ſiti ac fame Perſas enecavi. Chiliarchus confeſtim Riſaci caput abſcidit. Darius autem aſcendens in excelſum quendam collem, ſceptrum candy ac tiara involutum, colligato adhæc diademate regio, in terram defixit. ſic enim præceperat Deus precatuſque eſt Apollinem, ſi quo modo incolumes Perſæ ſervari poſſent, aquam cœlitus præberet. Audivit preces Deus, imberque copioſus depluit. Hunc excipientes pellibus ac vaſis Perſæ, ad Bactrum fluvium evaſerunt. Deo pro ſalute gratiam habentes. Quemadmodum autem equiſonis dolo pene univerſus exercitus interiit, ſic in poſterum Zopyrus imitatus equiſonem, mutilata facie deceptos Babylonios ſubegit.

Zopyrus.

DArius Babylonem oppugnans, longo tempore civitatem capere non potuit. Zopyrus Darii ſatrapa mutilata facie, transfugę ſpecie ad hoſtes venit, quaſi his damnis à Dario affectus. Babylonii vultus calamitati fidem adhibent, Zopyroque adminiſtrationem civitatis permittunt. Qui per noctem portas aperuit, & Darius Babylone potitus eſt. Sed hanc vocem planè regalem emiſit, ſe viginti Babylonibus æquo animo carere poſſe, ne damnum hoc Zopyri videret.

Artaxerxes.

REx Artaxerxes Oronti mandavit, ut Teribazum Ægypti Satrapam vinctum ſibi mitteret. Orontes (metuebat enim Teribazum) per inſidias hominem cœpit, hoc fere pacto. Domus erat quæ ſpecum profundam habebat. Super ſpecu lectum collocavit, non intenſum, ſed variis tapetibus ornatum, vocat Teribazum, quaſi colloquium cùm eo habiturus. Teribazus clàm ingreſſus, conſedit, & per lectum in foſſam defertur, atq; comprehenſus ad regem vinctus mittitur.

Orontes.

ORontes facta defectione cum regis ducibus bellum gerebat: confugienſque in collem Tmoli, eum vallo circumdedit, ne expeditiones, aut excubias decernentes, conſpicerentur ab hoſtibus. Ipſe per noctem delectis equitibus aſſumtis, eruptionem fecit, ac per eam viam quæ Sardes ducebat, commeatum devectum ad hoſtes per vim rapuit, magnamque prædam à Sardianis abegit: miſſoque nuntio eos qui intra munitionem relicti erant, de his certiores fecit: & ut poſtridie hoſtem aggrederentur, imperavit. Qui ſumma cum fiducia impetum fecerunt. Orontes autem à tergo hoſtium accedens, aliis interfectis, aliis captis, ſine periculo diſceſſit.

Digitized by Google

Orontes cum decem millibus Græcorum armatorum, adverſus Autophradatem itidem decem millia armatorum habentem prælium commiſit. Primum Græcis præcepit, ut reſpicerent, & campi magnitudinem intuerentur: demonſtrans, neminem ordine diſſipato, equorum impetum poſſe effugere. Qui cum in acie condenſato agmine ſtarent, equitibus phalangem perfringere non valentibus, ob eamque cauſſam averſis, Orontes Græcos juſſit, ſi rurſus impreſſionem facere conarentur equites, tribus paſſibus pro ſe progrederentur. Quibus progredientibus, equites arbitrati ipſos irruptionem facere, declinantes fugam capeſſerunt.

Orontes magno ſociorum numero amiſſo, quos Autophradates inſidiis peremerat, ſubornavit aliquos qui rumorem ſpargerent, ac nuntiarent, mercenarios in propinquo eſſe: ſic ut etiam is ſermo ad Autophradatem perferretur. Nocte verò valentiſſimos Barbarorum armavit Græcanicis armis, eoſque prima luce cum reliquis Græcis in acie collocavit, adhibitis interpretibus, qui utramque linguam callerent, ut hi ea quæ præcepta Græcis eſſent, Barbaris enuntiarent. Autophradates arma Græconica conſpicatus, exiſtimans mercenarios venire de quibus audierat, congredi non auſus, aſſumtis copiis ſe fugæ mandavit.

Xerxes.

XErxes expeditione contra Græciam ſuſcepta, multas gentes conduxit, dimiſſis paſſim qui vulgarent, principes Græcorum, proditionem Græciæ addixiſſe. Arbitrantes igitur ſe non ad pugnam, ſed ad manifeſtam utilitatem evocari, promtius congregabantur. Multi etiam Barbari ſua ſponte ſe ſocios adjunxerunt.

Xerxes exploratoribus Græcis in exercitu deprehenſis, nequaquam homines ſupplicio affecit, verum circumductos univerſas copias luſtrare juſſit. Cum inſpexiſſent, Abite igitur, inquit, & Græcis renuntiate, quæ me monſtrante conſpexiſtis.

Xerxes circa Abydum cum navibus in inſidiis latebat. Frumentariæ naves Græcorum præternavigantes, capiuntur à Barbaris, quibus viſum eſt ſubmergere naves onerarias unà cum ipſis hominibus. Xerxes contra quærebat, quo curſum tenerent. Quibus reſpondentibus in Græciam: Etiam nos, inquit, eo navigabimus. Itaque frumentum quod Græcis advehitur, noſtrum eſt. Abite igitur. Qui evaſerant, Græcis hanc rem nuntiantes, non exiguum eis ſtuporem injecerunt.

Xerxes in Thermopylis, cum magnus Barbarorum numerus in acie cecidiſſet, occultans mortuorum multitudinem, præcepit eorum familiaribus, ut per noctem eos terra obruerent.

Xerxes

Xerxes in Thermopylis, propter anguſtias montium multis Perſis amiſſis, Trachinio quodam homine Ephialte in montibus anguſtã viam aliam monſtrante, miſit centum millia hominum. Qui circumeuntes ad tergum Græcorum evaſerunt: omneſque occiderunt, quos Leonidas ducebat.

Artaxerxes.

ARtaxerxes ad comprehendendum Tiſſaphernem miſit Tithrauſtam, duas epiſtolas ferentem: unã ad ipſum, de bello contra Græcos, ſummam omnium rerum ei permittens, alteram ad Ariæum ut eum cum Tithrauſta comprehenderet. Ariæus lectis literis, in urbe Phrygiæ Colaſſis, Tiſſaphernem vocavit ad communicanda conſilia cũ de rebus aliis tum in primis de Græcis. Ille nihil ſuſpicatus mali, copias Sardis reliquit. Ipſe vero cum trecentis delectis Arcadibus & Mileſiis profectus, apud Ariæum divertit, jamque balneis operam dans, acinacem depoſuerat. Ariæus cum famulis eum comprehendit, concluſumque in currum obductum Tithrauſtæ agendum dedit. Qui celænas uſque inſitum duxit. Ibi abſciſſum ejus caput regi tulit. Rex matri Pariſatidi miſit, quæ maximè pœnas ob Cyri mortem ab Tiſſapherne repetere cupiebat. Græcorumque omnium ferè matres aut uxores ſupplicium Tiſſaphernis probarunt, eo quod Græcos fraude circumvenerat.

Artaxerxes bellum inter Græcos ferens, victorum partes ſemper fovebat. Semper enim eam partem quæ deficeret, æqualem hoſtibus reddens, victoris robur ac vires atterebat.

Ochus.

OChus, Artaxerxe patre ſuo vita defuncto, cum ſciret patrem ſuperſtitem adhuc formidabilem ſubditis exſtitiſſe, ſe vero poſt ejus obitum pro nihilo habitum iri, cum eunuchis, catacomiſtis & Chiliarcho pactum iniit, ac mortem ad decem menſes celavit. Interea temporis regium ſigillum circummittens, nomine parentis edixit, ut Ochum regem promulgarent: cumque omnes eum regem ſalutarent, & obedientiam præſtarent: tùm denique confeſſus eſt patris mortem, regiumq; luctum conſuetudine Perſarum imperavit.

Tiſaphernes.

TIſaphernes adjunctis viris bellicoſiſſimis, cum Clearcho fœdus percuſſit. Eadem autem fœdera cum cæteris etiam ducibus ſe facturum affirmavit. Venerunt reliqui, Proxenus Bœotius, Menon Theſſalus, Agis Arcas, Socrates Achivus: Sequebantur hos viginti manipulo-

Digitized by Google

rum præfecti, militeſque ducenti. Tiſaphernes duces in vincul. conjectos miſit ad regem. Reliquos omnes ipſe interfecit.

Tiſaphernes in Miletum irruptionem facere, & exules reducere cogitabat. Verùm imparatus cum eſſet, rem in omnes homines divulgavit, quaſi mox jam id facturus, ita ut Mileſii omnia ex agris in urbem deportarent. Paratus autem, ſe ab exercitu deceſſurum ſimulavit, eumque non longè dimiſit. Mileſii animis mutatis, cum exercitũ dimiſſum viderent, in agros redierunt. Ille certo ſigno collectis copiis, celeriter omnes Mileſios extra civitatem diſperſos interfecit.

Pharnabazus.

PHarnabazus adverſus Lyſandrum ſcripſit Lacedæmoniis, qui eum hanc ob cauſſam miſſa ſcytala ab Aſia revocârunt. Lyſander ſuppliciter orat Pharnabazum, ut alias literas pro ſe mittat leniores. Pharnabazus pollicitus apertè quidem ejuſmodi ſcripſit, quales Lyſander petebat. Itaque dum ſigillum imprimit, commutatis libellis qui ſpecie nihil differebant, eam ei tradit, quam occultè ſcripſerat. Lyſander reverſus Lacedæmonem, Ephoris, quemadmodum moris erat literas reddit. Qui cum legiſſent, epiſtolam ei monſtraverunt, præfati nihil ei opus eſſe defenſione, cum adverſus ſeipſum literas attulerit.

Glos.

GLos in Cypro bellum gerebat, cumque Græci quos apud ſe habebat, iis qui in Jonia verſabantur, literas contra ipſum mitterent, ut nocentes deprehenderet, triremem adduxit, remigibuſque viaticum præbuit, atque in Joniam navigare juſſit. Cum gubernator navigationem data opera protraheret, multi multas epiſtolas remigibus dederunt. Qui ſolventes, non procul ſupra urbem appulerunt. Ille pedes in eum locum profectus, ubi triremis ſtabat, præcepit remigibus, ut omnes ſibi epiſtolas adferrent: in quibus cum inveniſſet eos qui contra ſe ſcripſerant, non ſubito, ſed in quæſtionibus examinatos interfecit.

Datames.

DAtames cum à militibus ſtipendia plurium menſium flagitarentur, convocavit eos in concionem, & ſe multas habere pecunias affirmavit in loco trium dierum itinere diſtanti: quare ſumma contentione ad eum feſtinemus, inquit. Crediderunt milites, atque ſecuti ſunt. Cumque unius diei itinere abeſſent, juſſit eos in iſto loco manere, & quietem capere. Aſſumtis autem ſecum camelis, & mulis cum perveniſſet ad templum vernaculis opibus ornatum, accepit talenta argenti triginta. Hæc camelis & mulis impoſita devexit ad exercitum, pauciſ-

paucíſque impletis vaſis, alia multa ad ſimilitudinem impletorum comparavit; cumque aliquot impleta militibus oſtenderet, in bonam ſpem adducebantur, & affatim ſuppetere pecunias exiſtimabant. At ille, Ameſum profectos numiſma cudere dicebat oportere. Ameſus autem aberat multorum dierum itinere, regionemque difficilem ad hybernandum habebat. Totam igitur hyemem milites ſalaria flagitare ceſſarunt.

Datames bellum gerens cum Sinopenſibus claſſem habentibus, cum ipſe naves fabricare vellet, & fabri deeſſent, amicitiam cum eis fecit, promittens ſe Seſtum expugnatam eis traditurum, quam omnium infeſtiſſimam exiſtimabant. Crediderunt Sinopenſes, & hortabantur, ut quibuſcunque rebus opus ad bellum haberet, ab ipſis acciperet. Ille ſe nulla re alia dixit indigere, cum haberet ſummam facultatem pecuniarum, atque hominum: verùm qui machinas, arietes & teſtudines fabricarent, ſe nullos habere, quæ res maximum uſum præſtarent oppugnantibus. Sinopenſes omnes ex urbe fabros & architectos ei miſerunt. Qui eorum artibus uſus cum magnam copiam navium & tormentorum ædificaſſet, oppugnationem à Seſto ad Sinopam convertit.

Datames Euphratem tranſgreſſus, Magno regi bellum faceſſebat. ille cum innumerabilibus copiis obviam ei progrediebatur, non admodum commeatu & neceſſariis abundans, tardius iter faciens. Datames ſupra fluvium magnam viam contendit, & curribus binis conjunctis, binos alios impoſuit, eoſque clavis inter ſe compegit. & juxta canthos ab inferiori parte tabulas affixit; ut ne rotæ in limum fluminis deprimerentur. Viros autem valentiſſimos, qui optima jumenta fune attraherent, tranare juſſit. Poſtea currus compactos in fluvium immiſit. Hoc pacto cum poſteriores impellerent, ii verò qui trajecerant, ab anteriore parte traherent magnis funibus ſuſpenſos, injectis ſuperius ſarmentis, atque lignis, fluvium cum ſuis copiis tranſmiſit, & decem dierum itinere prius quàm rex ad flumen perveniret, domum rediit.

Datames cum intellexiſſet ſibi inſidias à ſuis militibus parari, in campo pugnam cum hoſtibus conſerturus, alium quendam accinxit armatura ſua; atque ipſe aliam indutus, periculum ſubiit. Sic inſidiatores ſpecie falſi, cogniti ſunt.

Datames Sinopam oppugnans, cum literas accepiſſet à rege, ut oppugnatione deſiſteret, lectam epiſtolam adoravit, & ſacrificia gratulatoria fecit, quaſi magnum à rege commodum accepiſſet, & nocte conſcenſa navi diſceſſit.

Data-

Digitized by Google

Datames Autophradatem perſequentem fugiens, cum ad flumen prope veniſſet, tranſitum metuens, caſtra ſe poſiturum ſimulavit. Maximis autem & altiſſimis tabernaculis ab anteriore parte ædificatis, jumenta poſterius ſolvere non permiſit, neque militibus arma deponendi poteſtatem conceſſit. Hoſtes tabernacula conſpicati, etiam ipſi contra ſcenas erigere, jumentaque diſſolvere, & equos pabulatum mittere, ac cœnam omni ſtudio parare. Datames cum inſtructo & accincto rebus omnibus exercitu, fluvium trajecit. Hoſtes donec ſuos milites diſperſos revocarent, congregarent, in ordines componerent, equos denique inſtruerent, & arma caperent: Datames tranſmiſſo flumine, cum ſuis diſceſſit.

Datames cum hoſtibus egrediebatur in pugnę diſcrimine. Tribunus equitum aſſumtis à ſiniſtro cornu equitibus ad hoſtes tranſitionem fecit. Ille per obſtupefactos ac perterritos proditione pedites diſcurrens, hortabatur, ut totā aciem conſervarent, tanquā equitibus etiam ſimul oportuno tempore impreſſionem facturis, quod ipſe præſcripſiſſet. Crediderunt pedites, & equitibus victoriam præripere conabantur: ipſique conferto agmine in hoſtes irruentes, victores diſceſſerunt, poſtque victoriam tandem equitum proditionem cognoverunt.

Coſingas.

THracia gentes habet Cerronias & Scæboas. Hi conſuetudinem habent, ut Junonis ſacerdotibus in bello ducibus utantur. Erat ei ſacerdos & dux Coſingas. Thraces ei dicto audientes eſſe recuſarūt. Coſingas ſcalas plurimas, ingenteſque ligneas ædificabat, aliaſque aliis impoſuit. Fama erat eum in cœlum ad Junonem aſcendere, in animo habere: ac Thraces accuſare, quod obedientiam præſtare nollent. Illi ut Thraces ſtupidi & inertes, metuentes Ducis in cœlum aſcenſum, ſuppliciter obſecrabant, & juramento ſe obſtringebant, imperata ejus omnia ſe promtè facturos.

Mauſolus.

MAuſolus Thraciæ rex pecunias ab amicis colligere volebat, & prodere metum ſimulabat, regem imperio ſpoliatum iri: iiſque convocatis, equos in eorum conſpectu producit, theſauros, aurū, argentum, veſtem, aliaque ejus generis regi ſe miſſurum dictitans, ne patrio principatu ſpoliaretur. His Mauſoli verbis amici fidem adhibent, eodemque die infinitam pecuniarum multitudinem ei miſerunt.

Mauſolus ut Latmium urbem munitam caperet, amicitiam præ ſe ferebat ergo Latmios. Obſides eis reddidit quotquot bello cœperat Hidriæus.

driæus. Stipatores autem corporis habuit Latmios, quaſi ſolos fideles. Inſerviebat eis promto animo, quacunque in re vellent: cumq; eos ſumma benevolentia obſtrinxiſſet, petiit ab iis viros trecentos ſtipandi corporis cauſſa, ad Pygela iter habens, quaſi metuens Phytum Epheſium. Illi confeſtim delectos miſerunt. Mauſolus his acceptis, alias etiam copias habens Latmium tranſibat, proficiſcens ad Pygela. Cives omnes egrediebantur, ad ſpectandas tranſeuntes copias. Interim magna militum multitudo per noctem in inſidiis collocata, præoccupavit urbem vacuã hominibus, portiſque apertis. Mauſolus converſus introivit cum univerſo exercitu, & Latmi dominus evaſit.

Borges.

BOrges Cione in urbe ad Strymonium ſita imperium tenebat, accepto principatu ab rege magno. Græci Cionem oppugnabant. Borges ad multum tempus oppugnationem ſuſtinuit. Cum autem deſperaſſet ſe creditum à rege oppidum tueri poſſe, neque hoſtibus tradere vellet, ignem urbi ſubjecit, ut ipſe cum uxore ac liberis, totaque urbe ſimul combureretur.

Dromichætes.

DRomichætes rex erat Thracum, Lyſimachus Macedonum. Macedo Thraciæ bellum inferebat. Thrax Macedonum dolo circumvenit. Dux ejus Æthis transfugæ ſpecie, ad Lyſimachum tranſire ſe velle dicebat. Qui cum fidelis eſſe crederetur. Macedones in locorum difficultates conjecit. Ibi confligtantes fame, ſitiq;, Dromichætes adortus cum ipſum Lyſimachum, tum omnes qui eum ſequebantur interfecit. Erat Lyſimachiorum qui ceciderant numerus, ad centum millia.

Artobarzanes.

ARtobarzanes Andramitium tenens, ab Autophradate terra marique oppugnabatur. Cum autem res neceſſarias ac milites in urbem cuperet inducere, & ab oppugnantibus impediretur, mandatum dat Pteleunti, qui objectam inſulam cum præſidio tenebat, ut ſimularet ſe eam Autophradatæ proditurum. Qui cum præſidii præfecto crederet, & claſſem ad accipiendam inſulam mitteret, Artobarzanes interea dum naves ad inſulam contendunt, eas prævertens, magnam commeatuum ac militum copiam in urbem importavit.

Autophradates.

AUtophradates volens in Piſidias impreſſionem facere, aditum anguſtum & præſidiis munitum cernens, adduxit exercitum. Rurſuſque eum retrò ad ſex ſtadia reduxit. Impetente nocte Piſidæ qui

V cuſto-

Datames Autophradatem perſequentem fugiens, cum ad flumen prope veniſſet, tranſitum metuens, caſtra ſe poſiturum ſimulavit. Maximis autem & altiſſimis tabernaculis ab anteriore parte ædificatis, jumenta poſterius ſolvere non permiſit, neque militibus arma deponendi poteſtatem conceſſit. Hoſtes tabernacula conſpicati, etiam ipſi contra ſcenas erigere, jumentaque diſſolvere, & equos pabulatum mittere, ac cœnam omni ſtudio parare. Datames cum inſtructo & accincto rebus omnibus exercitu, fluvium trajecit. Hoſtes donec ſuos milites diſperſos revocarent, congregarent, in ordines componerent, equos denique inſtruerent, & arma caperent: Datames tranſmiſſo flumine, cum ſuis diſceſſit.

Datames cum hoſtibus egrediebatur in pugnę diſcrimine. Tribunus equitum aſſumtis à ſiniſtro cornu equitibus ad hoſtes tranſitionem fecit. Ille per obſtupefactos ac perterritos proditione pedites diſcurrens, hortabatur, ut totā aciem conſervarent, tanquā equitibus etiam ſimul oportuno tempore impreſſionem facturis, quod ipſe præſcripſiſſet. Crediderunt pedites, & equitibus victoriam præripere conabantur: ipſique conferto agmine in hoſtes irruentes, victores diſceſſerunt, poſtque victoriam tandem equitum proditionem cognoverunt.

Coſingas.

THracia gentes habet Cerronias & Scæboas. Hi conſuetudinem habent, ut Junonis ſacerdotibus in bello ducibus utantur. Erat ei ſacerdos & dux Coſingas. Thraces ei dicto audientes eſſe recuſarūt. Coſingas ſcalas plurimas, ingenteſque ligneas ædificabat, aliaſque aliis impoſuit. Fama erat eum in cœlum ad Junonem aſcendere, in animo habere: ac Thraces accuſare, quod obedientiam præſtare nollent. Illi ut Thraces ſtupidi & inertes, metuentes Ducis in cœlum aſcenſum, ſuppliciter obſecrabant, & juramento ſe obſtringebant, imperata ejus omnia ſe promtè facturos.

Mauſolus.

MAuſolus Thraciæ rex pecunias ab amicis colligere volebat, & prodere metum ſimulabat, regem imperio ſpoliatum iri: iiſque convocatis, equos in eorum conſpectu producit, theſauros, aurū, argentum, veſtem, aliaque ejus generis regi ſe miſſurum dictitans, ne patrio principatu ſpoliaretur. His Mauſoli verbis amici fidem adhibent, eodemque die infinitam pecuniarum multitudinem ei miſerunt.

Mauſolus ut Latmium urbem munitam caperet, amicitiam præ ſe ferebat ergo. Latmios. Obſides eis reddidit quotquot bello cœperat Hidriæus.

Digitized by Google

driæus. Stipatores autem corporis habuit Latmios, quaſi ſolos fideles. Inſerviebat eis promto animo, quacunque in re vellent: cumq; eos ſumma benevolentia obſtrinxiſſet, petiit ab iis viros trecentos ſtipandi corporis cauſſa, ad Pygela iter habens, quaſi metuens Phytum Epheſium. Illi confeſtim delectos miſerunt. Mauſolus his acceptis, alias etiam copias habens Latmium tranſibat, proficiſcens ad Pygela. Cives omnes egrediebantur, ad ſpectandas tranſeuntes copias. Interim magna militum multitudo per noctem in inſidiis collocata, præoccupavit urbem vacuā hominibus, portiſque apertis. Mauſolus converſus introivit cum univerſo exercitu, & Latmi dominus evaſit.

Borges.

BOrges Cione in urbe ad Strymonium ſita imperium tenebat, accepto principatu ab rege magno. Græci Cionem oppugnabant. Borges ad multum tempus oppugnationem ſuſtinuit. Cum autem deſperaſſet ſe creditum à rege oppidum tueri poſſe, neque hoſtibus tradere vellet, ignem urbi ſubjecit, ut ipſe cum uxore ac liberis, totaque urbe ſimul combureretur.

Dromichætes.

DRomichætes rex erat Thracum, Lyſimachus Macedonum. Macedo Thraciæ bellum inferebat. Thrax Macedonum dolo circumvenit. Dux ejus Æthis transfugæ ſpecie, ad Lyſimachum tranſire ſe velle dicebat. Qui cum fidelis eſſe crederetur. Macedones in locorum difficultates conjecit. Ibi confligtantes fame, ſitiq;, Dromichætes adortus cum ipſum Lyſimachum, tum omnes qui eum ſequebantur interfecit. Erat Lyſimachiorum qui ceciderant numerus, ad centum milliá.

Artobarzanes.

ARtobarzanes Andramitium tenens, ab Autophradate terra marique oppugnabatur. Cum autem res neceſſarias ac milites in urbem cuperet inducere, & ab oppugnantibus impediretur, mandatum dat Pteleunti, qui objectam inſulam cum præſidio tenebat, ut ſimularet ſe eam Autophradatæ proditurum. Qui cum præſidii præfecto crederet, & claſſem ad accipiendam inſulam mitteret, Artobarzanes interea dum naves ad inſulam contendunt, eas prævertens, magnam commeatuum ac militum copiam in urbem importavit.

Autophradates.

AUtophradates volens in Piſidias impreſſionem facere, aditum anguſtum & præſidiis munitum cernens, adduxit exercitum. Rurſuſque eum retrò ad ſex ſtadia reduxit. Impetente nocte Piſidæ qui

Digitized by Google

cuſtodiam adminiſtrabant,diſceſſerunt exiſtimantes hoſtium exercitum abiſſe. Ille levis armaturæ militibus & armatis expeditiſſimis aſſumtis, citato curſu anguſtias penetravit, & Piſidarum regionem vaſtavit.

Autophradates Epheſiis e regione caſtra figentibus, videns multitudinem nugantem obambulare, principes eorum ad colloquium de communibus rebus habendum evocavit. Qui progreſſi colloquebantur. Duces equitum & armatorum multo antè præceptum acceperāt, ut colloquentibus principibus impetum facerent in Epheſios, ſine ordine diſperſos, & curis vacuos. Itaq; magnus Epheſiorum numerus partim occiſi, partim vivi capti ſunt.

Autophradates mercenarios ad pugnam volens educere, ſubmiſit qui rumorem ſererent, eum habendi numeri cauſſa expeditionem facere, ne præſentes aut armatos ullos juſto ſtipendio privaret. Milites ſumma alacritate omnes aptatis armis progrediebantur. Tū ipſa res declaravit non eſſe numerum, ſed apparatum belli multitudine hoſtes terrentem.

Arſames.

ARſames Barcæos oppugnabat. Quibus legatos ad eum mittentibus de pace, conceſſit, dextramque eis miſit Perſica conſuetudine: & oppugnationem ſolvens, hortabatur Barcæos, ut cum rege ſe conjungerent, in expeditione adverſus Græciam ſuſcipienda: eique curruum auxilia mitterent. Qui principes ſuos miſerunt, qui cum eo de ſocietate conſilium caperent. Arſames opiparo convivio parato, principes invitavit, omnibuſq; Barcæis forum abundans rebus omnibus aperuit. Quibus ad emendum progreſſis, ſignum dedit Perſis. Qui enſibus armati, portas occuparunt, & irruentes urbem diripuerunt, interfectis omnibus qui reſiſtere conarentur.

Arſames defectione ab Rege facta, potitus majore Phrygia, cum iis qui contra eum ab rege miſſi fuerant, prælium conſerere inſtituit. Præfectus equitum cum hoſtibus paciſcebatur, ſe, cum in aciem ventum eſſet, ad eos tranſiturum. Arſames proditione cognita, per noctem ad præfecti equitum tabernaculum adiens, eum in q̃ſtionibus examinavit. Qui cum facinus confiteretur, equitum arma, veſteſq; aliis induendas dedit, quib9 ſummam fidem habebat: & equitum præfecti armatura quendam alium Hipparchum inſtruxit eiſq; p̃cepit, ut cum ſignum ab hoſtibus ſublatum cernerent, ad eos tranſirent, & obequitantes, p̃tereunteſq; eorum agmen, à tergo converſi impetum in eos darent. His ita conſtitutis, à tergo impreſſionem faciebant. Arſames autem à facie exercitum adduxit. Hoſtes ordinibus diſſolutis terga verterunt, & complures ex eis inter fugiendū perierunt.

Mithri-

Digitized by Google

Mithridates.

MIthridati rex præcepit, ut Datamen, qui defectionem fecerat, occideret, aut vivum adduceret. Mithridates etiam ipſe ſimulabat ſe defecturum à rege. Datames ejus verbis credere noluit, niſi prius magnum damnum regis ditioni intuliſſet. Qui magnam intulit vaſtitatem, caſtella regis ſolo æquavit, vicos incendit, tributa per vim rapuit, prædam abegit. Cum multis rebus oſtendiſſet ſe regi infeſtum eſſe, ambo ſimul inermes convenerunt ad colloquendum, conſultandumq; quid fieri oporteret. Mithridates in eo loco multos gladios noctu comparaverat, aliumque alibi abdiderat, & his ſignum impoſuerat. Colloquendo igitur eum adduxit, pedetentim ambulans. Cum ſatis eſſet diſſertum, Datames dicta ſalute abitum parabat. Mithridates unum ex enſibus celeriter arripiens, eoque ſub manu ſiniſtra occultato, revocavit Datamen, quaſi oblitus aliquid, quod dicere neceſſe eſſet. Advenientem autem juſſit montem illum munire, ſic Datamen ſtudioſe in montem intuentem, Mithridates enſe percuſſum interfecit.

Mithridates in Paplagonia confugiens in quandam civitatem, ut longo itinere perſequentes hoſtes anteverteret, quotquot in ædibus reperiebat utenſilia, vaſaque in publico foris collocavit, & ſub noctem ipſe fugam capeſſit. Perſequentes cum in urbem irruiſſent, vaſa in medio propoſita conſpicati, ad rapinam convertebantur. Ducibus autem perſequi jubentibus morem gerere noluerunt, non commodum eſſe rati, manifeſtam utilitatem ex manibus dimittere. Mithridates interea temporis magna via confecta, evaſit.

Mempſis.

MEmpſis Aribæo bellum inferente, ne intra mœnia concluderetur, omnia protulit extra murum, & pro civitate collocavit uxores, liberos, pecunias. portas autem civitatis deſtruxit. Aribæus apparatum eorum deſperationi ſimilem veritus, metuenſque ne ad mortem uſque prælium facerent, exercitum abduxit.

Cerſobleptes.

CErſobleptes cum ejus cognati deſciſcentes magnam pecuniarum vim clam expoſuiſſent, facta pace, civitatum eis præfecturas attribuit, eoſque ab ſe invicem diſiunxit. Cum aliquantum temporis interceſſiſſet, pecuniaſque exigeret, comprehenſos eos ex urbibus ejecit, & pecunias ipſe poſſedit.

Peuthes.

PEuthes præfectus equitum Cerſobleptæ, in ſumma pecuniarum inopia conſtitutus, mandavit, ut quilibet agricola quinque modiorum agrum ſibi sereret. Qui ſeruerunt, magna ſcilicet colonorum multitudo. Cum igitur ingens frumenti copia proveniſſet, devectum illud in mare vendidit, remittens aliquantum de pretio. Ea ratione multas ſubito pecunias Cerſobleptæ confecit.

Artabazus.

ARtabazo oppugnanti civitatem quandam, Timoxenus Sicionæus urbem prodidit. Convenerat inter utroſque, exiguum libellum in telo ſuſpenſum, in locum conſtitutum ejaculari. Inde recipiens epiſtolas Artabazus, cum ſuſpicaretur Pammenem hoſtibus eam rem enuntiare, vocavit eum quaſi munera largiturus, & militibus frumentum menſurus, venientem in caſtra comprehendit, eumq; fratribus Oxythræ atque Dibicto tradidit.

Artabazus Pharnaci filius, fugiens à Platæis, in Theſſaliam venit. Theſſalis interrogantibus de pugna, non audens confiteri calamitatem, reſpondebat ſe in Thraciam properare, & arcanum regis mandatum perficere velle: Mardonius autem victor ſequitur, & ipſe victoriæ nuntium apportat. Artabazus victoriã prætendens, Theſſaliam tranſiit. Theſſali vero ſtatim Perſarum cladem perceperunt.

Aryandes.

ARyandes Barcæorum urbem oppugnans, nocte foſſam duxit, lignis imbecillibus tranſverſim poſitis, exiguaque terra injecta. Interdiu Barcæos ad fœdus ineundum vocat, ſtanſque cum iis qui fœdus percuterent, ſuper latentem foſſam juravit: Quandiu terra permaneret, ſe conventa ſervaturum. Barcæi acceptis juramentis, portas aperuerunt. Aryandæ milites effracta foſſa civitatem occupârunt, cum non amplius terra maneret, in qua juraverant.

Brennus.

BRennus rex Gallorum volens eos perſuadere, ut expeditionem in Græciam ſuſciperent, convocatis in concionem viris & mulierib⁹, produxit captivos Græcos, viliſſimis corporibus & infirmiſſimis præditos capitibus, raſos & ſordidis palliis amictos: juxtaque eos maximos Gallorum collocavit & ſpecioſiſſimos, Gallicam armaturam indutos. Hoc facto, Nos, inquit, tanti ac tales contra homines ita imbecilles & parvos bellum geremus. Hoc modo Galli contemtis Græcis adducti ſunt, ut proficiſci cum exercitu in Græciam non dubitarent.

Brennus Gallos ducens in Græciam, cum Delphis aureas ſtatuas conſpe-

Digitized by Google

conſpexiſſet, accerſivit Delphos captivos, eoſque per interpretem interrogavit, an ſolidum eſſet aurum anathematum. Quibus affirmantibus intus ferrum eſſe, foris autem aurum leviter aſperſum: mortem omnibus minabatur, ſi hoc aliis enuntiarent, imo contrarium dicere juſſit, nihil eſſe præter aurum fabricatum. Tum duces intro vocavit, & ad eundem modum captivos interrogavit. Quibus ut imperatum erat, reſpondentibus aurum eſſe purum, juſſit eos multitudini renuntiare, ut ſperantes ſe maximas auri portiones accepturos, alacrius pugnam facerent.

Mygdonius.

MYgdonius hoſtib⁹ obſidentibus fame laborans, acervos maximos terræ, lapidũq; in foro exſtruxit, eoſq; compingens luto, in alios triticũ in alios hordeum injecit & in mulos genti magnitudine, pinguiſſimoſq; alens extra mœnia dimiſit. Eos hoſtes cõphenderunt. Ille p̃cone miſſo juſſit, ut mitterent qui de redemtitio pretio trãſigerent. Venerunt legati, quos Mygdonius in foro convenit. Illi maximos acervos tritici, hordeique videntes, & miniſtros alios alibi jubere metiri, reverſi hæc hoſtibus nuntiarunt. Qui pinguedinem mulorum conſpicati, fidemq; de ciborum apparatu legatis habentes, longo tempore ſe civitatem capere non poſſe exiſtimârunt, & ob eam cauſſam diſceſſerunt.

Pariſades.

PAriſades rex Ponti aliam veſtem habere ſolebat, cum militum inſpectionem faceret: aliam, cum periculum adverſus hoſtes ſubiret: in alia, ſi quando fugam tempus poſtularet, fugiebat. Nam ordines inſtruens, ab omnibus cognoſci: periclitans, nemini hoſtium notus eſſe: fugiens autem, neque ſuos, neque hoſtes ſcire, quis eſſet, voluit.

Seuthes.

SEuthes Athenienſibus maritimas regiones per Cherroneſum populantibus, duo millia Getarum levis armaturæ conduxit, eoſque more hoſtium irruptionem facere, igniq; regionem vaſtare juſſit, & in eos qui in muris conſiſterent, tela conjicere. Hæc Athenienſes conſpicati, & hoſtes eſſe Thracum ex his quæ patrabantur conjicientes, audacter è navibus egreſſi, ad mœnia contendebant. Seuthes extra muros obviam Athenienſibus prodiit, & Getæ quaſi cum illis ſe conjuncturi, poſtquam ad tergum evaſerunt, intercluſis retro hoſtibus, hinc Thraces, illinc Getæ magnum eorum numerum occiderunt.

Seiles.

SEiles ut tria millia Perſarum, qui novis rebus ſtudebant, morti traderet, finxit Seleucum per literas ſibi graviter minari. Se vero ipſorum

auxilio, ad prævertendam ejus iram uti ſtatuiſſe. Ad conſilium vero agitandum conſtituit, ut omnes in vicum quendam nomine Rhaudam convenirent. Illi credentes ejus ſermonibus venerunt. At ipſe (erat enim palus ſub vico profunda) in eo loco Macedonum & Thracum equitib⁹ trecentis, armatiſque ter mille collocatis, præcepit, ut cū peltā ferream tolli vidiſſent, excurſione facta omnes ibi collectos perimerent. Qui oſtenſa pelta excurrentes, tria millia Perſarum ad unum omnes conciderunt.

Aborzus.

ABorzus cum à tribus millibus hominum in Perſide incolentium, ſibi inſidias parari ſenſiſſet, eos ablegavit additis viarum ducibus, qui deduxerunt eos in locum quendam Perſidis nomine Comaſtum. Ibi vicorum inſignis multitudo, hominumq; magna frequentia, multaque diverſoria. Cum autem alius apud alium hoſpitem diverteret, fortiſſimo præſidio vicos cingente, quilibet hoſpes ſuum diverſorem inebrietatum occidit Corpora vero trium millium terræ mandata per noctem, deque medio ſublata ſunt.

Surenas.

SUrenas Parthorum dux, cum Craſſus turpiter prælio fugat⁹ diſcederet, & per montana iter facere conaretur: metuens ne pugnam ex deſperatione redintegrarent, legatum ad eum miſit, qui in hunc modū referret: Componit tecum amicitiam Rex magnus, & cum fortitudinem ſuam Romanis oſtenderit, nunc humanitatem etiam oſtendere conſtituit. Craſſus dolum ſuſpiciens, morem gerere nolebat. Milites quorum animi eſſent fracti, & defeſſi, coegerunt eum comploſis armis Barbaro credere. Craſſus invitus pedibus iter faciebat. Surenas ſumma uſus humanitate, equum aureo freno præditum ei tradidit, in quo eum ſedere juſſit. Barbarus autem equorum curator, admotis calcaribus, equi curſum accelerabat, ut Craſſum in mediam Parthorum multitudinem conjiceret. Octavius unus ex Craſſi legatis intellecta fallacia, frenum apprehendit, & poſt eum unus tribunorum Petronius. Sic Octavius extracto gladio, equi curatorem interficit. Octavium alius quidam Parthorum. Craſſum vero exſiliens Parthus occidit, ejuſq; caput & dextrā abſciſſam ad regem magnum Parthorum Herodem deportavit Erat eo tempore rex in convivio, & inter potandum, Jaſonem Trallianum tragœdum Bachas Eurypidis agentem auſcultabat. Tragœdus canebat, ἀκοῦ ἐκ τὰ μέλη φέρων μὲν ἐξόρεθ νεότομον, ἐπιμέλανθρον μακάριον θήραν. Qui vero Craſſi caput habebāt, ad regem illud attulerūt. Ob eam rem ingens vociferatio, ingenſq; plauſus oriebatur. Itaq; Exathres exſiliens, inquit: Mihi potius hæc μέλη canere convenit.

nit, q̃ tragœdo. Rex ea re gaviſus hunc quidem iis donis honoravit, quibus mos erat ejuſmodi homines afficere tragœdo vero talentum donavit.

Celtæ.

CEltæ expeditionem adverſus Autariatas ſuſceperunt. Cum diu bellum duceretur, Celtæ cibaria & vinum herbis venenoſis inficiunt, & ipſi noctu relictis caſtris fugam capeſſunt. Autariatæ credentes eos metu profugiſſe, caſtra invadunt, & vino cibariiſque largiter fruuntur, ſtatimque immoderato ventris profluvio prolabuntur. Celtæ ſupervenerunt, ac proſtratos occiderunt.

Thraces.

THraces prælio cum Bœotis facto ad Copidem paludem victi, in Heliconem confugerunt, & inducias cum Bœotis ad dies aliquot fecerunt, in quibus Bœoti inito conſilio diſcedunt, freti victoria, & induciis confidentes, atq; immortali Eteoniæ pro victoria ſacrificantes. cõvivia celebrant Thraces per noctem in ſacrificantes & convivantes impetu cum armis facto, multos interfecerunt, multoſq; vivos cœperunt. Bœotis eos violati fœderis incuſantibus, reſponderunt Thraces ſe nullo modo fœdera eſſe tranſgreſſos. Dierum enim inducias certis conditionibus factas eſſe. De noctibus ſibi nullum fœdus cum eis interceſſiſſe.

Scythæ.

SCythæ cũ Tribolis pugnam inituri, præceperunt agricolis & equorũ paſtoribus, ut cum ſenſiſſent ipſos cum hoſtib. manus conſerere, ꝓcul ſeſe oſtendentes, equorum greges agerent. Quibus apparentibus, Triboli magnam multitudinem hominum & equorum à longinquo cõſpicati, cum pulvis excitaretur, & clamor tolleretur, arbitrati Scythas ſuperiores auxilio eis venire, metu perterriti, ſe in fugam conjecerunt.

Scythæ in Aſia bellũ gerebant. Interea temporis Scythiades ex ſervis liberos procreaverant. Servi reverſos dominos recipere noluerunt, bellumq; conflatum eſt. Servi inſtructa acie dominis obviam progrediebãtur armati. Scytha quidam metuens ne ex deſperatione prælium comitterent, ſuis conſilium dedit, ut arma & arcus deponerent, flagelliſq; protenſis obviam ſervis irent. Qui cũ extenſis flagellis impetum facerent, illi conſcientia ſervitutis ſtimulati, repentè ſe fugæ mandàrunt.

Perſæ.

PErſæ cum circa Mycalem Samios & Mileſios ſuſpectos haberent, juſſerunt eos montes & juga Mycalæ occupare: uerbo quidem, quod regionis peritiam haberent: re autem, ne ſua pręſentia reliquos etiam Græcos corrumperent.

Digitized by Google

Perſæ cum Medis prælium committebant, duce Cyro. Satrapa Cyri Oebares fugam incepit, & quantum is præibat, omnes Perſæ ſequebantur. Tum Perſides fugientibus obviam proceſſerunt, ſublatis tunicis: &, Quo, inquiunt, contenditis? Unde egreſſi eſtis, eo introire rurſus vultis? Hæc mulierum verba pudorem attulerunt Perſis. Itaque reverſi ad pugnam, Medos in fugam converterunt.

Tauri.

TAuri, gens Scythica, ſemper prælium commiſſuri, vias omnes à tergo ſubruunt, inviaſque reddunt: & ſic pugnam ineunt, ut cum fugere non poſſint, aut vincant, aut moriantur.

Pellenenſes.

PEllenenſes ab Troja navigantes, ad Phlegram appulerunt. Captivæ Troades, cum Græci in terram deſcendiſſent, non ferentes captivitatem, naves incenderunt. Erat inter captivas etiam Euthria, Priami ſoror Græci, navigiorum inopia coacti, terram Sicyoniam occupârunt, & exſtructa civitate regionem pro Phlegra Pallenen appellârunt.

Annibal.

ANnibal in Iberia magnam civitatem Salmatidem oppugnabat. Pactum cum eis fecit, ut trecentis argenti talentis, & trecentis obſidibus acceptis, oppugnationem dimitteret. Cum Salmatenſes nō traderent, de quibus inter eos convenerat, Annibal reverſus immiſit milites, quaſi directuros urbem. Rogabant Barbari, ut ſibi liceret amictis una veſte cum uxoribus exire: arma, pecunias & mancipia ſe relicturos. Uxores in ſinibus gladios occultantes, cum viris exierunt Annibalis milites urbem diripuerunt. Mulieres egreſſæ, maritis enſes tradiderūt. Quędam etiam ipſæ ſtrictis gladiis cum viris ſimul in eos qui civitatem vaſtabant, impetum fecerunt. Itaque alios cœperunt, alios in fugam conjecerunt, & confertim ex urbe excurrebant. Annibal mulierum fortitudinem admiratus, non ſolum illas ſuis maritis reddidit, verumetiam patriam & pecunias eis reſtituit.

Tyrrhenides.

TYrrheni, qui Lemnum & Imbrum inhabitabant, expulſi ab Athenienſibus, in Tænarum appellentes, Spartiatis ad bellum Eiloticum auxilium tulerunt. Itaq; civitate donati, conjugiorumq; participes facti, cum non ad imperia, neque in Senatum admitterentur, in ſuſpicionem novarum rerum venerunt, & comprehenſi à Lacedæmoniis cuſtodiebātur. Vinctorū xores ad carcerem venientes, petunt à cuſtodibus, ut ſibi tantiſper adire vos liceat, donec viderent, & cum eis coirent. Quæ cū introiſſent, ſtatim veſtes permutarunt, viriq; uxorum veſtibus induti &

Digitized by Google

occultati,ingruente veſpera exierunt. Mulieres virorũ ſumtis indumentis,intus remanſerunt,quodcunque periculum ſubire paratæ,ad maritorum ſalutem vindicandam.Neq; vero mariti uxorum oblıti ſunt,aut eas reliquerunt. Sed & ipſi Tynetũ occuparunt,& Eilotas ad defectione pertraxerunt,ita ut Lacedæmonii metuentes de pace legatos mitterent, copoſitaque controverſia uxores eis redderent. Pecuniis item,navibuſque ſuppeditatis,quaſi colonos Lacedæmoniorum ablegarunt.

Celtæ.

CEltæ inteſtina ſeditione laborabant. Qui cum jam ad bellum arma ſumſiſſent,uxores eorum ſe inter medias acies opponentes, crimina deprecabantur:& tranſegerunt,ut viri in gratiam redeuntes, litem deponerent. Et vicatim,oppidatimq; in poſterum, ſi quando Celtæ conſiliũ ineunt de bello,de pace,aut etiam aliis, quæ comuniter ad ipſos aut ad ſocios pertinent.ſingula de mulierum ſententia adminiſtrantur. In fœderibus igitur cum Annibale factis continetur,ne Celtæ Carthaginenſibus exprobrent,Carthaginenſium Hipparchos atque duces eſſe judices,neq; Celtis Carthaginenſes objiciant,Celtarum mulierũ judicare.

CONTENTA
IN OCTAVO LIBRO POLYÆNI
STRATAGEMATUM.

Amulius	1	*Faunus*	1	*Timocrates*	1	*Amage*	1
Remus	1	*Titus*	1	*Eraſinorix*	1	*Arſinoe*	1
Romulus	2	*Caius*	1	*Timoclea*	1	*Crateſipolis*	1
Numa	1	*Pinarius*	1	*Eryxo*	1	*Sacerdos*	1
Tullus	1	*Sertorius*	1	*Pythopolis*	1	*Cynane*	1
Tarquinius	1	*Cæſar*	32	*Chryſame*	1	*Pyſta*	1
Camillus	1	*Auguſtus*	7	*Polyclea*	1	*Epicharis*	1
Galli	1	*Romani*	3	*Leæna*	1	*Mileſiæ*	1
Tyrrheni	1	*Semiramis*	1	*Themiſto*	1	*Melii*	1
Sylla	2	*Tomyris*	1	*Pheretima*	1	*Phocides*	1
Marius	3	*Nitetis*	1	*Axiothea*	1	*Chiæ*	1
Marcellus	2	*Philotis*	1	*Archidamis*	1	*Thaſiæ*	1
Attilius	1	*Clœlia*	1	*Laodice*	1	*Argolides*	1
Caius	1	*Porcia*	1	*Theano*	1	*Acarnanes*	1
Fabius	3	*Cleomenes*	1	*Deidameia*	1	*Cyrenenſes*	1
Quintus	1	*Chilonis*	2	*Artemiſia*	4	*Lacænæ.*	1
Scipio	8	*Mileſii*	1	*Tania*	1		
Porcius	1	*Phocenſes*	1	*Tirgatao*	1		

Proemium.

ETiam hunc octavum librum Stratagematum vobis dedico, ſanctiſſimi reges, Vere & Antonine. Itaque perfecto volumine quod promiſeram, precor & opto, ut vobis à militari virtute bonus & fauſtus exitus bellorum contingat: mihiq; juſtum à vobis ſuffragium, quod inſtitutum vitæ & orationis forenſis ſecutus, non diligenter conſcripſi quæ uſui eſſe poſſint vobis ipſis & Romanorum imperio & Græcis, ſive bella geramus, ſive pacem colamus. Nam in bello hæc ſunt adipiſcendæ victoriæ exercitia, in pace conſilii capiendi præcepta, quæ gloriam immortalem à veſtro regno conſequentur.

Amulius.

AMulius & Numitor fratres exſtitere. Junior Amulius cum exercitu & copiis Albæ regnum invaſit. Fratrem ſuum Numitorem in cuſtodia ſervabat. ejuſq; filiam Sylviam, ne ex ea liberi progignerentur, vindices Amulii ſceleris & injuriæ, ſacerdotem Veſtæ effecit. Legem enim habebant Veſtales, ut perpetuam virginitatem conſervarent.

Remus.

REmus & Romulus Martis & Sylviæ filii, Amulium per inſidias aggrediebantur. Tumultus ab arce in urbem perferebatur. Numitor conſcius quid fieret, ad cives dixit hoſtilem aggreſſionem eſſe, Amulium urbe prodita fugiſſe. Sed, inquit, armati in forum conveniamus. Civibus ſe armantibus, & congregantibus, Remus & Romulus Amulio ſublato, ex arce exilierunt: & congregatis civibus renuntiarunt, qui nam & quo damno affecti, avi injurias perſecuti ſint. Populus factum collaudans, Numitori regnum tradidit.

Romulus.

ROmulus, cum Romani uxoribus omninò carerent, promulgavit per finitimas civitates, ſe publicos ludos inſtituturum Neptuno equeſtri, & equeſtria certamina, maximis propoſitis præmiis. Magna hominum multitudo ex vicinis urbibus ad ſpectaculum convenit, omnis generis, virorum, mulierum, virginum. Romulus ſuis præceptum dederat, ut à viris & mulieribus abſtinerent, ſolas autem virgines raperent, non ad ſtuprum, ſed ad ineunda connubia. Hæc connubia Romanis principium exſtiterunt procreandorum liberorum.

Romulus ab urbe Fidenatum circiter decem ſtadiis caſtra fixit. Per noctem è vallo copias eduxit, dimidiiſque manipulis ad frontem explicatis, reliquos rectis ordinibus collocavit, & ducibus ſeorſim præcepit, quid

Digitized by Google

quid fieri vellet. Ipſe paucos expeditos bipennibus armatos ducens, ad mœnia acceſſit, reliquis copiis in propinquo inſidias agere juſſis. Aurora jam ſublucente, portas bipennibus eſtringere juſſit. Fidenatibus improviſa audacia perturbatis, portaſque aperientibus, & in hoſtes irruentibus nullo ordine, Romani paulatim retroceſſerunt. Fidenates eos qui in fronte conſiſtebant videntes, poſteriores non conſpicati, contemtis iis qui videbantur, vehementer urgebant, eos ſe facilè vincere poſſe exiſtimantes. Cum longiùs proceſſiſſent, duces rectos manipulos poſt eos qui in fronte ſtabant, collocàrunt, eoſque unà ſedere juſſerunt, ne ab hoſtibus conſpicerentur. His factis qui in fronte erant tergiverſantes, circumibant manipulos in profundum explicatos, & perſequentibus ex adverſo obviam veniebant. Qui autem latebant conſurgentes, cum vociferatione & tumultu in hoſtes invadunt, perſequendo defatigatos, cumque his manus conſerunt: & qui fugere videbantur, Fidenates in fugam converſos occidunt, eorumque urbe potiuntur.

Numa.

NUma ut Romanos à bellis & invidia ad pacem atque leges deduceret, & ab urbe ſeceſſit in ſacroſanctum Nympharum templum. In eo cum ſolus per multos dies vitam egiſſet, reverſus oracula ab Nymphis apportavit, quæ ſuaſit ut pro legibus haberentur: iis Romani ſe obedientes præbuerunt. Quæcunque igitur in hunc uſque diem, feſta, litationes, ſolemnitates, ſacrificia ſunt, hæc omnia Numa quaſi leges Nympharum conſtituit. Mihi equidem Minoem & Lycurgum æmulatus eſſe videtur. Nam ex iis leges alter ab Jove, alter ab Apolline diſcentes aut ſaltem ſe didiciſſe profitentes, alter Cretes, alter Lacones, ut his uterentur, perſuaſit.

Tullus.

TUllus Romanorum imperium tenebat. Fidenatibus pugnam adverſus Romanos committentibus. Albani proditione facta, lævum cornu reliquerunt, & in montes diſceſſerunt. Eques celeriter ad Tullum contendens, proditionem nuntiavit. Ille vero magna voce exclamavit. Tu vero tuum locum tene. Albani enim abierunt meo juſſu, ut hoſtes circumventos includant. Quo audito, Romani fortiſſimè vociferabantur. Verum non latebat Fidenates vociferantium lætitia. Itaque ſummo ſtudio & feſtinatione fugam petebant, veriti ne ab Albanis circumvenirentur.

Tarquinius.

Digitized by Google

TArquinius cum Gabios longo tempore oppugnatos capere non poſſet, minimum natu filium Sextum plagis affectum transfugæ ſpecie miſit. Qui corpus acerbis verberibus caſtigatum videntes, eum receperunt. Ille contra patrem multa, magnaque pollicitus, cum pleraque factis exſequeretur, fidelis habebatur. Prædas ex Romanorum agris agebat, in fugam eos convertebat, captivos cœpit, multas pugnas vincebat. Quam ob cauſſam Gabii admirati virtutem, eum imperatorem ac ſummum belli ducem creaverunt. Ille autem clam nuntio ad patrem miſſo, eum interrogavit, quid fieri vellet? Tarquinius (nam in horto colloquebantur) ſumma papaverum capita decutiens, inquit ad nuntium: Refer filio, me hoc facere quod vides. Sextus Gabiorum potentiſſimos de medio ſuſtulit, atque ita ad ſolitudinem & imbecillitatem Gabios redigens, civitatem eorum prodidit.

Camillus.

CAmillus cum Faleriis bellum gerebat. Qui Faleriorum pueros inſtituebat, eductos eos extra urbem, quaſi exercitandi cauſſa, Romanis tradidit. Camillus ludimagiſtri proditionem ſceleratam judicans, manus ejus in tergum religari juſſit, pueroſque hortabatur, ut proditorem ad ſuos parentes deducerent. Falerii ludimagiſtrū quidem verberibus confectum necarunt. Camilli verò pietatem & juſtitiam admirati, ſeipſos ei abſque prælio tradiderunt. Ita Camillus eos qui diuturna oppugnatione capi non poterant, pio quodam ſtratagemate ſubegit.

Galli.

GAlli cum duce Brenno rege per vim Romam occupaſſent, ſeptem menſibus eam tenuerunt. Camillus Romanis, qui extra urbem erant, collectis, expulit Gallos, urbemque reſtituit. Rurſus Galli poſt annos tredecim in Romanorum regionem invadere evaſi, ad Anienem fluvium, non procul ab urbe, caſtra metabantur. Camillus quintum Dictator creatus, acceptis copiis, contra Gallorum gladios quibus impetentes capita abſcindebant, juſſit comparare galeas omninò ferreas ac leves, ut enſes retunderentur, aut confringerentur. Clypeis autem undique æneum tegumentum induxit, ligno ictus non ferente. Milites verò longis haſtilibus cominus uti docuit, & hoſtium gladiis ſeipſos opponere, ictuſque excipere. Gallorum enim ferrum cum eſſet molle, maleq; fabricatum, repentè laborabat, eorumque enſes recurvabantur, & ad pugnam erant inutiles. Sic nullo negotio victi, multi eorum cadebant. Reliqui verò ſe fugæ mandabant.

Tyrrheni.

Tyrrhe-

Digitized by Google

TYrrheni cum Romanis bellum gerebant. Tyrrhenorum rex erat Porſenna. Romanorum imperator Publicola, tertium conſul. Mutius civis Romanus in re militari præſtātiſſimus, interficiendi Porſennæ cauſſa in Tyrrhenorum caſtra venit, habitu Tyrrheno, vocem etiam Tyrrhenorum imitatus. Qui accedens ad tribunal, cum regem Porſennam non noſſet, qui nam eſſet, ex aſſidentibus, quem maxime regi ſimilem eſſe putabat, cum ſtricto gladio interfecit. Comprehenſus fatebatur quinam eſſet. Porſenna ob datam ſalutem diis ſacrificabat. Mutius autem in focum igne plenum rectam manum injecit: & dum manus combureretur, ſtans cum Porſenna loquebatur, hilari & intrepido vultu. Cum Porſenna ſupra modum hominis virtutem admiraretur, Mutius: Nequaquam, inquit, mireris. Trecenti Romani eadem tolerantia & virtute prædi ti, qua ego, in caſtris oberrant, tempus captantes te interficiendi. Porſenna credens his verbis, metuque perterritus, bellum cum Romanis compoſuit.

Sylla.

SYlla in bello ſociali viri militaris & ætate provecti Albini, lapidibus ac fuſtibus interemti, mortem non ultus eſt, ſed auctores cædis neglexit, inquiens ſe eos alacriores hac re ad pugnandum reddere, cum inſigne peccatum inſigni aliqua fortitudine expiare deberent. Itaque in pugnis multo virilius dimicabant, ut oblivionem ſuo in Albinum ſceleri inducerent.

Sylla adverſus Archelaum Mithridatæ ducem ad Orchomenum præliabatur. Videns autem Romanos victos fugam capeſſere, ipſe ab equo deſiliens, arrepto vexillo per fugientes ad hoſtes tendebat, clamans: Mihi hic glorioſum eſt, ô Romani, mortem obiſe. Vos autem interrogantibus ubi Syllam prodideritis, facite ut reſpondeatis, in Orchomeno. Hoc ſermone pudefacti Romani reverterunt, & alacriter in adverſarios impetu facto, eos in fugam compulerunt.

Marius.

MArius Cimbris & Teutonibus in Italiam impreſſionem facientibus, qui homines erant agreſtes, immani magnitudine facie mõſtroſa & belluina voce prædi ti, diu moratus, manus non conſeruit: ſed milites juſſit ad vallum accedentes, intro tela conjicere: proculque conſiſtentes in hoſtes intuendo, aſſuefecit, ut eorum formam ſuſtinere, & vocem tolerare poſſent, faciemque uſitatam redderent. Sic milites ſtuporem barbarorum abjicientes, eos deſpexerunt atq; ipſi Marium hortabantur, ut ſe ad ineundam pugnam educeret: commiſſoque

Digitized by Google

prælio cum centum millibus hoſtium, partim occiderunt, partim vivos cœperunt.

Marius cum Teutonibus & Cimbris pugnam conflicturus in montium lateribus inæqualibus, Marcellum per noctem juſſit cum tribus millibus armatorum per invia montium circumire, & ad terga hoſtium evadere. Quod poſtquam accidit, militibus præceptum dedit, ut ex mótanis paulatim ſe in campum reciperent, ut hoſtes fugere eos arbitrati, perſequi conarentur, & ſic in planiciem deſcenderent. Qui cum deſcendiſſent, à facie Marius, à tergo Marcellus irruptione facta, hoſtes conciderunt, victoriamque ſplendidiſſimam reportàrunt.

Marius cum Cimbris bellum gerens ex locis hyemalibus profectis, ſciebat eos glaciem ac nives perferre poſſe, æſtum & ſolem non item. Agebatur menſis Auguſtus. Marius à tergo militum, præoccupavit occaſiouem pugnæ. Barbari converſi cum ſolem adverſum haberent, neq; affulgentem ſplendorem ferre poſſent, æſtu confecti plurimum ſudorem cum ſpiritu emittentes, clypeos pro oculis objecerunt, quod ſolis radios ſuſtinere nequirent. Corpora vero eorum nudata vulnerantes Romani eeciderunt. Cadunt Barbarorum centum & viginti millia, vivique capiuntur ad ſexaginta millia.

Marcellus.

MArcellus Syracuſas oppugnans, cum ab Archimedis machinis vinceretur, aggredi mœnia non amplius audebat. Ad tempus autem oppugnationem omiſit, & longe poſt Damippum Spartiatam, Syracuſis enavigantem cœpit, ab eoq; cognovit turrim quandam in muris eſſe, in qua negligenter cuſtodiæ adminiſtrarentur, eam multos homines capere poſſe, murumq; in ea parte non difficilem aſcenſum habere. Qua re cognita, ſcalas ad altitudinem ejus congruentes fabricavit.

Marcellus Syracuſiis feſtum in honorem Dianæ obeuntibus, & vino indulgentibus, ludicraque exercentibus, turrim occupavit, & circumcirca murum armis implevit, ac ſub auroram hexapylis effractis, urbe potitus eſt. Milites fortiter pugnantes, ut ſibi civitatem diripere liceret, poſtulabant. At Marcellus nihil præter mancipiorum & pecuniarum uſum conceſſit. A ſacerdotibus autem & liberis hominibus abſtinere juſſit.

Attilius.

ATtilius captus à Carthaginenſibus, juravit eis, ſi dimitteretur, ſe perſuaſurum ſenatui, ut bellum componeret: ſin perſuadere non poſſet, reverſurum. Cum Romam veniſſet, contrarium ſenatui ſuaſit. Tum vero magis etiam, quod Carthaginenſium occultam imbecillita-

cillita-

Digitized by Google

cillitatem, & modum quo capi facilius poſſent, oſtendit. Senatu eum hortante, ut maneret, & neceſſarium juramentum, injuratum exiſtimaret, complectentibus liberis, conjuge, amicis, cognatis, noluit fidem juriſiurandi tranſgredi. Sed renavigans ad Carthaginenſes, ſuum eis ſtratagema & Romanorũ conſilium pariter indicavit. Qui eum in carcerem conjectum, verberibus affecerunt, & longo tempore cruciatum necarunt.

Caius.

CAjus præceptum dederat iis qui in caſtris erant, ut in armis manerent. Sub tempus autem æſtuantis ſolis filius ejus equum ſitientem deduxit ad fluvium prẹterlabentem. Ejus caput abſcindi juſſit, quod edicto non paruiſſet. Hoc facto milites docuit, ne mandatum unquam negligerent.

Fabius.

FAbius in bello contra Annibalem, quod manum cum hoſtibus non confereret, malè audiebat in ſenatu. Filio hortante, ut depelleret infamiam, oſtendit ei ſingulas agminis partes. Quibuſdam vero non ſatis robuſta corpora habentibus: Vides, inquit, non eſſe commodum inito prælio armis fortunam tentare. Perſæpe enim univerſum agmen certaminis periculum non fecit. Sigillatim vero peritum rei militaris non latet, ſuperari ac vinci poſſe. Itaque hoc in medium conſulo, non in manus venire, ſed per montana ſequi, & urbes ad defectionem perducere. Hæc dicens ac faciens, primo quidem timidus exiſtimabatur. Poſtmodum autem cum reliqui maximos exercitus amiſiſſet, iterum Romani ad Fabium confugerunt.

Fabius cognomen accepit Maximi, Scipio Magni. Scipio quadam æmulatione erga Fabii gloriam afficiebatur. Itaque rogabat eum: Qui fit, ut tu conſervandis dumtaxat exercitibus, Maximi cognomen adeptus ſis; ego cum hoſtibus confligendo, Magni, cum Annibalem cominus facto prælio devicerim? Reſpondit Fabius: At niſi ego tibi milites conſervaſſem, tu non habuiſſes quibus cum potuiſſes vincere.

Fabius Tarentinorum urbem, Annibale ipſis auxilium ferente, arte ac dolo cœpit. Erat apud Fabium miles Tarentinus. Ejus ſororẽm inſigni forma præditam, Tarenti Abrentius deperibat, cui eidem murorum cuſtodia ab Annibale demandata fuerat. Hac re cognita, Fabius Tarentinum militem in urbem ad ſororem mittit. Qui ſororis opera amicitiam cum Abrentio fecit, eumque ad Romanorum partibus favendum adduxit. Itaque Abrentius facta cum eo pactione demonſtravit, qua parte

Digitized by Google

aggredi mœnia, deberent. Fabius erectis ſcalis aſcendens, per vim urbem capit. Hoc facto, maximam omnium admirationem meruit, quod Annibalem ſtratagemate ſuperaſſet, qui plerunque fallaciis & dolis vinceret.

Quintus.

QUintus Fabius filium ſuum ducem eligi cupiens, ipſe jam ætate affectus, contendebat à Romanis, ne imperium ei traderent, ne in extrema ſenectute cum ipſo ſimul ad bellum proficiſci cogeretur. Illi rem civitatis melius habituram arbitrati, ſi hic præſens omnibus rebus intereſſet, adoleſcentem imperatorem declaraverunt. At Fabius non una profectus eſt, ne imperatoriæ dignitatis ſplendorem filio detraheret.

Scipio.

SCipio cum in Iberia cognoviſſet, hoſtium exercitum impranſum ad pugnam ineundam venire, educens ſuum agmen, in longitudinem explicavit. Circiter autem horam ſeptimam afflictos jam fame & ſiti aggreſſus, facile ſuperavit.

Scipio omnes meretrices è caſtris ejecit, jubens eas in urbem conviviis deditam recedere. Imperavit etiam, ut novæ menſæ, ſcyphi, omniaq; vaſa, præter oliam, veru, & poculum fictile exportarentur. Ex argenteis poculum non amplius duarum librarum permiſit; ſi quis habere vellet. Balneis uti vetuit. Qui ungerentur, juſſit ut ipſi ſeſe fricarent. Nam jumenta fricantibus indigere. Pranderent autem expers ignis obſonium. In cœna etiam carnem ſeu coctam, ſeu aſſatam adderent. Veſtimento uterentur, ſago Gallico. & primus ipſe ſago pullo amictus, duces in ſtratis recumbentes circumiens inſpexit, dicens ſe deplorare exercitus luxuriam & mollitiem.

Scipio militem conſpicatus vallum ferentem: Premi, inquit, mihi onere videris ò commilito. Quo reſpondente, valde equidem. Sane, inquit. In ligno enim ſpem ſalutis repoſitam habes, non in gladio.

Scipio militem videns clypei pulcritudinem identidem oſtentare: Turpe, inquit, eſt lævæ manui fidere magis quàm dextræ.

Scipio tumultuantis populi vociferatione impeditus, Me, inquit, ne militum quidem armatorum clamor unquam terruit, neque hominum tumultus terrebit, quorum Italiam ſcio novercam eſſe, non matrem His verbis repreſſi ſunt, & tumultuari deſierunt.

Scipio cum ſubegiſſet in Iberia urbem Phœniciam, cum captivorum ductores virginem inſigni formæ elegantia præditam adducerent, patrem

Digitized by Google

trem requiſivit,eique filiam donavit. Qui cum adferret munera, etiam hæc ſimul largitus eſt,dotem,inquiens, ſe hæc puellæ dare. Quotquot autem etiam aliæ vel uxores hominum ſummo loco natorum, vel filiæ, vel pueri ætate florentes caperentur,his duos Romanorum moderatiſſimos attribuit ex ſenibus,qui curam eorum gererent,& ſumtum captivis pro dignitate ſuppeditarent. Scipionis continentia multas urbes, Ibericas ad amicitiam & ſocietatem Romanorum volentes perduxit.

Scipio cum Syphacem Maſſylienſium regem ſocium feciſſet in Siciliam trajecit. Aſdrubal admirabili pulcritudine filiam habens, hanc ſe collocaturum Syphaci promiſit ſi à Romanis deficeret. Ille ducens virginem uxorem,Carthaginenſium partes ſequebatur,& confeſtim miſſis ad Scipionem literis,vetuit eum in Libyam venire. Scipio intelligens Romanos in Syphacis ſocietate magnam fiduciam habere,quod ſi audiviſſent ad hoſtes eum deſciviſſe,non auſuros in Lybiam tranſire:convocatis in concionem, in contrariam ſententiam Syphacis literas convertit, quod Romanos in Lybiam accerſeret, & admiraretur eos tam diu moram trahere. Itaque ejus ſocietatis vigorem diſſolvi non oportere. His dictis,cupiditatem & confidentiam Romanis injecit: qui ſtatim diem poſtularunt,quo tranſmittere oporteret.

Scipio ſpeculatoribus Carthaginenſium ter comprehenſis,lege Romanorum jubente hoſtium exploratores interficere, id quidem non fecit,ſed eos juſſit circumire univerſum exercitum. Qui cum viderent,Romanos alios tela mittere alios jaculari, alios gladios acuere, rurſus ad Scipionem adducti ſunt. Qui dato eis prandio: Renuntiate,inquit,quæ vidiſtis,ei qui vos miſit. Qui reverſi Annibali, aliiſque Carthaginenſib. hæc renuntiantes,terrorem eis injecerunt, & Romanorum apparatione,& Scipionis magnanimitate.

Porcius.

PORcius Cato in Iberorum terram impreſſionem fecit. Ex omnibus civitatibus legati venerunt, ſeſe ejus,Romanorumq; poteſtati permittentes. Ille,ut obſides ad definitum tempus adducerent, imperavit. Eos cum adducerent, uniuſcujuſq; civitatis duobus viris unam epiſtolam tradidit, præcipiens, ut omnes eodem die reverſi,civibus eas recitarent. Qui cum rediiſſent,ſcripta recitârunt. Diruite muros hodierno die. Cũ igitur ſingulæ civitates tempus non haberent ad finitimas urbes mittendi, metuerentq; ſingulæ ne cæteris morem gerentibus, ſi ipſæ ſolæ dicto audientes non fuiſſent,in ſervitutem redigerentur,imperata fecerunt, omneſque Iberi uno die mœnia deſtruxerunt.

Digitized by Google

Faunus.

FAunus cum Diomedes in Italia e vita deceſſiſſet, funebres ludos inſtituens, primo die Græcorum armatorum pompam duxit. Secundo Barbarorũ, & præcepit: ut Barbari à Græcis arma mutuarentur. Qui cum eis accõmodaviſſent, à Barbaris propriis armis ſunt interfecti.

Titus.

CLeonymus cum Titum cepiſſet, pro eo dimittendo duas civitates poſtulabat, Epidamnum & Appolloniam. Titi pater eas non dedit, ſed eum retinere juſſit. Titus comparato ſui dormientis ſimulacro, in ædibus depoſuit, atque ipſe conſcenſo navigio, clàm aufugit, cuſtodibus ſimulacrum cuſtodientibus.

Caius.

CAjus Carthaginenſibus apud Tyndaridem appellentibus cum navibus octoginta, ipſe ducentas habens triremes. cum hoſtes multitudinem navium veriti, non ad pugnam ſolverent, centum triremium velis collectis, reliqua rite adaptavit, ac ſolvit Carthaginenſes pares naves eſſe multitudini apparentium velorum arbitrati, ſumma fiducia periculum adierunt. Cajus cum multis adverſus paucas conflictione facta, nullo negotio ſuperavit.

Pinarius.

PInarius præfectus cuſtodiæ, cum Aunenſes à Romanorum ſocietate deſciviſſent, & portarum claves repeterent: Si univerſus, inquit, populus craſtino die in concionem convenerit, & hoc decreto ſanxerit, morem decreto geram. Illi poſtridie in theatrum congregabantur. At ipſe noctu ſub arcem multos milites inſidiari in ſuperioribus locis juſſit, alios verò circumſiſtere theatrum, & aditus occupare, atq; ad ſignum accipiendum attentos eſſe. Aunenſes convenientes defectionem pſephiſmate confirmârunt, præfecto cuſtodiæ ſignificationem dante: milites partim miſſis eo loco ſuperiore telis, partim impetu per aditus facto, ſtrictiſq; gladiis populũ occiderunt, ita ut cumulatim invicem caderent omnes, paucis exceptis qui per muros ſe dimiſerant, perq; ſubterraneos meatus furtim exciderant.

Sertorius.

SErtorius in Iberia hinnulum candidæ cervæ à venatoribus dono acceptum, aluit, cicuremq; reddidit, ita ut accedentem ſequeretur, & & cum aſcendente in tribunal ſimul aſcenderet, atque os adduceret. Perſuaſit igitur Barbaros, animal hoc ſacrũ eſſe Dianæ, deamq; per illud omnia prædicere, quæ ſibi eventura ſint, ſociamq; in bellis præſto eſſe. Quæcunque igitur ab exploratoribus arcana nuntiabantur ipſe occultata

cultata

Digitized by Google

cultata prædixit, ſimulans per hinnulum ſe ab dea perdiſcere hoſtiles adorſiones, & repentinas incurſiones. Horum nuntium hinnulum ſe habere ajebat. Quotquot etiam victoriæ bellorum acciderent, has etiam per hinnulum ſe ab dea cognoſcere affirmans, ſtuporem Barbaris injecit, qui eum adorabant, omneſque ad eum quaſi divinis viribus ſeptum confugiebant.

Cæſar.

CÆſar Nicomediam verſus navigans, juxta Maleam à latronibus Cilicibus captus eſt. Qui cum magnam mercedem pro ejus liberatione peterent, ille duplicem ſummã promiſit. Appulerunt ad Miletum. Homines extra mœnia accurrebant. Cæſar Epicratem Mileſium ſervum mittit ad Mileſios, rogans ut ſibi pecunias mutuo darent. Qui eas confeſtim miſerunt. Epicrates mandatum habens à Cæſare, ut cum pecuniis magnum connivii apparatum apportârent, & hydriam plenam enſibus, vinumq; mandragora mixtum. Cæſar duplicatam latronib⁹ pecuniæ ſummam numeravit, eiſq; convivium appoſuit. Illi exſultantes pecuniarum multitudine, largiter genio indulgebant, & vinum infectum bibentes, in ſoporem incidebant. Cæſar dormientes interficere juſſit, ſtatimque pecunias Mileſiis reddidit.

Cæſar cum in Gallia ad Alpes perveniſſet, Barbarorum montanorũ copiæ aditus obſidere nuntiabantur. Ille naturam Alpium ſpeculabatur. Infra montem flumina multa labuntur, eximiam profunditatem habentia. Ab his magna oritur nubes prima luce ſub ortum auroræ. Circa id tempus Cæſar dimidias copias ducens, montem circumiit. Barbari nube tenebras offerente, nihil videntes, quietos ſe tenebant. Ille cum ſupra caput hoſtium evaſiſſet, clamorem ſuſtulit. Tum dimidia pars exercitus ab inferiore loco vociferationem excœpit, monteſque ab omnibus partibus reſonantes, inexplicabilem Barbaris terrorem injecerunt: qui repente fugam petentes, diſceſſerunt. Ita ſine pugna Cæſar Alpes ſuperavit.

Cæſar cum Helvetiis bellum gerebat. Hi in Gallorum & Romanorum fines egrediebantur, circiter octoginta millia, quorum viginti millia arma ferre poterant. Cæſar unum diem ſemper cedebat. Barbari majori fiducia ob eam rem ſumta perſequebantur. Cum autem Rhodanum fluvium tranſmittere vellent, Cæſar non multo ante caſtrametatus eſt. Cum Barbari aſperum fluvium magno cum labore tranſiſſent nondum omnes, ſed triginta millibus poſtridiè trajicere vellent: qui tranſierant, in ripis defeſſi quietem captabant. Cæſar

Digitized by Google

noctu eos adortus, omnes interfecit, revertendi per flumen poteſtate intercisa.

Cæſar Germanis accedentibus, non audens pugnam committere, cum cognoviſſet eorum vates ante novilunium pugnare vetuiſſe, tum ſuum exercitum adduxit, quaſi timidius & minori cum alacritate ob vaticinium pugnaturis. Sic Romani opportuno uſi tempore, Germanos devicerunt.

Cæſar in Britannia ingentem fluvium trajicere conabatur. Rex Britannorum Caſſonellaunus cum multis equitibus & eſſedis eum tranſitu arcebat; Cæſarem maximus elephas ſequebatur, animal Britannis inviſum. Eum ferreis ſquamis muniit, & altiſſimam in eo turrim exſtruxit, in qua ſagittarios & funditores conſtitutos juſſit flumen ingredi. Britanni perterrebantur, inviſum & grande ſupra modum animal conſpicati. Nã de equis quid attinet referre, cum etiam apud Græcos equi, viſo nudo elephante, fugiant. Turrigerum autem & armatum, tela, fundàſq; conjicientem aſpicere non potuerunt. Itaque Britanni cum equis & curribus in fugam ſe conjecerunt. Romani vero ſine periculo flumen tranſmiſerũt, per unam beſtiam metu hoſtibus facto.

Cæſar audiens Ciceronem à Gallis obſeſſum, oppugnationem ferre non poſſe, miſit militem cum præcepto, ut per noctem epiſtolam jaculo alligatam ſupra murum emitteret, Quam cum conjeciſſet, mœniorum cuſtodes repertam ad Ciceronem attulerunt: qui eam legit Cæſar Ciceroni fiduciam optat. Exſpecta auxilium. Paulo poſt fumus ac pulvis cernebatur, Cæſare terram vaſtante. Itaq; repentè intercisa oppugnatione, non ſolum Ciceronem liberavit, ſed etiam oppugnantes repulit.

Cæſar ſeptem millia ducens in exercitu, bellum Gallis inferebat. Is volens opinionem hoſtibus facere, pauciores etiam ſe his habere, vallũ anguſtiſſimè juſſit muniri. Ipſe vero cum pluribus militibus, locum ſublimem, aſperumque interim occupavit, ibique latuit. Procedebant equites pauci extra vallum, & Barbaros laceſſebant. Illi deſpecta paucitate equitum ad vallum accedebant. Alii foſſas obruere, alii aggeres revellere. Interea cum ſignum tuba ceciniſſet, ſimul eruptionem fecerunt è vallo integri pedites, eque ſuperiori loco cum Cæſare equites à tergo, ut Barbari in medio intercepti, plurimos ex ſuis amitterent.

Cæſar Gallicum quoddam caſtellum oppugnabat; cum Barbari longo tempore reſtitiſſent; imber procelloſus ingruit, ita ut qui cuſtodiendis, tuendiſque mœnibus præerant, cuſtodias & propugnacula relinquerent. Cæſar ſuis mandat, ut ſe armis accingant, eoſque confeſtim ad mu-

ros

ros adduxit, ac defendentibus vacuos occupans, facilè ſuperavit, & caſtellum excidit.

Cæſar adverſus Gergobiam urbem totius Galliæ maximam expeditionem ſuſcepit. Ei è regione caſtra poſuit rex Gallorum Vercingetorix. Magnus eos in medio ſeparabat fluvius navigabilis, tranſituque difficilimus. Cæſar ad ripam multis diebus ſuos eduxit. Barbari eum contemtui habere cœperunt, quod tranſmittere non auderet: Ille noctu duas legiones in profundis ſylvis occuluit: qui dum Galli Cæſarem obſervarent, ipſi ad ſuperiorem fluminis partem ponte olim interrupto, ſtrata compacta etiamnum habente, ſupremis dumtaxat trabibus ademtis ex nemore comparatis lignis, celeriter pontem refecerunt, & tranſierunt. Galli inſperato tranſitu perterriti, fugã capeſſebant. Cæſar vero cũ reliquis per extemporalem pontem tranſiens majorem Gallis metũ injecit.

Cæſar Gergobiam oppugnabat, urbem & mœnibus admodum firmam & natura munitiſſimam. Sita enim urbs erat in colle munitiſſimo, verticem æqualem habente: Ad ſiniſtrum latus ſylvæ humiles atq; denſę, collem attingebant. Ad dextram præceps erat, anguſtumq; aditum habebat, quem Gergobienſes cum magna manu obſidebant. Cæſar promtiſſimos & tolerantiſſimos ex ſuis militibus armavit, eoſque in ſylvis occuluit, mandans, ut brevia jacula, convenienteſque gladios aſſumerent, ne per humiles ſylvas adhæreſcerent, ipſiq; non erecto corpore graderentur, & demiſſis poplitibus ſine tumultu pervaderent. Qui prima luce per nemus repentes in collem à læva parte aſcenderunt. Cæſar reliquas copias à dextro latere adducebat, & exercitum in ipſos barbaros immittebat. Illi propulſare palàm aggredientes conabantur. Interim occulti è ſylvis aſcendentes, colle potiti ſunt.

Cæſar Alæſiam urbem Galliæ oppugnabat. Gallorum ad eos cõgregabantur ducenta quinque millia. Ille per noctem armatos ter mille, omneſq; equites ſeparans, ab obliqua parte utrinq; juſſit revertentes poſtero die circiter horã ſecundam à tergo hoſtium ſe oſtendere, & fortunã tentare. Ipſe ſub primam lucem exercitũ ad pugnã eduxit: quos barbari, multitudine freti cum riſu excipiebant. Verum cæteris à tergo apparentibus, & clamorem tollentibus atque includentibus, deſperata fuga in maximum terrorem ac perturbationem inciderunt, & eo tempore maximam ſtragem Gallorum editam eſſe dicunt.

Cæſar Dyrrhachium occupatum à Pompejo capere volens, paucos ipſe quidem equites habebat. At illi magna equitum multitudine abundabant. Veruntamen multitudinem illam, uſus arte, in fugam vertit: paucis

Digitized by Google

cis enim equitibus cum incitatis equis impetum facere juſſis, ante illos tres manipulos peditum conſtituit: præcipiens ut nihil aliud facerent, quàm pedibus excitarent pulverem quantum maximum poſſent. Magna nebula ſublata ingentis equitum multitudinis opinionem hoſtibus fecit, itaque ſubito perterriti, fugam petebant.

Cæſar revertebatur cum exercitu per anguſtam viam: ad lævam paludem habens, ad dextram mare. Hoſtes extremum agmen carpentes, inſtabant. Hos propellebat incurſionibus & reflexionibus. Emari verò Pompejana claſſis adnavigans, jaculis ac telis miſſis, vulnera patrabat. Cæſar juſſit milites ſcuta à ſiniſtra manu in dextram transferre. Ad hunc modum nihil proficere tela jaculantium è mari potuerunt.

Cæſar & Pompejus in Theſſalia, hic quidem fugiendo pugnabat, ſummam copiam habens rerum neceſſariarum: ille cogitans loco movere ad comparandũ frumentũ, manipulos ſeparabat. Pompejani quaſi metu fugientes deſpexerunt, neq; ſe continuerũt, ſed confeſtim proſiliebãt, cogentes Pompejum ſe contra hoſtes educere. Quos ſequentes Cæſar in campũ deduxit: atq; ibi converſus, egregie pugnans victoriam obtinuit.

Cæſar, militibus factionem moventibus, & ut militia ſe liberaret, clamantibus, progreſſus in multitudinem confidenti & læta facie. Quid ô commilitones, inquit, vultis? Illi vociferabantur, ut militia diſcedere liceret. Qui reſpondens, ait: Bono auſpicio hortor cives, ne ſeditionem agitent. Illi ſe cives pro militibus appellari, moleſtè ferebant, & cõfeſtim animos mutabant, rurſuſq; clamabant: Sed nos commilitones potius, q̃ cives appellari volumus. Itaq; Cæſar: Igitur, inquit, commilitemus.

Cæſar acie confligens cum Pompejo juniore, videns ſuos milites fugere, ſtatim ab equo deſcendens vociferabatur. Me, inquit, ô commilitones relinquentes, manus hoſtium non reveremini? Hunc ſermonem reveriti, in pugnam redierunt.

Cæſar milites ſemper inſtructos eſſe jubebat, quaſi & in feſto & in imbri, nocte dieque ſubito exercitum educturus, ob eamque cauſſam neque tempus neque diem antea definiebat.

Cæſar eruptiones facere incitato curſu ſolebat, ne deprehenderetur à cunctantibus.

Cæſar ſi tumultuari videret milites, exſpectari ab hoſtibus majores copias non ſolum non inficias ibat, ſed vehementioribus verbis etiam augens, & amplificans, eos confirmabat, ut adverſus plures fortiùs dimicandum putarent.

Cæſar militibus præcepit, ut arma haberent auro argentoq; ornata, maxime

Digitized by Google

maximè quidem ornamenti cauſſa: neque minimè, ut milites res pretioſas acrius defendendas ac propugnandas exiſtimârent.

Cæſar delicta militum non omnia obſervabat, ſed neq; à peccantibus ſatis dignum ſupplicium ſumſit, veniam fortitudinis effectricem eſſe ratus. At ſi quis tumultum inciperet, aut aciem relinqueret eum impunè ferre nequaquam patiebatur.

Cæſar milites commilitonum vocabulo ſolebat appellare, æqualitate nominis promtiores reddens ad ſubeunda in pugnis pericula.

Cæſar audiens in Gallia aliquot militum agmine conciſa eſſe, juravit ſe non ante capillos raſurum, quam ab interfectoribus pœnas repetiviſſet. Hæc res magnam ei benevolentiam omnium conciliavit.

Cæſar in fame militibus panes diſtribuebat, quos ex herbis paraverat Cum Pompejus bellum adverſus eum gerens, unum panem daret, cęlatum hunc occultavit, non volens ſuis militibus hoſtium continentiam oſtendere.

Cæſar cum Pompejo in campis Pharſalicis prælium committebat. Cum videret multos hoſtium juvenes & formoſos ſe ob pulcritudinem efferre, præcepit ſuis militibus, ne corporibus hoſtium haſtas & venabula inferrent, ſed in ipſas facies intenderent. Illi veriti, ne forma mutilaretur, in fugam ſe conjiciunt.

Cæſaris milites ad Dyrrhachium victi, ſeipſos victoribus tradiderũt. Cæſar non de ſupplicio eorum cogitabat, ſed eos confirmans, ad recuperandam victoriam adhortabatur. Illi in cęteris pugnis confligentes, cum longè pluribus ſemper victoriam deportârunt.

Cæſar Pompejo bellum denuntiante, contra denuntiavit, eos qui neutros ſequerentur, ſe amicorum numero habiturum: & his qui ſibi auxilium ferrent, periculum propulſaturum.

Cæſar in Iberia ad Derdam agebat. Factis induciis, hoſtes ex improviſo multos milites adorti proſtraverunt. Ipſe verò quos illorum in ſuis caſtris invenerat, ſalvos dimiſit, magnumq; favorem hoc facto apud milites conſecutus eſt.

Cæſar apud Pharſalum Pompejum ſuperavit. Cum videret ſuos milites immoderatè uti victoria, exclamabat, ut hoſtibus parcerent.

Cæſar omnibus hoſtibus debellatis, unicuiq; ex ſuis militibus poteſtatem fecit, ut unum aliquem quem vellet, ex eis conſervaret. Sic omnes Romanos, qui adverſariorum factionem ſequebantur, ex fuga revocatos, benevolentiſſimos in urbe reddidit.

Cæſar ſtatuas Pompeji ac Syllæ inimicorum ſuorum dejectas à multitu-

titudine,ipſe rurſus erexit, magnamque ea re benevolentiam apud Romanos adeptus eſt.

Cæſar cum vates diceret,inauſpicata eſſe ſacra:Atqui,inquit,meliora futura eſſe,ſi ipſe velit,& ita hoſtibus milites immiſit.

Cæſar victima ſine corde reperta,Et quid, inquit, mirum ſi brutum animal cor non habet? Hoc audito,milites fiduciam ſumſerunt.

Auguſtus.

AUguſtus eos qui in pugnis eſſent prævaricati,non interficiebat, omnes ſed pecunia ſæpe mulctabat.

Auguſtus iis qui ob timiditatem minus dextrè rem adminiſtraſſent,hordeum pro tritico juſſit menſurari.

Auguſtus eos qui in exercitu deliquiſſent,juſſit ante ducem flexis genibus ſtare:nonnunquam etiam lateres totum diem ferre.

Auguſtus ſuis ducibus imperabat ut maximè ſecuritatis curam agerent,& continenter hoc adjiciebat,Feſtina lente.Nam cautus dux,confidenti longè eſt præferendus.

Auguſtus eos qui ſimularem virtutem præliis edidiſſent,ampliſſimis auri, argentique muneribus ornare ſolebat.

Auguſtus,eos qui nullo uſu poſtulante ſe in pericula abjicerent, dicebat nihil ab iis deferre,qui aureis hamis piſcarentur.

Auguſtus in bello contra Brutum & Caſſium , trajicere Adriam volebat.Mutius navarchus hoſtibus in inſulam appellentibus juxta Brunduſium,prohibiturus eos manifeſto videbatur. Auguſtus decipit Mutium,ita ſe gerens,quaſi navali prælio adverſus ipſum decertaturus eſſet, & triremes ad dextram Adriæ verſus Italiam navigare juſſit,tanquam ad inſulam adnavigaturas. Ipſe onerarias turribus implebat,& machinis. Mutius deceptus navalis pugnæ apparatu,in pelagus receſſit, ut in latiori potius quàm anguſto mari pugnam faceret, Auguſtus vero prælium non commiſit ſed in inſula naves ſubducebat. Mutius nullum alium portum habens,in Theſprotidem coactus eſt tranſmittere. Auguſtus Adriã ſine periculo tranſiens,in Macedoniam pervenit.

Romani.

ROmani Celtis robur ac vires ſumentibus, fœdus cum eis fecerunt his conditionibus,ut tributa eis penderent, portamque apertam omni tempore præberent, & terram exercendam concederent. His factis,Celtæ caſtrametabantur. Romani tanquam amici,multa hoſpitalia munera miſerunt,vinique magnam copiam. Barbari (natura autem Celtica gens ad vinũ proclivis eſt)hauſto vino, præ nimia ebrietate proſtra-

Digitized by Google

proſtrati jacebant. Romani impetu facto, eos omnes occiderunt. Ut autem ex fœderum conditionibus omnia viderentur agere, in ſaxo inacceſſo portam apertam ædificarunt.

Trojani Æneæ comites profugi in Italiam appulerunt, & in oſtiis fluvii Thybridis latitarunt. Trojani per regionem vagabantur. Uxores eorum conſilium ineunt clandeſtinum Rhome Troas inquit. Quouſque erramus? quouſque pelago circumagimur? Agite naves comburamus, viroſque ad neceſſitatem hujus incolendæ terræ redigamus. His dictis, prima ignem in naves injecit, poſtque eam reliquæ Troades. Trojani navibus deſtituti, Italiam incoluerunt.

Romani Coriolanum in exilium agebant. Ille exul Tyrrhenam pervenit, victoriam eis contra Romanos promittens. Fidem habent ei duces, eumque ſummum imperatorem deligunt. Ille multis prœliis ſuperatis, ad extremum ipſum petebat urbem, ut per vim eam caperet. Romanorum matronæ, quarum ducem ſe gerebat Vetutia, mater Coriolani, ex urbe procedentes, obviam ibant hoſtibus armatis: & Coriolani genibus accidentes, ſupplicium more eum obſecrabant. Caput autem obſecrationis erat. Si urbem capere ſtatuiſti, antea matrem tuam, omneſque Romanorũ matronas interfice. Coriolanus miſericordia motus lachrymavit, atque diſceſſit. Pia quidem diſceſſio, ſed exitioſa duci. Tyrrheni enim quod manifeſtam, certiſſimamque victoriam prodidiſſet, publico decreto eum morte mulctârunt.

Semiramis.

SEmiramis inter lavandum de Siracum devectione cognovit, & repente ſine calceis, nondum compoſitis crinibus, ad bellum exivit. Columnæ autem ejus hæc inſcripta ſunt: Me natura quidem mulieré finxit, at ego rebus geſtis nullo fortiſſimorum virorum inferior exſtiti, Etoniiq; regnum tenui ad orientem terminans fluvium Hinamamen, ad meridiem eam terram quæ thure ac myrrha abundat ab hyeme Saccas & Sogdos. Mare antea nemo Aſſyriorum vidit: Ego verò quatuor, quibus propter longinquitatem appropinquare nemo poteſt. Quis enim ea impetus continet? Fluvios coegi fluere, quocunque vellem. Volui autem quo conduceret. Terram ſterilem fœtam reddidi Fluviis enim meis eam temperavi. Munitiones in victas conſtitui. Invias petras ferro domui, Vias meis pecuniis ſtravi, quas ne feræ quidem prius ambulaverant: & à rebus gerendis ſatis mihi ſuperfuit temporis, quod mihi & amicis impertivi. Rhodogune lavans crines abſtergebat. Venit quidam nuntians, ſubditam gentem defeciſſe. Illa non abſterſis capillis, ſed ita ut erant revin-

Digitized by Google

ctis,equum conſcendit,& exercitum eduxit, juravitq; non ante ſe crines purgaturam, quàm à defectoribus victoriam reportaſſet: longoq; tempore bellum ducens,tandem victoria potita eſt. Poſt victoriam lavabat, & crines colligebat: unde Perſarum regum ſigillum etiamnum imaginem impreſſam habet, Rhodogunen diſſectis capillis præditam.

Tomyris.

TOmyris Cyro adverſus ipſam expeditionem faciente, ſimulabat ſe hoſtes metuere. Cum in fugam ſe Amazonum exercitus conjeciſſet,& ſequeretur Perſicum agmen,deprehendit in Amazonum caſtris magnã copiam vini,cõmeatus,victimarum:quibus affatim &largiter fruebantur per totã noctem quaſi victoriam conſecuti. Cũ multo vino,luxuq; obruti jacerent,ac ſomnũ caperent,ſupveniens Tomyris,Perſas,quĩ ſe loco movere vix poterant,una cum ipſo Cyro trucidavit.

Nitetis.

CYrus Perſarum rex ab Amaſi Ægyptiorum rege petiit, ut unam filiarum ſibi in matrimonium collocaret. Ille Niteten filiam Apriæ regis,quo devicto ipſe regnum capeſſerat,ad eum miſit. Nitetis ad multum tempus Amaſis filiam ſimulans, cùm Cyro conſuetudinem habebat. Cum vero multorum liberorum mater evaſiſſet,& mariti ſummã benevolentiam ſibi adjunxiſſet,confeſſa eſt Apriam ſuum patrem fuiſſe, dominum Amaſidis. Sed etiam cum Amaſis vitam obierit, filium ejus Pſammetichum ulciſci pulcrum eſſe. Morem ei gerit Cyrus. At etiam Cyrus antequam moreretur,in expeditione diem ſuum obiit, & Ægyptiorum imperium in Apriæ ſtirpem vindicavit.

Philotis.

ADverſus Romanos militabant Latini,ducem habentes Poſthumẽ, eorumq; filias ad contrahenda cum iis matrimonia poſtulabant, quemadmodum ipſi Sabinorum virgines rapuerant, ſic fœdus ac pacem conſtitui vellent. Romani bellum quidem metuebant, filias autem ſuas tradere non ſuſtinebant. Tum Philotis ſerva, facie liberali prædita,conſilium dedit,ut ſe aliaſq; ſervas, quæ decora forma eſſent ornarent,ac hoſtibus quaſi filias mitterent: inito ſimul pacto, ſe, cum hoſtes ipſis acceptis quieti ſe dediſſent,noctu igni ſignificationem daturam. Latini cum puellis cubabant. Illa ignem ſuſtulit, Romani reverſi, Latinos dormientes interfecerunt.

Clœlia.

ROmani cum Tyrrhenis bellum gerentes, conſtituto fœdere obſides eis dederunt,nobiliſſimorum virorum filias virgines. Quę obſidum

Digitized by Google

ſidum loco datæ erant. acceſſerunt ad fluvium Thybrim loturæ. Ex his una Clœlia reliquas omnes hortabatur, ut tunicas circum capita religarent, & fluvii curſum ob profundos gurgites difficilem tranſitu, tranarent. Cum tranaſſent, Romani virtutem quidem earum & fortitudinem admirabantur, ſed tamen eas Tyrrhenis remiſerunt, ut religionem fœderum inviolatam conſervarent. Porſenna rex ſciſcitabatur, quę nam eſſet quæ hujus facinoris eis auctor exſtitiſſet, Clœlia reliquas prævertens, confitebatur. Porſenna virilem admodum virginis animum admiratus, equum ei ſplendidè ornatum dono dedit, omneſq; virgines collaudatas Romanis remiſit.

Porcia.

POrcia filia Catonis, uxor Bruti, maritum ſuum Brutum ſuſpicata inſidias Cæſari ſtruere novaculo femur ſuum abſcidit, oſtendens corporis tolerantiam & patientiam animi. tum demum Brutus rem arcanam ei credidit. Illa vero tuniculas ipſa viro attulit. & intra tunicas enſem. Accedens Brutus cum ſociis conjurationis in Cæſarem impetū facto, eum occidit. Ubi vero cum Caſſio adverſus Auguſtum prælio comiſſo victus eſſet, mortem ipſe ſibi conſcivit. Porcia primū quidem eandem fortunam ſubire conabatur, verum domeſticis & cognatis non ſinentibus, ignes quaſi unctura ſeſe juſſit adferri, multoſq; candentes carbones manibus arreptos, in os injecit, & ante devoravit, quam quiſquam ex præſentibus ſuccurrere poſſet. Ita vitam cum morte commutavit Porcia, militaris & fortis ad mortem, viriq; in primis amans.

Cleomenes.

CLeomenes Spartiatarum rex, interfectis in prælio Argivis viris ad ſeptem millia, ſeptingentos, ſeptuaginta ſeptem, iter Argos direxit, ut per vim urbem caperet. Teleſilla Muſica Argivas armatis ad pugnam eduxit: quæ armatæ in propugnaculis ſtantes, circumcirca muros tuentes, Cleomenem repulerunt. Demaratum verò alterum regem etiā expulerunt, urbemq; à periculo vindicarunt. Ob hoc mulierum ſtratagema uſque in hodiernum diem Argivi celebrant numenia cujuſq; menſis, mulieres virilibus tunicis & chlamydibus, viros autem peplis mulieribus amicientes.

Chilonis.

CHilonis Cleandri filia, uxor Theopompi, cum maritum ſuum captivum aſſervari ab Arcadibus didiciſſet, ultro ad hoſtes venit. Arcades ejus humanitatem admirati, poteſtatem ei in carcerem introeundi fecerunt. Illa ſuam veſtem marito circumdedit, ejuſq; ipſa ſumſit,

Digitized by Google

& illum clam egredi juſſit. Ipſa verò pro eo apud hoſtes remanſit. Theopompus uxoris ſtratagemate ſervatus, etiam ipſe ſacerdotem quandam Dianæ in Pheneum pompam ducentem rapuit. Tegeatæ ut hanc reciperent, Chilonidem ei reſtituerunt.

Inhabitantes Miletum Jones commota ſeditione adverſus Nelei poſteros, diſceſſerunt in Myuntem, atque inde bellum inferebant. Non tamen inexpiabile bellum hoc fuit. Sed in feſtorũ ſolemnitatibus coibant. Pythi viri clariſſimi filia Pieria, cum feſtum apud Mileſios celebraretur, quod Meleidem appellant, Miletum profecta eſt. Ex Nelei poſteris unus nomine Phrygius, amore Pieriæ captus, rogabat quidnam potiſſimum ei gratum accidere poſſet. Mihi, inquit illa, gratiſſimum fuerit, effici ut q̃ ſæpiſſimè & cum quam plurimis in hunc locum venire liceat. Intellexit Phrygius, eam pacem & concordiam civium velle, bellumq; ſuſtulit. Celebris igitur erat Phrygii & Pieriæ amor, qui pacem pro bello ꝓbuiſſet.

Mileſii.

MIleſii cum Naxiis bellum gerebant. Erythræi Mileſiis auxilium ferebant. Diognetus Erythræorum dux magnam prædam Naxiorũ ceperat, mulieres etiam & virgines plurimas, in quibus erat Polycreta. Eam cum vehementer amaret, non ut cum captiva, ſed velut cum uxore conſuetudinem habebat. Agebatur in caſtris Mileſiorum patrium & ſolemne feſtum, omneſq; vino & lætitia proſtrati jacebant. Polycrete rogabat Diognetum, ut ſibi liceret bellariorum aliquot portiones ad fratres tranſmittere. Quo permittente, plumbeum libellum in placentam conjecit, mandans ei qui ferebat, diceret fratribus, ut ipſi ſoli comederent ex ore ſororis profectas. Illi repertum plumbum aperientes, legunt, ut per noctem adoriantur hoſtes ob feſtum inebriatos, ac ſine cura dormientes. Quo cognito, duces noctu eruptionem in caſtra fecerunt, hoſteſq; ſuperarunt. Diognetum autem Polycrete à civibus petivit.

Phocenſes.

PHocenſes Phoxum ducem ſecuti, Mandroni Bebrycum regi, qui à finitimis barbaris oppugnabatur, auxilium ferebant. Mandro Phocenſibus perſuaſit, ut partem aliquam regionis atq; urbis delectam incolerent. Qui cum ſæpenumero victores è pugnis reverterentur, magnamq; ſpoliorum copiam acquirerent, invidiam Bebrycum erga ſe concitàrunt. Qui Mandronis inſidiis ac dolo utentes, de inquilinorum cæde conſilium inibant. Mandronis filia à Lampſace virgo cognitis inſidiis, cum eos deterrere à propoſito non poſſet, clàm Græcis conſilium contra eos initum enuntiat. Qui ſacrificium ſplendidum extra mœnia parantes,

Barba-

Digitized by Google

Barbaros in ſuburbium ad epulas invitant. Illi concluſi epulabantur. Phocenſes in duas ſeſe partes diviſerunt, quorum alteri muros occuparunt, alteri convivantes & vino indulgentes peremerunt, urbemq; ipſi obtinuerunt. Lampſacen autem honorificentiſſimis præmiis affecerunt, & civitatem ab ea Lampſacum nominârunt.

Timocrates.

TImocrates Cyrenenſium tyrannus, cum aliis multis magniſq; calamitatibus cives afflixit, tum ſacerdote Apollinis Melanippo ſua manu interfecto, uxorem ejus Aretaphilam egregia facie præditam duxit. Illa pro patria, maritoq; ſuo pœnas à tyranno repetere conabatur. Primum igitur per venena inſidias ſtruxit. Tyrannus Aretaphilam comprehendere juſſit, quæ longis acerbiſq; tormentis examinata, fortiſſimè reſtitit, neque aliud quicquam niſi de philtro confeſſa eſt. Tyrannus quaſi nullius injuriæ ream abſolvit, eamq; in matrimonio habuit, & majori ſtudio ac benevolentia proſequebatur; quaſi injuſtè tortam & examinatam. Illa cum filiam haberet ætate & forma præſtantiſſimam, eam ſummiſit fratri tyranni adoleſcenti Leandro. Qui ejus amore captus, rogat tyrannum ut ſibi eam ducere liceat. Quo impetrato duxit & matri puellæ morem gerens, inducitur ab ea ad vindicandam civitatis libertatem. Qui cubicularium tyranni muneribus corrupit, ejuſque opera Timocratem de medio ſuſtulit.

Eraſinorix.

ERaſinorix & Sinatus tetrarchias in Gallia obtinebant. Sinati uxor Camma corporis pulcritudine & animi virtute nobilis habebatur, erat enim ſacerdos Dianæ, quam Galli ſumma religione colunt, & in pompis ac ſacrificiis ſemper magnificentiſſimum ornatum geſtabat. Hanc Eraſinorix, neq; perſuadere, neq; per vim cogere poſſe vivo marito arbitratus, Sinatum per dolum occidit. Non longo poſt tempore, Ammam ambiebat. Illa frequenter tenuebat. Familiaribus autem & amicis inſtantibus, & blandiſſimè rem adminiſtrantibus, ſimulavit ſe eis aſſentiri. Et quidem inter eos convenit: veniebat Eraſinorix, & cum eo omnes Galli perfecta ætate viri, ac mulieres. Quem illa perhumaniter exceptũ ad aram adducit, & ex aurea phiala bibit, partimq; ipſa ebibit, partim illum bibere juſſit. Qui tanquam ſponſus à ſponſa cum voluptate acceptũ bibit: Potꝰ autem hic erat mulſum veneno mixtũ. Illa cũ eum bibiſſe cerneret, magna voce exclamavit, deamque in genua procumbens adoravit, inquiens: Gratiam habeo tibi veneranda Diana, quod mihi conceſſeris in tuo templo, pro marito mea cauſſa interfecto ſupplicium exigere.

His dictis confeſtim & ipſa mortem obiit,& ſponſus cum ea ſimul ad aram Deæ vitam reliquit.

Timoclea.

TImoclea Thebana ſoror Theagenis,ejus qui inChæronea cum Philippo prælium commiſit,quiq; exclamanti, Uſquequo perſequeris, reſpondit,Uſq; in Macedoniam. Huic mortuo ſupererat ſoror.Thebas Alexandro diruente,alii alias civitatis partes vaſtabant. Timocleæ verò domum invaſit Thrax quidam Hipparchus,qui poſt cœnamTimocleam in thalamum accerſivit, neq; hoc ſolum, ſed aurum etiam & argentum,ſicubi reconditum haberet,de his quoq; confiteri eam cogebat. Illa ſe multum quidem ornatum auri argentiq; dicebat habuiſſe,in portibus,& tibialibus,poculis & numis. Capta autem civitate,ſe hæc in puteum aqua carentem projeciſſe.Thrax credidit.Illa duxit eumin hortum ædium,in quo puteus erat eumq; deſcendere juſſit. Qui cum deſcendens argentum & aurum quæreret, illa deſuper cum famulis multos lapides & ſaxa in eum devolvit,Barbarumque obruit. Macedones eam comprehenſam ad Alexandrum regem adduxerunt. Confitentem autem ipſam ſe Barbarum,qui per vim & injuriam ſecum egerit, ultam eſſe: admiratus Alexander,tum ipſam liberam dimiſit, tum omnes qui eam generis conjunctione attingerent.

Eryxo.

NEarchus Cyrenenſium rex declaratus, ut Batto Arceſilai filio imperium ſervaret,pro rege tyrannus evaſit, omni ſcelere uſus in ſuos cives. Battus autem ex Eryxo natus erat, fœmina modeſta, omniumq; juſtiſſima.Hanc amans Learchus in matrimonium petebat.Illa cum fratribus ſuis eum colloqui juſſit. Quibus dedita opera cunctantibus,miſit Eryxo famulam nuntiantem,jam quidem fratres contradicere. Quod ſi conventus eorum,& colloquium haberetur, fore ut hoc fratres concederent.Initio facto conjugii, facilè conditionem ſuſcipit, & per noctem abſq; ſatellitibus ad Eryxo venit,&in domicilium quoddam ingreſſus,incidit in Polyarchum maximũ natu inter Eryxus fratres, qui intus in inſidias latebant, duoſq; adoleſcentes enſibus armatos habentem,à quibus confoſſus obiit. Illi Battũ productum regem deſignârunt, & Cyrenenſibus avitam Reip. gerendæ rationem reſtituerunt.

Pythopolis.

PYthes aureis metallis inventis,omnes cives jubebat inquirere, fodere,aurum purgare,nullum aliud opus facere neq; in terra, neq; in mari. Omnes eam rem moleſtè ferebant, quod neque fructus haberent,

rent, neque quicquam aliud ad vitæ cultum facere poſſent. Mulieres eorum ſuppliciter uxorem Pythiæ orant, ut de eo negotio apud virum ſuum intercedat. Quæ illas juſſit abire, & bonum animum gerere. Ipſa vero convocatis aurifabris, præcepit eis, ut aureos piſces facerent, bellaria matura, opſonia, cibos, omnia ex auro. Pythes reverſus è peregrinatione, cœnam petebat. Uxor auream ei menſam apponit, in qua nihil eduliorum erat, ſed omnia facta ex auro eduliis ſimilima. Pythes collaudata artis effictione, poſtulabat quod ederet. Illa aliud quoddam aureum edulium ei affert, & hoc iterum. Indignanti marito, ac famere ſe dicenti, reſpondit: At tu omnem agricolationem & artificium ſuſtuliſti & aurum inutile fodere juſſiſti, quod nemini hominum uſui eſt, niſi fructus etiam ſeminatos plantatoſque habeant. Hac uxoris prudentia Pythes edoctus, metallorum opera reliquit, & cives ad agriculturam, aliaſque artes exercendas dimiſit.

Chryſame.

CNopus ex Codridarum genere oriundus, cum iis qui Erythram incolebant, cum Jonica colonia in Aſiam deduceretur, bellum gerebat. Deus oraculo prodiderat, ut ducem itineris à Theſſalis ſumeret ſacerdotem Hecates. Qui miſſa ad Theſſalos legatione, ſententiam oraculi eis indicabant. Illi ſacerdotem ei deæ miſerunt Chryſamen. Ea cum pharmacorum magnam peritiam haberet, taurum de grege ſumtum, maximum & pulcerrimum, ejus cornua inauravit, & corpus ornavit ſertis, auroq; intertextis purpuris, atque cum pabulo furioſum pharmacum miſcens, comedendum ei propoſuit. Pharmacum hoc cum ipſum taurum in furorem adegit, tum omnes qui ejus carne veſcerentur, in rabiem poterat convertere. Hoſtes è regione caſtra locabant. Illa in conſpectu & oculis hoſtium exſtructa ara, omnibuſque rebus, quæ ad ſacrificium pertinerent, paratis, taurum juſſit adducere. Ille propter pharmacum furens, & œſtro percitus, exſiliit, magniſque mugitibus editis fugit. Hoſtes videntes inauratis cornibus, & coronatum ab hoſtium ſacrificiis in ſua caſtra ferri, quaſi bonum ſignum ac fauſtum omen ſuſcipiebant cōprehenſumq; diis immolabant, ac de mortuo quilibet partem arripit, ut numinis & divini ſacrificii participes fierent. Continuoq; univerſus eorum exercitus furore & amentia corripiebatur. Omnes exſiliebant, diſcurrebant, ſaltabant, cuſtodias relinquebant. Chryſame hæc conſpicata, Cnopum ſumma celeritate jubet exercitum expedire, & contra hoſtes ducere, qui defendendi facultatem non haberent. Ita Cnopus omnibus interfectis, Erethrienſium urbe magna florentiſſimaq; potitus eſt.

Policlea

Digitized by Google

Polyclea.

AEatus ſororem habens Polycleam, ambo ab Herculis ſtirpe genus ducebāt. Oraculum exſtabat: Qui primus ex hoc genere tranſmiſſo Achelorio terram attigerit, urbem cum imperio tenebit. Cum exercitus flumen tranſiturus eſſet, Polyclea pedem obligavit, inquiens plantam ſibi vulneratam eſſe. Rogat fratrem Æatum, ut ſe fluvium trāſportet. Ille nihil mali ſuſpicatus, ſed tanquam ſorori inſervire volens, ſcutum armigeris tradidit: ſublataq; in humeros Polyclea, alacriter per fluvium veſtigia ferebat. Qui cū ad ripam appropinquaſſet, illa prævertens exſiliit, & converſa ad fratrem, inquit: Mihi regnum debetur ex oraculi ſententia. Nam prima omnium terram ingreſſa ſum. Æatus intellecto dolo, nequaquam ægro animo tulit: ſed puellæ ſolertiam amplexus, eam in uxorem duxit: ſimulq; imperii gubernacula tenentes, filiū Theſſalum genuerunt, à quo civitatem etiam Theſſaliam nuncupârunt.

Leæna.

ARiſtogiton & Armodius, quemadmodum in tyrannos impetum fecerint, nemo eſt Græcorum qui ignoret. Erat Ariſtogitoni ſcortum nomine Leæna. Hippias comprehenſam Leænam in quæſtionibus examinavit, ut conjurationis ſocios indicaret. Illa pro virili parte reſtitit: ſed tormentorum vi ſuperata, ſuam ipſa linguam abſcidit. Athenienſes honore meretricem afficere volentes, ipſam quidem non in arce ſtatuerunt, ſed animal leænam æneam fabricantes, conſecrârunt. Si quis in arcem aſcenderet, in veſtibulo ſtatim leænam æneam conſpiciebat, ad memoriam rei geſtæ, lingua carentem.

Themiſto.

THemiſto fuit Critonis Oeanthii filia. Hanc deperibat Phricodemi tyranni filius Phylo. Tyrannus poſtulavit in matrimoniū virginem. Pater contradicebat. Tyrannus filios Critonis abſtractos, in cōſpectu patris ac matris feris eſurientibus objecit: virgineq; abrepta, nuptias perfecit Themiſto neceſſitate compulſa, diſſimulans, enſem ſub tunica importavit, & ſponſum dormientem in thalamo collum petens facilè interemit, ut ne vox quidem occiſi audiretur. His omnibus per noctem clam patratis, ad mare progreſſa, naviculam invenit: ventūq; nacta, eam ab terra abſtraxit, & ſola ſolvens navigavit in Græcam quandam Achajæ civitatem. in qua ſacrum erat Neptuni templum: in illud ſupplex confugit. Phricodemus alterum filium occiſi fratrem Heracontem miſit, ut ab Elicenſibus puellam repoſceret. Qui eam tradiderunt, Cum autem ſolviſſent, ingens coorta tempeſtas navigium depulit ad Rhium Achajæ,

ubi

ubi appellentibus ſupervenerunt biremes duæ Acarnanorum, ſummas inimicitias cum tyranno exercentium: qui abreptam navem deduxerunt in Acarnaniam. Vulgus Acarnanorum re cognita, vinctum Heracotem puellæ poteſtati permiſerunt. Tyrann. legationem ad eam pro filio mittit. Illa ſe, ſi parentes receperit, filium reddituram recepit. Phricodemus his promiſſis credens, tranſmiſit ei parentes. At Acarnani Heracontem nihilominus acerbiſſimis verberibus confectum occiderunt. Phricodemo poſt non multos dies, ſui cives mortem attulerunt. Qui vero Elicen incolebant, non longè poſt demerſi ſunt tum ipſi, tum eorũ civitas, facto terræ motu, pelagoq; ꝓcellis exundante. Viſumq; eſt hoc Neptuni indignatione accidiſſe, quod ſibi ſupplicem virginem hoſtibus tradidiſſent.

Pheretima.

ARceſilaus Batti Cyrenenſium regis filius, per ſe ditionem exactus à multitudine imperio privatus eſt. Mater ejus Pheretima, progreſſum regem è Salamine in Cypro adnavigans, ſuppliciter rogabat, ut auxilium ferret. Cyprius ſupplicationem ac preces neglexit. Ad extremum Arceſilaus in Græcorum exercitu militans, magnas opes nactus, rediens imperium recuperavit. cumq; acerbiſſimis ſuppliciis inimicos ſuos puniret, à finitimis Barbaris interfectus eſt. Pheretima in tantis calamitatibus animum non abjecit, ſed ad Ægypti principem Aryanden cõfugiens, & quædam ſua in Cambyſen merita commemorans, magnis copiis terreſtribus ac navalibus coactis, intolerabilem ſe Cyrenenſibus præbuit, ſic ut etiam filii mortem perſequeretur, & generi imperium reſtitueret.

Axiothea.

AXiothea Nicoclis regis uxor, magna multitudine militũ veniente ab Ptolomęo Ægypti rege, ad diſturbãdum regnum, cum Niocles vitam laqueo finiiſſet: fratreſq; ejus ſibiipſis mortem conciviſſent, ipſa mortuorum virtutes æmulata eſt. ſororeſque eorum ac matres, uxoreſq; convocavit, & iis perſuaſit, ne quid indignũ genere committerent. Quæ perſuaſæ, fortiter januas muliebris aulæ cõcluſerunt: recurrenteſq; ad tecta, multitudine civiũ confluente, liberos quos in ulnis ferebant, interfecerunt, & igne tectis injecto aliæ gladiis ſemetipſas occiderunt, aliæ confidenter in flammam inſilientes perierunt. Axiothea verò ducem ſe in periculis optimam præſtabat. Cum enim videret omnes egregie jacere, tum etiam ipſa ſummiſſo gladio per cædem ſe in flammam conjecit, ut ne mortuo quidem corpore hoſtes potirentur.

Archidamis.

Digitized by Google

PYrrhus Epirotes bellum in Lacedæmonem inferebat. Acri prælio pro urbe commiſſo, diſcedentes Lacedæmonii conſilium iniverũt, ut liberos atq; conjuges in Cretam,exponerent:ipſi vero periculum tantiſper ſubirent,donec aut victoriam aſſequerentur,aut vitam amitterent. Archidamis Cleadæ regis filia hoc conſilium improbavit,inquiens pulcrum eſſe Lacænis,ut cum viris una mortem oppeterent,aut ſimul cũ eis viverent. Itaque opera bellica inter ſe partiebantur, foſſas ducebant, fodiebant,arma adferebant,haſtas acuebant, vulneratos curabant. Quare factum eſt,ut Lacones ad certamen audaciores evaderent, mulierum virtutem conſpicati, Pyrrhumque repellerent.

Laodice.

ANtiochus,qui Deus appellabatur,Laodicen uxorem duxit, ex qua natus eſt ei filius Seleucus. Secundam duxit Berenicen Ptolomæi regis filiã,ex qua relicto filio infante mortem obiit,ſucceſſoremq; regni Seleucum deſignavit. Laodice operam dabat,ut is qui ex Berenice genitus fuerat,circumventus per dolum è medio tolleretur. Berenice ſupplex ad multitudinem prodiit,miſericordiam & auxilium à ſubditis flagitans. Qui vero interfecerant puerum, alium quendam interfecto ſimillimum produxerunt in populum,eumq; ut ille eſſe videretur,regio ſatellitio ſtipaverunt. Berenice vero præſidium ſtipendiariorum Gallorum dederunt,locumq; ei regiæ firmiſſimum tradiderunt,& juſiurandum atque fœdus inibant. Ariſtarcho medico, quem ſecum Berenice habebat, ſuadente,ut pacem cum eis faceret,credidit. At illi juramento quaſi ſtratagemate uſi,Berenicen ſtatim adorti jugulârunt. Quæ vero circa eam erant mulieres defenſionem parãtes,plurimæ ceciderũt. Panariſtæ aũt,Mania, & Gethoſyne corpus Berenices obruentes terra,aliam quandã in lectum collocârunt,quaſi illam adhuc viventem,& vulnus acceptum ex eo ſanaturam ac tantiſper ſubditos perſuaſerũt,donec accerſitus ab ipſis Ptolomæus interfectæ parens veniret,& circummittens occiſi filii & peremtæ Berenices quaſi ſupſtitũ adhuc nominibus inſcriptas literas,à Tauro uſq; ad Indiam abſq; bello ac pugna ſuperavit,uſus Panariſtes ſtratagemate.

Theano.

THeano Pauſaniæ mater,eum Pauſanias medorum partibus ſtudere deprehenſus,ſupplex in templũ Minervæ Chalciœcæ confugit,unde ſupplicem abſtrahere non licebat:hoc jus præ cæteris obſervabatur. Illi eo profecta,laterem ad oſtium applicavit. Lacones admirati fortitudinem & ſapientiam quilibet januis laterem aptabat. Sic ut utrunque fieret,neque ſupplicem abſtraherent,& proditorem incluſum & inædificatum occiderent.

Deida-

Deidameia.

DEidameia Pyrrhi filia, cũ Ambraciam occupaſſet, ut Ptolomæi per dolum occiſi mortem ulciſceretur, Epirotis legationem ad bellum componendũ mittentibus, permiſit ea conditione, ut hęreditatem & honores majorum retineret, acceptaq; fides eam feſellit. Nam Epirotarum quidem clàm initio conſilio, Neſtorem unum ex Alexandri ſtipatoribus ad eam interficiendam immiſerunt. Qui humum ſpectantem reveritus, & perterritus, re infecta diſceſſit. Illa in templum Dianæ Hegemones confugit. Milo vero reus parricidii, occiſa matre Philotera, impetũ in eã fecit armatus. Illa exclamavit, Matricida cæde cædem cumulat. Hanc vocem ſolum cum emiſiſſet, Milo eam in Deæ templo interfecit.

Artemiſia.

ARtemiſia ad Salaminem navale p̃lium cõmittebat. Perſas victos & fugientes Græci pſequebantur. Illa comprehenſa, mãdavit Epibatis ut Perſica ſigna è navi revellerent: gubernatori aũt, ut in Perſicã navim p̃navigantem hoſtiliter impreſſionem faceret Græci hæc cõſpicati, putantes unã ex ſociis eſſe navib⁹, his relictis ad reliquas impetũ covertebant. Artemiſia imminente periculo declinato in Cariam abnavigavit.

Artemiſia longam navem agens, non modo Barbarorum, verumetiam Græcorum ſignum habuit. Si ipſa Græcam navem inſequeretur, Barbaricum ſignum ſuſtulit: ſin Græcam navem perſequentem fugeret, Græcum, ut perſequentes quaſi à Græca navi abſtinerent.

Artemiſia cum Latmum occuparet, armatas copias occultavit: ipſa vero cum Eunuchis, mulieribus, tibicinibus ac tympaniſtis in lucũ matris Deorum, qui ſeptem ſtadiis ab urbe diſtabat, ſacra peragens acceſſit. Latmiis autem advenientibus, & pietatem ejus contemplantibus, admirantibuſq; ii qui latebant conſurgentes, urbem invaſerunt, obtinentes eam fiſtulis ac tympanis, quam armis non poterant obtinere.

Artemiſia Cariæ regnum tenens, cum Xerxe rege adverſus Græcos militabat. Huic primam etiam palmam navalis pugnæ ad Salaminem factæ rex detulit, & in ipſo tempore dum prælium committeretur, rex videns eam ſtrenuè pugnare, viros autem timidius, exclamavit: O Jupiter, ex viris mulieres feciſti, & ex mulieribus viros.

Tania.

TAnia Zenidis Dardaniarum urbium principis uxor, defuncto marito, regnũ ipſa Pharnabazi auxilio gubernavit. Ipſa vero ad pugnas curru vehebatur, & præcepta pugnantibus dabat, ordineſq; inſtruebat, victoriæq; præmia pro dignitate militib⁹ diſtribuebat. Nullus hoſtis

Digitized by Google

eam unquam ſuperavit. At Medias cum filiam ejus in uxorem duxiſſet, & fidelis ob affinitatem eſſe videretur, clàm ingreſſus eam confecit.

Tirgatao.

TIrgatao Mæotis nupſit Hecatæo regi Indorum, qui paulò ſupra Boſporum incolunt. Hunc Hecatæum ejectum regno, reduxit Satyrus Boſpori tyrannus, ſuamq; ei filiam in matrimonium dedit priorem jubens interficere. Ille cum plurimum amaret Mę̨otim, occidere quidem eam non potuit, ſed in munitiſſimum caſtellum incluſam, juſſit in cuſtodia vitam agere. Tirgatao clàm cuſtodibus aufugit. Cum Hecatæ9 & Satyrus eam magno ſtudio conquirerent (metuebant enim ne Mæotas ad bellũ incitaret) neq; invenire poſſent, Mæotis deſertis & aſperis viis ſuperatis, per diem in ſylvis deliteſcens, noctuq; iter faciens, ad extremum pervenit ad populos qui Ixomatæ dicebãtur. Ibi regia erat amicorũ ejus, & cognatorum patrem mortuum reperit, eiq; qui in regnum ſucceſſerat nubens, Ixomatas ad bellum commovit, multaſque bellicoſiſſimas circa Mæotim gentes evocavit, in primis autem Hecatæi regionem incurſionibus infeſtabat, Satyriq; regnum vaſtabat, ſic ut utriq; miſſis qui ſuppliciter rogarent, obſidem Satyri filium Metrodorum darent. ac pacem peterent. Illa conſenſit. At illi juramentum non ſervarunt. Satyrus enim duos ex amicis adduxit, ut ſupplices ad eam transfugerent, eiq; inſidias collocarent. Qui cum transfugiſſent, Satyrus eos ſibi tradi poſtulabat. Illa ſupplicum legem colens, ſæpenumero reſcripſit, & de ſalute, ſupplicibus impetranda egit. At iſti eam adoriebãtur, alter quaſi de magnis rebus cũ ea ſermonem habiturus, alter ſtricto gladio aberravit, cingulo ictum recipiente. Satellites verò concurſu facto, ambos quæſtionibus examinãrunt. Qui inſidias auctore tyranno paratas confitebantur. Rurſus Tirgatao obſide interfecto, bellum eis intulit, omnibuſq; calamitatib. rapinis ac cæde regionem implevit: donec ipſe Satyrus mœrore confectus, vitam cũ morte cõmutavit. Gorgippus aũt filius ejus imperio ſuſcepto, ſupplex ad eam venit, ampliſſimique muneribus ei tributis, bellum compoſuit.

Amage.

AMage uxor Medoſacci regis Sarmatarum, qui Ponticam maritimã attingunt, videns maritum luxui deditum & crapulæ, ipſa plerunq; jura dictabat, & præſidia regionis diſponebat, atq; hoſtium incurſiones reprimebat, finitimiſq; qui injuria premerentur auxilium ferebat, ſic ut ejus fama ac gloria per univerſos Scythas celeberrimè haberetur. Quo fiebat, ut etiã qui Tauricã incolebant, Cherroneſitæ, multis damnis ab rege vicinorum Scytharum acceptis, ſocietatem cum ea conjungere vellent,

vellent, illa primum ſcripſit, mandans ut à Cherroneſo abſtineret. Cum hæc Scytha contemneret, illa viris centum & viginti aſſumtis, & animi & corporis viribus præſtantiſſimis, unicuiq; tres equos attribuit, incitatoq; curſu una nocte & die mille & ducenta ſtadia confecit: & ex improviſo regiã adorta, omnes in januis conſtitutos occidit. Scythis ut in clandeſtino periculo perturbatis, & non totidem, quot conſpiciebant, venire exiſtimantibus, ſed multò plures accedere: Amage, quo cœperat impetu, in regiam Scytharum irruens, cognatiſq; & amicis quos rex ſecum habebat interfectis, Cherroneſitis regionem tradidit, filio autem occiſio regnum commiſit, mandans ut juſtè imperaret, & parentis exitum intuens, à finitimis Græcis ac Barbaris abſtineret.

Arſinoe.

ARſinoe Lyſimacho marito ſuo vita defuncto, cum maximus Epheſi motus oriretur, & qui Seleuci partibus favebant, muros dejicerent, portaſq; aperirent, in cubili regio famulam regia ſtola amictam collocavit, multiſque ſatellitibus eam munivit. Ipſa vero laceros induta pannos, & ſordidatum vultum, per aliam januam egreſſa, cucurrit ad naves, & ſolvit. Menecrates unus è ducibus impetu in cubile facto, confodit famulam, Arſinoen eam eſſe exiſtimans.

Crateſipolis.

CRateſipolis Acrocorinthum Ptolomæo tradere volens, quæ ſtipendiariorum præſidiis tenebatur: cum perſæpè ei ſuaderent, eum locũ eſſe cuſtodiendum, collaudatis iis tanquam fortibus & fidelib. viris, à Sicyonos quoq; ſe inquit ſocios evocaturam, qui cum ipſis tutius eam tuerentur. Miſit palàm ad Sicyones, clàm ad Ptolomæum: ejuſq; milites per noctem venientes, quaſi à Sicyone ſocios recepit, atque Acrocorinthum Ptolomæus invitis cuſtodiis occupavit.

Sacerdos.

AEtoli Pellenem oppugnabant. Pro Pellena collis eſt excelſus, è regione arcis poſitus, in quem concurſu facto, Pellenenſes arma expediebant. Palladis ſacerdos conſuetam illius diei armaturam habens, & galeam tricollem, pulcerrima maximoque omnium virginum; ab arce intuebatur in civium ſeſe armantium multitudinem. Ætoli virginem armatam è templo Minervæ procedere conſpicati, ipſam Minervam auxilio Pellenenſibus venire exiſtimantes, reverterunt. Pellenenſes verò perſecuti, non parvum Ætolorum numerum occiderunt.

Cynane.

CYnanePhilippi filia,bellica negotia tractabat,exercituſq; ducebat, & cum hoſtibus manum conſerebat.Cum Illyriis ſigna conferens, reginam eorum Cætiam in collum inflicto vulnere proſtravit,multoſq; Illyriorum fugientes interfecit. Nubens autem Amyntæ filio Perdiccæ,cum eum ſubito amiſiſſet, noluit ſecundo maritum experiri. Sed cum unam ex Amynta filiam haberet Eurydicem,eam in artibus militaribus exercuit.Alexandro vero Babylone vita defuncto,& ſucceſſoribus novas res molientibus,auſa eſt ipſa Strymonem trajicere. Eam cum Antipater impediret vim arcentibus adhibuit,& tranſmiſit:& omnib⁹ quos obviam habebat,debellatis,tranſivit in Helleſpontum, ut ſe cum Macedonum exercitu conjungeret.Ubi cum Alcetas cum infeſtis copiis obviam ei procederet,Macedones conſpicati Philippi filiam & ſororem Alexandri,pudore affecti animum mutarunt.Illa exprobans Alcetæ ingratitudinem neque multitudinem hominum, neque armorum apparatum reformidabat, ſed animoſe cædem tulit mortem potius oppetere ſtatuens,quam Philippi genus regnum privatum & exutum videre.

Pyſta.

PYſta uxor Seleuci,cum Callinicus ad Ancyram à Gallis victus eſſet, capta ab hoſtibus abjecto regio veſtitu,famulæ pauperrimæ pannis laceris induta,inter captivos veniit.Ducta in Rhodum cum cæteris mancipiis,confeſſa eſt quæ eſſet,Rhodii reddita emtori pecunia,ſplendide eam ornatam,Antiochiam miſerunt.

Epicharis.

PIſo & Seneca inſidias in Neronem comparabant. Seneca frater erat Scelai,qui ſcortum habebat Epicharim HancNero quaſi participem occultorum conſiliorum, in quæſtionibus examinavit acerbiſſime. Illa vero reſtitit,neq; quenquam prodidit.Nero rem diſtulit, quaſi eam iterum torturus. Poſt triduum Epicharim in lectica juſſit adportari. Illa ſoluta zona ſeipſam in ipſa lectica ſtrangulavit. Qui portabant,ad tormentorum locum appropinquantes, depoſita lectica progredi eam juſſerunt:At illius corpus mortuum reperiebatur, ac tyrannus mirum in modum ſe cruciabat, quod à ſcorto victus videretur.

Mileſiæ.

MIleti furioſus luctus virgines cœpit.Plurimę enim earum,nulla accepta calamitate,ſubito laqueis vitam finiebant.Mileſia quædam fœmina ſuadebat,ut ſtrangulatæ per forum efferrentur. Id conſilium omnium ſuffragiis comprobatum,cohibuit virgines, quo minus ipſæ ſibi mortem conſciſcerent. Poſt mortem enim ignominiam verentes,&

Digitized by Google

tes, & funus per forum duci non ferentes, à laqueis in poſterum abſtinuerunt.

Melii.

MElii Cariam, duce Symphæo, inhabitare cœperũt. Cares, qui Cryaſum incolebant, inſidias eis ſtruebant. Vocant eos ad publicum convivium. Carena virgo flagrans amore Symphæi, inſidias ei patefecit. Ille ad Cares inquit, legem eſſe Græcis, ut cum uxoribus ad cœnã veniant. Cares igitur juſſerunt, ut etiam uxores adducerent. Melii ipſi quidem ſine armis, ſolis tunicis induti veniunt. At mulieres ſingulæ enſem in ſinu ferunt, & quælibet juxta ſuum maritum aſſidet. Cum vero inter cœnandum Carium ſignum animadvertiſſent, mulieres ſimul omnes ſinus aperuerunt. Viri ſumtis enſibus, Barbaros aggrediebantur, & omnibus interfectis, urbem regionemque ipſorum incoluerunt.

Phocides.

PHocenſibus inexpiabile bellũ cũ Theſſalis intercedebat, ita ut Theſſali decretum facerent, à nemine quietatem haberet abſtinendũ: liberos vero & conjuges in ſervitutem redigendas. Cũ Phocenſes pugnã facturi eſſent, Phocides ſtatuerunt: In ſylvã ingentem nos cõferem⁹ cum viros ſuperatos eſſe ſenſerimus, atq; ipſa in rogos cũ liberis aſcendemus, ſylvãq; incenſam comburemus. Hoc mulierum decretum effecit, ut Phocenſes animoſius pugnarent, & p̃lio cõmiſſo victoriã adipiſcerentur.

Chiæ.

CHiis adverſus Erythræos bellum erat de Leuconia. Chii cum viderent ſe nullo modo hoſtium impetũ ferre poſſe, decreverunt facto fœdere exire, & ſinguli chlænam & tunicam aſſumere. Chiæ mulieres indignè ferebant, ſi projectis armis nudi fugam peterent. Illis ſe juramentum ea de re interpoſuiſſe dicentibus, mulieres conſilium dederũt, nequaquam arma deponerent, verùm dicerent ſibi moris eſſe chlænam appellare haſtam, & tunicam ſcutum. Chii mulieribus morem geſſerũt, armiſque retentis formidabiliores Erithræis exſtiterunt.

Thaſiæ.

THaſii cum oppugnarentur, machinas intra muros hoſtibus opponere volentes, funibus defecerunt, quibus colligare machinas neceſſe erat. Thaſiæ capita raſerunt, & ad colligendas machinas capilli mulierum adhibiti ſunt, & uſurpati.

Argolides.

PYrrhus Epirotes, in Argivorum ſolum expeditionem faciebat, vocante eum Ariſteo Argivo. Argivi cum armis in forum concurrerunt.

Digitized by Google

runt. Mulieres enim eorum tectis præoccupatis, Epirotas deſuper jacientes, retrocedere coegerunt; ita ut etiam Pyrrhus ducum omnium fortiſſimus, incidente in caput latere occumbere. Argolides vero inſignem gloriam inter Græcos adeptę ſunt, quod Pyrrhus vir bellicoſiſſimus non a viris, ſed à fœminis Archivis confectus cecidiſſet.

Acarnani.

AEtolis longo tempore cum Acarnanis bellum gerentibus, ad extremum per proditionem in urbem irruentibus, viri in ſubito periculo fortiter dimicârunt. Fœminæ in tecta aſcendentes partim lateribus jacientes, multos ex hoſtibus interfecerunt. Viros autem cædentes, & pene victos, ipſe tum cohortando, tum exprobrando, nonnunquam etiam ſupplicando, ad pugnam revocârunt. Poſtquam vero rurſus animoſe pugnantes caperentur, mulieres in tantum adhæreſcebant corporibus maritorum, aut parentum, aut fratrum, ut eas in cõplexibus hærentes hoſtes avellere non poſſent, & cũ ipſis viris occidere cogerentur.

Cyrenenſes.

PTolomæus cum Cyrenenſibus bellum gerebat. Illi ducem, ex Ætolia Lycopum evocantes, ei ſummam omnium rerum poteſtatem permiſerunt. In pugnis Cyrenenſes, priores pericula ſubibant. Mulieres vero eorum valla munire, foſſas ducere, tela adferre, lapides adportare, vulneratorum curam gerere, cibaria comparare. Deceptis autem viris Lycopo ſtatum in Monarchiam transferente, in tantum Monarchiam blaſphemiis affecerunt, ut exaſperatus plurimas earum interficeret, ſponte ſua ad cædem accurrentes.

Lacænæ.

LAcedæmoniorum filiæ nubebant Menytis, ab Argonautis oriundis. Illi ad gerendam Rempublicam admiſſi, jam etiam regnum affectabant. Eos Spartiatæ comprehenſos in cuſtodias dederunt. At filiæ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Reliqua in Græco noſtro exemplari deſiderantur.

FINIS.

398.220

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google